

VERITAS

www.veritas.org.rs

БИЛТЕН

АВГУСТ 2014.

БРОЈ 174

ОЛУЈА

ПРЕД:

МСП

МКСЈ

ЕВРОПСКИМ СУДОМ У СТРАЗБУРУ

СУДОМ У ЧИКАГУ

АВГУСТ 1995.

САДРЖАЈ

**„ОЛУЈА“ ПРЕД МЕЂУНАРОДНИМ СУДОМ
ПРАВДЕ У ХАГУ
[3]**

**„ОЛУЈА“ ПРЕД ХАШКИМ ТРИБУНАЛОМ
[121]**

**„ОЛУЈА“ ПРЕД ЕВРОПСКИМ СУДОМ ЗА
ЉУДСКА ПРАВА У СТРАЗБУРУ [124]**

**„ОЛУЈА“ ПРЕД СУДОМ У ЧИКАГУ
[127]**

**ХРВАТСКА
[129]**

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
[140]**

**ЕКСХУМАЦИЈЕ
[144]**

**ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ
[148]**

**„ОЛУЈА“ - 2013.
[152]**

**ПОВРАТАК
[158]**

**НОВИ УПИСИ НЕСТАЛИХ
[160]**

РИЈЕЧ УРЕДНИКА

Шеснаестог новембра 2013. године навршила се година дана од објављивања непоштене и срамне ослобађајуће пресуде хрватским генералима за злочине почињене над Србима у акцији Олуја (Готовина и др.), коју је изрекло Жалбено вијеће Међународног кривичног суда за бившу Југославију (МКСЈ). А Претресно вијеће истог суда је, 15. априла 2011., једногласно закључило да су двојица од тројице оптужених генерала, Анте Готовина и Младен Маркач, били учесници удруженог злочиначког подухвата, чија је заједничка сврха трајно уклањање српских цивила из Крајине силом или пријетњом силом, те их осудило на 24, односно 18 година затвора.

Жалбено вијеће америчког судије Теодора Мерона поништило је цијелу пресуду Претресног вијећа и ослободило оптужене генерале по свим тачкама оптужбе. Иако није негирало злочине утврђене у пресуди Претресног вијећа, Жалбено вијеће није нашло за сходно да оптужене генерале осуди ни по алтернативним видовима одговорности. И тако се од једногласне оцјене Претресног вијећа да су највиши припадници хрватског руководства, укључујући и председника државе, склопили удружени злочиначки подухват ради етничког чишћења Срба из Крајине, дошло до подијељене одлуке Жалбеног вијећа, донијете са три гласа против два, „да по доказима у предмету ниједан разуман суд није могао утврдити да је такав подухват постојао“.

У Билтену број 173, из августа 2013. године, објавили смо сажетак пресуде Жалбеног вијећа (Готовина и др.) те издвојена мишљења двојице часних судија тога вијећа, Покара и Агиуса, и реаговања домаћих и страних медија те домаћих и међународних организација за људска права и истакнутих појединаца који се баве проблемима ратних злочина, укључујући и тематску дебату на Генералној скупштини УН-а на тему "Улога међународног кривичног права на помирење". Објавили смо и Веритасову иницијативу за преиспитивање поменуте правоснажне пресуде, за коју смо добили писане подршке Тужилаштва за ратне злочине и Националног савета за сарадњу са МКСЈ Републике Србије.

Веритас је своју иницијативу темељио на новим чињеницама (110 ексхумираних посмртних остатака Срба у сектор "Југ") до којих се дошло по правоснажности пресуде, сматрајући да толики број ексхумираних посмртних остатака представља нову чињеницу, која није била позната Тужилаштву МКСЈ у вријеме поступака пред Претресним и Жалбеним вијећем и која ни уз дужну ревност није

“ВЕРИТАС” БИЛТЕН БРОЈ 174 - АВГУСТ 2014. * ИЗДАВАЧ: ДИЦ “ВЕРИТАС” Книн - Београд - Бања Лука
ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Саво Штрбац * САРАДНИЦИ: Биљана Тркуља, Корана Штрбац, Ангелина
Марковић и Мира Јовановић * ПРЕЛОМ И ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН: Јанко Велимировић
АДРЕСА: Београд, ул. Дечанска (М. Пијаде) 8/4 * ТЕЛ/ФАКС: +381-11-3236-486* E-Mail: veritas@yubc.net

WEB: www.veritas.org.rs

ШТАМПАРИЈА: “COMESGRAFIKA” БАЊА ЛУКА, ТИРАЖ: 500

могла бити откривена а која би, да је била доказана, могла бити одлучујући фактор приликом доношења одлука обају вијећа, што је законит разлог за подношење захтјева за ревизију.

Очекивали смо и надали се да ће тужилаштво МКСЈ, послје свега што се десило по објављивању ослобађајуће пресуде Жалбеног вијећа у случају "Олуја", барем поднијети захтјев за ревизију и тако покушати, колико толико, спасити углед те установе. Узалуд.. Главни тужилац Брамерц се приликом боравка у Београду, у новембру прошле године, својим домаћинима у Тужилаштву за ратне злочине "правдао" да чињенице наведене у Веритасовој иницијативи нису потпуно ни нове а ни довољно снажне да би суд прихватио њихов евентуални приједлог за ревизију поступка. Увјерен сам да би исход био другачији да Мерон није поново изабран за предсједника Трибунала (1. октобра прошле године) и за предсједника Резидуалног механизма (у марту 2012). А то заправо значи да је он, са свим својим функцијама и као потпуно лојалан својој држави, апсолутни господар у МКСЈ у најширем значењу те ријечи, због чега му се нико више и не супроставља, укључујући и тужиоце. Замјерити се Мерону исто је што и замјерити се САД-у. Нажалост, на овај начин је стављена тачка на случај "Олуја" пред МКСЈ.

Један од битнијих догађаја, који је у директној вези са операцијом Олуја је и спор пред Међународним судом правде (МСП) о геноциду по узајамним тужбама Хрватске и Србије. У прошлогодишњем специјалу објавили смо информације и реаговања у вези овог спора, међу којима су значајно мјесто заузеле изјаве челника обе државе о могућностима вансудског рјешења спора, што је имплицирало узајамно повлачење тужби. Ми Крајишници окупљени око Веритаса говорили смо да је узајамно повлачење тужби против интереса нас Срба из Хрватске, али и Срба генерално, надајући се да до повлачења заиста неће ни доћи и да ће мо се појавити на главном претресу.

Наша очекивања су се испунила и главни претрес је одржан у Палати правде у Хагу од 3. марта до 1.априла ове године. Имао сам част и задовољство да десетак дана са галерије Палате правде пратим главни претрес и жестоку правну борбу нашег тима у увјеравању седамнаесточланог судског вијећа да је хрватска акција Олуја била геноцидна. Лично сам задовољан са начином на који су "наши момци" презентовали нашу аргументацију и побијали тврдње протустранке. У знак великог поштовања и искрене захвалности нашег правног тима, одлучили смо да све записнике са главног претреса у којима они говоре о Олуји преведемо са енглеског на српски и да све то и објавимо у овогодишњем билтену. Препоручујем потенцијалним читаоцима да обавезно прочитају сериозна и луцидна излагања главног заступника Србије господина Саше Обрадовића и чланова нашег тима професора В. Шабаса и адвоката В. Џордаша и Н. Лукића.

Без обзира какву ће одлуку донијети суд, ми крајишки Срби смо већ сада побједници самим тим што смо искористили прилику и изнијели пред највишу свјетску правосудну установу на најбољи могући начин доказе о нашем страдању, и четрдесетих и

деведесетих, прошлог вијека. Свима онима који су говорили да се пресуда унапријед зна - да ће суд одбити захтјеве и једне и друге стране - одговарам да ће и у том случају суд, макар у образложењу, морати одговорити на наше питање: шта је то, ако није геноцид, када једна држава протјера преко 400.000 припадника једног народа, када их преко 7.000 побије и када им опљачка и уништи сву приватну, колективну и духовни имовину и када им и послје 19 година разноразним мјерама спријечава повратак у завичај. Какав гот одговор добили, бити ће то много више од онога што имамо сада.

Читајући записнике са суђења читаоци ће примјетити да су наши заступници "оживјели" и пресуду Претресног вијећа ИСТУ -а у случају Олуја, што је најбољи знак да ни тај процес, без обзира на коначан исход у кривичном поступку, није био узалудан.

Још један од значајнијих догађаја који је у директној вези са операцијом Олуја је и парнични поступак пред Федералним судом у Чикагу по тужби Крајишника против конзултантске фирме МПРИ, коју су амерички адвокати поднијели у августу 2010. године због накнаде штете у износу од 10,4 милијарде долара а по основу саучесништва у геноциду. У прошлогодишњем специјалу објавили смо текст Треће измјењене тужбе Крајишника (такође први превод на српски језик) са осталим информацијама и реаговањима на овај поступак. Као што се и очекивало, овај предмет је мировао ову годину а вјероватно ће мировати све док МСП не донесе пресуду о геноциду, што би се могло десити до краја ове или почетком идуће године.

"Олуја" је, помало неочекивано, стигла и пред Европски суд за људска права, чије сједиште се налази у Стразбуру. То смо дознали од хрватске Владе, која је 10. јула о. г. донијела одлуку о оснивању Међуресорне радне групе за подршку Канцеларији заступника Хрватске пред Европским судом за људска права у припреми предмета који се односе на истраге ратних злочина и других кривичних дјела почињених за вријеме или непосредно након акције Олуја 1995. Из изјаве потпредседника владе Ранка Остојића, сазнајемо да су пред судом у Стразбуру почели судски поступци по 21 тужби више подносилаца против Хрватске, који сматрају да државна тијела нису спровела ефикасну истрагу смрти њихових рођака, цивила који су погинули за вријеме или непосредно након акције Олуја у августу 1995. У сваком предмету држава треба да достави прво изјашњавање том суду најкасније до 15. септембра, што је врло битно јер се ради о утврђивању да ли су повређена конвенцијска права. Да би дошли пред Европски суд, породице жртава морале су проћи дугогодишњу "правну голготу" пред хрватским судовима пред којима су изгубили спорове. Очекујемо да ће пред овај суд стићи још много појединачних тужби оштећених Срба у Олуји и да ће тај суд преиначавати пресуде хрватских судова у корист оштећених Срба.

На крају, али не и мање значајно, и у овогодишњем специјалу у поглављу " Између двије годишњице" објављујемо информације о ексхумацијама и идентификацијама жртава Олује, о процесима против починиоца злочина над жрвама Олује пред националним судовима БиХ и РХ, као и парастосима и поменима жртвама Олује.

Све то радимо да се не заборави август 1995., једна од највећих српских трагедија.

Народ који заборавља своју прошлост, нема право ни на будућност (руска пословица).

Саво Штрбац

„OLUJA“ PRED MSP U HAGU

KONTRATUŽBA

12 mart 2014. zasedanje u 15.00.

Saša Obradović

Gosp. predsedniče, dozvolite mi da počnem da izlažem srpsku Kontratužbu, koja govori o operaciji *Oluja* i genocidu počinjenom nad Srbima iz Krajine. Na početku ću se kratko osvrnuti na pitanje dokaza u svetlu Tužiteljevih prigovora i primedbi. Moje poštovane kolege, gosp. Džordadž (Jordash) i gosp. Lukić, će u nastavku prezentovati najvažnije delove izjava 7 svedoka koji su pozvani na svedočenje u usmenom delu procesa, kao i izjavu svedoka eksperta – gosp. Save Štrpca, predsednika *Veritasa*, centra za prikupljanje dokumenta i informacija koji se tiču žrtava srpske nacionalnosti koji su ubijeni u oružanom sukobu u RH, a naročito tokom i nakon operacije „Oluja“. Sutra ću imati čast da predstavim detaljnu činjeničnu osnovu za naš slučaj. Uslediće izlaganje gosp. Džordadža koji će govoriti o pravnim elementima kontratužbe, dok će prof. Šabas (Shabas) završiti našu prvu rundu usmenih argumenta pobijajući Tužiteljeve odgovore iznesene u *Dodatnim podnescima*.

Uvaženi članovi suda, Tuženi je dostavio dovoljan broj dokaza da potkrepi svoje tvrdnje da operacija „Oluja“, koju su vodili *de jure* organi Republike Hrvatske, ispunjava sve zakonske elemente zločina genocida, i da je na taj način Hrvatska prekršila svoje obaveze koje proizilaze iz Konvencije o genocidu. Izjava predsednika Tuđmana na sastanku na Brionima, koji je održan 31. jula 1995., gde je i zavera skovana, može poslužiti kao dokaz o postojanju namere da se uništi dio nacionalne i etničke grupe Srba koji su živeli u Krajini, koja je bila pod zaštitom UN-a kao sektori *Sever* i *Jug*.¹ Uz to, postojanje genocidne namere potvrđeno je od strane mnogih drugih pokazatelja a naročito, posljedičnom veličinom kriminalnih aktivnosti usmerenih protiv Srba iz Krajine tokom i nakon operacije *Oluja*, uključujući: a) granatiranje gradova po Krajini, b) nasilno preseljenje srpske civilne populacije; c) masovno ubijanje Srba koji su odlučili ostati na područjima pod zaštitom UN-a; d)

napade na bespomoćne izbegličke kolone; e) masovna uništavanja i pljačkanja srpske imovine, i, konačno, f) uspostavljanje administrativnih mera koje su sprečavale povratak Srba svojim domovima. Hrvatska još uvek nije osudila ni jednu osobu koja je odgovorna za masovna ubistva počinjena tokom i nakon operacije „Oluja“. Naprotiv, zločinačka operacija se slavi u Hrvatskoj kao nacionalni praznik.² Slavljenje zločina je najteži oblik nekažnjivosti istoga.

Nadležnost *ratione temporis* srpske Kontratužbe je nesporna: operacija *Oluja* se desila 1995., više od tri godine nakon što je Konvencija o genocidu stupila na snagu između Hrvatske i Srbije.

Dalje, Srbija ima legitimni interes da traži pravnu zaštitu za Srbe iz Krajine, žrtve i izbeglice, jer ih je preko 150.000 našlo utočište na njenoj teritoriji. Najmanje trećina tih izbeglica su u međuvremenu postali i njeni državljani.

Pitanje prihvatljivosti Kontratužbe kao takve nije sporno, jer Tužitelj nije osporio niti jedan od formalnih preduslova za donošenje presude u ime srpske Kontratužbe, a na tom stanovištu stoji i Vlada Srbije. Samo to je dovoljno za dopuštenost srpske Kontratužbe. Štaviše srpska Kontratužba je više povezana sa činjenicama i pravom nego inicijalna tužba Hrvatske, kako je to Tuženi izneo u pisanim podnescima.³

DOKAZI KOJE JE DOSTAVIO TUŽENI

1. Gospodine predsedniče, mislim da je metod rada našeg pravnog tima najbolje vidljiv u dokazima koje smo do sada dostavili kako bi podržali činjeničnu osnovu Kontratužbe, sa jasnom namerom da sledimo dobro znane metode dokazivanja uspostavljene kroz

¹ PREVOD SVIH ZAPISNIKA SA ENGLLESKOG JEZIKA I OBRADA TEKSTA REALIZOVAO TIM VERITASA

¹ CMS, paragrafi 1195-1204.

² CMS, paragrafi 1473-1476.

³ CMS, paragrafi 1099-1114.

praksu ovoga suda. Ipak, Tužitelj je podneo neke prigovore, različite po svojoj prirodi intenzitetu, i sada ću na njih odgovoriti kratko.

SASTANAK NA BRIONIMA

2. U dokazivanju *dolus specialis* zločina genocida Srbija se u mnogome oslanja na sadržaj poverljivih transkripata sa sastanka održanog na Brionima 31. jula 1995., kada se hrvatski predsednik, Franjo Tuđman, sastao sa svojim vojnim vrhom da raspravljaju o planu operacije *Oluja*. Ovaj dokument je poznat u arhivu ICTY-a pod nazivom Brionski transkripti.⁴

U Dodatnim podnescima od 30. avgusta 2012. Hrvatska je po prvi put izrazila zabrinutost povodom tačnosti Brionskih transkripata.⁵ Hrvatska je napomenula da u transkriptima postoji nekoliko propusta u snimanju, da je zabeleženo da se nekad „čuje nekoliko glasova istovremeno“. Hrvatska je takođe naglasila da transkripti ne obezbeđuju uvid u „generalno raspoloženje sastanka“, i ako je nešto rečeno, rečeno je podrugljivo i ironično“. Nemogućnost da se ima uvid u govor tela učesnika, „izgubljene u prevodu“ su takođe primedbe na koje se pozivaju naši protivnici.

Gosp. Predsedniče, ovakav prigovor nije dovoljno ozbiljan. Sa svim nedostacima na koje je ukazao Tužitelj, još uvek je jasno da stenografsko snimanje poverljivih sastanaka je najtačniji izvor što se tiče konverzacije na sastanku. U svakom slučaju, činjenica je da tehnički ne postoji bolji način za takvu svrhu.

Ova primedba Tužitelja postaje još nejasnija ako se uzme u obzir tvrdnja hrvatskog pravnog tima da je predsednik Tuđman na Brionima brinuo o humanitarnim pitanjima. Njegova namera je, prema Tužitelju, ne da se direktno uništi ili protera srpsko civilno stanovništvo, već da im se obezbedi izlaz kako bi se spasili njihovi

životi.⁶ Zbog toga mislim da je Tužitelj dužan da da jedno pojašnjenje: šta je *tačno* izgubljeno u prevodu.

Svedočenja pred ICTY-em u slučaju *Gotovina i dr*.

Tuženi se takođe oslanja na javna svedočenja koja su objavljena u slučaju protiv hrvatskih generala pred ICTY-jem.⁷ Transkripti iz toga slučaja su javno dostupni, i stranke su slobodne da se na njih pozivaju. Ipak, Tužitelj tvrdi da svedočenja svedoka u slučaju *Gotovina* „nemaju nikakav poseban status“.⁸

Tuženi nikada nije tražio specijalni status za te izjave, već uobičajen status izjava svedoka datih pred krivičnim tribunalom UN-a. Te svedoke su unakrsno ispitali članovi odbrane, uz to su im dodatna pitanja postavljali članovi sudskog veća i svi njihovi odgovori su propisno zabeleženi. Sledeći praksu ovoga suda u slučaju *Bosna v. Srbija*, Tuženi je odlučio da ih ne poziva da svedoče ponovo u Palati pravde. Njihove izjave, date pred ICTY-em, mogu da se koriste u ovom slučaju kao javni dokumenat, koji zajedno sa izjavama datim u toku ove rasprave, čine autentičan i pouzdan dokaz o ubistvima koja su počinjena tokom i nakon operacije „*Oluja*“. Ti dokazi imaju veliku dokaznu vrednost, i ne mogu biti izjednačeni sa nepotpisanim izjavama koje je dostavio Tužitelj.

Činjenica da je Žalbeno veće ICTY-a preinačilo prvostepenu presudu i oslobodilo Gotovinu i Markača nema nikakvog uticaja na dokaznu vrednost izjava svedoka iz tog slučaja. Promena pravnog stava ICTY-a o postojanju dokaza za udruženi zločinački poduhvat nije zasnovana na nepoverenju u iskaze svedoka, među kojima je bilo dosta oficira UN-a. Zaista je teško postaviti bilo kakav prigovor koji se tiče pristrasnosti oficira UN-a i njihove profesionalnosti u opisu zločina i njihovih posledica.

IZJAVE I PISMENI ISKAZI KOJE JE DOSTAVIO TUŽENI

Prema sporazumu stranaka o ispitivanju svedoka i svedoka eksperata, Srbija je dostavila sudu 1. oktobra 2013. spisak od sedam svedoka i jednog svedoka eksperta umesto glavnog ispitivanja. Na naše iznenađenje, Hrvatska nije htela da iskoristi pravo da unakrsno ispita ovih osam svedoka. Stoga, Srbija smatra da je Hrvatska, donevši takvu odluku, priznala autentičnost ovih izjava i kredibilitet svedoka. Kako izgleda, sada je teško dovesti u pitanje dokaznu snagu njihovih izjava.

Uz izjave ovih svedoka koje čine integralni deo ovog procesa,⁹ i uz izjave svedoka koji su svedočili u slučaju *Gotovina i dr*, Tuženi će se osloniti i na 10 pisanih

⁴ CMS, aneks 52.

⁵ Dodatni podnesci RH (APC), paragrafi 3.11.

⁶ RC, paragrafi 11.48-11.50.

⁷ ICTY, *Gotovina i ostai*, IT-060-90, transkripti.

⁸ RC, paragraf 2.33.

⁹ Sporazum stranaka o metodu ispitivanja svjedoka i svjedoka saradnika., paragraf 9.

izjava iz *Odgovora na odgovor*¹⁰ kao dodatni potkrepljujući materijal koji potvrđuje postojanje napada na izbeglice od strane hrvatskih vladinih snaga.

Ove izjave koje je dostavila Srbija uzete su u skladu sa domaćim pravilima krivične procedure. Propisno su potpisane od strane osoba koje su ih dale i istražnog sudije koji je uzeo ove izjave. Izjave su date u periodu od 1995. do 1999., pre nego je podignuta ova Tužba.

Izjave i pisani iskazi potkrepljeni su dokumentarnim materijalom koji je priložen uz Kontratužbu, a to su kompilacije izveštaja o ljudskim pravima u danima koji su usledili nakon *Oluje*. Ove izveštaje pripremali su posmatrački timovi UN-a¹¹ i Posmatračke misije EU,¹² kao i specijalni izvestilac Komisije UN-a o ljudskim pravima.¹³ Nepriistrasan i profesionalan pristup autora ovih dokumenta nisu nikada bili dovedeni u pitanje.

IZVEŠTAJ HHO

Tuženi se oslanja takođe i na izveštaj Hrvatskog Helsinškog Odbora-a (HHO)¹⁴ nazvan „Operacija Oluja i njene posledice“, koji je objavljen u hrvatskoj prestonici 2001. godine¹⁵. Tužitelj je imao prigovor na ovaj izveštaj zbog „značajnih metodoloških propusta i grešaka“, kao i na greške u brojnim biografskim podacima žrtava, ili na greške u izveštavanju o uzrocima smrti, ili greške u statusu – vojnik ili civil – kod nekih žrtava.¹⁶ Osim toga, Tužitelj je pozdravio odluku Pretresnog veća ICTY-a u slučaju *Gotovina i dr.* da se ne oslanja na ovaj izveštaj „ako nije potkrepljen drugim dokazima“.¹⁷

Uvaženi članovi suda, nema sumnje da izveštaj HHO-a sadrži određene greške, ali to ne znači da nema određenu dokaznu snagu. Njegova dokazna snaga se meri činjenicama koje se mogu dokazati. Tuženi nema nameru da dokazuje poimenično svaku žrtvu operacije *Oluja*, niti da dokazuje individualnu krivičnu odgovornost određenih počinitelja, kao što je to traženo od Tužitelja ICTY-a. Mi se pozivamo na ovaj izveštaj da bi dokazali sledeće činjenice:

a) da su ubistva za vreme *Oluje* činjena u velikom broju;

b) da su počinioci ovih masovnih ubistva uglavnom pripadnici Hrvatskih oružanih snaga; i

c) da su sve žrtve masovnih ubistva, po svojoj nacionalnoj pripadnosti, Srbi.

Uprkos nekim činjeničnim greškama u izveštaju, ni jedan od ova tri činjenična zaključka ne može se negirati ako se pažljivo pročita izveštaj.

Ova tri činjenična zaključka potkrepljena su i drugim izveštajima kao što su izveštaj *Veritasa* i njegova lista stradalih u operaciji *Oluja*¹⁸ i Izveštaj Human Rights Watch-a od 1996.¹⁹

VERITASOV IZVEŠTAJ I LISTA ŽRTAVA OPERACIJE OLUJA

3. I sada dolazim do najsnažnijeg prigovora koji je podnela Hrvatska, a koji se tiče dokaza iz Kontratužbe, prigovora koji je upućen protiv rada i izveštaja nevladine organizacije (NVO) *Veritas*.²⁰ Za predmet ovog slučaja najznačajniji dokument te organizacije je spisak direktnih žrtava operacije *Oluja*²¹, koji je zapravo izvod iz ažurirane liste *Srpskih žrtava u ratu i poraću na teritoriji Hrvatske i bivše Republike Srpske Krajine 1990.-1998.*, koji je dostavljen kao aneks 66 u Kontratužbi. Dok cela lista sadrži puna imena i druge lične podatke o 6.361 Srbinu ubijenom u Hrvatskoj, izvod sadrži podatke za 1.719 Srba žrtava ubijenih i nestalih tokom i nakon operacije *Oluja* na teritoriji Krajine.

4. Iako tačan broj žrtava nikada neće biti precizno određen,²² Tuženi smatra da je ova lista žrtava iz operacije *Oluja* najpotpunija koja danas postoji, Lista je produkt 18-godišnjeg rada na sakupljanju dokumenata i dokaza koji se tiču žrtava u operaciji *Oluja* i nakon nje. Sadrži puna imena svih evidentiranih žrtava sa imenom oca i drugim ličnim podacima, uključujući i datume i mesta rođenja, datumom i mestom smrti, kao i statusom žrtava-vojnik ili civil. Lista se redovno ažurira u skladu sa svakom novom ekshumacijom i identifikacijom u RH. Predsednik ove organizacije, gosp. Savo Štrbac, dao je svoju izjavu za ovaj glavni proces. On je radio kao ekspert za Komisiju SRJ za humanitarna pitanja i nestala lica, a Centar je, takođe, bio uključen kao

¹⁰ *Odgovor na odgovor*, aneksi 53,54,55,56,58,59,60,61,65 i 66.

¹¹ CMS, aneksi 55,57 i 58.

¹² Vidi anekse 54 i 60.

¹³ CMS, aneks 59.

¹⁴ Dalje u tekst HHO.

¹⁵ Ovaj dokument je dostupan za čitanje na <http://icr.icty.org/Le-galRef/CMSDocStore/Public/English/Exhibit/NotIndexable/IT-06-90/ACE81106R0000326368.pdf>

¹⁶ RC, paragraf 2.65.

¹⁷ APC, paragrafi 1.35.

¹⁸ Dostupan na: <http://www.veritas.org.rs/wp-content/uploads/2013/02/Oluja-spisak-direktnih-zrtava2.pdf>

¹⁹ Dostupan na: www.hrw.org/legacy/reports/1996/Croatia.htm

²⁰ RC, paragrafi 2.66-2.68; 11.68, paragrafi 591-595; APC, paragrafi 1.37-1.41.

²¹ Dostupan na: <http://www.veritas.org.rs/wp-content/uploads/2013/02/Oluja-spisak-direktnih-zrtava2.pdf>

²² Izjava svedoka eksperta Save Štrpca (4.5).

posrednik u istragama ICTY-a o zločinima počinjenim u Oluji.

Metod sastavljanja ove liste je objašnjen u izjavi gosp. Štrpca, koju je dao umjesto glavnog saslušanja.²³ *Veritas* ima preporuke od Kancelarije UN-a za vezu u Beogradu, Kancelarije Tužioca ICTY-a i Međunarodnog Komiteta Crvenog krsta (ICRC) kao „ozbiljna organizacija“ koja je pomogla „u profesionalnom i odgovornom maniru“ u utvrđivanju istine o sudbini nestalih osoba.²⁴

Već sam pomenuo da se *Veritasova* lista Srba ubijenih tokom operacije „Oluja“ uzajamno nadopunjuje sa listom žrtava masovnih ubistava koju je sačinio HHO. Uistinu, ova dva izveštaja, jedan koji je sastavila hrvatska NVO i drugi koja je sastavila srpska NVO, mogu da se sagledaju kao komplemnatrani. Dok izveštaj HHO iz 2001. sadrži podatke o žrtvama civilima u operaciji *Oluja* koje su bile dostupne u datom trenutku, dotle redovno ažurirana lista *Veritasa* sadrži podatke o civilima i vojnicima ubijenim u toj akciji. U mnogim slučajevima *Veritasova lista* ispravlja greške u imenima žrtava iz izveštaja HHO-a. Međutim, postoji samo 60 žrtava *Oluje* od ukupnog broja od 1.719, za koje je *Veritas* naveo izvještaj HHO-a kao jedini izvor informacija do danas.²⁵

Rezultat *Veritasovog* rada je javno objavljena lista, koja služi kao otvoren poziv svima koji mogu da dostave neke dodatne informacije ili prosto da provere postojeće podatke. Istina, kada je Tužitelj u pisanim podnescima dao primer 10-tak pogrešnih unosa na *Veritasovu listu* žrtava rata i poraća, pitao sam Centar da mi dostave objašnjenje. Sporni unosi su bili provereni i *Veritas* se složio sa prigovorima. I koliko sam je upoznat, tih 10 spornih imena je skinuto sa liste.²⁶

Međutim, ovaj postupak nije zaštitio gosp. Štrpca od daljnjih napada *argumentom ad homine*. U *Dodatnom podnesku* čak je pomenut i kao član srpskog pravnog tima. Ta tvrdnja, međutim, nije tačna.

Ova lista od 1.719 imena je nešto što naši susedi ne bi voleli da vide u ovom slučaju. Čini se da bi bili najsretniji kada bi mogli naprosto da diskvalifikuju *Veritas* iz ovog postupka. Ipak, to je nemoguće; *Veritas* čvrsto stoji na zidu Palate pravde, kao dobra saputnica *Justicije*. Ona je nepokrivena i zaista lepa, ona drži ogledalo u kojem sva nedela izlaze na videlo. Zločini ne mogu ostati skriveni, mi verujemo u to.

Gosp. Predsedniče, uvaženi članovi suda, ovim zaključujem moju današnju prezentaciju. Zahvalan sam na vašoj pažnji. Zamolio bih Vas, gosp. predsedniče, da pozovem našeg advokata, gosp. Džordaša, da dođe za govornicu.

²³ Izjava svedoka eksperta Save Štrpca (3.2).

²⁴ CMS, aneks 63.

²⁵ Izjava svedoka eksperta Save Štrpca (6.10).

²⁶ Isto (5.1).

Gosp. Džordaš:

PREGLJED ISKAZA SVEDOKA KOJE JE POZVAO TUŽENI

Gosp. Predsedniče, uvaženi članovi suda, počastvovan sam mogućnošću da se pojavim pred Vama i da vam se obratim po prvi put. Tuženi se, kako bi podržao Kontratužbu, oslanjajući *inter alia* i na sledeće svedoke:

Kapetan John Geoffrey William Hill (komadant Vojne policije UN-a u sektoru Jug, od juna do decembra 1995.);

General Andrew Brook Leslie (šef UNCRO za sektor Jug);

Gosp. Božo Šuša;

Gosp. Mirko Mrkobrad;

Gđa. Jela Ugarković;

Gosp. Ilija Babić;

Gosp. Mile Sovilj i

Gosp. Savo Štrbac (svedok ekspert)

Svedoci, vojno osoblje UN-a do svedoka eksperta i spektar civila, govore o raznim aspektima *Oluje*, sa naglaskom na prirodu napada koje su sprovele Hrvatske snage tokom i nakon operacije. Dokazi su reprezentativni i uključuju svedočenja koja opisuju granatiranje gradova i sela i izbacivanje civila iz njihovih domova od strane hrvatskih snaga. Opisuju stav hrvatskih snaga prema izbeglicama i naporima UN-ovog personala da ih zaštiti. Civilni opisuju njihovu bespomoćnost pred granatiranjima, svoje pokušaje bega od smrti i povrede i nezakonita ubijanja i povređivanja mnogih drugih civila. Svedoci svedoče o široko rasprostranjenom uništavanju i pljačkanju imovine u gradovima i selima u bivšoj RSK.

I svedoci iz UN-a i svedoci civilni opisuju ono što je usledilo posle operacije *Oluja*, a naročito ubijanja civila koja su se nastavila, uključujući ubijanja žena, dece i starijih. UN-ovi svedoci opisuju kako su bili sprečeni da napuste svoje kampove nakon prvih napada. Kada im je bilo dopušteno da napuste kampove, vonj leševa osećao se posvuda u vazduhu, ali hrvatske snage su ih već bile uklonile i popravile neke od puteva.

Pažljivo čitanje ličnih izjava i pregled sveukupnih dokaza omogućuju nam uvid u strahote i razaranja koja su

usledila nakon operacije *Oluja*. Profesionalni izveštaji i kretanja i priče običnih civila govore o nameri koja se krila iza ove kriminalne operacije. Kako ste čuli, Tužitelj je izabrao da ne iskoristi svoje pravo na unakrsno ispitivanje svedoka. Sada ću izneti najupečatljivije delove iskaza kapetana Hilla, generala Leslija, Bože Šuše i Mile Sovilja. Počecu sa svedočenjem kapetana Hill-a, koje je dato 27. maja 2008., u slučaju *Gotovina i dr.* pred ICTY-em.

SVEDOČENJE KAPETANA HILL; 27. MAJA 2008: SLUČAJ GOTOVINA I DR.

Kapetan Hill¹ bio je komandant vojne policije UN-a za sektor Jug od juna do decembra 1995.² Znači, bio je prisutan u Kninu 4. i 5. avgusta 1995. u vreme trajanja akcije *Oluja*, kada su gradovi bili izloženi artiljerijskoj vatri. Nakon operacije *Oluja*, gosp. Hill je obilazio brojne regije u sektoru Jug, gde je zaticao posledice, mrtva tela, štete prouzrokovane granatiranjem i pljačkanje koje su vršili hrvatski vojnici, pripadnici Specijalne policije i hrvatski civili.

Gosp. Hill je svedočio da je 4. avgusta 1995., zajedno sa svojom jedinicom vojne policije, bio raspoređen ispred vojnog sedišta UN-a kada je tačno u 5 časova ujutro počelo žestoko bombardovanje. Palo je „stotine i stotine... artiljerijskih granata“.³ To je potrajalo oko 90 minuta pre zatišja. Tada se granatiranje nastavilo, da bi na kraju postalo sporadično i maltretirajuće (harassment fire).

Gosp. Hill je objasnio da je termin „harassment fire“ termin koji su prvo koristili Amerikanci u II svetskom ratu, a kasnije i u Vijetnamu, da opišu vatru „koja u osnovi ima cilj da uznemiruje neprijatelja pre nego se krene u potpuni napad“.⁴ Ovakva paljba se nastavila tokom dana do 11 časova naveče, kada je usledio „drugi najveći artiljerijski napad toga dana na Knin“⁵

Oko 11 sati uveče gosp. Hill je pozvan na glavnu kapiju njihovog kampa gde se susreo sa načelnikom štaba UN-a, pukovnikom Leslijem. General Forand, njihov nadređeni, je odlučio da „prime srpske izbeglice“ koje su se „počele skupljati na kapiji tokom dana, tražeći utočište

¹ Izjava gosp. J.G.W.Hill-a, dostavljena kao aneks 44 u Odgovoru na Odgovor umjesto glavnog ispitivanja.

² John Hill, T.3736.

³ John Hill, T.3738.

⁴ Isto, T 3741.

⁵ Isto, T.3746.

od granatiranja⁶ Bila ih je oko 300 i on je dobio zadataka da ih popiše i obezbedi im hranu. To su bili žene, deca, nekolicina srednjovečnih ljudi i starci.

Gosp. Hill je dalje svedočio da je oko 5 sati i 10 min ujutro 5. avgusta 1995., ponovo počelo žestoko granatiranje od strane HV-a i da je bilo ekstremno velikog obima i po celom Kninu. Ispaljeno je stotine i stotine granata, samo neznatno manje nego tokom prethodnog jutra (4. avgusta 1995.).

Gosp. Hill je dalje svedočio da je pričao sa Generalom Forandom na glavnoj kapiji kampa UN-a oko 9.30 ujutro 5. avgusta 1995. kada je granata pogodila zid kampa i ubila 6 Srba, a četvoricu ranila. Među njima je bilo i civila i vojnika. Forand je rekao Hillu da sa Berikoffom i još dvojicom kaplara odu na mesto događaja. Gosp. Hill je video posledice i sa Berikoffom i drugom dvojicom stavili su tela u crne vreće. Gosp. Hill je svedočio da su ih spustili pored puta preko puta kampa, gde su ostali nekoliko dana. Kasnije je video da je na jednom od tela bio izmet. U mrtva tela je pucano. Rečeno mu je da su hrvatski vojnici otvarali vreće, da su urinirali i vršili veliku nuždu po telima kao i da su po njima pucali. Gosp. Hill je rekao da je ubrzo nakon incidenta kod zida kampa UN-a granatiranje prestalo.

Gosp. Hill je dalje svedočio da je prvo video hrvatske vojnike oko podneva 5. avgusta kada je konvoj od 6 tenkova, tri transportera i nešto pešadije, došao u koloni pred kampom. Hteli su da uđu u kamp i da uzmu izbeglice. Pukovnik Lesli je pregovarao sa njima i pristali su da ostanu izvan kampa. Gosp. Hill je razgovarao sa dvojicom pripadnika HV-a i pitao ih šta bi uradili da su ušli u kamp. Jedan od njih je odgovorio „pobili bi sve Srbe“.⁷

Gosp. Hill je svedočio da je uveče 5. avgusta pokušao da uđe u Knin da pokupi one koji su možda ostali ali hrvatski oficiri mu nisu dali da prođe raskrnicu. Gosp. Hill im je rekao da su oni pripadnici UN-a i da pokušavaju da nađu izbeglice. Hrvatski vojnik je besno vikao da je to „apsolutno zabranjeno“, preprečili su put tenkom i naredili im da se vrate u kamp.⁸

Gosp Hill je svedočio da su posvuda u Kninu, a tako je bilo doslovno i u svim gradovima koje su obilazili, nailazili na hrvatske vojnike kako pljačkaju napuštene domove, nosili su uređaje i odeću i stavljali ih u ukradena kola. Gosp. Hill je video zgrade u plamenu, kao i one koje su bile oštećene ili uništene artiljerijskom vatrom. Što se tiče Knina, izjavio je „gdje god da si se našao u gradu, iza zgrade vlade, ispod tvrđave, vidio bi ukradena kola i vojnike kako izlaze iz kuća i stanova sa stvarima kojima bi punili ta kola. U bilo koji dio grada da

si otišao vidio bi istu sliku.“⁹ Gosp. Hill nije imao nikakve sumnje u činjenicu da su odgovorni za to bili naoružani i uniformisani. Odnosno da su to bili Hrvatski vojnici.

Gosp. Hill je dalje svedočio da je uveče 8. avgusta 1995. otišao u Knin da proveri i prijavi jedan incident. Gosp. Predsedniče, članovi suda, pozivam vas da stavite svoje slušalice da možete čuti kako gosp. Hill opisuje taj događaj na suđenju pred ICTY-em u slučaju *Gotovina i dr.*¹⁰ Nakon toga čućete kako gosp. Hill svedoči u istom slučaju šta je primetio kada je posetio gradove Kistanje i Gračac.¹¹ Oba klipa su duga oko 2 minuta.

PREDMET NO. 1 – TRANSKRIPT

„Oko 19.30, rekli su mi da postoji problem sa jednim radnikom UN-a dole u gradu. Uzeo sam nekoliko svojih policajaca i poveo ih sa sobom. Otišao sam u policijsku stanicu i našao pukovnika HV-a, koji je krenuo sa mnom. U određenom delu grada, u dvorištu koje se nalazilo između dve stambene zgrade, bilo je oko 30-tak vojnika, koji su stajali poredani u krug. U to vreme bili su vrlo iznervirani činjenicom da smo mi bili naoružani. Morao sam da predam moje dugo oružje i pištolj drugom u komandnom nizu, i tek tada sam mogao da razgovaram sa onim za koga sam verovao da je nadležan, koji je, mislim, bio komandant 4. brigade. Tamo je bio UN-ov pik-ap kamion sa od metaka izbušenom prednjom gumom. Kamion je bio napunjen ličnim stvarima, i tamo je stajao zaposlenik UN-a, Srbin prevodilac. Kada sam mu prišao, tamo je bio oficir civilne policije HV-a, Jan, koji je dobro govorio engleski...Pitao sam za situaciju. Komandir mi je pokazao komad papira, na kome je pisalo, mislim na hrvatskom, da je ova osoba služila u vojsci RSK-a, mislim 9 ili 10 meseci. Preko prevodioca mi je rekao da je on četnik i da će ga ubiti. Sve što sam razumeo od komandira bila je reč „četnik“, i dobro sam razumeo šta to znači. Ispalo je da je sporna osoba napustila naš kamp kako bi otišla do svoga stana i pokašala da spasi nešto svojih stvari. Pregovarali smo dugo vremena da on ne može da ubije tu osobu, da to nije u njegovoj nadležnosti i da ta osoba pripada meni. I na kraju su pristali da ga puste sa mnom, ali je napomenuo da mu ne može garantovati sigurnost, a ni meni, ako nas vide njegovi vojnici. To je bio prvi put da se pominje moja sigurnost. Rekao je da će svaki helikopter koji krene iz našeg kampa sa Srbima biti srušen i da će svaki Srbin vojno sposoban, godina od 19-60, koji napusti naš kamp, biti ubijen. Tada smo preuzeli spornu osobu, opkolili smo ga i zajedno sa njim vratili se do naših vozila i dovezli ga nazad u naš kamp.

PREDMET NO. 2 – TRANSKRIPT

Pitanje: „U ovoj fazi vaše izjave, gosp. Hill, pričaćemo o vašem putu kroz grad Kistanje i želeo bih da opišete sudu što ste tu zatekli?“

⁶ Isto, T.3746.

⁷ John Hill, T.3751.

⁸ Isto, T. 3752.

⁹ Isto, T.3757.

¹⁰ Folder za sudije, predmet No. 1.

¹¹ Folder za sudije, predmet No. 2.

Odgovor: „To je bio najoštećeniji grad koji sam video. Stanovnika uopšte nije bilo. Bilo je nešto vojske HV-a u blizini fabrike. Većina zgrada je bila uništena ili artiljerijom ili vatrom. Artiljerijski udari su po prvi put padali u okolini grada, onda smo videli da su artiljeriju dovukli u sam grad. Tu je bio veliki ratni spomenik, prelep. Bio je ogroman, napravljen od granita, koji je u potpunosti uništen, ne od artiljerije već, čini se, macolama. U Kanadi bi to nazvali- ne mogu da se setim - vandalizmom, sve je bilo uništeno, potpuno uništeno A bio je to baš veliki spomenik. Osećao se ekstremno jak smrad leševa, ali nismo naišli na nijedno telo. (tu je bilo samo malo društvanca hrvatskih vojnika koji su se odmarali u fabričkom krugu.)

Pitanje: „Gosp. Hill, da li bi sada rekli sudu, molim vas, šta ste zatekli u Gračacu.“

Odgovor: „Videli smo udare artiljerije po polju kako se primicala gradu. U gradu nije bilo MP ali je bilo HV. Sećam se jednog punkta sa HV vojnicima. Grad je bio pošteno uništen. Neke kuće su još uvek gorele. Bilo je pljačkanja i još nekih zaostalih vojnika. Kako sam rekao u mojoj izjavi, bili su prijateljski raspoloženi. I opet izuzetno jak smrad leševa. Svuda smo se vozili otvorenih prozora tako da smo to mogli identifikovati. Onda smo nastavili do češkog bataljona“.

Pitanje: „Možete li reći sudu ko je pljačkao?“

Odgovor: „Pripadnici HV.“

Pitanje: „Da li ste videli neke civile u ovom gradu za vreme vašeg boravka u njemu?“

Odgovor: „Ne, grad je bio prazan“. (kraj videa)

Gosp. Hill je dalje svedočio da je vozeći se kroz regiju gledao kuće kako gore. Jednom prilikom, kada je stigao u Otrić, video je da su sve životinje ubijene i upucane¹². Dalje je izjavio da je vozeći se na sever, kada je izašao iz Otrića, primjetio 6 tela. Ubrzo nakon toga tela su nestala. Izjavio je da su osobe u zelenoj uniformi sa narandžastim, ravnim vozilom marke Volkswagen uklanjale tela na koja bi naišli, uključujući i pomenutu šestoricu. Gosp. Hill je svedočio da je taj auto vidao i na drugim mestima po sektoru. Kasnije je saznao da se HV rešavao tela.

Gosp. Hill je još svedočio da je ispred kampa video osobu, obrijane glave u zelenoj uniformi, kako drži mašinku i pored njega starijeg čoveka kako stoji četveronoške, kao pas. Gosp. Hill je svedočio da mu je Ivan Jurić, zapovednik jedinica vojne policije HV koje su patrolirale po RSK tokom operacije *Oluja*, rekao da je naoružani čovek pripadnik antiterorističke jedinice koja je bila delom vojne policije. Jurić je izjavio, „svi Srbi u bivšoj RSK smatraju se teroristima“.¹³

SVEDOČENJE GENERALA LESLIE; 22. I 23. APRILA 2008: SLUČAJ *GOTOVINA I DR.*

Prelazimo na svedočenje generala Leslie, koje je dato na suđenju 22. i 23. aprila 2008. Gosp. Andrew Leslie,¹⁴ kanadski vojni general, bio je načelnik štaba UNCRO, stacioniranog u Kninu, sektor *Jug*, od marta do avgusta 1995. Ukratko on je svedočio o namernom i neselektivnom granatiranju civilnih objekata u Kninu i područja od strane hrvatske vojske 4. i 5. avgusta 1995. u Kninu. Potvrdio je da je video veliki broj muškaraca, žena i dece koji su bili ubijeni ili povređeni toga dana. Opisao je haotičan odlazak srpskih civila i vojnog personala u izmešanim izbegličkim kolonama. Gosp. Lesli je takođe potvrdio da hrvatske snage nisu dozvolile personalu UNCRO-a da napuste njihove kampove od početka granatiranja područja.

General Leslie je svedočio da je u Kninu živelo 35.000 ljudi prije 4. avgusta 1995. Kako su se neprijateljstva bližila, broj stanovnika je rastao od marta 1995., kada ih je bilo 20-25.000. Ljudi iz sela i gradova bliže zoni razgraničenja preselili su se u Knin radi sigurnosti. General Leslie svedočio je da su od maja 1995. vojno sposobni ljudi mobilisani u zonu razdvajanja na raznim odbrambenim položajima. Neposredno prije 4. i 5. avgusta grad je bio uglavnom nastanjen starijima, ženama, i decom.

U opisivanju granatiranja 4. avgusta 1995., general Leslie je svedočio da je intenzitet bio najveći između 5 i 7 sati ujutru. Nakon 7 sati ujutro značajno je umanjeno:

„umesto dotadašnjih konstantnih eksplozija po celom gradu, eksplozije i granatiranja su bili grupisani po specifičnim regionima grada i to je variralo, prvo bi imao jednu detonaciju, prošlo bi minut ili dva ili tri i onda bi odjeknula sledeća detonacija, udaljena 200 do 300 metara od one prve.¹⁵ Nije bilo uočljive šeme koja bi govorila da je granatiranje upućeno na neku tačku od vojne važnosti. Granatiranje je bilo, da tako laički kažem, posvuda.“¹⁶

20. Najviše projektila je upućeno na centar grada. Postupak je ponavljao nekoliko puta. Onda bi 4 do 6 granata pale grupisano. To je značilo, prema svedocima, da je hrvatska artiljerija koristila „ciljane grupe i koordinatnu mrežu.“, to je dirigovanje artiljeriji „u želji da pogodi metu“.¹⁷ Gosp. Lesli je potvrdio da je „većina granta koje su navođene koordinatnim sistemom pala je unutar stambenih delova grada“.¹⁸ Većina ispaljenih granata nije gađala legitimne vojne ciljeve.¹⁹

¹² John Hill, T-3776.

¹³ Isto, T.3736.

¹⁴ Izjava generala Leslie je dostavljena umjesto glavnog ispitivanja 1. okt. 2013.

¹⁵ Andrew Leslie, T. 1942.

¹⁶ Isto, T.1979.

¹⁷ Isto T.1943, 1980.

¹⁸ Andrew Leslie, T. 1980, 1990-1991, 2047, 2120.

¹⁹ Isto, T. 1991.

21. General Leslie je svedočio da je 5 avgusta 1995., ponovljena šema napada.

22. Oko 9 ujutro 5. avgusta 1995., gosp. Leslie napustio je glavni štab u kampu za sektor *Jug*. Zatražio je da učestvuje u evakuaciji kninske bolnice. Pozivam vas gosp. Predsedniče i članovi suda, da poslušate kako general Leslie svojim rečima opisuje scene koje je zatekao.²⁰ Taj deo svedočenja traje 2 minuta i trideset sekundi.

PREDMET NO. 3 - TRANSKRIPT

„Put je trajao oko 15 do 20 minuta. Pošli smo sa 6 vozila. Jedno vreme je moje vozilo bilo prvo, ali u jednom trenutku srpska ambulantna kola izbila su na čelo kolone, mislim tokom jednog artijerijskog napada. Na putu su nas zadesila dva granatiranja. Jedno je bilo u blizini željezničke stanice, malo prije glavnog kružnog toka, padalo je i blizu vozila, toliko blizu da smo bili zasuti kamenjem. Drugo je bilo u blizini sedišta Severnodalmatinskog korpusa, nakon kružnog toka. Uz put sam video grad koji je bio opustio. Uz put smo videli mrtve, negdje oko njih 15 do 20, razbacani posvuda. Uokolo je ležalo svašta, razni prtljag i koferi, čak i nameštaj sve dok nismo došli do isključenja na izlazu iz Knina severno i zapadno, a nakon te tačke put je bio relativno čist.“

Pitanje: „Pomenuli ste da ste videli mrtve na putu ka bolnici. Da li ste videli neka tela ili povređene po dolasku u bolnicu?“

Odgovor: „Po dolasku u bolnicu, bilo je dosta mrtvih, muškaraca, žena i dece, ostavljeni na gomili u bolničkom hodniku. Improvizovana soba na zadnjem spratu korištena je kao mrtvačnica. Nije bilo struje, Medicinsko osoblje je napustilo bolnicu sa izuzetkom jednog medicinskog tehničara, koji je očito tu ostao, a po nas je došao srpski lekar i proveo nas kroz bolnicu. Bilo je oko 30 do 40 pacijenata od kojih je 25 bilo u apsolutno kritičnom stanju, pomešani starije žene i po koji vojnosposobni muškarac, e – da.“

Pitanje: „Dok...“

Sudija Orije: „Gosp. Tieger, možemo li da pitamo svedoka “veliki broj mrtvih muškaraca, žena i dece, naslagani u hodniku...“ Moram da znam koliko je to veliki broj? Kada si govorio o 30 do 40 pacijenata, 25 u kritičnom stanju, koliko je mrtvih.“

Odgovor: Gosp. Jako je teško proceniti, rekao bih da ih nije bilo manje od 30 a ne više od 50 ili 60.“

Sudija Orije: Da, znači desetine?“

Odgovor: „Da, gospodine“ (Kraj videa)

23. General Leslie je takođe svedočio o kolonama. Već od 4. avgusta primetio je kolone srpskih vojnika u vozilima. Za par sati, ta kolona je postala konstantna i stabilna:

„Imao si kamione sa 2 ili 3 vojnika, 5 ili 6 žena i dece, za njima prikolice za drvene terete pune vojnika, za njima normalan traktor sa prikolicom prepunom žena i dece. Tako da je to bila zaista haotična mešavina ljudi koji su prolazili pored glavnog štaba sektora Jug.“²¹

24. Svedok je dalje svedočio da personalu UNCRO-a nakon operacije *Oluja* nije bilo dozvoljeno da napuste njihov kamp. Opet, korisno ga je čuti kako opisuje stanje stvari. (uključen video)

PREDMET NO. 4 – TRANSKRIPT:

Pitanje: Da li tvrdite u ime UNCRO-a da personalu UNCRO-a nije bilo dozvoljeno da napuste svoje kampove.

Odgovor: Da.

Pitanje: „Da li ste objasnili zašto je UNCRO htio da napusti kamp.“

Odgovor: Da.

Pitanje: Šta je bila svrha?

Odgovor: Da obezbedimo da se poštuju običaji i pravila ratovanja, da sprečimo kršenja ljudskih prava, da nam dozvole pristup i omogućće pregled kao što nam je garantovano u rezoluciji SB UN. Takođe moram da pomenem da smo bili spremni da preuzmемо rizik i odgovornost u činjenju gore navedenog.“

Pitanje: „Ok. Ako se sećate, kakav ste odgovor primili na vaš zahtev da napustite kamp?“

Odgovor: „Beskrajno odbijanje“ (isključen video)

25. General Leslie je svedočio da su vojnici HV-a iz brigade "Pume" došli do kapije kampa UN-a i odbijali su da ih puste sve do 9. avgusta, kada je svedok bio jedan od prvih koji je napustio kamp, u pratnji kapetana Marina Lukovića iz štaba sektora *Jug*.

26. Tokom unakrsnog ispitivanja u slučaju *Gotovina i dr.*, general Leslie je upitan da da opšti pregled operacije *Oluja*. I posljednji put, molim sud da čuje ovaj opis.²² (uključen video)

PREDMET NO. 5 – TRANSKRIPT:

Branilac: „Šta hoćete da kažete, da je operacija "Oluja" provedena sa velikim stepenom ekspertize, jel to tačno?“

Odgovor: „Ja, kao profesionalni vojnik, složio bi se da su određeni elementi operacije „Oluja“ vođeni sa velikim stepenom stručnosti. Ako je cilj bio da se lokalno stanovništvo počisti iz ovog regiona.“ (kraj videa)

27. General Leslie je potvrdio da se javljao za BBC u 07.04 ujutro 4. avgusta, i rekao , između ostalog, da je

²⁰ Sudski folder, predmet No. 3

²¹ Andrew Leslie, T. 1993.

²² Folder za sudije, predmet No. 5.

„u suštini svaki veći urbani centar u Krajini pogođen artiljerijskom vatrom“²³

28. General Leslie je dalje svedočio da su zapažanja iz izveštaja gosp. Stoltenberga poslata 7. avgusta Generalnom sekretaru, a tiču se napada na Knin, netačna. Nasuprot tom izveštaju, general Leslie je svedočio da većina civila nije napuštala grad prije početka granatiranja i da granatiranje nije bilo usmereno na 3 vojne kasarne koje su tu bile locirane.

29. I na kraju, general Leslie je zaključio da su namerno granatirani civilna područja i objekti, ili da je granatiranje bilo neselektivno.

BOŽO ŠUŠA: IZJAVA SVEDOKA OD 23. MAJA 2012.

Prelazimo na izjave svedoka civila, Božo Šuša je dao izjavu 23. maja 2012. Gosp. Božo Šuša je izjavio da je u maju 1991. sa svojom porodicom bio nastanjen u Biogradu – u blizini Zadra – gde je radio kao stolar u jednoj građevinskoj firmi. Svedok je izjavio da su mu jednog dana kada je došao na posao, Hrvati iz mesta zvanog sv. Filip i Jakov, u blizini Biograda, naredili da ode ili će ga ubiti. Gosp. Šuša je ustvrdio da je u to vreme primao telefonske pretnje samo zato što je Srbin. Svedok je izjavio „sve što ima veze sa srpskim identitetom, kao što su kiosci u kojima se prodavala srpska štampa, restorani i radnje čiji su vlasnici bili Srbi, bilo je sve srušeno ili uništeno“.²⁴

Svedok je izjavio da je 26. maja 1991., otpušten iz firme u kojoj je radio. Dana 31. juna 1991, mobilisan je u JNA. Dok je bio u vojsci, služio je kao vozač u izviđačkoj jedinici Kninskog korpusa. Reкао je i da je kasnije služio u vojsci Srpske Krajine.

Gosp. Šuša preselio se sa svojom porodicom u Mariće, u blizini Knina, 1992. godine. Svedok je bio kući kada je počela operacija *Oluja* 4. avgusta 1995. Izjavio je da je ujutro 5. avgusta 1995., granatiranje bilo nemilosrdno a meta su bile vojne kasarne, policijska stanica, dom JNA, centar, železnička stanica ali i gradske stambene četvrti. Sve stambene četvrti su granatirane osim Marića jer su ovaj kraj „naseljavali Hrvati“. Svedok misli da su hrvatski vojnici znali da će se vlasnici tih kuća vratiti jednog dana“.²⁵ Dana 4. avgusta „niko iz Knina nije odgovarao na napad, niti jedan jedini metak nije ispaljen.“²⁶

Svedok je izjavio da su istog jutra, 4. avgusta 1995., oko 09.00 i 10.00 časova ujutro, dugi konvoji civila izbeglica stigli u Knin. Stanovnici celih sela došli su iz pravca Drniša, Vrlike i Strmice.²⁷ Svedok je izjavio da

su konvoji morali proći kroz Knin i da je bilo žestoko granatiranje Kistanja i mesta zvanog Srb. Reкао je da su čak i putevi kojima se kretao konvoj granatirani.

Svedok je ustvrdio da je 8. avgusta uveče stavio svoju porodicu i nekoliko komšija, koji su se krili kod njega u podrumu, u vozilo UN-a i odveo ih u kuću u blizini mesta gde su bile stacionirane trupe UN-a, jer je mislio da je tu bezbednije. Dana 5 avgusta gosp. Šuša je video hrvatsku vojsku kako ulazi u Knin iz pravca Strmice preko Crvene zemlje. Prema svedoku, pešadija u maskirnim uniformama marširala je iza tenkova. Svedok je izjavio da je kasnije saznao da radilo o 7. Gardijskoj brigadi iz Varaždina, poznatoj kao "Pume". Svedok je rekao da je čuo oficira koji je predvodio pešadijsku kolonu kako izdaje naredbu „ubijaj sve redom!“²⁸ Svedok je bio sakriven. Sa mesta gde se krio, udaljen od njih 50-tak metara, gledao je kako hrvatski vojnici ubijaju 15 starijih ljudi u blizini crkve svetog Jakova. Polovina su bile žene. Stajale su sa strane kako bi pustile pešadiju da prođe. Nakon prvog naleta vatre, svedok je čuo ženu kako vrišti. Sve žene su ležale na zemlji ranjene, molile su vojnike da im poštede život. Međutim, „nisu pokazali nikakvu milost i dokrajčili su ih“.²⁹

Svedok je takođe video, odmah nakon tog incidenta, kako je hrvatski vojnik pucao i ubio jednog mladića u uniformi vojske RSK. Usprkos činjenici da je digao ruke u vazduh u znak predaje, hrvatski vojnik mu je prislonio pištolj na čelo i ubio ga sa jednim metkom. Svedok je rekao da je hrvatska vojska ubijala svakog na koga bi naišla ako je bio u uniformi.

Gosp. Šuša je izjavio da se nakon tih incidenta krio u obližnjoj šumi šest dana. Tamo je naišao na još dvoje civila. Zvali su se Dušan Pekić i Savo Žeželj. Svedok je izjavio da su zajedno našli sklonište na Raškovića polju. Sa te lokacije mogli su da vide kako hrvatski vojnici pljačkaju i pale kuće u Kninu. Takođe je video četiri ili pet zapaljenih kuća u Raškovićima. Hrvatski vojnici u uniformama su potpaljivali vatre. Ukupno je video da su hrvatski vojnici zapalili 20 kuća u Raškovićima. Takođe su ubijali pse i svu stoku. Gosp. Šuša je takođe posmatrao kako vojnici ulaze u kuće sa svojim oružjem. Povremeno bi čuo rafal iz automatske puške i vrislove ljudi iz Raškovića. Vojni kamioni punjeni su sa nameštajem i odvoženi. Dana 7. avgusta, video je hrvatskog vojnika kako utovara mrtve ljude (bili su u civilnoj odeći) i životinjske lešine u kamion.

²³ Andrew Leslie, T. 2047.

²⁴ Božo Šuša, izjava svedoka od maja 2012., str. 1.

²⁵ Isto.

²⁶ Isto

²⁷ Isto.

²⁸ Božo Šuša, izjava svedoka od 23. maja 2012., strana 2.

²⁹ Isto, str. 2.

U to vreme gosp. Šuša nije znao gdje mu je porodica. Obišao je svoju kuću.. Video je da je opljačkana i da su svi električni uređaji ukradeni.

Dana 11. avgusta 1995., zajedno sa Dušanom Pekićem, gosp. Šuša se predao. Čuo je preko tranzistora da je oko 800 Srba našlo utočište u kampu UN-a. Gosp. Šuša je izjavio da je „Tuđman pozivao sve ljude koji nisu okrvavili ruke da se predaju“. Pošto on nije učinio ništa loše niti je počinio neki zločin, oko 8 ujutro, njih dva su otišli do zgrade Međunarodnog crvenog krsta u Kninu. Svedok je u Kninu video prevrnuti izbeglički traktor i konjsku zapregu pogođenu granatom. Takođe je video radnike koji popunjavaju rupe koje su nastale usled granatiranja.

Dva delegata iz ICRC-a registrovala su ih i onda su ih dva hrvatska policajca odvela do kasarne Senjak, gde su bili smešteni pripadnici 72. jedinice vojne policije iz Lore iz Splita. Gosp. Šuša se prisetio kako su im hrvatski vojni policajci pocepali registarske papiriće koje su dobili od ICRC-a i naterali ih da ribaju pod naredna dva sata dok su ih konstantno tukli. Svedok je svedočio o tome kako su on i Pekić pretrpeli batine i nehumano postupanje prema njima. Vojni policajci su ih tukli sa palicama i drškama od lopata. Stavili su mu ovnujsko zvono oko vrata i prisili ga da bleji, onda da njače kao magare i laje kao pas. Fotografisali su ga tokom ovog maltretiranja.

Za to vreme, vojni policajac je šutnuo svedoka u usta i polomio mu zub. Tukli su ga pendrecima i drškom metle po glavi. Pretili su mu da će ga zaklati. Tokom ovog nehumanog tretmana polomljena su mu rebra. Gosp. Suša je rekao da, kao rezultat ovog premlaćivanja, nekoliko meseci nakon toga nije mogao da hoda niti da stoji na nogama bez nečije pomoći. Urinirao je krv i njegov levi testis bio je otečen, veličine pesnice. Oko 40-tak vojnih policajaca tuklo je na smenu ova dva muškarca. Oficiri im se nisu pridruživali. Međutim, čuo ih je kako se obraćaju svojim podređenima da ih ne tuku po licu. Znali su da ih je registrovao ICRC. Svedok veruje da im je život spasila jedino ta činjenica.

Sledećeg dana svedok i Pekić prebačeni su u Zadar. Tamo su ih ispitivali i dali im, po prvi put, hranu. Doktor je pregledao svedoka jer je njegovo stanje, nakon takvih batina, bilo jako loše. Svedok je izjavio da su on

i Pekić prebačeni u zaderski zatvor i tamo ih je tukao zatvorski čuvar koji se zvao Marko Filipović. Tukao ih je svakodnevno pendrekom po dlanovima. Tokom tog vremena, svedok je video Filipovića i još jednog čuvara, koji se prezivao Jurjević, kako prisiljavaju zatvorenike da se oralno zadovoljavaju dok su pod tušem. Svedok je izjavio da je ćeliju delio sa Milanom Jovićem. U septembru, kao posledica maltretiranja, Jović je počinio samoubistvo tako što se obesio u ćelijskom toaletu.

Dana 31. avgusta 1995., gosp. Šuša izveden je pred vojnog sudiju. Dana 16. oktobra optužen je za deportaciju civila, separatizam i druge navodne zločine. Onda je sproveden u zatvor Bilice u Splitu, gde su ga konstantno tukli čuvari Marijan Rašić, Zoran Keselj, Bajić, Mandarić i neki Ljubo. To se nastavilo do 1996.

Svedok je izjavio da su ga u novembru 1995., istražitelji SIS-a ispitivali na nekoj lokaciji izvan Splita. Mučili su ga sprovodeći nad njim elektro šokove. Vezali su kablove poljskog telefona za njegove lisice. Ispitivali su ga o Ratku Mladiću. Svedok je izjavio da je osećao da će mu pluća eksplodirati. Bol je bio neizdrživ. Tortura je bila tako žestoka da su mu pukle i lisice. Od drugih zarobljenika je čuo da su i oni bili podvrgnuti ovakvom ispitivanju.

Dana 5. oktobra 1996. gosp. Šuša je primio odluku o amnestiji i 17. oktobra je prešao u Jugoslaviju. Saznao je da mu je očeva kuća izgorela tokom *Oluje*, 5. i 6. avgusta 1995. Dok je njegova kuća u Zadru u potpunosti opljačkana. Gosp. Šuša je takođe izjavio da su ga pre puštanja iz

zatvora pitali da li želi da ostane u Hrvatskoj. Pretpostavlja da ova ponuda nije bila iskrena. Neki od amnestiranih vraćeni su u zatvor u roku od nekoliko dana. Takođe se upoznao sa situacijom iz novina, naročito sa činjenicom da su Srbi koji su ostali u svojim selima bili masakrirani.

MILE SOVILJ: IZJAVA SVEDOKA OD 20. MARTA 2013.

Prelazimo na Milu Sovilja, koji je dao izjavu 20 marta 2013. Ukratko gosp. Sovilj je Srbin, novinar iz Kijana

pored Gračaca.³⁰ Opisuje teško granatiranje sela Kijani. Daje detalje u vezi sa činjenicom odsustva vojnih ciljeva u Gračacu tokom operacije "Oluja" i iznosi stav „da je granatiranje očito imalo za cilj da uznemiri stanovništvo i prisili ga na odlazak“. Njegov otac je odbio da ode iz Kijana. Svedok je svedočio o masakru kojeg su počinili vojnici HV-a nad starijim civilima koji su ostali u selu, među njima je bio i njegov otac i još 13 drugih meštana. Selo je potpuno uništeno.

Svedok je izjavio da je bio u Gračacu u noći između 3. i 4. avgusta 1995. kada je počela operacija *Oluja*. Izjavio je da je oko 5 časova ujutro granata pala u blizini njegove kuće.

Dana 4. avgusta 1995. različiti delovi grada su granatirani. Oko 15 granata palo je na deo grada u kojem je on živio. Svedok je izjavio da za vreme operacije "Oluja" nije bilo u Gračacu uopšte vojske. Nije bilo nikoga da uzvratu vatru. Oko 2 ili 3 časa popodne, lokalno stanovništvo formiralo je kolonu i krenulo ka Bosni. Ljudi su mislili da će moći da se vrate svojim kućama nakon prestanka granatiranja. Oko 4 časa popodne otišao je do Kijana da pokupi ženu i dete. Rečeno mu je da se granatiranje Gračaca nastavilo i dalje nakon što je on otišao. Čuo je da je bilo poginulih od granata.

Svedok je izjavio da je oko 80 familija ili oko 150 ljudi živelo u selu Kijani, i da je selo bilo sačinjeno od desetak manjih zaseoka. Svedok je izjavio de je zaseok njegovog oca bio Surla. Svedok je potvrdio da nije bilo srpskih snaga u Kijanima niti u okolnim zaseocima.

Gosp. Sovilj je izjavio da je pokušao da nagovori svog 65-godišnjeg oca da napusti zaseok. Ali on je odbio da krene sa njim. Njegov otac je citirao Tuđmanove reči; oni Srbi koji nisu „okrvavili ruke“ mogu ostati.³¹

Oko 1 čas ujutro 5. avgusta, gosp. Sovilj i dvanaestak drugih ljudi, iz dve tri porodice Sovilj, napustili su selo kamionom. Svedok je putovao kroz Bosnu i došao je u Srbiju 6. avgusta 1995. Kasnije je čuo iz medija da su neke kolone koje su išle na Bosanski Petrovac, a ne putem kroz Sanski most, granatirane.

Pošto je čuo za zločine koje je počinila hrvatska armija, svedok nije ni razmišljao o povratku u Hrvatsku. Bezuspešno je pokušavao preko međunarodnih organizacija i HHO-a da dobije vesti o svom ocu. Na kraju je zaključio da je verovatno mrtav. Gosp. Sovilj je potvrdio da mu je majka umrla 1999. Mesec dana ranije umrla mu je i žena. Veruje da je to zbog stresa i teških uslova izbegličkog života.

Svedok je kasnije čuo da su hrvatske snage ubile njegovog oca zajedno sa još 13 ljudi 8. avgusta 1995. Gosp. Sovilj je izjavio da je 2002. u *Veritasu* video fotografiju mrtvog oca. Iako je bio izmasakriran, uspeo je da prepozna tabakeru koja je ležala pokraj tela. Otac mu je putem DNK identifikovan 2004. Preuzeo je njegove posmrtno ostatke 2006.

Svedok je posvedočio da su ostali ubijeni iz Kijana uglavnom stariji ljudi i da su „zato i ostali u selu“³². Njihovi rođaci su mu rekli za njihove smrti. Nabrojao je 12 lica koja su ubijena istoga dana, 8. avgusta 1995.. Po godinama su bili između 45 i 80. Jedan je bio gluho-nem. Svedok je čuo od sina Dane Bolte da je glava njegova oca odvojena od tela.³³ Sinovi Milice Jelače nisu našli njeno telo. Ali su videli da je kuća zapaljena pa pretpostavljaju da je ona izgorela zajedno sa njom.³⁴

Svedok je izjavio da on nema sumnje da je Hrvatska vojska ušla u Kijane, ubila ljude i spalila kuće.³⁵ Svedok je dalje izjavio da je gotovo 90 posto od 80-tak kuća u selu Kijani uništeno i da sada u selu žive samo dve osobe.³⁶ I na kraju, svedok je izjavio da je zatražio obnovu svoje porodične kuće u Kijanima, ali mu je zahtev odbijen.³⁷ Svedok je svedočio u slučaju *Gotovina i dr.* pred ICTY-em. Niko nije proglašen odgovornim za masakr u Kijanima. Svedok misli da je to velika nepravda.³⁸

Gosp. Predsedniče, sada bih vas zamolio da date reč mom kolegi gosp. Novaku Lukiću

Predsednik: Veliko hvala, gosp. Džordaš i pozivam gosp. Lukića da nastavi. Imate reč gospodine.

³⁰ Mile Sovilj, Izjava svedoka od 20 marta 2013, paragraf 1.

³¹ Mile Sovilj, Izjava svedoka od 20 marta 2013 paragraf 2.

³² Isto.

³³ Isto.

³⁴ Isto.

³⁵ Isto, paragraf 9.

³⁶ Isto, paragraf 10.

³⁷ Isto, paragraf 10.

³⁸ Isto, paragraf 10.

NOVAK LUKIĆ

PREGLED SVEDOKA KOJE JE POZVAO TUŽENI – DRUGI DEO

Gosp. Predsedniče, članovi suda, sada ću vam skrenuti pažnju na glavne tačke svedočenja preostala četiri svedoka koja smo pozvali da svedoče.

SVEDOČENJE JELE UGARKOVIĆ

Prvo ću se pozvati na svedočenje Jele Ugarković. Gđa. Ugarković je rođena u selu Komić u opštini Titova Kamenica. Pre rata živela je i radila u Zagrebu, ali je 1991. dobila otkaz. Kao posledica toga, odlučila je da se vrati da živi sa svojim roditeljima u svom rodnom selu Komić. Majka joj je bila vrlo bolesna, otac je bio star, tako da je htela da ostane sa njima. Selo je bilo siromašno. Za vreme rata nalazilo se izvan područja gde se vodio rat, tako da oni nisu iskusili borbu.

Svedokinja je izjavila da je 4. avgusta 1995. čula u daljini granatiranje. Tokom istog dana čula je da je Hrvatska vojska napala Krajinu. Popodne istog dana videla je kolonu traktora kako se kreće ka istoku. Ti ljudi su joj rekli da moraju da idu jer hrvatske snage nadolaze. Po savetu svoga oca, koji se bojao za nju, te noći spavala

je izvan kuće. Sledeće jutro čula je ponovo pucnje. Istog dana, većina stanovništva – oko 150 njih -napustili su selo dok su samo stariji ostali.

Gđa. Ugarković dalje opisuje dolazak hrvatske vojske u selo 12. avgusta 1995. Ona se krila dok je promatrala ulazak oklopnih vozila označenih šahovnicom. Videla je dim kako izlazi iz kuća. Kasnije je saznala da su 60-to godišnji Lavrnić Petar i njegova 90-to godišnja majka umrli u njihovoj porodičnoj kući, koja je spaljena do temelja. Njihovi ostaci su nađeni u spaljenoj kući šest meseci nakon događaja.

Gđa. Ugarković je gledala kada je hrvatski vojnik spalio njenu kuću i kada je njena nepokretna majka umrla. Ona je tada bila skrivena na udaljenosti od 15 metara. Evo kako ona opisuje šta se desilo:

„Dva vojnika ušla su u kuću sa jedne strane a druga dvojica sa druge strane. Sledila sam se i sakrila među drvećem. Ulazili su u sve sobe i u štalu i senik?. Ubrzo nakon toga čula sam vojnika kako kaže „Momci sve smo zapalili“ i vojnici su otišli. Čekala sam malo, onda sam potrčala između kuća, misleći možda ću moći spasiti majku, ali već je bilo prekasno. Krov letnje kuhinje se urušio i zatrpao prostoriju. Sve je izgorelo u sekundu, jer su potpalili sve sobe... nikada neću zaboraviti taj moment...“

Opisala je kako je videla kako gore i ostale kuće u selu. Sledećeg dana je obišla susedna sela i videla je još spaljenih kuća i mrtvih životinja. Preživeli seljani su odlučili da se sakriju u brdima iznad njihovih kuća, iz straha da ne budu ubijeni. Oko 25 avgusta, odlučili su da potraže češki bataljon UNPROFOR-a, koji im je pomogao u evakuisanju 18 meštana.

Gđa. Ugarković se vratila u selo da sahrani majku. Takođe je dala informacije o drugim nastradalima. Rekla je da je jedna nepokretna osoba nađena mrtva pored spaljene kuće. Jedna je nađena mrtva u bašti. A jedna gluva osoba je nestala.

Od ukupno 89 kuća u selu, prema svedoku, 80% svih imanja je spaljeno. Slično je bilo i sa susednim selima, gde je oko 70% zgrada uništeno.

SVEDOČENJE ILIJE BABIĆA

Sada svedočenje gosp. Ilije Babića.¹ Ilija Babić je rođen i, kao mnoge prethodne generacije njegove porodice, proveo život u Mokrom Polju, opština Knin. Ovo područje se prostiralo na oko 70 kvadratnih kilometara sa 39 malih zaseoka i sa oko 1.500 stanovnika. Svi stanovnici su bili Srbi. Mokro Polje je smešteno duboko unutar teritorije UNPA zone Jug. Daleko od linije borbe, bez vojnih objekata.

U svojoj izjavi, gosp. Babić opisuje događaje koji su se desili na ovoj lokaciji nakon početka operacije *Oluja*, počevši od 4. avgusta 1995.: o granatiranju iz pravca Grahova tokom prve noći, o konvoju izbeglica koji je prošao kroz ovo mesto, odlazak njegove cele porodice, uključujući i sedam unučadi i konačno o njegovoj odluci da ostane u svom rodnom mestu. Sledećeg dana je saznao da su se ukupno 64 stanovnika, koja su ostala u Mokrom Polju, krila u svojim kućama.

Hrvatska vojska, kako je svedočio Babić, ušla je u selo nakon 2 dana. Video je kako gore kuće na ulazu u selo. Pre toga nestalo je struje. Video je hrvatskog vojnika kako puca na traktor i zarobljava i odvodi tri civila. Svedok je saznao od samih vojnika, pripadnika hrvatske vojske, koji su ušli u mesto, da su oni pripadnici Split-ske brigade Hrvatske armije.

Evo kako svedok Babić opisuje situaciju narednog dana:

„U ponedeljak, 7. avgusta, Kanazir Nada, čija je kuća bila u centru, došla je do moje kuće i rekla mi da je ubijena Babić Ruža (Babić Ruža je bila 1926. godišće)...i rekla mi je da je još neko ubijen u mojoj prodavnici i da su tela spaljena. Kada sam otišao do centra, video sam telo Babić Ruže odmah na ulazu na pola puta ka njenoj kući kao i telo Stevana Sučevića. U mojoj radnji, na drvenim paletama, video sam zapaljenu tela i u tom trenutku nisam znao koliko se tu nalazi tela ni ko su ti ubijeni ljudi. Kasnije sam saznao da su među njima bil Manojlović Steva i Ruža i Sava Traživuk i nakon rata njihova tela su nađena na Kninskom groblju.“

Takođe je opisao ubistvo dvoje ljudi u zaseoku Popovići kao i kako je UNPROFOR pronašao njihova tela uz prisustvo dva hrvatska policajca. Od drugih događaja, opisao je i pronalazak osobe, rođene 1913, koja je ubijena sa dva hica u glavu i telo žene, koja je rođena 1928, koja je bačena u bunar.

Prema svedočenju Babića, pripadnicima UNPROFOR-a je dozvoljeno da posete selo nakon 15. avgusta.

Svedok je rekao u svojoj izjavi, da su, tokom i nakon "Oluje", 53 kuće i 15 pratećih objekata spaljeno samo u Mokrom Polju. Hiljade ovaca i koza je poklano kao i stotine prasića. Zaseok Previjes je kompletno spaljen i

uništen i u vreme, kada je data ova izjava, manje od 10 ljudi se vratilo u Mokro Polje.

SVEDOČENJE MIRKA MRKOBRADE

Sada ću se osvrnuti na svedočenje Mirka Mrkobrada. On je svoju izjavu dao u Okružnom sudu u Požarevcu, u Republici Srbiji, 1997. godine.² Izjavu je Tuženi dostavio kao aneks 52 *Odgovora na odgovor*.

Mrkobrad je rođen 1961. Bio je policijski inspektor, radio je u Ministarstvu unutrašnjih poslova u Hrvatskoj. Na početku rata napustio je Karlovac i smestio se u Vrginmostu.

Dana 8. avgusta 1995., njegova cela porodica je sa izbegličkom kolonom izbegla preko Bosne. Prvobitno je ostao u svom domu ali se kasnije pridružio izbegličkoj koloni.

Mrkobrad je opisao napad na kolonu srpskih izbeglica koja se kretala 8. avgusta 1995. u blizini Ravnog Rašća. Napad je počeo artiljerijskom vatrom koja je trajala 10-tak minuta. Jedna granata je pogodila vozilo u koloni koje se zapalilo i sprečilo dalje kretanje kolone. Prema Mrkobradovoj izjavi, oko 30-tak ljudi je ubijeno i mnogo njih ranjeno granatiranjem u odsečenom delu kolone u kojoj je i on stajao.

Nakon artiljerijskog napada, oko 50 pripadnika hrvatske vojske prišlo je koloni izbeglica i otvorili vatru iz automatskog oružja i minobacača. Svedok Mrkobrad je rekao da je tu bilo mnogo mrtvih.

Dalje opisuje događaje iz Gline, koji su usledili nakon što je tu pristigla njegova grupa izbeglica. Prema Mrkobradu, pripadnici hrvatske vojske su već bili tamo. Tamo je bilo oko 600 srpskih izbeglica, većinom civila, žena, dece i manja grupa uniformisanih lica.

Pripadnici hrvatske vojske su otvorili vatru na srpske izbeglice bez ikakvog upozorenja. Pojedinci iz kolone, uglavnom pojedinačno, uzvraćali su vatru. Prema gruboj proceni svedoka, oko 150 ljudi je ubijeno tom prilikom. Hrvatski vojnici su onda pucali u ranjene izbliza a neke su izdvojili iz kolone, prislonili ih uz zid i ubili. Svedok je kasnije saznao da su ti vojnici hrvatske vojske, bili pripadnici vojne jedinice iz Siska.

Tom prilikom svedok je zarobljen, Proveo je prvih nekoliko dana u Glini i onda nekoliko dana u Petrinji. Nakon toga prebačen je u kolektivni centar u Sisku, gde je proveo 10-tak dana. Onda je proveo jedan dan u zatvoru u Karlovcu. Proveo je šest meseci u Zagrebu u Remetincu, odakle je i bio razmenjen.

¹ Svedočenje svedoka Ilije Babića, dato 4. marta 2013.

² Svedočenje svedoka Mrka Mrkobrada od 13. marta 1997.

Opisao je u svojoj izjavi događaje i stanje u zatočeništvu. Kao rezultat fizičkog maltretiranja tokom njegovog boravka u Sisku, izgubio je šest zuba, dva rebra su bila slomljena a zglobovi i prsti na obe ruke su mu bili polomljeni. Mučeni su i ostali zatvorenici. Neki su odvo-

đeni iz zatvora u Petrinji i nikada ih više nije video. Čuo je kako su se hrvatski vojnici hvalili da su „zaklali dvojicu ili više četnika“.

Protiv svedoka vođen je krivični postupak pred vojnim sudom dok je bio u zatvoru u Zagrebu i osuđen je na 5 godina zatvora.

SVEDOČENJE SVEDOKA EKSPERTA SAVE ŠTRPCA

Konačno, govoriću o svedočenju svedoka eksperta, gosp. Save Štrpca. Gosp. Savo Štrbac je svedok ekspert koji je pripremio izjavu o svom radu i radu nevladine organizacije *Veritas*, u kojoj govori o srpskim žrtvama u ratu i poraću na teritoriji Republike Hrvatske.³ Iskorišću ovu priliku da podvučem najspecifičnije delove tog izveštaja ili izjave, sa posebnim naglaskom na nalaze koji se tiču srpskih žrtava tokom i nakon operacije *Oluja*.

Gosp. Štrbac je rođen 1949. u Hrvatskoj, na teritoriji Krajine. Živio je i radio tamo do avgusta 1995. kada je hrvatska vojska izvršila napad na Knin. Od tada živi i radi u Beogradu.⁴

U svojoj sudijskoj karijeri, bio je opštinski i okružni sudija u Hrvatskoj, a od 1990. bio je advokat i član advokatske komore RH, pa advokatske komore Republike Srpske Krajine i na kraju i advokatske komore Srbije. Penzionisao se 2011.⁵

Od 1991., gosp. Štrbac je takođe uključen u humanitarne aktivnosti, prvo je bio aktivan u razmenama zarobljenika i nakon toga intenzivno i kroz humanitarnu organizaciju *Veritas*, koji je osnovan 1993. i kojim predsedava od osnivanja do danas.⁶

Od svoga osnivanja, *Veritas* je saradivao i pomogao relevantnim državnim organima sakupljajući dokaze i činjenice kako bi se procesuirali odgovorni za ratne i druge zločine. Od 1994. *Veritas* aktivno surađuje sa Tužilaštvom ICTY-a, kao i sa svim tužiocima za ratne zločine u regionu bivše Jugoslavije. *Veritas* takođe surađuje sa drugim državnim, međunarodnim i nevladinim organizacijama, koje se bave sličnim aktivnostima, kao što su: državne komisije za

zarobljene i nestale Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske, ICRC, ICMP, OSCE i UNHCR. ICRC je objavio *Veritasov* rad u svojoj publikaciji nakon konferencije o nestalim licima održane u Ženevi 2003.⁷

U svom izveštaju, gosp. Štrbac je objasnio metod rada na sakupljanju informacija o zarobljenim i nestalim Srbima a to je:

„informacije prikupljene od porodica, informacije iz medija, izveštaji nevladinih organizacija, izveštaji vladinih i međunarodnih organizacija, izveštaji vojnih jedinica, međunarodnih mirotvoraca, memoarska građa, sudski postupci, intervjui svjedoka, posjeta mjestima egzekucija i ukopa žrtava, izveštaji sa ekshumacija i identifikacija, upoređivanjem lista nestalih lica i popisa stanovništva ili popisa izbjeglica, objavljivanjem spiskova i informacija o nestalim licima u medijima.“⁸

U izjavi se takođe naglašava da *Veritas* svoje informacije objavljuje javno i redovito ih ažurira. Periodične publikacije i bilteni koji su objavljivani od 1999. i spiskovi nestalih mogu se naći na *Veritasovom* web sajtu.⁹ Objavljene informacije su predmet stalne verifikacije i otvorene za provere.¹⁰

Podaci koji su dostavljeni časnom sudu u izveštaju, zasnovani su na informacijama prikupljenim do 31. decembra 2012. Ipak, podaci u *Veritasovom* izveštaju nisu

³ Izjava svedoka eksperta Save Štrpca, februar 2013.

⁴ Isto, paragraf.

⁵ Izjava svedoka eksperta Save Štrpca, februar 2013.

⁶ Isto, paragraf 1.

⁷ Isto, paragraf 2.

⁸ Isto, paragraf 3.2.

⁹ Isto, paragraf 4.6.

¹⁰ Isto, paragraf. 4.7.

konačni, kako je objasnio i gosp. Štrbac u svojoj izjavi.¹¹ Do današnjih dana podaci se proširuju i dopunjuju i - dostupni su javnosti na *Veritasovom* sajtu.

U ovoj prezentaciji prvenstveno ću se zadržati na podacima o ukupnim žrtvama rata, a posebno o žrtvama u operaciji *Oluja*.

Prema izveštaju gosp. Štrpca, *Veritas* je evidentirao 6.284 žrtve.¹² Do 31. decembra 2012. sahranjeno je 4.382 žrtve.¹³ Kao nestali vodi se još 1.902 žrtve.¹⁴ Pedeset sedam (57) žrtva je mlađe od 18 godina, a 1.443 što čini oko 23% ukupnog broja – starije od 60.¹⁵

Po hronološkoj analizi, u izveštaju stoji da su 1990. ubijene dve osobe; 1991. ubijeno je 2.571 osoba - 41%; 1992- koristiću samo procenete - 11%; 1993 10% od ukupnog broja ubijenih; tokom 1994. 3% , dok je 1995. ukupno ubijeno 2.138, ili 34%.

U operaciji *Oluja* bilo je 1.713 žrtava. Utvrđeno je da je 73% bilo muškaraca i 27% žena. Takođe je utvrđeno da je 62% bilo civila a 38% su bili uniformisane osobe.¹⁶

Devet žrtva je bilo mlađe od 18 godina. 47% od ukupnog broja bili su stariji od 60 godina. Za 3%, tačnije za njih 45, nepoznate su godine starosti.¹⁷

Kada se analizira vremenski okvir ovih događaja, gosp. Štrbac tvrdi da je 1.672 lica ubijeno od početka *Oluje* do kraja 1995.¹⁸

Kada se fokusira na period trajanja operacije *Oluja*, od 4. do 12. avgusta u izveštaju se navodi da je u tom periodu ubijeno 1.513 lica, od toga 887 civila, 616 vojnika i 10 policajaca. Najmanje 254 osoba je ubijeno tokom napada na izbegličke kolone. Od toga broja njih 228 je naknadno ekshumirano. Samo u Kninskoj opštini, ubijeno je 357 lica, od čega su 237 bili civili.¹⁹

Do 31. decembra 2012. bilo je ukupno 808 direktnih žrtava u operaciji *Oluja*

koje su identifikovane i sahranjene. Među njima je bilo 451 civila i 357 uniformisanih lica.²⁰

Izveštaj sadrži informacije o 905 žrtava operacije *Oluja* - šta čini 53% - koje se još uvek vode kao nestale.

ZAKLJUČAK

Gosp. Predsedniče, članovi suda, ovim zaključujem našu prezentaciju o svedočenjima svedoka koje smo predložili za svedočenje *viva voce*. Smatramo da oni predstavljaju kredibilnu sliku stravičnih događaja koji se opisuju u Kontratužbi. Obezbeđujući precizne opise događaja kojima su prisustvovali svedoci, smatramo da ćemo pomoći časnom sudu da donese sud o raznim događajima opisanim u Kontratužbi. Istu nameru smo imali pozivajući se na izjavu svedoka eksperta gosp. Štrpca. Brojevi i činjenice koje smo izneli danas predstavljaju samo deo „beskrajne priče“ o tragičnoj sudbini ljudi u ratu. Ipak, mislimo da će izjave i u ovoj formi značajno doprineti i pomoći sudu da donese svoj konačni zaključak povodom Kontratužbe.

Ovim zaključujem našu prezentaciju. Hvala vam.

¹¹ Isto, paragraf 4.5.

¹² Isto, paragraf 4.2.2.

¹³ Isto.

¹⁴ Isto.

¹⁵ Isto.

¹⁶ Isto, paragraf 6.3.

¹⁷ Isto.

¹⁸ Isto, paragraf 6.3.

¹⁹ Isto, paragraf 6.7.

²⁰ Isto, paragraf 6.3.

13. mart 2014. 10, ujutro.

Saša Obradović

OPERACIJA OLUJA: ČINJENICE I DOKAZI

1. Dozvolite mi da danas nastavim sa prezentacijom činjenica i dokaza koji potkrepljuju Kontratužbu, a koji su u vezi operacije *Oluja* i genocida koji su počinile Hrvatske oružane snage nad Srbima iz Krajine.

ČINJENIČNA POZADINA OPERACIJE OLUJA

1.1. ZNAČAJ ISTORIJSKIH I POLITIČKIH DOGAĐAJA

2. Gosp. Predsedniče, uvaženi članovi suda, operacija *Oluja* nije bila izolovan događaj. To nije jedan vojni incident. Operacija je dobro pripremana unapred¹, kako je to i opisao general Bobetko u svojoj knjizi, i predstavlja jedan od ključnih događaja u velikoj tragediji jugoslovenskih naroda po raspadu njihove zemlje.

3. Kada međunarodni sud sudi o tako velikim zločinima kao što su genocid ili zločin protiv čovečnosti, uobičajeno je početi bilo kakvu diskusiju sa istorijskom i političkom pozadinom događaja. U tom smislu, Tuženi je dostavio sudu značajan broj dokumenta. Bez uvida u pozadinu,² sud ne može u potpunosti razumeti kako se razvijala spirala zločina između Srba i Hrvata i kako je, kao takva, opstajala kroz istoriju, uprkos dekadama nako mirne socijalističke vladavine i kako je ta spirala dosegla svoj vrhunac kroz operaciju *Oluja* 1995. godine. Ako sud ostane uskraćen za saznanje šta se dešavalo tokom II svetskog rata, posebno u NDH, neće moći razumeti reči koje je mladi hrvatski vojnik, ulazeći u Knin 5. avgusta 1995. uputio svedoku Hill-u, komandantu policije UN u sektoru *Jug*, kada mu je rekao: „čekam ovo od 1945.“³ Niti, kako je moguće da je uništeno preko dva miliona knjiga koje su proglašene kao „neprikladne“ u neslavnom procesu knjigocida 90-tih u Hrvatskoj, samo zato što su ih napisali srpski autori, ili su štampane na ćirilici, ili naprosto samo zato što su bile o Jugoslaviji.⁴

4. Ne mogu se pravilno razumeti ni reči hrvatskog predsednika na Brionima bez uvida u njegovu ideološku pozadinu, koju gosp. Efraim, direktor centra Simon Wiesenthal u Jerusalimu, u svojoj knjizi „Operacija zadnja šansa“,⁵ opisuje kao „profašističku“.

1.2. MASOVNI ZLOČINI NAD SRBIMA U HRVATSKOJ, 1991-1995.

5. Situacija za Srbe u Hrvatskoj se postepeno pogoršavala od početka 1990. Tuženi u Kontratužbi izveštava o diskriminaciji i sistematskom kršenju ljudskih prava Srba u Hrvatskoj i o početku oružanog sukoba,⁶ kao i o velikim zločinima koje je počinila hrvatska vojska na *Miljevačkom platou*⁷, *Maslenici*,⁸ *Medačkom džepu*⁹ i u zapadnoj Slavoniji u operaciji *Bljesak*¹⁰ u maju 1995.. Tužitelj je negirao ove zločine u svom *Odgovoru* sa jednom uopštenom izjavom, da za to nisu dostavljeni kredibilni dokazi. Kao odgovor na to, Srbija je u *Odgovoru na odgovor* dostavila brojne dokaze o zločinima počinjenim nad Srbima od početka konflikta 1991. do operacije *Bljesak* u maju 1995¹¹. Ti dokazi sadrže – (i) brojne izjave svedoka date pred domaćim sudovima u Jugoslaviji i BiH, prema procesnim pravilima koja su važila u SRJ, BiH i Hrvatskoj; (ii) dve presude protiv hrvatskog generala Mirka Norca donesene pred hrvatskim domaćim sudovima, i to Okružnom sudu u Rijeci i Okružnom sudu u Zagrebu; (iii) nekoliko dokumenata UN-a; (iv) jedan izveštaj OSCE-a; i (v) drugi razni dokumenti nastali u kritično vreme u indirektnoj vezi sa slučajem.

6. Prema tome Srbija je prezentovala uverljive dokaze koji potvrđuju:

¹ Vidi knjigu generala Bobetka „Sve moje bitke“, strana 407; ann. 50, Kontratužba Srbije (CMS).

² Vidi CMS, paragrafi 397-420; CMS, aneksi 1-12.

³ Gotovina i dr., IT-060-90, Transkripti, 27 maj 2008, strana 3751; Ann 44. Odgovora na odgovor (RS).

⁴ Vidi "Slavenski pregled", Vol 72, No 2, Ljeto 2013, Ante Lešaja: Uništavanje knjiga u Hrvatskoj 1990-tih, dostupno na engleskom na: <http://www.jstor.org/discover/10.5612/slavicreview.72.2.0361?uid=3738736&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21102533799611>.

⁵ CMS, Ann 9.

⁶ Paragrafi 538-559.

⁷ Pragarf 1120.

⁸ Paragrafi 1124-25.

⁹ Paragrafi 1130-1134.

¹⁰ Paragrafi 1146-1154.

¹¹ RS, paragrafi 609-631 (Zločini 1991-1992); paragrafi 639 & 643 (Maslenica), paragrafi 645-650 (Medački džep) paragrafi 651-665 (Bljesak).

- (a) da su masovni zločini počinjeni nad Srbima na celom području RH u toku 1991/1992.¹²;
- (b) da su te masovne zločine počinili hrvatski zvaničnici;
- (c) da je hrvatska vlada bila u potpunosti svesna tih zločina;
- (d) da hrvatska vlada nije sprovodila istrage niti je podizala optužbe za te masovne zločine, upravo suprotno, oni najodgovorniji za zločine napredovali su u državnoj hijerarhiji;
- (e) da je nakon dolaska UNPROFOR-a, hrvatska zvanična armija sprovela etničko čišćenje Srba; to se desilo u operacijama *Maslenica*, *Medački džep* i *Bljesak*.

7. Bio sam radoznao u želji da saznam šta će moje kolege iz hrvatskog pravnog tima odgovoriti na to, ali odgovor je bio razočaravajući i, zaista, simptomatičan u načinu kako Hrvatska prilazi inače bilo kakvoj tvrdnji upućenoj na specifičan istorijski pogled: tako su odgovorili u *Dodatnim podnescima* 2012., da su novi dokazi koji se tiču masovnih zločina protiv Srba počinjeni 1991. “u potpunosti izvan delokruga predmeta Kontratužbe i stoga prosto nisu relevantni”.¹³

8. Gosp. Predsedniče, nikada nismo rekli da su ovi napadi na Srbe iz Hrvatske 1991. predmet naše Kontratužbe iz prostog razloga jer sudu nedostaje *ratione temporis* za bilo koje delo počinjeno pre 27. aprila 1992. i izgleda da Hrvatska prećutno to prihvata kada kaže da su dela koja su se dogodila pre toga datuma “izvan delokruga predmeta kontratužbe.”

9. Ipak, ti zločini iako su se dogodili prije kritičnog datuma, daju nam uvid u činjeničnu pozadinu operacije *Oluja* koja je predmet naše Kontratužbe, što je jasno navedeno u paragrafu 608 *Odgovora na odgovor*. Vidi se iz konteksta da su ove činjenice itekako relevantne za potpuno razumevanje ove rasprave: one odražavaju rastuću kriminalnu nameru koja je dosegla svoj vrhunac u operaciji *Oluja*. Ovde postoji samo jedno pitanje; zašto naše hrvatske kolege izbegavaju priznati masovne zločine počinjene nad Srbima u Hrvatskoj 1991. – zloglasne zločine koji su danas dobro poznati svima koji se istinski žele suočiti sa prošlošću i odgovornošću?

10. S druge strane, može se reći da Hrvatska nije negirala u *Dodatnim podnescima* opise zločina datih u *Odgovoru na odgovor*. Štaviše, u fusnoti 99 na 22 strani, sud može naći pregled predmeta pred hrvatskim

domaćim sudovima protiv nekoliko počinitelaca raznih zločina, a koje je pomenula Srbija. Ovo može biti značajno za cilj naše prezentacije: u najmanju ruku, sud može zaključiti da optužbe koje je izneo Tuženi a koje se tiču masovnih zločina nad Srbima nisu lažne. Nažalost, bojim se da jedna Hrvatska fusnota neće biti dovoljna za pomirenje između dva naroda.

11. Situacija je čak i gora kad se govori o zločinima počinjenim u operacijama *Maslenica*, *Medački džep* i *Bljesak*. Čini se da je je našim kolegama iz Hrvatske još bolnije priznati ove masovne zločine. U odgovoru koji su dali povodom izveštaja UN-ovog specijalnog izveštioaca za ljudska prava iz 1993., u kojem se govori o zločinima počinjenim u *Medačkom džepu*, teško je uočiti poentu. Naime, Tužitelj je citirao jedan drugi izveštaj, “Konačni izveštaj eksperata UN” iz 1994., u kojem se kaže da nisu nađeni dokazi koji se tiču odgovornosti “jedne jedine specifične individue” za “jedan jedini od ovih zločina”.¹⁴ Kojih zločina, pitam se, kojih zločina ako Tužitelj tako oštro negira naše tvrdnje koje se tiču etničkog čišćenja i proizvoljnih ubistva počinjenih u *Medačkom džepu*, tvrdeći da nisu dovoljno potkrepjene dokazima. Na naš citat iz tog istog Konačnog izveštaja “uništenje je bilo potpuno”, hrvatska nije ništa odgovorila. Ipak u sledećem paragrafu istog hrvatskog pisanog podneska, sud može naći informaciju o suđenju generalu Mirku Norcu pred domaćim sudom za “kršenje međunarodnog humanitarnog prava” u vezi događaja u *Medačkom Džepu*.¹⁵ Onda, koje kršenje? Ovaj nesporazum bi mogli da reše Hrvati ako bi učinili napor i informisali sud za koje je delo osuđen general Norac, ako su srpske tvrdnje netačne i obmanjujuće, kako oni tvrde. Originalni izvod iz presude hrvatskog suda pridodat je kao aneks *Odgovoru na odgovor*¹⁶, i iz njega sud može steći sliku u to kakvi ozbiljni zločini su počinjeni nad Srbima u *Medačkom džepu*.

12. Nezavisno od spornog odgovora Tužitelja, etničko čišćenje Srba u operacijama *Maslenica* i *Medački džep* priznao je predsednik Tuđman na sastanku Savjeta za obranu i nacionalnu sigurnost u Hrvatskoj, koji je održan 25. novembra 1993. Relevantni deo poverljivog transkripta sa sastanka čitan je na javnoj sednici pred ICTY-em 22. januara 2004. tokom unakrsnog ispitivanja bivšeg ministra spoljnih poslova Hrvoja Šarinića. Na toj sednici, optuženi Slobodan Milošević, bivši predsednik Srbije, čitao je Tuđmanove reči iz transkripta tako da je bilo teško oboriti srpske argumente da su *Maslenica* i *Medački džep* primeri etničkog čišćenja,

¹²Primjeri su dati za gradove: Sisak, Kalovac, Šibenik, Zadar, Split, Zagreb, Gospić, Petrinja, Daruvar, Virovitica, Osijek, Vukovar kao i za maskre počinjene u selima Mašička Šagovina, Marino Selo, Trnava, Medari, Paulun Dvor, Borovo i u zloglasnim logorima Lora i Kerestinec.

¹³Dodatni podnesci Hrvatske (APC), paragraph 2.7.

¹⁴Odgovor Hrvatske (RC), paragraf 10.59, isto APC, fusnota 163 na strani 31.

¹⁵RC, paragraf 10.60; takođe APC, paragraf 2.30.

¹⁶RS, aneks 35.

jer je u *Maslenici* celo područje bilo očišćeno do “posljednjeg mačeta”.¹⁷

13. Operacija *Bljesak*. Kriminalna namera nastavila je eskalirati. Ipak, Hrvatska negira da su njene zvanične snage počinile bilo kakav zločin, a kamoli da je počinjeno etničko čišćenje napadnute teritorije. Izjave svedoka koje smo mi dostavili,¹⁸ napadane su jer nisu vezane za konkretni predmet i kao da nisu date u kontekstu “aktuelne zakonske procedure”¹⁹. Gosp. Predsedniče, izjave o kojima je reč, date su između 1995. i 1998., mnogo pre nego je Tužitelj podnio svoju tužbu - a to je činjenica - koja po našem mišljenju, može samo da pojača njihovu kredibilnost.

14. U *Dodatnim podnescima* iz avgusta 2012., Tužitelj je iznio mnoštvo argumenta koji govore da je operacija *Bljesak* bila planirana i izvršena kao legitimna vojna akcija koja je vođena kako bi se oslobodila okupirana teritorija i uspostavio pravni poredak. Ipak, Tužitelj je propustio - pretpostavljam namerno - da dostavi bilo kakav odgovor na važno pitanje postavljeno u našoj prezentaciji koje se tiče operacije *Bljesak*: razgovor između hrvatskog predsednika Franje Tuđmana, ministra odbrane Gojka Šuška i ministra unutarnjih poslova Ivana Jarnjaka, koji je zabeležen u poverljivom transkriptu na sednici Hrvatskog savjeta za odbranu i nacionalnu sigurnost 30. aprila 1995., dan pre nego je započela operacija *Bljesak*.²⁰ Relevantni delovi tog razgovora, koji pojašnjavaju kriminalnu nameru hrvatskog rukovodstva, mogu se naći u paragrafima 661 i 662 *Odgovora na odgovor*. Cenili bi ako bi hrvatska mogla dati ikakvo razumno objašnjenje za svoje ćutanje o neprijatnom sadržaju ovoga dokumenta.

15. Hrvatska je takođe dala primedbu da činjenice vezane za operaciju *Bljesak*, kao i na priložene izjave 9 svedoka koje su date pred istražnim sudijom u BiH,²¹ da nisu relevantne za ovaj slučaj zato što je operacija *Bljesak* prethodila *Oluji*, a *Oluja* je jedini predmet Kontratužbe.²² Ni ovoga puta ne možemo da se složimo sa tako pojednostavljenim stavom. Kontekst u kojem je sastanak na Brionima održan i reči predsednika Tuđmana i njegovih pristalica na sastanku, a koje su jako značajne za naš slučaj, ne mogu se u potpunosti razumeti bez saznanja o događajima koji su se odigrali samo

tri meseca ranije u zapadnoj Slavoniji, u operaciji *Bljesak*. Kontekst dogovora koji je postignut na Brionima 31. jula 1995., bitno je zasnovan na pretpostavci da je operacija *Bljesak* bila vođena, politički i međunarodni uspeh hrvatske vlade, uprkos: a) masovnom napadu na kolone izbeglica u blizini mosta na reci Savi;²³ b) likvidacije Srba koji su ostali u nekoliko sela²⁴, c) tortura nad ratnim zarobljenicima²⁵ - zločini za koje nikada niko nije odgovarao. Iz izjava svedoka koje su date između 1995. i 1998. pred sudovima u BiH, danas znamo o načinu na koji je zaista sprovedena operacija *Bljesak*. Predsednik Tuđman je takođe znao kako je sprovedena kada se obraćao svojim generalima na Brionima.

16. Konačno, pravilno sam primetio da naši poštovani oponenti u svakoj diskusiji o zločinima koje su počinili hrvatski zvanični organi, ne propuštaju priliku da pomenu zločine prethodno počinjene na istoj teritoriji nad hrvatskim civilima. Gosp. Predsedniče, dozvolite mi da kažem da izražavam jednako žaljenje, kao što sam rekao na početku moga izlaganja, i za hrvatske žrtve. Ipak, to nije pravilna odbrana Hrvatske, ako mogu da primetim, s obzirom da nema opravdanja za etničko čišćenje Srba. Dva zla u zbiru ne daju jedno dobro. Isto kao što smo ranije diskutovali o zločinima počinjenima nad Hrvatima, sada bi želeli da diskutujemo o zločinima, u kojima su, verujemo, žrtve Srbi.

1.3. KONTEKST NACIONALNE, ETNIČKE I VERSKE MRŽNJE.

17. Nacionalna, etnička i verska mržnja prema Srbima u Hrvatskoj takođe predstavlja kontekst u kojem se dogodila operacija *Oluja*. Duboko sam uveren da je mržnja isprovocirana, do neke tačke, zločinima koje su počinili Srbi 1991. Ipak, ova činjenica ne umanjuje okolnosti javnog tretiranja srpske etničke grupe tokom oružanog sukoba. Hrvatski filozof, profesor Žarko Puhovski, opisuje jasno ovaj kontekst u svojoj snimljenoj izjavi u dokumentarcu “*Oluja nad Krajinom*”. On kaže:

“Radi se gotovo sigurno o gomili incidenata na koje su djelovale emocije, ali su ti incidenti, te emocije bili pripremljeni godinama propagandom, u kojoj se od televizije do predsednika države, i svih javnih čimbenika uvjeravalo ljude u Hrvatskoj, a posebice

¹⁷ Milošević, IT-02-54, Transkript, strana 31322-23. (http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/trans/en/040122ED.htm).

¹⁸ CMS, aneksi 48 i 49; RS aneksi 37-43.

¹⁹ APC, paragraph 2.41.

²⁰ RS, paragrafi 661 i 662.

²¹ CMS, aneksi 48-49 i RS, aneksi 37-43.

²² APC, paragraph 2.41.

²³ Periodični izvještaj Tadeusz Mazowiecki, specijalni izvještac Komisije za ljudska prava, 14. juli 1995. UN doc.

A/50/287-s/1995/575, paragraph 7, 8, 28 i 29; pismena izjava Petra Božića (CMS, aneks 48); Savo Počuča (CMS, aneks 49), Anđelko Đurić (RS, aneks 37); Milena Milivojević (RS, aneks 38); Dušan Bošnjak (RS, aneks 39) i Dušan Kovač (RS, aneks 40).

²⁴ Pismena izjava Radojice Vukovića.

²⁵ Pismena izjava Branka Mudrinića (RS, Aneks 42) i Zorana Malinića (RS, aneks 43).

vojnike, da su Srbi, kao takvi, kao kolektiv, krivi i da ih se kao takve, kao kolektiv treba kazniti.”²⁶

18. U sledećem neobrađenom video materijalu, koji su sačinili vojnici 142. brigade HV-a, 22. avgusta 1992., prilikom hapšenja jednog srpskog vojnika na *Miljevačkom platou*, sud može videti kako zaključak hrvatskog filozofa izgleda u praksi. Ovaj video materijal emitovan je na Hrvatskoj nacionalnoj televiziji 1. oktobra 2001²⁷. (Pusti video)

19. Već je dobro poznato kroz istoriju da zločin genocida nije samo zasnovan na motivu osvete, već, takođe, i na potcenjivačkom javnom stavu prema rasnoj, etničkoj ili verskoj grupi ljudi. Kako nas istorija uči, grupa koja se želi uništiti je obično tretirana kao grupa sa manjim ljudskim vrednostima od grupe kojoj pripadaju počinio. Poštovani članovi suda, ja sam uveren da su Srbi u Hrvatskoj imali takav tretman 1995. Moj stav proizilazi iz dokaza dostavljenih u aneksu 51 Kontratužbe; ovo su izjave koje mogu da isprovociraju počinioce da počine genocid.

20. Tako da sud može videti kako Šime Đodan, specijalni izaslanik predsednika RH-a na tradicionalnom folklornom festivalu, izjavi publici da Srbi imaju šiljaste glave i najverovatnije i male mozgove,²⁸ dok lično predsednik Tuđman izjavi na nacionalnoj televiziji da je sretan što mu žena nije ni Srkinja ni Jevrejka.²⁹ U avgustu 1991., hrvatski poslanik Marijan Jurić, u svom javnom obraćanju u Saboru, upoređuje Srbe sa štetočima.³⁰ Zvonimir Šekulin, novinar, ponovio je ovu uporedbu u magazinu "Globus" 1994. gde je još uvredio srpsku pravoslavnu populaciju izjavljujući da je fotografija Patrijarha Pavla, patrijarha SPC-a, "pornografskija od slike najveće kurve".³¹ Krešimir Dolenčić, direktor pozorišta Gavela, u magazinu "Danas", nazvao je Srbe "zvijerima sa istoka", upoređujući ih sa majmunima, izjavljujući da je njihova kultura ispod primitivnog nivoa i preporučio da Srbe treba "ili držati zatočene ili ih uništiti".³²

21. Gosp. Predsedniče, mislim da ove izjave koje sam citirao otišle korak dalje od govora mržnje. Ta izjava javno i direktno poziva sveukupnu javnost na uništenje Srba. To je podsticanje na činjenje genocida. Ipak, ni jedna od pomenutih osoba nikada nije pozvana na

odgovornost za ove diskriminatorne reči po bilo kojoj odredbi hrvatskog krivičnog zakona.

22. Tužitelj nije negirao ove izjave.³³ Pored toga, Tužitelj, zbog nekog nesretnog razloga koji se ne može razumeti u potpunosti, pokušava da ublaži sadržaj ovih izjava opravdavajući ga kontekstom i vremenom u kome su date. A argument *tu quoque* (ti takođe) ovde se ne čini prikladnim pozivanje na neke dokaze političke propagande Slobodana Miloševića³⁴ i njihovo neuspješno izjednačavanje. One nikada nisu dosegle taj intenzitet. Drugim rečima, ja nisam naišao u ovom slučaju u javnim izjavama bilo kog Srbina da su u njima Hrvati tretirani kao Srbi u navedenim izjavama: kao manje vredni ljudi.

2. TRANSKRIPTI SA SASTANKA NA BRIONIMA KAO DOKAZ NAMERE DA SE UNIŠTI GRUPA SRBA IZ KRAJINE KAO TAKVA.

23. Gosp. Predsedniče, dozvolite mi da sad krenem in *medias res*, do ključnog događaja operacije *Oluja*: sastanka na Brionima. Celi transkript sastanka na Brionima dostavljen je sudu kao aneks 52 Kontratužbe. Relevantni delovi transkripta su citirani i u Kontratužbi i u *Odgovoru na odgovor*; značenje reči hrvatskog predsednika je objašnjeno, kao i njihova kriminalna posledica.³⁵ Četrdeset i četiri paragrafa našeg pisanog podneska su posvećena ovaj temi.

24. Nema sumnje da je sastanak na Brionima bio skup "hrvatskog vojnog rukovodstva" na kojem je "glavnom komandujući oružanih snaga... zajedno sa višim oficirima raspravljao o planiranju i sprovođenju vojne operacije" poznate kao *Oluja*.³⁶ Sastanak je bio odlučujući za angažovanje hrvatskih trupa u narednim danima. Na samom početku sastanka predsednik Tuđman je izjavio: "Gospodo, sazvao sam ovaj sastanak da bismo procijenili sadašnju situaciju, da bih čuo vaša mišljenja prije nego što donesem odluku o našim daljnjim pothvatima ovih dana."³⁷ Sastanak je zaključen sa sledećom izjavom predsednika Tuđmana: "Znači u duhu ovoga što smo sada razgovarali, načelno usuglasiti se na tome."³⁸

25. Duh sastanka je izražen u uvodnoj izjavi predsednika Tuđmana. On je rekao: "Prema tome, istok (misli na istočnu Slavoniju) bismo pustili totalno na miru, a ovo bismo morali riješiti i Jug i Sjever." tj. područje

²⁶ Gotovina i dr.. Transkripti, 13. februar 2009. strana 15901.

²⁷ Latinica, voditelj Denis Latin, dostupno na <http://www.youtube.com/watch?v=45DVwD2P8OI>; Folder za sudije, predmet broj 6.

²⁸ RS, paragraph 634.

²⁹ CMS, paragraf 431.

³⁰ CMS, paragraf 440.

³¹ RS, paragraf 637.

³² RS, paragraf 635.

³³ APC, paragraf 2.12.

³⁴ Vidi Memorijal RH (MC), paragrafi 2.62-2.66; RC, aneks 106; APC fusnota 114.

³⁵ CMS, paragrafi 1195-1204, 1414-1422, RS, paragrafi 692-717.

³⁶ RC, para 11.41.

³⁷ Brionski transkripti, strana 1; CMA, ann 52.

³⁸ Isto, strana 44.

Dalmacije i Like poznato kao zaštićena zona UN-a sektor *Jug* i područje Korduna i Banije poznato kao zaštićena zona UN-a sektor *Sever*. “Riješiti, na koji način? To je sada tema naše današnje rasprave. Da nanesimo takve udarce da Srbi praktično nestanu,” i onda je dodao “odnosno da ono što nećemo odmah zahvatiti da mora kapitulirati u nekoliko dana.”³⁹

26. Ovde je Tužitelj pokrenuo pitanje da li su se reči: “Da nanesimo takve udarce da Srbi praktično nestanu” odnosile na srpske snage koje moraju da “nestanu” ili na srpsku populaciju u celosti na područjima sektora *Sever* i *Jug*. Tuženi je ubedljivo pokazao da se upitne reči nisu odnosile samo na vojsku RSK. To proizilazi i iz sledeće izjave predsednika Tuđmana:

“Ipak precizirati, koje su to točke, koji su to pravci koje točke moramo, s kojima moramo ovladati, da bismo protivnika kasnije potpuno dotukli, prisilili na kapitulaciju. S tim što sam rekao, i ovo što smo kazali, da im ovdje treba dati izlaza da mogu.... Jer, važno je da im ti civili, da pođu, pa će onda i vojska, i kada kolone pođu, to djeluje psihološki jedni na druge”⁴⁰

27. Stoga se ne može izvesti zaključak da je ovde Tuđman pričao samo o srpskim snagama; govorio je o civilima i vojsci odvojeno. Ali tretman je bio isti, srpska vojska i srpski civili treba da budu zajedno u kolonama, jer će delovati psihološki jedni na druge, i oni zajedno moraju da napuste područje i nestanu. Hrvatski predsednik je jednako tretirao srpske snage i civile i smatrao ih neprijateljem. Njegov jezik je jasan i nedvosmislen.

28. U prilog tome ne govori samo ovaj citat. Kao što smo prezentovali u našim pisanim podnescima, Tuđman je bio dovoljno samouveren na tom sastanku da isplanira i neke psihološke efekte koji će imati za cilj uklanjanje što je više moguće civila.⁴¹ A to je potvrdio i general Gotovina, komandant Zbornog područja Split, rekavši: “ Već sada ima veliko iseljavanje civila iz Knina, koji odlaze za Banja Luku i Beograd” i “znači da mi (Hrvatska vojska), ako nastavljamo ovaj pritisak vjerovatno, za neko vrijeme, neće biti toliko civila, nego onih, koji moraju ostati, koji nemaju mogućnosti otići”.⁴²

29. Onda, predsednik Tuđman odmah izražava svoju zabrinutost da li je napad na Knin moguć bez da se pogodi UNCRO kamp.⁴³ Tom izjavom pokazuje na koji način je razumeo Gotovine reči “nastavljamo ovaj pritisak” na civile: granatiranjem. Drugo, njegova zabrinutost o granatiranju UNCRO kampa odagnala je sve sumnje, ako su postojale, da je govorio samo o legitimnim vojnim ciljevima. Nipošto. Jer da je tako, ne

bi imao razloga da upozorava generala Gotovinu da UNCRO kamp izuzmu od granatiranja, jer UNCRO kamp nikada nije bio legitimna vojna meta. Ovaj dio razgovora je zaključen odgovorom generale Gotovine koji je rekao: “Mi možemo jako precizno, ovog trenutka, djelovati po Kninu, bez da ciljamo u vojarnu, u kojoj se nalazi smješten UNCRO.”⁴⁴

30. Konačno, Miroslav Tuđman, predsednikov sin, izjavio je na sastanku da očekuje da kada se krajinske snage izvuku, da Vladine snage “očiste” celo područje “za deset dana”.⁴⁵ Koga da čiste kad se krajinske snage izvuku?

31. Stoga, po našem mišljenju, nema sumnje da su Franjo Tuđman, njegov sin Miroslav, general Gotovina i drugi na sastanku planirali nasilno nestajanje Srba iz UN-ovih zaštićenih zona *Jug* i *Sever* nanošenjem udaraca, konstantnim pritiskom, uništenjem, bez obzira koje su reči koristili da izraze svoju nameru. Ostalo je pitanje da li ove inkriminatorne reči uključuju fizički nestanak grupe ili samo nasilno iseljavanje. Drugim rečima, pitanje je da li je plan etničkog čišćenja dogovoren na Brionima takođe podrazumevao korišćenje genocida kao načina etničkog čišćenja Krajine. Prethodno pitanje nije postavljeno od strane Tužitelja, iz razloga što on negira bilo kakav kriminalni karakter operacije *Oluja*, ne smatra je ni genocidom ni zločinom protiv čovečnosti. Kako god, naš odgovor na ovo logično pitanje je pozitivan. Tuđman i njemu potčinjeni računali su i na genocid, ako bude potrebno, kao način etničkog čišćenja koje je planirano na Brionima. Taj odgovor potvrdile su i reči učesnika sastanka. To su izjave koje se tiču nekih specifičnih akcija, kao što je napad na grad Knin. Tako predsednik Tuđman razmišlja: “kad bismo imali dovoljno onda bi i ja bio za to da najprije sve uništimo sa granatiranjem, pa da onda krenemo”⁴⁶. Reči “sve uništimo” u potpunosti izražavaju stanje uma. Ako je bilo ikakve sumnje u značenje reči “da nanesimo takve udarce”, “da praktično nestanu”, “da potpuno dotučemo protivnika” - smatrajući da su srpski civili takođe protivnici - te sumnje sada nestaju.

32. Istu nameru potvrdio je i general Gotovina, koji je jasno izrazio svoju spremnost da uništi Knin, sledećom izjavom: “gospodine predsedniče, u ovom trenutku mi kompletno s našom tehnikom kontroliramo Knin,. Nije uopće to, ako je zapovjed za udar na Knin, mi ga za nekoliko sati rušimo, kompletno...”⁴⁷ Ovo je originalno shvatanje značenja Tuđmanovih reči da Srbi praktično

³⁹ Brionski transkripti, strana 2.

⁴⁰ Isto, strana 15.

⁴¹ RS, paragraph 705; Brionski transkripti strana 23.

⁴² Brionski transkripti, strana 15.

⁴³ Brionski transkripti.

⁴⁴ Isto.

⁴⁵ Isto, strana 19.

⁴⁶ Brionski transkripti, strana 22.

⁴⁷ Isto, strana 10.

nestanu od strane jednog od ključnih učesnika Brionskog sastanka. Tako je general Gotovina razumeo reči njegovog glavnokomandujućeg: kao potpuno uništenje.

33. Na osnovu prethodnih izjava, Tuženi veruje da su Brionski transkripti direktan dokaz postojanja namere da se Srbi iz Krajine unište kao takvi.

34. Ipak, ako je ostalo imalo sumnje, nastaviću da prezentujem druge okolnosti Brionskog sastanka i njegove posledice u cilju da uverim sud da je moguće izvući samo jedan zaključak na osnovu činjenica: operacija *Oluja* je planirana i sprovedena sa namerom da se uništi etnička grupa Srba iz Krajine.

35. Prvo, iz prethodnih izjava, koje po našem mišljenju direktno ukazuju na nameru hrvatske države i vojnog rukovodstva u operaciji *Oluja* da se unište Srbi iz Krajine, skrenuo bih vašu pažnju i na sledeće reči predsednika Tuđmana na Brionskom sastanku, kojima je prećutno naredio osvetu nad Srbima: "Prema tome, treba predvidjeti i neke snage, koje će izravno djelovati prema Kninu, a osobito, gospodo - prisjetite se - koliko je hrvatskih mjesta i gradova razoreno, u Kninu još nije danas tako"⁴⁸

36. Osveta je motiv, ne dokaz za genocid sam po sebi. Ali ipak je i važan faktor u formiranju *dolus specialis* zločina genocida, naročito ako je sugerisana od strane šefa države i vodećih komandanata oružanih snaga tokom rata. Odmah nakon ovih reči, general Gotovina je izrazio svoju spremnost da uništi Knin u potpunosti, kako smo već citirali. Ove dve komplementarne izjave mogu se naći na istoj stranici Brionskih transkripata, na 10 strani. Svojim odgovorom, general Gotovina je zapravo potvrdio šta za njega znači poziv na osvetu i šta će biti njegova posledica "ako je komanda za udar na Knin". Nisam primetio da je hrvatski predsednik negirao Gotovininu razumevanje njegovih reči. Štaviše, Gotovina je nastavio da govori: opisao je svoje snage, raketne sisteme srednjeg i većeg dometa, naglašavajući da su svi koji idu na Knin sa toga područja. Dodao je: "imaju razloga da se bore tu, i ovog trenutka ih je teško držati na uzdi."⁴⁹ Ovo je jasno: razumevanje između vrhovnog komandanta koji traži osvetu i njegovog generala je potpuno i nije osporeno od nijednog učesnika sastanka.

37. Drugo, sudbina Srba iz Krajine je dalje određena izjavom predsednika Tuđmana da nema poštovanja ljudskih prava. Tuđman je rekao:

"Jedan letak ovako, znači opće rasulo, pobjeda Hrvatske vojske uz podršku svijeta itd. Srbi vi se već povlačite preko itd.,

a mi vas pozivamo da se ne trebate povlačiti, mi vam jamčimo... Znači, na taj način im dati put, a jamčiti tobože građanska prava itd."⁵⁰

38. "Jamčiti tobože građanska prava" je jedan od izraza iz bogatog arsenala predsednikovih stavova o humanitarno - pravnim pitanjima. Samo neko jako naivan može ostaviti mesta sumnji da se tu radi o ljudskim pravima kao takvim, npr. pravu glasa, ili slobode kretanja Srba u Hrvatskoj. Užasne okolnosti toga rata jasno ukazuju na to da se ova opservacija odnosi isključivo na ljudske živote: "Jamčiti tobože građanska prava" znači zeleno svetlo za ubijanje onih koji su odlučili da ostanu u regijonu.

39. Sve izjave koje sam citirao trebaju da se ocenjuju uzimajući u obzir poziciju osobe koja je dala izjavu, a to je moj treći dodatni argument. Ako šef države, koji je takođe neosporan nacionalni autoritet u Hrvatskoj u to kritično vreme, poziva učesnike sastanka, koji su njemu potčinjeni, da se sete šta se desilo njihovim zemljacima, da im zadaju takve udarce da praktično nestanu, ili da civilima jamče tobožnja ljudska prava, te reči onda dobijaju najteži oblik. Tome treba dati poseban značaj.

40. Dalje, ako je šef države promoter ustaškog pokreta, onda nije čudno što je Gotovina razumeo njegove reči bukvalno. Gotovina je dobio instrukcije od svoga vrhovnog komandanta koji je u hrvatskoj bio poznat po svojoj naučnoj knjizi "Bespuća povijesne zbiljnosti" – koja je prevedena na engleski kao "Užasi rata" - u kojoj je pokušao da objasni da je genocid u istoriji imao i neke pozitivne posledice kao što su:

"dovode do etničke homogenizacije pojedinih naroda, do većeg sklada nacionalnog sastava pučanstva i državnih granica pojedinih zemalja, pa to može imati pozitivne učinke na kretanja u budućnosti u smislu smanjivanja razloga za nova nasilja i povoda za nove sukobe i potrebe".⁵¹

41. Gospodine predsedniče, prema mom ličnom iskustvu, ko god je pročitao ovaj odlomak iz Tuđmanove knjige, učinio je to dva puta, jer razumna osoba ne može poverovati iz prve šta je ovde napisano. Međutim, učesnici Brionskog sastanka su vrlo dobro znali ko je njihov predsednik i kako izgleda njegova ideologija.

42. Četvrti dodatni argument je sveukupni kontekst u kojem je održan sastanak na Brionima. Taj kontekst je opisao profesor Puhovski, kako sam citirao ranije, kao kontekst u kojem je većina hrvatske strane bila uverena kroz državnu propagandu da su "Srbi kao takvi, kao ko-

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Brionski transkripti.

⁵⁰ Isto, strana 29.

⁵¹ Franjo Tuđman; "Bespuća povijesne zbiljnosti" Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb, strana 163, u Viktor Ivančić "Tačka na U"; CMS, aneks 11.

lektiv, krivi i da ih kao takve, kao kolektiv, treba kazniti"⁵². Dakle, to je takođe bio kontekst, opšta predrasuda i o operaciji *Bljesak*, koja se odigrala tri meseca ranije, koja je prikazivana kao vojni, politički i međunarodni uspeh Hrvatske vlade, bez obzira na etničko čišćenje sprovedeno u toku ofanzive. "Mače" iz *Maslenice*, koje sam spomenuo na početku, takođe treba dodati u taj kontekst,⁵³ kao i promovisanje Mirka Norca u hrvatskog ratnog heroja, koji je najodgovornija osoba za zločine počinjene na području *Gospića* 1991.⁵⁴ i za etničko čišćenje *Medačkog džepa* 1993.⁵⁵, u rang generala i zapovednika Zbornog područja *Gospić*, koji je direktno bio uključen i u *Oluju*.

43. Peto, ako se ima na umu ovaj kontekst priprema za operaciju *Oluja* i činjenica da ni predsednik ni bilo koji drugi učesnik Brionskog sastanka nije se pozvao na poštovanje međunarodnog humanitarnog prava, daje dodatnu težinu pomenutim izjavama.

44. Gosp. Predsedniče, do sada sam se bavio sa namerom koja je direktno vidljiva ili se u najmanju ruku može ubedljivo izvesti iz teksta transkripata sa Brionskog sastanka održanog 31. jula 1995. Sada ću se okrenuti okolnostima operacije *Oluja* i nakon nje. Sledeći hronološki red moje prezentacije, radi lakšeg praćenja prezentacija sudu će biti potkrepljena sledećim činjenicama i dokazima koji će jasno potvrditi značenja izjave predsednika RH na Brionima.

45. Namera da se uništi grupa Srba iz Krajine dalje će biti potkrepljena:

- a) masovnim, široko rasprostranjenim i sistematskim ubijanjem Srba iz Krajine od strane snaga Hrvatske vlade tokom i nakon operacije *Oluja*,
- b) izjavama hrvatskih vojnika i oficira,
- c) nekoliko izjava hrvatskih visokih oficira datih *ex post facto*, u kojima se reflektuje njihova kriminalna namera.
- d) zakonske mere donesene odmah nakon operacije *Oluja*, a čiji cilj je bio sprečavanje povratka srpskih izbeglica, što samo po sebi ne može biti dokaz genocida, ali može biti indikator ako se promatra u kontekstu sa ostalim činjenicama, koje govore da operacija *Oluja* nije sprovedena samo kako bi se proterala vojska ili policija Krajine, već srpski narod kao takav.

46. Gosp. Predsedniče, u ovom trenutku imam obavezu da naglasim da je ICTY u slučaju *Gotovina* kompletno

potcenio značenje i značaj sastanka na Brionima za zločine počinjene u ovoj operaciji i nakon nje. Vlada Republike Srbije očekuje da će glavni sud UN-a konačno pronaći lek za ovu neizdrživu situaciju i doneti nekakav osećaj pravde žrtvama operacije *Oluja* i njihovim porodicama.

3. PREGOVORI U ŽENEVI

47. Sud je primetio da su u pisanoj fazi ovog procesa stranke učinile određene napore da objasne što se desilo na sastanku u Ženevi, održanom 3. avgusta 1995., tri dana nakon sastanka na Brionima, i koja strana tamo nije pregovarala u dobroj veri: Republika Srpska Krajina ili Republika Hrvatska; Knin ili Zagreb.

48. Ključ za razumevanje onoga što se desilo u Ženevi leži u kontekstu tog događaja: naime, runda međunarodnih pregovora održana je nakon sastanka na Brionima, kada je kriminalni plan predsednika Tuđmana već bio iskovan. Hrvatski predsednik jasno je rekao na Brionima da će predstojeći pregovori u Ženevi biti samo „maska“ za ono što se sprema narednog dana.⁵⁶

49. U svetlu brionske izjave, nema sumnje da je učešće Hrvatske vlade na pregovorima u Ženevi bilo u funkciji ispunjenja kriminalnog plana znanog kao *Oluja*. Bila je to Hrvatska koja u Ženevi nije pregovarala u dobroj veri. Sledećeg dana, Hrvatska vlada započela je napad na zaštićene zone UN-a, nasuprot rezoluciji 981 Saveta Bezbednosti iz 1995. i režima očuvanja mira koji je njome uspostavljen.⁵⁷

50. Značajna je činjenica da Tužitelj ponovo nije dao nijedan komentar, ni jednu jedinu reč, na navod da je Ženeva bila samo „maska“. Iako su naše kolege s druge strane napisale mnogo kontra-argumenta da pokažu da Srbi iz Krajine nisu bili iskreni pregovarači, čak su i citirali izjavu Milana Martića, predsednika Republike Srpske Krajine, datu 2. avgusta 1995.⁵⁸ Da, može biti da ni Milan Martić nije bio iskren pregovarač, ali on nije nikoga napao 4. avgusta. On je bio napadnut. Ipak, bili bi zahvalni da čujemo zvaničnu poziciju Hrvatske prema citiranoj izjavi njenog bivšeg predsednika sa kojom je planirao da prevari međunarodnu zajednicu.

4. VOJNI ASPEKTI OPERACIJE OLUJA

51. Operacija *Oluja* počela je 4. avgusta 1995. u 5.00 časova i bila je gotova 8. avgusta.⁵⁹ Sa vojne tačke gledišta, ishod ove operacije nikad nije doveden u pitanje. Sa jedne strane 150.000 vojnika - 135.000 pripadnika

⁵² Gotovina i dr., Transkript, 13. februar 2009. strana 15901.

⁵³ Vidi, paragraf 12 gore.

⁵⁴ Vidi CMS, aneks 41.

⁵⁵ Vidi RS, aneks 35.

⁵⁶ Transkripti na Brionima, strana 2 i 32; CMS, aneks 52.

⁵⁷ Vidi pismo generalnog sekretara predsedniku Saveta bezbednosti od 7. avgusta 1995. UN document S/1995/666; RC, aneks 151.

⁵⁸ RC, aneks 161.

⁵⁹ Folder za sudije, predmet broj 7.

Hrvatske vojske i policije i 15.000 pripadnika Armije BiH - dok je sa druge strane bilo oko 30.000 vojnika Srpske vojske Krajine.⁶⁰ Prema javnom izveštaju CIA, dostupnom biblioteci u Palati mira, vojni uspeh hrvatske i armije BiH, koje su delovale u potpunosti po planu donesenom na Brionima, bio je olakšan strukturalnom slabošću Srpske vojske Krajine koja nije imala dovoljno vojnih formacija da održi dubinu i mobilnost potrebnu da se spreči prodor neprijatelja.⁶¹

52. Hrvatska operacija sprovedena je iz četiri različita pravca. Napad sa severa išao je od Siska ka Petrinji i Kostajnici.⁶² Napad sa severozapada išao je iz Karlovca ka Vojniću.⁶³ Napad sa zapada išao je od Gospića ka Gračacu, Udbini i Plitvičkim jezerima, a sa istoka im je pomagala armija BiH.⁶⁴ I konačno, južni smer napada započeo je sa teritorije Hercegovine i Dalmacije i bio je usmeren prema Kninu i područjima Benkovca i Obrovca.⁶⁵

53. Jedna od ključnih stvari koje je preduzela hrvatska armija bilo je istovremeni i koordinisani napadi iz vazduha i diverzantske akcije snaga na tlu na komandne i kontrolne centre u Republici Srpskoj Krajini. Drugi ključni događaj bilo je rano zauzimanje Knina, glavnog grada Krajine i simbola pobune krajiških Srba protiv Zagreba, a koji bukvalno nije bio ni branjen.⁶⁶ Prema Izveštaju CIA, prethodnom operacijom Hrvatske vojske „Ljeto 95“, u kojoj je zauzeto Grahovo, grad u zapadnoj Hercegovini: „efektno je zapečaćena sudbina Knina pre nego je počela Oluja.“⁶⁷ Knin je teško granatiran od ranih jutarnjih časova 4. avgusta. Vlada RSK i vojno rukovodstvo izvukli su se sledeće noći do mesta zvanog Srb, nekih 35 kilometra severozapadno⁶⁸. Knin je pao ujutro 5. avgusta kada je hrvatska vojska ušla u grad koji je bio gotovo prazan. To je bila ključna okolnost koja je sprečila totalno uništenje grada, za koje je general Gotovina izrazio svoju spremnost na Brionima.⁶⁹ Padom Gračaca,⁷⁰ strateške tačke, tog istoga dana, napravljena je omča oko srpskih vojnih položaja.⁷¹

54. Krajiškim Srbima nije preostalo ništa drugo nego da beže pred hrvatskim snagama, ostavljajući bukvalno

sve iza sebe. General Mile Mrkšić, komandant Srpske vojske Krajine, svedočio je pred ICTY-em da su mnogi krajiški vojnici napustili svoje jedinice kako bi pomogli svojim porodicama što je izazvalo kolaps jedinica.⁷² Formiranjem kolona u područjima koja su bila najugroženija ubrzo je nastao haotični beg celokupne srpske populacije u Krajini.⁷³

55. Ministar odbrane RH, Gojko Šušak, proglasio je operaciju završenom u 18.00 časova 7. avgusta, kada je hrvatska vojska došla do istočnih granica sa BiH.⁷⁴ Dana 8. avgusta krajiški general Bulat predao je svoje snage hrvatskoj vojsci koje su ostale okružene na Kordunu. Poraženim vojnicima i oko 20.000 izbeglica sa Korduna, severozapadnog dela Krajine, dozvoljeno je da napuste Hrvatsku, pratile su ih trupe UN-a i ambasador SAD Piter Galbrajt, kako piše u izveštaju CIA: „vozili su pretrpane automobile, autobuse, traktore uz vijugavi put koji prolazi kroz istočnu i zapadnu Slavoniju ka SRJ.“⁷⁵ Slike ove očajne kolone postali su simbolom etničkog čišćenja Srba iz Hrvatske.⁷⁶

56. Gosp. Predsedniče, Tuženi primećuje da se Tužitelj nekoliko puta tokom ovog postupka – u pisanom delu procesa - pozvao na sudbinu ove poslednje grupe izbeglica u kojoj je ubijena samo jedna osoba u Sisku.⁷⁷ U cilju da izbegnemo bilo kakav nesporazum, izjavljujem da Tuženi ne smatra da je hrvatski general Petar Stipetić, koji je pregovarao o predaji 21. korpusa SVK sa generalom Bulatom 8. avgusta, djelio *mens rea* sa predsednikom Tuđmanom i drugim generalima koji su bili na Brionskom sastanku. Prvo, general Stipetić nije učestvovao u razgovoru na Brionima, i drugo, dobro je poznato da je uveden u bitku kasnije sa zadatkom da reorganizuje nesiguran napad sa severa.⁷⁸ I zaista, velika većina zadnje grupe izbeglica došla je do Srbije sigurno. Međutim, stravične sudbine onih koji su bili napadani prethodnih dana dok su se kretali u izbegličkim kolonama u sektoru Sever i zapadnoj Bosni nisu viđene ni na jednom svetskom forumu.

57. Prema brionskim transkriptima, hrvatsko rukovodstvo je očekivalo da će rukovodstvo SRJ, isprovocirano napadom na svoje sunarodnike, narediti napad na

⁶⁰ CMS, paragraph 1213.

⁶¹ CIA, Balkansko bojno polje: vojna istorija Jugoslovenskog konflikta 1990-1995 (Washington 2002), Vol I, strana 375; vidi još strane 367-376 (“CIA Izveštaj” dostupan u biblioteci Palate mira).

⁶² Folder za sudije, pred. broj 8a.

⁶³ Folder za sudije, pred. broj 8b.

⁶⁴ Folder za sudije, pred. broj 8c.

⁶⁵ Folder za sudije, pred. broj 8d; vidi takođe CIA izveštaj, strane 368-370.

⁶⁶ Folder za sudije, pred. broj 9a & 9b.

⁶⁷ CIA izveštaj, strane 374-75; vidi takođe CMS paragraph 1184-85.

⁶⁸ CIA izveštaj, Vol. I, strana 371; folder za sudije pred. br. 10.

⁶⁹ Vidi brionske transkripte, strana 10.

⁷⁰ CIA izveštaj, Vol I, strana 371.

⁷¹ Vidi Gotovina i dr. Presuda od 15. aprila 2001, paragraph 1539.

⁷² Vidi CMS, paragraph 1229-1236; RS paragraf 1539.

⁷³ Vidi CMS, paragrafi 1229-1236; RS paragrafi 729-744.

⁷⁴ CIA izveštaj, Vol I, p 374.

⁷⁵ CIA izveštaj, Vol I, p 374.

⁷⁶ Folder za sudije, pred. broj 12a.

⁷⁷ RC paragraf 11.90; APC, paragraph 3.73.

⁷⁸ CIA izveštaj, Vol I, p 372.

istočnu Slavoniju. Krajiški Srbi su takođe očekivali zaštitu iz Beograda, ali do toga nije došlo, i to je jedan od razloga zašto neki autori tvrde da je Knin pao u Beogradu. Oni veruju da Hrvatske oružane snage ne bi nikada uspele pobediti da se umešala Jugoslovenska armija. Dana 5. avgusta 1995. Vrhovni savet odbrane SRJ održao je hitan sastanak. Poverljivi transkripti sa tog sastanka, koji su u međuvremenu opečaćeni pred Tribunalom u slučaju *Perišić*, i dostavljeni ovom sudu na zahtev Tužitelja, odražavaju poziciju Beograda u to vreme po kojoj SRJ „pod nikakvim okolnostima“ ne smije biti „uvučena u rat“.⁷⁹

5. GRANATIRANJE

58. Ubijanje pripadnika krajiških Srba u operaciji *Oluja* započelo je u zoru 4. avgusta 1995. granatiranjem Knina i drugih mesta. Sudac Agius u svom izdvojenom mišljenju u slučaju *Gotovina* navodi da je najmanje 900 projektila palo na grad Knin u samo dan i po, uprkos činjenici da nikakav otpor nije dolazio iz grada.⁸⁰ Prema svim očevidcima koje je pozvalo na svedočenje Tužilaštvo ICTY-a u slučaju *Gotovina i dr.* mete su bile i vojne i civilne.

59. U *Odgovoru na odgovor*, koristili smo podnaslov “Namerno i neselektivno granatiranje Srba iz Krajine” na osnovu nalaza Pretresnog veća ICTY-ja u slučaju *Gotovina*.⁸¹ Hrvatska je odgovorila na ove navode u *Dodatnim podnescima* sa pozicije odbrane generala Gotovine, a ne sa pozicije države optužene za genocid.⁸² Značaj granatiranja u ovom slučaju treba ocenjivati u svetlu postojanja namere da se uništi grupa Srba iz Krajine kao takva, kao što su to izrazili predsednik Tuđman i general Gotovina na sastanku na Brionima, kad su se izjasnili za totalno uništenje Srba iz Krajine.⁸³ Za ovu analizu, što je jedino relevantno za ovaj slučaj, granatiranje će biti promatrano kao deo široko rasprostranjenog ubijanja koje se dešavalo tokom operacije *Oluja*. Granatiranje je bilo delom plana da se civili nateraju u kolone zajedno sa vojskom gde ih je lako napadati. Ako uspemo dokazati *dolus specialis* zločina genocida – a verujemo da ćemo u tome uspeti ukazujući na reči i izjave hrvatskog rukovodstva na Brionima, kao i na posledice tih reči - onda će hrvatski argumenti koji govore o legitimnim vojnim ciljevima, artiljerijskim udarima kao margini greške, a koji su prepisani iz Gotovine odbrane pred sudom UN-a, biti uzaludni.

60. Tuženi napominje, ne bez žaljenja, da je većina Žalbenog veća ICTY-a u svojoj presudi od 16. novembra 2012. prihvatila argumente Gotovine odbrane i preinačila presudu Pretresnog veća od 15. aprila 2011. i oslobodila optužene generale.⁸⁴ Ipak, odluka nije u direktnoj vezi sa predmetom našeg slučaja pred ovim sudom. Srbija se ne slaže sa mišljenjem trojice sudija ICTY-jevog Žalbenog veća. Prilično se slaže sa mišljenjem petorice sudija MKSJ-a (trojica sudija Pretresnog veća plus dvojica sudija Žalbenog veća koja su dali izdvojena mišljenja) koji su verovali da su Gotovina i Markač bili odgovorni za svoje uloge u udruženom zločinačkom poduhvatu, koje su dovele do nasilnog iseljavanja civilnog stanovništva neselektivnim granatiranjem civilnih ciljeva.

61. Citiraću samo gosp. Drajera, koordinatora bezbednosti UN-a u sektoru *Jug*, jednog od očevidaca koji je svedočio u slučaju *Gotovina*. On je izjavio:

“Na vaše pitanje da li je i gde je u Kninu bilo bezbedno u to vreme dok sam se 4. avgusta vozio po gradu, moj odgovor na vaše pitanje je nigde. Šta sam radio ovde, pokušao sam biti što određeniji. Uzeo sam olovku i nacrtao veliki krug oko Knina i, ako ću biti precizan, reći: ovo je područje udara. Jer je to bilo područje udara. Sam Knin granatiran je iz svih pravaca kuda sam se kretao, u svakom momentu tokom 4. avgusta moj život i život mojih ljudi bio je u opasnosti.”⁸⁵

Većina Žalbenog veća ignorisala je ovu izjavu, kao i mnoge druge koje opisuju situaciju u Kninu 4. avgusta na sličan način, ali ovaj sud može formirati svoj stav o ovom pitanju, jer je to i potrebno za slučaj koji se zasniva na Konvenciji o genocidu. Sada ću se okrenuti važnijim činjenicama granatiranja, da tako kažem, odnosno žrtvama.

62. Svedok pred ICTY-em, gospođa Mira Grubor, civil, izjavila je da je izbeglička kolona direktno pogođena u blizini kampa UN-a. Ona je rekla: “kada smo skoro došli do kampa UN čim sam prešla reku Krku, videla sam bombu kako je pala u kolonu vozila i traktora, gde su ljudi, očito, čekali prestanak bombardovanja kako bi prošli kroz grad.”⁸⁶ Njenu izjavu potkrepljuje izjava svedoka Hill-a.⁸⁷ To je bio kamp UN-a za koji je predsednik Tuđman na Brionima izrazio zabrinutost, dok ga je general Gotovina smirivao tvrdeći: “Mi možemo jako precizno, ovog trenutka, djelovati po Kninu, bez da

⁷⁹ Beleška sa 40. proširene sednice Vrhovnog saveta bezbednosti koja je održana 5. avgusta 1995, Strogo poverljivo Broj 10-1, dostavljeno sudu pismom od agenta Srbije od 18. maja 2011.

⁸⁰ Gotovina i dr., izdvojeno mišljenje sudije Carmela Agiusa, Žalbeno vijeće 16. novembra 2012., paragraf 21.

⁸¹ Vidi Gotovina i dr., Pretresno vijeće od 15. avgusta 2011, paragraf 1906-1911.

⁸² APC, paragrafi 3.28-3.45.

⁸³ Vidi paragraph 32 (gore).

⁸⁴ Gotovina i dr., Žalbeno vijeće, 16. novembra 2012.

⁸⁵ Gotovina i dr., Transkripti 17. april 2008, strane 1740-1741.

⁸⁶ Gotovina i dr., Transkripti 14. april 2008, strana 1397.

⁸⁷ Gotovina i dr., Transkripti 27. maj 2008, strana 3748; *Odgovor na odgovor (RS)*, aneks 44.

gađamo vojarnu, u kojoj je smješten UNCRO.”⁸⁸ Dakle, ovo je dokaz da je kolona izbeglica gađana namerno.

63. Kandski general Andrew Leslie, načelnik štaba mirovnih snaga u sektoru *Jug*, svedočio je u *slučaju Gotovina* da je 5. avgusta video 15 do 20 mrtvih ljudi uz put do kninske bolnice, dok je “veliki broj mrtvih, muškaraca, žena i dece ležalo na bolničkom hodniku u gomili.”⁸⁹ Svedok je pojasnio da se radilo o broju između 30 i 60 mrtvih tela i o oko 25 pacijenta u apsolutno kritičnom stanju”.⁹⁰

64. Njegova izjava potkrepljena je izjavama svedoka Hill-a, komandanta Vojne policije UN-a i svedoka Dreyer-a⁹¹, koordinatora za bezbednost,⁹² pošto su obojica videli mrtva tela na ulicama Knina.

65. U *Dodatnim podnescima*, hrvatska je odgovorila da su izjave gđe Grubor, gosp. Hill-a i generala Leslia “očito netačne”, jer “Pretno veće u *slučaju Gotovina* nije identifikovalo ni jednu smrt ili povredu koja je nastala kao rezultat granatiranja Knina”⁹³

66. Činjenica da Pretno veće ICTY-a nije identifikovalo ni jednu smrt ili povredu koja je nastala kao posledica granatiranja Knina, ne znači automatski da je izjava generala Leslia netačna, a kamoli lažna, kako Tužitelj implicira. Ovaj sud će imati priliku da zauzme svoj stav u odnosu na ovo svedočenje dok ću ja samo primetiti da ICTY nije poimenično identifikovao ni imena osoba niti njihove lične podatke kada se radilo o žrtvama iz Srebrenice u slučaju *Krstić* niti se sud bavio takvom identifikacijom u prethodnom slučaju tužbe za kršenje konvencije o genocidu.

67. General Leslie, čija nepristrasnost nije upitna, bio je u poziciji da vidi mnoge mrtve u Kninu i da o tome svedoči pred sudom UN-a. Nije ih mogao identifikovati. Nakon svega, i on je bio pod granatama. Da li to zaista znači, kako je implicirala Hrvatska, da nije bilo ni jedne žrtve. Ovo je čudan zaključak: neidentifikovane žrtve su i dalje žrtve. Ipak, teškim dugogodišnjim radom Dokumentaciono informacionog centra *Veritas* identifikovao je 70 žrtava koje su ubijene samo u gradu

Kninu tokom operacije “Oluja” (36 civila, 31 vojnik i 3 policajca)⁹⁴, većina njih su žrtve granatiranja. Prema tome, ove dve izjave, Leslija i Štrpca, pojavljuju se kao dosledne i komplementarne. One su takođe potkrepljene izjavama svedoka pred ICTY-em Grubor, Hill i Dreyer kao i zaštićenog svedoka 136, koji je bio prevodilac kod UN-a u to kritično vreme. Svedok je dao izveštaj o neidentifikovanim grobovima, poredanim u redove, na Kninskom groblju.⁹⁵

68. Mimo ovih svedočenja, bilo bi vrlo zanimljivo da Tužitelj razjasni navode u kojima kaže da je Pretno veće ICTY-a zaključilo da je 94,5 % granata ispaljeno na legitimne vojne ciljeve.⁹⁶ Mi nismo uspeli naći takav podatak u prvostepenoj presudi. Ako ne zbog predmeta ove rasprave, to pojašnjenje bilo bi važno za razumevanje Tužiteljevog pristupa principima *bona fide* u predstavljanju slučaja pred pravosudnim organima UN-a.

69. Druga mesta Republike Srpske Krajine takođe su bila izložena teškim artiljerijskim napadima. Prema dokazima iznetim u slučaju *Gotovina i dr.* a što se tiče samo sektora *Jug*, gađana su mala mesta Benkovac, Obrovac, Gračac, Kistanje, Uzdolje, Kovačić, Plavno, Polača, Buković i mnoga manja sela.⁹⁷ Pretno veće ICTY-a u slučaju *Gotovina i dr.* našlo je da je najmanje 150 projektila palo na Benkovac i njegovu neposrednu okolinu 4. i 5. avgusta⁹⁸ i da je ne manje od 150 projektila palo na Gračac i njegovu neposrednu okolinu 4. avgusta 1995.⁹⁹ Pretno veće nije našlo da je pružan ikakav otpor iz Benkovca, Gračaca i Obrovca.¹⁰⁰

6. NAPADI NA IZBEGLIČKE KOLONE

70. Egzodus krajiškog naroda počeo je neselektivnim granatiranjem koje je primoralo civile da beže dalje od linije vatre koja se postepeno pomerala napred. Prema izveštaju Hrvatskog helsinškog odbora (HHO), srpsko stanovništvo je gotovo u celosti napustilo UN-ov sektor *Jug* do kraja subote 5. avgusta,¹⁰¹ dok su stanovnici sektora *Sever* počeli da napuštaju područje između 6. i 8.

⁸⁸ Brionski transkripti, strana 15.

⁸⁹ *Gotovina i dr.*, Transkripti 22.april 2008, strana 1967.

⁹⁰ Isto, strana 1968.

⁹¹ *Gotovina i dr.*, Transkripti 27. maj 2008. strana 3748; RS, Aneks 44.

⁹² *Gotovina i dr.*, Transkripti 17. april 2008, strane 1739-1740.

⁹³ APC, paragraph 3.32.(i).

⁹⁴ Izjava svedoka eksperta Save Štrpca, dostavljena sudu 1.oktobra 2013 (6.9).

⁹⁵ *Gotovina I dr.*, Transkripti 13. mart 2008, strana 644; RS, aneks 49.

⁹⁶ APC, paragraph 3.32 (ii) I 3.40.

⁹⁷ *Gotovina i dr.*, Transkripti svedočenje Jovana Dopuđa, 8 jula 2008, transkript strana 5980-5981, 6000-6001; Save

Mirkovića, 25. avgusta, transkript, strana 7417; Vide Ga-

ćeše, 15 maja 2008, transkript strana 2886 i 2898-2899; Herman Steenbergen, 30 juna 2008, transkripti strana 5416; takođe vidi Reynaud Theunens, ekspertski izvještaj: Hrvatske oružane snage i operacija Oluja, dio II, strana 188; CMS, aneks 64.

⁹⁸ *Gotovina i dr.*, Prvostepena presuda od 15 aprila 2011., paragraf 1916, vidi još paragrafe 1914-1945.

⁹⁹ Isto, paragraf 1928.

¹⁰⁰ Isto, paragraf 1914-1945.

¹⁰¹ HHO, “Vojna operacije Oluja i poslije” Zagreb 2001. strana 20 (od sada HHO izvještaj); dostupan na <http://icr.icty.org/Le-galRef/CMSDocStore/Public/English/Exhibit/NotIndexable/IT-06-90/ACE81106R0000326368.pdf>.

avgusta.¹⁰² Mape koje vidite na ekranu pripremio je *Veritas* i one pokazuju pravce kretanja izbegličkih kolona i njihovo postepeno, dnevno, kretanje prema istoku.¹⁰³

71. Kako su se ove kolone formirale i kako su bile napadane - opisano je u autentičnoj izjavi svedoka Borisa Martinovića, koja je data 1997. pred domaćim sudom u Banja Luci, BiH. Njegovu pisanu izjavu¹⁰⁴ Srbija je dostavila i citirala u *Odgovoru na odgovor*¹⁰⁵. Voleo bih još jednom da vam skrenem pažnju, uvaženi članovi suda, na njene glavne tačke.

72. Svedok Martinović svedoči¹⁰⁶ o napadima hrvatske armije na grad Glinu u regionu Banije¹⁰⁷, u UN-ovom sektoru Sever. Napadu je prethodilo teško granatiranje grada i njegove okoline, što je nateralo njeno stanovništvo da potraži spas u pravcu Dvora na Uni,¹⁰⁸ na granici između Krajine i BiH. On je izjavio da je granatiranje bilo jako intenzivno i da je i pre napuštanja grada bilo žrtava. Granatiranje je bilo znak da će i hrvatska pešadija krenuti u napad. To je bio razlog zašto su ljudi u kolonama napuštali područje. Svedok naglašava da civili nisu bežali nego su se povlačili. Koristili su putnička vozila, teretna vozila, kočije sa konjima, dok ih je veliki broj i pešačio jer nisu imali prevozno sredstvo. Pridružile su im se i kolone izbeglica koje su napuštale Knin i Kordun i kolona je postala veoma dugačka. Kako se kolona kretala, hrvatski avioni su je nadletali, stvarajući paniku u njima. Hrvatska vojska je gađala kolonu na Brezovom polju, nekih 20 km. od Gline. Tu je on video 6 ubijenih civila. Sledeće granatiranje kolone desilo se kada su bili u blizini mesta koje se zove Žirovac.¹⁰⁹

73. Ova izjava nije usamljena. Može se naći mnogo detalja o brojnim napadima na kolone izbeglica po Baniji, na putu između Gline i Dvora, 7. i 8. avgusta, u ostalim pisanim izjavama koje je dostavio Tuženi. To su izjave svedoka Mirka Mrkobrada¹¹⁰, Bože Ivanovića¹¹¹, Dušanke Mraović¹¹² i još četvoro svedoka¹¹³, među njima su i oni koje je posetila i ispitivala hrvatska policija 2012. u vezi njihovih izjava koje je dostavila Srbija. Ovi svedoci su prijavili domaćim sudovima informacije koje se tiču napada na kolone izbeglica, kao i o likvidacijama koje su sprovodili pripadnici Hrvatske vojske i

V korpusa Armije BiH. Njihove izjave su jasne, snažne, date iz prve ruke godinu ili dve nakon stravičnog masakra koji su preživeli. Te izjave su u potpunosti uzete u skladu sa procesnim pravilima pred domaćim sudovima, koja su se tada primenjivala u zemljama bivše Jugoslavije. Pozivam sud da prihvati njihove izjave kao kredibilne i pouzdane. Jednog od ovih svedoka, gosp. Mrkobradu, Srbija je pozvala i na glavni pretres.

74. O ovim napadima na civile i vojnike koji su se povlačili na putu između Gline i Dvora takođe se govorilo u izveštajima Kriznog štaba UN-a – to je kompilacija izveštaja o ljudskim pravima - i unosima od 7. i 8. avgusta¹¹⁴, kao i mnogih nevladinih organizacija, uključujući i Human Rights Watch.¹¹⁵

75. Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava – HHO - štampao je izveštaj "Vojna operacija *Oluja* i nakon nje" koji je objavljen u Zagrebu 2001. godine, u kojem se kaže:

"Veliki broj žrtava je zabilježen u izbegličkoj koloni u predjelu Banije, koja je povremeno presjecana granatiranjem... neke dijelova Korduna stanovništvo je počelo da napušta između 6. i 8. avgusta. Tako da je na ovoj teritoriji zabilježen najveći broj povređenih osoba. Prema tome, između 6. i 9. avgusta 1995. kolona je bila meta napada iz aviona i tenkova, kao i napada nekih pojedinaca iz Hrvatske vojske i vojske V korpusa armije BiH. U ovim napadima ubijeno je i ranjeno mnogo lica, a takođe su se dešavala i pojedinačna ubistva civila koji su se kretali u kolonama."¹¹⁶

76. Ova organizacija navodi četiri glavna napada na civile koji su se desili na teritoriji sektora Sever, u blizini mesta Glina, Žirovac, Maje i Cetingrad. HHO je intervjuisao mnoge preživjele iz ovih napada. Njihove izjave su uključene u njihov izveštaj, na kojeg se Tuženi poziva u Kontratužbi.¹¹⁷ On podržava ostale dokaze i zajedno sa pisanim izjavama daje dramatičnu sliku zločina počinjenih između Gline i Dvor-a.

77. Prema podacima NVO *Veritas*, najmanje 189 ljudi je ubijeno u nekoliko napada na kolone na putu Glina-Dvor.¹¹⁸ Njihova imena su dostupna na listi žrtva operacije *Oluja* koja je dostupna i na engleskom na *Veritasovom* sajtu.¹¹⁹ U mestu zvanom Žirovac, *Veritas* je do sada zabeležio 67 žrtava, među kojima je bilo 43 civila, od toga 21 žena, 23 vojnika i jedan krajiški policajac.

¹⁰² Isto, strana p.5.

¹⁰³ Folderi za sudije, pred. br. 13((a), (b), (c), (d), (e), (f).

¹⁰⁴ RS, Aneks 53, paragraf 733.

¹⁰⁵ Paragr 733.

¹⁰⁶ RS, aneks 53.

¹⁰⁷ Folderi za sudije, pred. br 14 (a).

¹⁰⁸ Folderi za sudije, pred. br 14 (b).

¹⁰⁹ Folderi za sudije, pred. br 14 (c).

¹¹⁰ RS, aneks 52.

¹¹¹ RS, aneks 55.

¹¹² RS, aneks 60.

¹¹³ RS, aneks 54, 56, 58, 59.

¹¹⁴ CMS, aneks 55.

¹¹⁵ Human Rights Wach, izvještaj "Nekažnjavanje zločina počinjenih tokom operacije Oluja i negiranje prava na povratak izbeglicama u Krajinu", avgust 1996, Vol 8, broj 13 (D), strane 11-12; dostupno na www.hrw.org/legacy/reports/1996/Croatia.htm.

¹¹⁶ HHO Izvještaj, strana 215-216.

¹¹⁷ CMS, paragrafi 1244-1246, 1248-1256.

¹¹⁸ Izjava svjedoka eksperta Save Štrpca, dostavljena sudu 1. oktobra 2013 (6.8).

¹¹⁹ <http://www.veritas.org.rs/wp-content/uploads/2013/02/Oluja-spisak-direktnih-zrtava2.pdf>.

Posmrtno ostatke samo 17 žrtava sa Žirovca do sada su ekshumirali i identifikovali hrvatski organi, dok se svi ostali još uvek vode kao nestali.¹²⁰

78. Uvaženi članovi suda - nijedna osoba nikada nije optužena za masakr izbeglica na putu Glina - Dvor, iako je dobro dokumentovano koje su hrvatske jedinice operisale u tom području.¹²¹ Ni ICTY nikada nikoga nije optužio za ovaj masakr.

79. Napadi na izbegličke kolone sistematično su se ponavljali i na drugim mestima. Svedok Božo Šuša, čija izjava je takođe integralni deo ovog pretresa, svedočio je kao očevidac ubistvu 15 izbeglica u gradu Kninu u blizini lokalne katoličke crkve 5. avgusta 1995. Ti stariji ljudi su zalutali i naišli su na hrvatsku pešadiju koja je ulazila u Knin. Odmah su ih ubili, bez milosti.¹²²

80. Svedokinja Sava Utržan dala je izjavu pred domaćim sudom u Prijedoru, BiH, 1997. godine. Ona je rekla da je videla hrvatske vojnike kako presecaju kolonu civila koja je napuštala Knin na traktorima 5. avgusta. Videla je da ubili četiri čoveka i vozača traktora i onda ih bacili u reku. Takođe je rekla da je kasnije videla hrvatske vojnike kako vode grupu srpskih vojnika, brutalno ih tuku i odvođe u kasarnu. Pored kasarne je videla mnogo mrtvih tela mahom civila.¹²³

81. Svedokinja Marija Večerina svedočila je u slučaju *Gotovina* da je grupa civila napadnuta u mestu zvanom Očestovo u Kninskoj opštini 5. avgusta. Nakon kratkog držanja u zatočeništvu, njen sin Stevo Večerina i drugih pet muškaraca su ubijeni.¹²⁴ Imena ovih žrtva zabeležio je i *Veritas*.

82. Još trojica svedoka ICTY-a u slučaju *Gotovina* - Dušan Dragičević i zaštićeni svedoci P- 001 i P-013 - svedočili su istoga dana, da su grupu od najmanje 20 izbeglica iz sela Polače napali hrvatski vojnici u mestu zvanom Kovačić. U tom napadu ubijena su tri Srbina i najmanje troje ih je ranjeno, dok su drugi uspeli pobeći u obližnju šumu.¹²⁵ Nema ni jedne optužnice za nijedan od ovih zločina.

83. Napadi na kolone izbeglica nisu prestali ni nakon što su izbeglice uspele proći hrvatsku granicu. Zaštićeni svedok ICTY-a P-056,¹²⁶ kao i dva svedoka u svojim pisanim izjavama, koje je sudu dostavila Srbija¹²⁷, svedoče o napadima iz aviona na izbegličke kolone u bli-

zini Petrovca u BiH, u mestu Bravsko, i u području znanom kao Medeno polje. Prema njihovim izjavama i podacima koje je sakupio *Veritas*, u vazдушnom napadu stradalo je 9 Srba, među njima četvero dece, dok je deset ranjeno. Kasnije ću se vratiti na napade izbegličkih kolona od strane HV-a na teritoriji BiH.

84. Gosp. Predsedniče, ovi masakri potvrđuju pravo značenje zloglasnih reči hrvatskog predsednika na Brionima: "Da nanesimo takve udarce da Srbi praktično nestanu." Nije bilo potrebe sa vojnog stanovišta da se napadnu kolone u *hor de combat* (van stroja) i civili. Kao što smo tvrdili u *Odgovoru na odgovor*, kolone su napadnute iz samo jednog razloga: da se uništi etnička grupa koja je živela u Krajini. Ovi napadi su slali jasnu poruku preživelim da je njihov povratak nemoguć.

7. MASOVNA UBIJANJA SRBA OSTALIH U KRAJINI

85. Strah ljudi koji su bežali iz Krajine bio je u potpunosti opravdan strašnom sudbinom onih koji su odlučili ostati i sačekati Hrvatske snage. Kao što se u Izveštaju Generalnog sekretara UN-a od 18. oktobra kaže, broj tih Srba bio je izuzetno mali.¹²⁸ Većina njih su bili stariji i nemoćni i oni koji nisu mogli krenuti sa ostalima. Bez obzira na to, prema mnogim izvorima i dokazima, ove ljude su hrvatske snage masovno ubijale.

86. Kada je nekoliko Srba iz sela Golubić, u blizini Knina, odlučilo da ne pobegne nego da se vrate u selo, zaustavili su se u selu zvanom Radljevac da uzmu malo goriva - naišli su tri hrvatska vojnika i na njih otvorili vatru bez objašnjenja, ubili su ih svih sedmero. Incident je zabeležio HHO.¹²⁹ Likvidacije su se nastavile na istom mestu i sledećeg dana. *Veritas* je zabeležio da je 4. i 5. avgusta ubijeno 10 civila i 3 ratna zarobljenika u selu Radljevac. Njihova imena, kao i imena svih ostalih žrtava koje ću da pomenem, navedena su u izjavi svedoka eksperta Save Štrpca.¹³⁰

87. Čak i da se žrtve iz Radljevca uspele vratiti u svoje selo Golubić, njihova sudbina bi bila ista. Prema *Veritasu*: „Hrvatska vojske je sprovela čišćenje tog sela 6. avgusta. Najmanje 15 Srba ubijeno je u Golubiću toga dana, dok je šesnaesti stanovnik počinio samoubistvo. Doslovno su ubijeni svi koje su hrvatski vojnici našli.¹³¹ Evo kako je HHO opisao sudbinu nekih od njih u njihovom izveštaju iz 2001:

¹²⁰ Izjava svedoka eksperta Save Štrpca (6.8).

¹²¹ Izjava svedoka eksperta Save Štrpca (6.8).

¹²² Izjava svedoka Bože Šuše, dosatavljena je sudu 1. oktobra 2013.

¹²³ RS, aneks 61.

¹²⁴ *Gotovina* i dr., Transkripti od 17. jula 2008., strana 6716-6722; RS, aneks 47.

¹²⁵ *Gotovina* i dr., Prvostepena presuda od 15. aprila 2011., paragrafi 313-333.

¹²⁶ RS, aneks 51.

¹²⁷ RS, aneks 65 i 66.

¹²⁸ "Situacija u okupiranom delu RH", Izveštaj Generalnog sekretara, 18. oktobra 1995. UN doc. A/50/648, paragraph 27.

¹²⁹ Izveštaj HHO-a.

¹³⁰ Izjava svedoka eksperta Save Štrpca, dostavljena Sudu 1. oktobra 2013 (6.11.7).

¹³¹ Isto, (6.11.6).

“Nikola Panić, rođen 1935, nepokretan, ubijen je 6. avgusta u Golubiću. Njegova glava je nađena 50-tak metara od mjesta gdje je ubijen. Navodno su vojnici igrali fudbal sa njegovom glavom. Tijelo Marije Banjanin, 89-godišnje starice iz Gračaca, nađeno je obezglavljeno. Glava je nađena bez očiju. NN (ž), stara oko 74 godine, nađena je zavezana u ribarsku mrežu. Oko vrata joj je bila natakuta automobilska guma, koja je izgleda zapaljena. U blizini Golubića UN je registrovao mrtve muškarca i ženu. Muškarčeve uši i nos bili su odsječeni.”¹³²

Tužilac ICTY-a nije se pozabavio ovim incidentima. Niko nije optužen za ove zločine ni pred domaćim sudom u Hrvatskoj.

88. S druge strane, tri svedoka u slučaju *Gotovina* su svedočila o brutalnim ubistvima preostalih stanovnika u selu Uzdolje, 6. avgusta, takođe u Kninskoj opštini. Pretresno veće pozvalo se na njihovo svedočenje kao na pouzdano i verodostojno. Prema ovim svedocima, sedam lica je ubijeno i oko 200 kuća su spalili hrvatski vojnici. Dva očevica ovih ubistava – zaštićeni svedok P-067, koji je ranjen u ovom masakru, i svedok Dragutin Junjga, koji je uspeo da pobegne prije nego je došlo do ubistava, našli su spas u planinskom predelu iza sela. Sve žrtve iz masakra u Uzdolju bili su stariji ljudi koji su nađeni na putu. Nisu se na bilo koji način opirali hrvatskim vojnicima.¹³³

89. U selu Mokro polje u blizini Knina, hrvatski vojnici su 6. avgusta 1995. takođe ubili šest Srba: četvero izbeglica na koje su naišli u selu i dvije starije žene.¹³⁴ Svedok Ilija Babić, koga hrvatska nije htela unakrsno da ispita, preživeo je masakr, sakriven u pomoćnoj prostori u svojoj kući. Hrvatski vojnici su ubili sve na koje

su naišli u selu. Niko nikada nije odgovarao za taj zločin.

90. Prema izveštaju HHO-a, masovna ubistva Srba iz Krajine počinjena su i u sledećim dalmatinskim selima: Strmica (15 žrtava)¹³⁵; Oton (8 žrtava)¹³⁶; Vrbnik (9 žrtava)¹³⁷; Žagrović (16 žrtava)¹³⁸; Ivoševci (14 ubijenih i 10 nestalih)¹³⁹; i mnoga druga.

91. Hrvatska vojska primenila je isti način delovanja na području Like. Dana 4. avgusta 1995., 14 stanovnika sela Kijani, u blizini Gračaca, odlučilo je da ostane u svojim kućama i da sačeka hrvatske trupe, dok su ostali napustili selo. Svi koji su ostali ubijeni su. Svedok ICTY-a, Mile Sovilj, izjavio je pred Pretresnim većem u slučaju "Gotovina" da je njegov otac, Vlade, koji nije hteo napustiti selo jer je čuo kako na radiju objavljuju proklamaciju predsednika Tuđmana, u kojoj poziva ljude da ostanu u svojim domovima i da im se ništa neće desiti. Deset dana kasnije, njegov sin Mile Sovilj, obavestio je Crveni krst u Srbiji, UNPROFOR i *Veritas* da je njegov otac nestao. Svedok je kasnije saznao da su njegovog oca ubile hrvatske snage, zajedno sa svima seljanima koji su ostali u Kijanima.¹⁴⁰

92. Prema hrvatskom identifikacionom kartonu, kompletno spaljeno telo, broj 302, nađeno u Bruvnu, Gračaćka opština, 12. avgusta 1995. i pokopano na lokalnom groblju u Gračacu. Telo G04/014B, ekshumirano je sa metalnom pločicom „302“ sa groblja u blizini Gračaca 3. juna 2002., imalo je, između ostalih povreda, povredu od metka u prsa, za koju je forenzičar patolog rekao da je prouzrokovala smrt. Godine 2004, hrvatske vlasti u Zagrebu su metodom DNK identifikovale telo G04/014B, ekshumirano sa Gračaćkog groblja, kao telo Vlade Sovilja rođenog 1913.¹⁴¹

93. Iako je Pretresno veće ICTY-a našlo da dokazi ukazuju na činjenicu da je Vlade Sovilj ubijen pucanjem u prsa na ili oko 8. avgusta 1995. u Gračaćkoj opštini, zauzeli su stav da su ti dokazi nedovoljni da dokažu okolnosti pod kojima je ili ko je je ubio Vladu Sovilja. Nije bilo preživelih u masakru u Kijanima, kao što je bio slučaj u nekim mestima u Krajini tokom *Oluje*. Pretresno veće nije bilo u mogućnosti da izvuče bilo kakve dokaze koji se tiču identiteta ili pripadnosti počinioca, i stoga nije dalje ni razmatrala taj incident u okviru optužnice protiv hrvatskih generala.¹⁴² Ubistvo ostalih

¹³² Izveštaj HHO, strana 47.

¹³³ *Gotovina i dr.*, prvostepena presuda od 15. aprila 2011., paragrafi 489-505.

¹³⁴ Izjava svedoka Ilije Babića, dostavljena sudu 1. oktobra 2013.; Vidi takođe izjavu svjedoka eksperta Save Štrpca (6.11.8).

¹³⁵ Izveštaj HHO, strana 38.

¹³⁶ Isto, strana 40.

¹³⁷ Isto.

¹³⁸ Isto, strana 45-47.

¹³⁹ Isto, strane 45, 150-151.

¹⁴⁰ *Gotovina i dr.*, Prvostepna presuda od 15 aprila 2011., paragraf 257.; Vidi takođe izjavu svjedoka Mile Sovilja i izjavu svedoka eksperta Save Štrpca, obe dostavljene sudu 1. oktobra 2013.

¹⁴¹ *Gotovina i dr.*, Prvostepna presuda od 15. aprila 2011., paragraf 258.

¹⁴² Isto, paragraf 259.

13 stanovnika sela Kijani nije ni istraživano od strane Tužilaštva ICTY-a.

94. Da li to znači da se masakr nije ni desio? Mislim da takav zaključak ne može izvesti niko ko je razuman i istinoljubiv. Bez informacija o pripadnosti počinioca, Tribunal, koji se bavio optužbama protiv jednog vojnog oficira (Gotovine) i jednog policijskog oficira (Markača), nije mogao da, izvan razumne sumnje, zaključi o njihovoj ličnoj odgovornosti za taj specifični krivični incident. Ovo nije predmet kojim se utvrđuje individualna krivična odgovornost, predmet ovog slučaja je, uvaženi članovi suda, državna odgovornost. Nema sumnje da je zločin počinjen na teritoriji RH nakon pada Krajine. Nema sumnje da 8. avgusta i kasnije nije bilo vojnog delovanja na području Like.¹⁴³ Selo Kijani je u to vreme bilo pod efektivnom i isključivom kontrolom Hrvatskih oružanih snaga,¹⁴⁴ bez obzira da li su to bile policijske ili vojne jedinice. To vodi do neizbežnog zaključka da je Hrvatska odgovorna za kršenje međunarodnog humanitarnog prava do kojega je došlo u selu Kijani.

95. S druge strane, ubistvo preostalih seljana u Oraovcu, u opštini Donji Lapac, od strane Hrvatske vojske je u slučaju *Gotovina i dr.* dokazano izvan svake sumnje. Kada je Hrvatska vojska ušla u selo 7. avgusta, pet od šest preostalih stanovnika je uhapšeno. Jedan od uhapšenih, Milan Ilić, uspeo je pobeći, dok su druga četvorica, uključujući njegovog brata Marka, ubijeni. Dok se skrivao u žbunju, svedok Milan je čuo 8 pucnjeva: po dva metka za svaku žrtvu.¹⁴⁵ Šesti stanovnik Oraovca bila je stara nepokretna žena. Njeno ime se danas takođe pojavljuje na *Veritasovoj* listi žrtava operacije *Oluja*.

96. Za potrebe ovog slučaja, potpuno sam svestan da je moguće reći da je broj žrtva u selu Oraovac mali: četiri od pet. Ipak takva opservacija ima samo relativno značenje za naš slučaj. Prvo, ako dublje sagledamo slučaj, videćemo da je ubijanje u svim pomenutim selima, kao i u mnogim drugim, počinjeno na istom pravcu kretanja hrvatskih snaga, u istoj ubilačkoj operaciji. Sve se to desilo u roku od nekoliko dana. Stoga, ove likvidacije ne treba posmatrati kao izolovane incidente.

97. Drugo, nema sumnje da su počinioci u Oraovcu imali nameru da ubiju sve preostale Srbe u selu. Ubili su četiri žrtve, dok je peta, Milan Ilić, vešto pobjegla počiniocima. Da li neko ima neke sumnje po pitanju toga što bi se dogodilo da je u selu ostalo 15 Srba? Ili 115?

Neka tehnička pitanja bi se mogla razmotriti u zadnjem slučaju i možemo spekulirati o tome kako bi se to izvelo, ali ništa bitno se ne bi promenilo. Nema sumnje da su počinioci ubistava iz Oraovca, kao i iz mnogih drugih mesta, jasno pokazali svoju nameru da ubiju sve Srbe koje nađu u nekom selu.

98. Pored toga, Žalbeno veće preinačilo je prvostepenu presudu u slučaju *Gotovina i dr.*: niko nije bio optužen za masakr nevinih civila u Oraovcu, kao što nijedan počinilac nije optužen ni za masakr u Kijanima.

99. Masovna ubistva civila u planinskom selu Komić u opštini Titova Korenica, nikada nije našlo mesto u nijednoj međunarodnoj ni domaćoj optužnici. Sedam srpskih seljaka, koji su mirno ostali u svojim kućama, brutalno je ubijeno. Neki od njih su spaljeni u svojim kućama. Drugi su uspeali da pobjegni u okolna brda.¹⁴⁶ Ovo je takođe činjenica za koju sam obavezan da skrenem pažnju sudu. Krajina ima specifičan topografski teren; to je planinska regija gde je mnogim zaseocima teško prići, gde kuće nisu jedne pored druge. Pucnji u jednom zaseoku čula bi se u drugom i onda bi stanovništvo pobjeglo u brda i šume. Ovo su slike regiona Krajine¹⁴⁷ i one objašnjavaju zašto operacija čišćenja, koju je sprovodila hrvatska vojska, nije rezultirala većim brojem žrtava. Gđa. Jela Ugarković, jedna od preživelih iz Komića, dala je izjavu o tom stravičnom zločinu i na ovom pretresu.

100. Iako je je opština Gračac bila uvrštena u optužnicu u slučaju *Gotovina i dr.* kao lokacija sistematskog i masovnog ubistva, ubistvo četiri stanovnika sela Glogovo u toj opštini Tužitelj nije ni razmatrao na suđenju trojici hrvatskih generala. Kada je Boris Jakšić, dana 7. avgusta 1995. sišao sa planinskog pašnjaka dolje u selo, hrvatski vojnici su mu rekli da pozove ostale pastire da siđu u dolinu kako bi im dali nove dokumente. Oni koji su prihvatili poziv i spustili se u Glogovo, ubijeni su. Svedok ovog događaja, Dragica Petrović, žena žrtve Rade Petrovića, umrla je 2001. U međuvremenu je NVO *Veritas* zabeležio njenu izjavu.¹⁴⁸

101. *Veritas* je takođe zabeležio i ubistvo 12 civila koji su ostali u selu Doljani, u opštini Vrhovine. To su sve bile starije osobe, mnogi od njih bili su bolesni ili nemoćni. Tokom avgusta 1995., hrvatske oružane snage sve su ih pobile u njihovim kućama ili u okolini kuća. Mnogi od njih su spaljeni u svojim domovima.¹⁴⁹

¹⁴³ Vidi pargarf 55 gore.

¹⁴⁴ *Gotovina i dr.*, svjedočenje svjedoka Peter W. Galbraitha, Transkripti od 23. juna 2008, strana 4947, red 19-25.

¹⁴⁵ *Gotovina i dr.*, Prvostepen presuda od 15. aprila 2011, paragraph 210-218.

¹⁴⁶ Izjava svjedoka Jele Ugarković, dostavljena sudu 1. oktobra 2013; Vidi takođe izjava svjedoka eksperta Save Štrpca (6.11.2.)

¹⁴⁷ Folderi za sudije, pred. br. 15 (a), (b), I (c).

¹⁴⁸ Izjava svjedoka eksperta Save Štrpca (6.11.3).

¹⁴⁹ Izjava svjedoka eksperta Save Štrpca (6.11.4.).

102. Svi ti zločini sa područja Like zabeleženi su i u izveštaju HHO-a iz 2001. Uz to, izveštaj HHO ima podatak da je 8 Srba ubijeno u selu Zalužnica u avgustu 1995.¹⁵⁰ Prema *Veritasu*, još 12 lica je ubijeno u selu Zrmanja, u zaseocima zvanim Gudura, Nadvrelo i Palanka¹⁵¹ Prosek godina zrmanjskih žrtva bio je 71, dok je u Doljanima bio 67.

103. Gospodine Predsedniče, uvaženi članovi suda; u mojoj prezentaciji ubistava Srba koji su ostali u Krajini, do sada sam se samo bavio sudbinom stanovnika koji su ostali u UN-ovom sektoru *Jug*. Mapu koju vidite sada na ekranima sastavio je Tužilac MKSJ¹⁵². Na njoj se vide mesta ubijanja – crvene tačke - ovaj dokaz je pokazan na suđenju *Gotovina i dr.* Sledeću mapu je pripremio naš pravni tim¹⁵³ i na njemu su mesta ubistava na koje sam danas ukazao ili ću ukazati. Očita razlika između ove dve mape mogu vam dati uvid u razliku između ova dva slučaja.

104. Kako možete videti na drugoj mapi, ubijanja stanovnika koji su ostali iza izbegličkih kolona počinjena su i na sektoru *Sever*. Tako, izveštaj HHO iz 2001., daje informaciju, *inter alia*, o ubistvu civila između 4. i 6. avgusta u opštini Duga Resa na Kordonu. Dana 5. avgusta, šest pripadnika hrvatske vojske ubili su 5 žrtva u kući Nikole Dmitrovića u selu Donji Skrad. Četiri su bile žene. Još jednu ženu, rođenu 1931., koja je izbegla masakr 5. avgusta, našli su sledećeg dana hrvatski vojnici. Silovana je i bačena u bunar gde je i umrla¹⁵⁴, dok je šesta žrtva, žena rođena 1905., takođe ubijena u Donjem Skradu 5. avgusta.¹⁵⁵ Izveštaj HHO navodi takođe ubistvo 5 civila 8. i 9. avgusta u selu Čremušnica, u opštini Vrginmost, kao i pet izgorelih tela nađenih u selu Bijeli Klanac.

105. Prema *Veritasovoj listi žrtava*, u regionu Banije, hrvatska vojska je ušla u selo Luščani u blizini Petrinje i 6. i 7. avgusta 1995. ubila najmanje 11 Srba, odnosno sve koje su tamo zatekli.¹⁵⁶ Dok je 7. i 8. avgusta u Šašu, opština Kostajnica, ubijeno 6 civila koji su ostali kod kuće.¹⁵⁷

106. Ubijanje Srba se nastavilo dugo nakon što je "Oluja" bila gotova. Prema izveštaju Human Rights Watch iz 1996:

„Lokalni promatrači ljudskih prava izveštavaju da je najmanje 8 starijih Srba civila ubijeno od novembra 1995. do aprila 1996., dugo nakon što je hrvatska vlada preuzela kontrolu nad regionom i obećala da će garantovati sigurnost svim Srbima koji žive na području Krajine.“¹⁵⁸

107. Kasnije su neki od ovih zločina istraživani, kao što su zločini počinjeni u sektoru *Jug*, u selima Grubori - dolina Plavna - Gošići i Varivode,¹⁵⁹ uglavnom zbog slobodnog kretanja snaga UN-a koje im je omogućeno nakon 9. avgusta 1995., zbog pritiska međunarodne zajednice.¹⁶⁰ Tako da je istražni tim UNCRO-a uspio da snimi na video trake neke posledice zločina koji su usledili. Video materijal UN-a našao je svoje mesto u dokumentarcu "Oluja nad Krajinom", koji je prihvaćen kao dokaz u slučaju *Gotovina i dr.*¹⁶¹ Članovi suda, ljubazno vas molim, da uzmete svoje slušalice. (uključen video).

Transkript:

“Juče smo posetili dolinu Plavna, kako bi se susreli sa grupom meštana jednog mesta tamo, i onda smo zapazili da je jedno selo očigledno zapaljeno. Kuljao je veliki oblak dima, tako da smo to mesto posetili poslepodne i otkrili smo da je gotova svaki objekat u ovom mestu, podno brda, u plamenu.

Uveče 25., vratili smo se u selo i našli smo još dvoje ljudi uz onoga jednog koga smo našli ranije. Jadikovali su sa puno bola jer su u međuvremenu naišli na dva mrtva tela ljudi koji su očit ubijeni ranije toga dana. I, videli smo tela... dvoje ljudi očit su imali...jednoj osobi je pucano u glavu. Druga osoba - obe su bile stariji ljudi - imala je presječen vrat.” (kraj videa)

108. Ova ubistva su razmatrana u slučaju *Gotovina i dr.* i nekoliko pouzdanih svedoka iz posmatračkog tima UN-a je saslušano na sudu u susedstvu.¹⁶² Štaviše, nekoliko krivičnih postupaka pokrenuto je i u Hrvatskoj. Nažalost, zbog stava većine Žalbenog veća ICTY-a, nekažnjivost za ove zločine je prevladala. Ni hrvatski domaći sudovi nisu presudili ni jednom počiniocu ovih zločina nad nevinim starcima u Gruborima, Gošiću i Varivodama.

¹⁵⁰ HHO izveštaj, strana 51.

¹⁵¹ Izjava svjedoka eksperta Save Štrpca (6.11.4).

¹⁵² Folderi za sudije, pred. br. 17.

¹⁵³ Folderi za sudije, pred. br. 18.

¹⁵⁴ HHO izveštaj, strana 236-237.

¹⁵⁵ Isto; vidi takođe izjavu svjedoka eksperta Save Štrpca (6.11.1).

¹⁵⁶ Izjava svjedoka eksperta Save Štrpca (6.11.11.).

¹⁵⁷ Izjava svjedoka eksperta Save Štrpca (6.11.9.).

¹⁵⁸ Izveštaj Human Rights Wach-a, za Hrvatsku: Nekažnjavnje zločina počinjenih tokom operacije Oluja i negiranje izbeglicama prava na povratak u Krajinu, avgust 1996.,

Vol. 8, Broj 13 (d), strana 2 dostupan na : www.hrw.org/legacy/reports/1996/Croatia.htm.; Izveštaj HHO, strana 166-169, takođe daje listu od 24 civila ubijena u sektoru Jug u periodu od 1996-1999., dostupno na [http://icr.icty.org/LegalRef/CMSSDocStore/Public English/Exhibit/NotIndexable/IT-06-90/ACE81106R0000326368.pdf](http://icr.icty.org/LegalRef/CMSSDocStore/Public%20English/Exhibit/NotIndexable/IT-06-90/ACE81106R0000326368.pdf).

¹⁵⁹ Vidi CMS, paragrafi 1281-1283.

¹⁶⁰ Vidi svedočenje generala Andrew B. Leslie pred ICTY-jem u slučaju *Gotovina I dr.*, Transkripti od 22. aprila 2008. strane 1972-1973.

¹⁶¹ Folderi za sudije, pred. br. 18.

¹⁶² CMS, strana 411, fusnota 1229.

109. U dokumentarcu, možemo da nađemo snimljenu izjavu jedne žene iz Varivoda, ime joj je Jelka, koja je rekla: "Tako su išli od kuće do kuće, kako bi nekoga našli tako bi ga ubili." Onda je novinar upita: "Vi niste bili tamo?", a ona odgovori "Ne, nismo, da jesmo sada ne bi bili ovde sa vama".¹⁶³

110. Zaista, ova izjava, kao i sam video, ne mogu biti od velike dokazne vrednosti za dokazivanje individualne krivice. Ipak, njena izjava otvara pitanje ko su svedoci *Oluje* danas. Nema mnogo njih koji mogu biti očevici 19 godina kasnije. Gosp. Babić i gđa Ugarković su osobe koje su uspele izbeći ubistvo tako što su se sakrili. Gosp. Šuša veruje da je preživeo samo zato što je imao sreće da ga registruje MKCK u Kninu prije nego je izveden pred hrvatsku vojnu policiju, dok se gosp. Mrkobrad prilikom svoje predaje susreo sa hrvatskim vojnikom koji nije imao petlje da ga ubije. Mirko Mrkobrad je imao sreće. Mnogi drugi nisu. Ovi stravični zločini su nešto što bi, ja mislim, članovi suda trebali uzeti u obzir prilikom razmatranja Kontratužbe.

111. Konačno, koliko je bila beznadežna sudbina Srba koji su ostali u Krajini nakon operacije *Oluja* može se razumeti iz izjave svedoka pred ICTY-jem Peter Martija, zvaničnika UN-a, koji je svedočio koliko je bio iznenađen kada je video Milana Marčetića, Srbina, još uvek živoga u svojoj kući. Prema ovoj izjavi, Marti je čak priupitao Marčetića kako je moguće da je još uvek živ u svom selu u Krajini. Ubrzo nakon toga, 12. oktobra 1995., Milan Marčetić je ubijen.¹⁶⁴

8. OPŠTI PODACI O ŽRTVAMA UBIJENIM TOKOM I NAKON OPERACIJE "OLUJA"

112. Precizan broj žrtava koje su ubili hrvatske oružane snage tokom i nakon operacije *Oluja* nikada neće biti konačan. Prema svedoku ICTY-a, gosp. Mladenu Bajiću, hrvatskom tužiocu za ratne zločine, većina tela je pokopana u masovnim grobnicama "bez bilo kakvog uviđaja na mestu zločina ili bez podnesene krivične prijave."¹⁶⁵ Međutim, Tuženi smatra da njegov zadatak i nije da utvrdi tačan broj Srba ubijenih u operaciji. Umesto toga, iznosimo potpuno uverljive dokaze da su hrvatske oružane snage tokom i nakon *Oluje* počinile masovna ubistva pripadnika grupe Srba iz Krajine sa

namerom da unište grupu kao takvu. Po našem mišljenju, to je relevantno pitanje za ovaj slučaj. U tom smislu, pozvaću se na neke izvore.

113. Kao prvo, to je lista direktnih žrtava u operaciji *Oluja* koju je sačinio *Veritas*,¹⁶⁶ a ona je izvučena iz ukupne liste srpskih žrtava na teritoriji Hrvatske, koja je dodata kao aneks Kontratužbi. Prema *Veritasu*, 1.719 Srba je ubijeno tokom i nakon operacije "Oluja". Ova lista nije ni potpuna ni konačna. Još uvek postoji veliki broj masovnih grobnica u Hrvatskoj koje čekaju na ekshumaciju, dok je mnogo posmrtnih ostataka koji čekaju na identifikaciju. Ipak, Srbija smatra da je to najpouzdanija lista koju do sada imamo.

114. Dalje, masovna ubistva Srba takođe je potvrdio HHO u svom izveštaju iz 2001. Prema tom izveštaju, ubijeno je ili nestalo 677 srpskih civila. Uz to, HHO napominje da postoje indicije da su brojni srpski vojnici koji su se predali hrvatskim snagama, nakon predaje ubijeni.¹⁶⁷

115. Treći izvor koji se tiče ubijanja, je izveštaj specijalnog izvestioca Komisije UN-a o ljudskim pravima, gđe Elizabet Ren, od 7. novembra 1995. Izveštaj je dostavljen sudu kao aneks 59 Kontratužbe. Prema Paragrafu 24 izveštaja "UN je otkrio više od 120 tela... Uobičajen metod ubistva bio je metak u potiljak."¹⁶⁸

116. Konačno, Hrvatska je jasno i javno priznala ubistva u dokumentu objavljenom u februaru 1996., šest meseci nakon operacije. To je Izveštaj Vlade Republike Hrvatske u vezi implementacije Rezolucije Saveta bezbednosti 1019 (1995), koja je poslata kao *nota verbale* ref. Broj PC/105/96 od 9. februara 1996. od strane Stalne misije OSCE u Hrvatskoj, u Beču, delegaciji te organizacije.¹⁶⁹ U tom izveštaju, koji je poslat uz Notu, hrvatska je zvanično izjavila da:

"U vojnim aktivnostima tokom operacije "Oluja", druga strana je pretrpjela sljedeće gubitke: 404 vojnika pripadnika paravojske, 462 civila, i 45 osoba čiji status, vojni ili civilni, nije moguće utvrditi. Ukupno je ubijeno 911 osoba. Ova cifra uključuje relativno visok prosijek civila, jer su se neprijateljske jedinice mješale, suprotno međunarodnom pravu, sa civilima, koristeći ih kao ljudski štit."¹⁷⁰

117. Hrvatska je objavila ovaj podatak u vreme kada nije bilo ni ideje da će hrvatski generali biti optuženi od strane ICTY-a, ili da će Srbija podneti tužbu MSP

¹⁶³ Božidar Knežević, "Oluja nad Krajinom", dokumentarac: citirani dijalog je dostupan na <https://www.youtube.com/watch?v=YJWGgb3Yap4>

¹⁶⁴ Vidi slučaj Gotovina I dr., svjedočenje svedoka Peter Martija, 9 juna 2008. transkripti, strana 4628.

¹⁶⁵ Vidi RS, paragraf 767.

¹⁶⁶ Dostupno na <http://www.veritas.org.rs/wp-content/uploads/2013/02/Oluja-spisak-direktnih-zrtava2.pdf>.

¹⁶⁷ Vidi CMS, paragraf 1239.

¹⁶⁸ Vidi RS, paragraph 762.

¹⁶⁹ Izveštaj je dostavljen sudu 8. avgusta 2013. Dokument je takođe prosljeđen diplomatskim misijama u Hrvatskoj kao *Nota Verbale* broj 385/96IP sa datumom od 8. februara 1996., kao i misiji UN u New York-u. Reference na ovaj izvještaj mogu se takođe naći u daljem izvještaju UN-a o situaciji o ljudskim pravima u Hrvatskoj a tiče se rezolucije 1019 (1995) Savjetu bezbednosti.

¹⁷⁰ Izveštaj, strana 4.

zasnovanu na zločinima počinjenim u *Oluji*. Zvanična izjava iz februara 1996. je u suprotnosti sa odgovorom Tužitelja u pisanom podnesku. Naime, Tužitelj niti je priznao da je došlo do masovnih ubistva tokom operacije *Oluja*, niti je tvrdio da je njihov uzrok korišćenje civila kao ljudskog štita. Umesto toga, Hrvatska je izjavila da “neke od ovih smrti se mogu pripisati pojedinim pripadnicima HV-a i hrvatske policije, i možda se neke mogu smatrati ratnim zločinom ili ubistvom.”¹⁷¹ U istom tonu, hrvatski predsednik, Ivo Josipović, u svojoj izjavi datoj srpskoj televiziji B92, 7. decembra 2012., umanjio je broj civilnih žrtva operacije *Oluja* svodeći ih na broj “negdje između 200-300”¹⁷².

118. Prema *Veritasovom* istraživanju, ukupni broj lica ubijenih između 4. i 12. avgusta 1995., to jest u toku prve nedelje trajanja operacije, je 1.513, uključujući 887 civila, 616 vojnika i 10 policajaca.¹⁷³ Ova brojka pokazuje koliko je bio intenzivan napad na srpsku etničku grupu u RSK.

119. Kako smo uverljivo pokazali u ovom procesu, ubijanje u “*Oluji*” bilo je masovno, rasprostranjeno i sistematsko. Grupa krajinskih Srba napadnuta je kao takva. Broj ubistva je bio determinisan u velikoj meri mogućnošću koja je data počinioćima. U određivanju ovog važnog faktora, članovi suda moraju da uzmu u obzir neke nesporne činjenice:

(a) masovnost onih koji su odlučili da pobegnu pre ulaska hrvatskih snaga; procenjeno je da je 200.000 Srba napustilo to područje¹⁷⁴,

(b) ekstremno mali broj onih koji su ostali iza izbegličkih kolona, procenjeno je 3.000 u sektoru *Sever* i 2.000 u sektoru *Jug*;¹⁷⁵

(c) karakteristika terena u Krajini što je omogućilo mnogim civilima da nađu spas u brdima i šumama.¹⁷⁶

(d) činjenica da je značajan broj Srba našao utočište u UN-ovim kampovima, ili su ih ispratili pripadnici UN-a, međunarodni posmatrači i novinari, kao što je bio slučaj sa zadnjom grupom vojnika i civila koji su se predali u blizini Topuskog na Kordunu, 8. avgusta.¹⁷⁷

Uzimajući sve ove činjenice u obzir, može se zaključiti da je među ubijenima veliki postotak onih koji su se zatekli u regionu, nakon što je nad njim kontrolu preuzela hrvatska vojska i policija.

120. U isto vreme, ove činjenice ukazuju da slučaj operacije *Oluja* u krivičnopravnom smislu ne može biti izjednačen sa bilo kojim slučajem u kojem su nastale hrvatske žrtve, uključujući tu i situaciji u istočnoj Slavoniji 1991., ako se posmatra u celosti. Prema Memorijalu, ta situacija je opisana kao brojni napadi JNA i paravojnih jedinica na istočnoslavonska sela, uključujući nekada ozbiljne bitke, kao što je ona u Vukovaru, nakon kojih su zabeleženi sporadični incidenti masovnog ubijanja zajedno sa mnogim slučajevima torture, ponižavanja i diskriminacije hrvatskih civila. Ipak, preostali hrvatski civili prema Tužitelju, proterani su od marta do maja 1992., šest meseci nakon preuzimanja mesta.¹⁷⁸ Treba li da napomenem da su bile otvorene sve mogućnosti tokom tih šest meseci za njihovo fizičko uništenje, ako je takva namera postojala? Ipak, dokazano je da to nije bio slučaj.

9. ČINJENICE O UBISTVIMA KOJA POTVRĐUJU NAMERU DA SE UNIŠTI GRUPA SRBA IZ KRAJINE, KAO TAKVA

121. Gosp. Predsedniče, istakao sam, ranije danas, da je namera Hrvatske vlade da se unište Srbi iz Krajine kao etnička grupa što je vidljivo iz Brionskih transkripata. Ipak, ako taj sadržaj nije dovoljno ubedljiv, ponašanje hrvatskih snaga tokom i nakon *Oluje* potvrditi će takvu nameru.

122. Da rezimiram, prvo, već sam pokazao kako je ubijanje bilo masovno, široko rasprostranjeno i sistematsko. Drugo, takođe sam ukazao na okolnosti koje su ograničavale počinioće da ih još više pobiju. Treće, pomenio sam danas mnoga sela u kojima su svi oni koje su pronašli pripadnici hrvatskih oružanih snaga ubijeni. Zaključak je nedvosmislen: da je više Srba odlučilo ostati u svojim kućama čekajući hrvatske jedinice, više bi ih bilo i ubijeno.

10. NANOŠENJE TEŠKIH POVREDA FIZIČKOG ILI MENTALNOG INTEGRITETA ČLANOVIMA GRUPE KRAJIŠKIH SRBA

123. Nema sumnje da su masovni i široko rasprostranjeni napadi na pripadnike grupe krajiških Srba prouzrokovali ozbiljne fizičke i mentalne povrede velikom

¹⁷¹ RC, paragraf 12.50.

¹⁷² Dostupno na http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=12&dd=07&nav_category=11&nav_id=667053 in Serbian, Prevod dostavljen sudu 8 avgusta 2013.

¹⁷³ Izjava svedoka eksperta Save Štrpca (6.7).

¹⁷⁴ Situacija na okupiranim teritorijama Hrvatske: Izveštaj generalnog sekretara, od 18. oktobra 1995, UN Doc. A/50/648, paragraph 27.

¹⁷⁵ Situacija na okupiranim teritorijama u Hrvatskoj: Izveštaj Generalnog sekretara, od 18 oktobra 1995. UN doc. A/50/648, paragraf 27; Vidi takođe RS, paragraph 729 i pripadajuću mu fusnotu 771.

¹⁷⁶ Vidi gore, paragraf 99.

¹⁷⁷ Vidi gore, paragrafe 55 i 56.

¹⁷⁸ Vidi MC, paragraf 4.30, 4.37, 4.46, 4.61, 4.80, 4.93.

broju i onih koji su uspjeli da napuste Krajinu kao i onima koji su ostali u regionu ali su uspjeli nekako izbeći egzekuciju.

124. Neki primeri koji potvrđuju taj zaključak mogu se naći u našim podnescima i dostavljenim dokazima. Npr. svedok Mirko Mrkobrad svedočio je 1997. pred Okružnim sudom u Požarevcu, u Srbiji, da je nakon hapšenja u Glini, pretrpeo ozbiljnu torturu u kolektivnom centru u Sisku: Izgubio je 6 zuba; stražari su mu slomili dva rebra sa desne strane i slomili mu zglobove na srednjim prstima na obe ruke.¹⁷⁹

125. Drugi svedok, čija je izjava podnesena kao aneks 54 *Odgovora na odgovor*, svedočio je kako je bio ispitivan u zatvoru u Glini.

“uzeli su mi sve papire i tamo ih spalili. Boli su me i tukli sa palicama. Terali su me da radim sklekovce iko sam bio ranjen. Stajali su mi na prste i stavili brnjicu na usta. Ne poznajem one koji su me tukli. Svi su bili uniformisani”¹⁸⁰

126. Svedokinja Dušanka Mraović imala je bebu kada su je u Dvoru uhapsili hrvatski vojnici gde je došla zajedno sa izbegličkom kolonom. Dva vojnika, Ivan i Zlatko, pitali su je gdje joj je muž, šutnuli su je u slabine, posle toga je urinirala krv, i kada je priznala da je njen muž bio u neprijateljskoj vojsci, pitali su je da li je spremna da pojede testise svoga deteta ako ih odseku. Međutim, jedan od njih, po imenu Josip, zaštitio ju je, dao joj nešto hrane i čebe za bebu. Transportovali su je u školu “22 juli” u Sisku.

“Provela sam 21 dan u kampu”, rekla je, “gdje su me tukli kao i ostale, jedanput ili dvaput dnevno. Tukli su nas uglavnom noću. Stražari koji su nas tukli nosili su policijske uniforme. Tukli su nas naređujući nam da stavimo ruke na potiljak i da hodamo u krug vičući “za dom spremni”! Neki od stražara šutirali su nas čizmama dok su nas drugi udarali palicama po celom telu ili su nas tukli kožnim kajševima.”¹⁸¹

127. Neke izjave preživelih zabeležio je *Veritas* i citirao u svojoj publikaciji iz 1998., koja je objavljena dvojezično, na srpskom i na engleskom, i dostupna je u biblioteci Palate mira. Ovako, gosp. Davor Radić opisuje svoje hapšenje:

“Pred ulazak u autobus vežu nas liscama po dvojicu, i onako vezane udaraju pendrecima, šakama, nogama, zapravo s čim

uhvate. Tokom cele vožnje isto tuku, čak se i menjaju kad se u more. Udaraju po glavi i leđima. U autobusu moramo pevati ustaške pesme i njihovu himnu. Posle svake pesme smo govorili “mi smo Srbi, mi smo govna.” Dolaskom u Zadar morali smo ljubiti zemlju. Dok smo klečali dobijali smo udarce nogom u prsa i stomak.”¹⁸²

128. Izjava Gosp. Jovana Manojlovića govori o tretmanu koji su pretrpeli zatočeni u Benkovcu:

“Tukli su nas kocem, čizmama, terali da ližemo krvavi pod, trpali cigarete u usta i stavljali po šaku soli, ali nam nisu dali vode”.¹⁸³

129. Gosp. Mile Karapandža opisuje svoje hapšenje u predelu Brođana 4. avgusta, kada su ga tukli čizmama, pesnicama i palicama, i kako su mu slomili dva zuba. Kasnije je odveden u zatvor u Karlovac gde je morao da se tuče sa drugim zatočenicima u ćeliji. Takođe je bio prisiljen da oblači žensku odeću, u kojoj je kasnije vođan kroz grad.¹⁸⁴

130. Svedok Božo Šuša svedoči o torturi koju je pretrpeo od strane hrvatskih vojnika prilikom predaje u Kninu:

“Tukli su nas čizmama i bezbol palicama. O glavu su mi prebili partviš. Stavili su mi zvono od ovce i morao sam blejati kao ovca i revati kao magarac. Sa zvonom su me slikali.”¹⁸⁵

Kasnije je bio prebačen u zatvor Katalinić Brig u Splitu, gde su ga mučili strujnim udarima dok su ga ispitivali.¹⁸⁶

131. Trpeći fizičke i psihičke torture u zatvoru u Zadru, zatvorenik Milan Jović počinio je samoubistvo 4. septembra 1995.¹⁸⁷

11. IZMENJENI ŽIVOTNI USLOVI ZA SRBE KOJI SU OSTALI U KRAJINI

132. Nakon sistematskog ubijanja Srba, usledile su i druge aktivnosti koje su imale za cilj da unište svaku mogućnost života na teritoriji Krajine za Srbe koji nisu ubijeni. Srbija je u Kontratužbi¹⁸⁸ prezentovala kakvo je bilo masivno i sistematsko pljačkanje, uništavanje i paljenje imovine krajiških Srba nakon operacije *Oluja*. Skrećuću vam pažnju na te činjenice i dokaze koji su prezentovani u Kontratužbi.¹⁸⁹

¹⁷⁹ RS, aneks 52.

¹⁸⁰ RS, aneks 54.

¹⁸¹ RS, aneks 60.

¹⁸² *Veritas*ova publikacija “Srpska Krajina, avgust 1995 - Egzodus”, 1998., strana 33. na eng. i strana 95. na srp.

¹⁸³ Isto, strana 35. na eng i str. 98. na srp.

¹⁸⁴ Isto, strana 41. na eng. i str. 104. na srp.

¹⁸⁵ Isto, strana 38. na eng. i str. 101. na srp.

¹⁸⁶ Izjava svedoka Bože Šuše, dostavljena sudu 1. oktobra 2013.

¹⁸⁷ Izjava svedoka Bože Šuše, dostavljena sudu 1. oktobra 2013.

¹⁸⁸ Paragrafi 1312-1325.

¹⁸⁹ Gotovina i dr., transcript od 9. aprila 2008., strana 1501 (svjedok Edward Flynn); 15 april 2008, strana 1501 (svjedok Ton Minkuielien); 16 april 2008, strana 1739-40 i 1760 (svjedok Roland Dangerfield); 2. jun 2008., strana 44047 (svjedok Edmond Vanderstyn); 3. jun 2008, str. 4126 (svjedok Alain Robert Forand); 30. jun 2008. strane 5416-5429 i 5431 (svjedok Herman Steenbergen; vidi takođe,

133. Tako je svedok Andrias Drayer iz Južne Afrike, koji je bio koordinator UN-a za sektor *Jug*, svedočio da su on i njegove kolege 9. avgusta 1995., osim 10 mrtvih ljudi, videli da je gotovo sva stoka ubijena, uključujući i pse i prasiće i u Kninu i u njegovoj okolini.¹⁹⁰ Svedok John Hill iz Kanade, opisuje istu situaciju u Otriću, gde je video spaljene kuće i kako su "sve životinje, krave, svinje, ovce, i sve ostalo ubijeni, upucani."¹⁹¹

134. Svedok Jela Ugarković slično je svedočila o onome što je videla. Videla je trupla mrtve stoke posvuda u Komiću, dosta mrtvih konja i živine. Po njenom svedočenju, držanje stoke je bio izvor prihoda u selu; neki su imali i do 20 krava.¹⁹²

135. Posljedica ovakvog postupanja najbolje je objasnio general UN-a Forand, komandant sektora "Jug". Njegova izjava snimljena je u dokumentarcu "Oluja nad Krajinom"¹⁹³ Još jednom vas ljubazno molim da uzmete svoje slušalice: (uključen video)

Transkript:

"1. Gotovo nikakav šteta nije nastala od rata samog po sebi, osim na kućama, ne kućama nego na selima koja su bila u zoni razdvajanja. Ovde u Kninu palo je oko 2 hiljade granata, oštećenja su bila minimalna. Kuće koje smo videli uglavnom su ih opljačkali i spalili hrvatski vojnici. To se i danas dešava, gotovo mesec dana od, znate, od kada je rat završen i tera vas da se zapitate zašto to rade. U isto vreme hrvatska vlada govori da se ovo ne dešava, a vi vidite svojim sopstvenim očima da se dešava, i dokazali smo i videli da to rade hrvatske snage.

2. Takođe smo nalazili tela kada bi kročili u mala sela, skoro svakodnevno, i ljude koji su upucani ili odsečene glave. Stoga, kakav tip života mogu očekivati ako ostanu ovde?

3. To je forma etničkog čišćenja, znate, to je način da osiguraju da se Srbi koji su napustili ovo područje ne vrate, a i ako se vrate, neće imati više kuću, ni štale, biće ili ubijeni ili opljačkani. I onda čemu bi se vratili, znate, ničemu. Tako da ja mislim da je to način da spreče njihov povratak." (kraj videa)

136. Krajem septembra 1995., Posmatračka misija Evropske zajednice (PMEZ) izvestila je da je 73% srpskih kuća spaljeno i opljačkano u 243 sela koliko su ih istražili.¹⁹⁴ U izveštaju Vojnih posmatrača UN-a, od 4. novembra 1995., navodi se da je uništeno ili oštećeno 17.270 kuća nakon operacije *Oluja* u sektoru *Jug*.¹⁹⁵

12. IZJAVE KOJE IZRAŽAVAJU MENS REA ZLOČINA GENOCIDA

137. U želji da otklonim svaku sumnju po pitanju namere hrvatskih oružanih snaga, ako je uopšte još ima, pozvaću se na neke izjave koje izražavaju *mens rea* zločina genocida.

138. Prvo, pozvaću se na izjavu John Hilla, komandanta policije UN-a u sektoru *Jug*, koji je svedočio u slučaju *Gotovina i dr.*. Prilikom svog prvog susreta sa hrvatskom vojskom koja je ulazila u Knin 5. avgusta, upitao ih je šta će da rade. Jedan vojnik, koji je bio za topom na kupoli tenka, odgovorio mu je da idu da "ubiju sve Srbe".¹⁹⁶

136. Drugo, kada je kapetan Hill pokušao da oslobodi jednog UN-ovog prevodioca srpske nacionalnosti, jedan hrvatski vojni oficir, koji je krenuo da ubije prevodioca, rekao mu je: "svaki vojno sposoban Srbin od 19 do 60 godina, koji napusti kamp UN-a biće ubijen."¹⁹⁷ Kapetan Hill je uspeo da spasi prevodioca, ali čvrsto veruje da nije stigao tako brzo, da bi hrvatski oficir naredio da ubiju tog čoveka na licu mesta. U svojoj izjavi koja je snimljena tokom intervju sa istražiocem ICTY-a, gosp. Tomasom Elfgrenom, 28. i 29. maja 1997. i dodata u dokaze u slučaju *Gotovina i dr.*, kao dokaz broj P.00292 a koji je Tuženi dostavio ovom sudu 14. januara 2014., Hill je naglasio da kad pripadnik hrvatske vojske uhvati četnika, on ga i ubije. Istražilac ga je onda upitao: "A šta je sa uzimanjem zarobljenika?"¹⁹⁸ Odgovor je bio "Ne. O tome nije bilo govora. Bilo je ili ga ja vodim, ili će ga oni ubiti."¹⁹⁹

140. Treće – svedok Božo Šušić je izjavio da je video i čuo oficira hrvatske vojske 5. avgusta, kada je ulazio u Knin glavnim putem, kako je naredio vojniku "ubijaj sve redom". Likvidacija srpskih izbeglica na dva traktora usledila je odmah nakon toga.²⁰⁰

141. Ovaj iskaz se slaže sa iskazom jednog hrvatskog vojnika, ratnog veterana, kojega je intervjuisao hrvatski dnevni list "Jutarnji list" 1998. On je izjavio:

"Plan je bio očistiti sve što je pre moguće. Neki će otići a mi ćemo pobiti ostale... Za nas nisu postojali civili, to su bili prosto

CMS, aneks 54,55,57 i 58; vidi takođe , CMS, paragraph 1407 i 1408; RS, paragrafi 773-774.

¹⁹⁰ Gotovina i dr., transcript 17. april 2008, strana 1740.

¹⁹¹ Gotovina i dr., transcript, 28 maj 2008, strana 3774; RS, aneks 44.

¹⁹² Izjava svedoka Jele Ugarković, paragraf 13.

¹⁹³ Dostupno na. <https://www.youtube.com/watch?v=Iu-IcmlDCO>; folder za sudije pred br. 19.

¹⁹⁴ Izveštaj generalnog sekretara od 18. oktobra 1995. UN doc. A/50/648, paragraf 33. "Situacija na okupiranoj teritoriji RH".

¹⁹⁵ CMS, Aneks 58.

¹⁹⁶ Gotovina i dr., Transkripti 27. maja 2008., strana 3750-51; RS, aneks 44.

¹⁹⁷ Isto, strana 3767.

¹⁹⁸ Gotovina i dr., Transkripti, dokaz No. P.00292, strana 00577677. koju je dostavio Tuženi 14. januara 2014. na zahtev suda.

¹⁹⁹ Isto.

²⁰⁰ Izjava svedoka Bože Šušića.

neprijatelji... Bilo je to nepisano pravilo da nema ratnih zarobljenika, ali ipak, kako bi sačuvali naš obraz pred svetom, vrlo mali broj ratnih zarobljenika ostao je u životu.”²⁰¹

142. Dalje, nekoliko izjava hrvatskog državnog vrha, datih *ex post facto*, potvrđuju nameru koja je postojala tokom operacije "Oluja".

U svom euforičnom govoru u Kninu održanom 26. avgusta 1995. predsednik Tuđman je izjavio:

„Nema povratka na staro, na vreme kada su Srbi širili rak u srcu Hrvatske, rak koji je izjedao hrvatsko nacionalno biće i koji nije dozvoljavao Hrvatima da budu gospodari u svojoj vlastitoj kući.”²⁰²

143. Ta izjava predsjednika Tuđmana jako je slična izjavi Dr. Mladena Lorkovića, ministra inostranih poslova, koji je rekao:

„Hrvatski narod mora očistiti sebe od svih zlosretnih elemenata, koji su nam uvezeni i strani, i koji vode od jednog zla do drugog, desetljećima i stoljećima. To su naši Srbi i Jevreji.“

Jedina razlika između te dve izjave je da je potonja objavljena u novinama „Hrvatski ljudi“, pre 50 godina, 28. juna 1941. godine, na početku II svetskog rata i genocida nad Srbima, Jevrejima i Romima u NDH.

144. Znači, Tužitelj šef države smatra da su „Srbi rak koji se širi u srcu Hrvatske“. Istu metaforu koristio je i ministar inostranih poslova Hrvoje Šarinić u svom obraćanju ambasadoru SAD-a Piteru Galbrajtu kada su, nakon operacije *Oluja*, pričali o mogućnostima povratka Srba u Krajinu svojim domovima. Prema Galbrajtu, koji je svedočio u slučaju *Gotovina*, Šarinić je rekao sledeće:

„Ne možemo da prihvatimo njihov povratak. Oni su rak u stomaku hrvatske.”²⁰³

Razlika između dve izjave je samo u lociranju Krajine u nacionalnom telu Hrvatske, dok stav dva državnika prema Srbima ostaje isti.

145. U našem replikama, profesor Šabas je objasnio korištene metafore, njihov zloban i otrovan jezik koji je vodio do eliminisanja grupe ljudi.²⁰⁴

146. Teško je zamislivo da su se ta dva stava, koje su izneli predsednik i ministar vanjskih poslova, pojavila neposredno nakon *Oluje*. Ne, gospodine Predsedniče, nema sumnje da ove izjave date *ex post facto* odražavaju njihove stavove prema Srbima u Hrvatskoj generalno, i da je taj stav postojao i u vreme kada je operacija pripremana na Brionima. Tuženi primećuje da Tužitelj do sada nijednom rečju nije objašnjavao ove izjave svog državnog vrha. I ta činjenica, sama za sebe, nešto govori.

13. POSTAVLJANJE PRAVNIH PREPREKA POVRATKU SRPSKIH IZBEGLICA

147. U pisanoj fazi procesa²⁰⁵ Srbija je dostavila brojne pouzdane dokumente koji sadrže uverljive dokaze da je Hrvatska vlada odmah nakon *Oluje*:

(a) konfiskovala imovinu koja je pripadala Srbima iz Krajine ukoliko se njeni vlasnici ne vrate u roku od 30 dana – kasnije su, pod pritiskom vlade SAD, prolongirali taj rok na 90 dana, ali postigli su isti efekat,²⁰⁶

(b) preduzela je mere kako bi izvršila naseljavanje Hrvata na srpsku zemlju i u srpske kuće koje u međuvremenu nisu bile uništene,²⁰⁷

(c) doneli su amandman na svoj izborni zakon u cilju da smanje broj srpskih predstavnika u Hrvatskom saboru.²⁰⁸

148. Citirali smo reči predsednika Tuđmana sa sastanka sa ministrom Jurom Radićem 11. avgusta 1995., nekoliko dana nakon završetka operacije, kada je predsednik Hrvatske potvrdio svoju nameru da “ni 10%” Srba ne bude dozvoljeno da živi u Hrvatskoj ikada više.”²⁰⁹ Ove reči su čista refleksija Tuđmanovog stanja uma na sastanku na Brionima tri nedelje ranije. Iako njegova izjava nije sama po sebi dokaz namere da se unište Srbi kao etnička grupa, ona može potvrditi da je cilj operacije *Oluja* bila grupa kao takva, a ne samo oružane snage RSK. Tuđmanove instrukcije na sastanku na Brionima treba da se razumeju kroz prizmu ovoga.

²⁰¹ RS, paragraf 720.

²⁰² BBC Summary of World Broadcasts, 28 avgusta 1995, Ponedeljak, Dio Centralna evropa, Balkan, bivša Jugoslavija; Hrvatska; EED2393/C. dostupno na : <http://emperors-clothes.com/dosc/tudj.htm>; video dostupan na: <http://www.youtube.com/watch?v=OOqB4sQ5am4>.

²⁰³ Gotovina i dr., svjedočenje svedoka Petera Galbrith-a od 23. juna 2008., transkripti strana 4939.

²⁰⁴ RS, paragraf 786.

²⁰⁵ CMS, paragraf 1338-1346; RS, paragraph 775-780.

²⁰⁶ Vidi izvještaj generalnog sekretara “Situacija na okupiranim teritorijama Hrvatske” od 18. oktobra 1995., UN doc. A/50/648, paragraf 28. Izvještaj o situaciji i poštovanju

ljudkih prava na teritoriji bivše Jugoslavije dostavila je Elizabeth Rehn, specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava, 7. novembra 1995., UN doc: S1995/933, paragrafi 36-42; AMS, aneks 59; Transkripti sa sjednice Predsjedništva HDZ od 11. avgusta 1995., RS, aneks 67, Gotovina i dr., Transkripti, svedočenje H.E. Peter Galbraith-a, 25. juna 2008., strane 5115 I 5125.

²⁰⁷ Vidi “Izvještaj sa sastanka između predsjednika RH dr. Franje Tuđmana i ministra dr. Jure Radića, od 23. avgusta 1995.; RS, aneks 68.

²⁰⁸ “Situacija na okupiranoj teritoriji Hrvatske: Izvještaj generalnog sekretara” od 18. oktobra 1995.

²⁰⁹ RS, paragraf 778.

149. Iako je Tužitelj ustrajao na poziciji da "hrvatska nije uspostavila nikakve pravne barijere povratku srpskih izbeglica".²¹⁰, pa čak i ublažavao neka značenja pravnih mera poduzetih nakon operacije *Oluja*, nije osporavao Tuđmanove reči koje govore o njegovom stanju uma, koje je Tuženi citirao u *Odgovoru na odgovor*. To njegovo stanje uma je u gruboj neusaglašenosti sa istorijom u interpretaciji hrvatskog tima, što ću predstaviti u nastavku.

150. Pored toga, sud može naći vrlo interesantan opis Tuđmanovog stava kojeg je opisao bivši ambasador SAD-a u Hrvatskoj, gosp. Peter Galbraith:

"Prema Galbrajtu, Tuđman je želeo pretežno ili potpuno homogenu Hrvatsku. On je verovao i tvrdio da je previše Srba u Hrvatskoj i tvrdio da predstavljaju stratešku pretnju državi. Tuđman je opravdavao premeštanje stanovništva, a takođe je verovao i da bi Hrvati trebalo da napuste područja koja ne mogu da zadrže. Smatrao je da su i Srbi i Muslimani dio druge civilizacije u odnosu na Hrvate. Tuđman je verovao u ideju "Velike Hrvatske".

Tuđman je obavjestio Galbrajta nakon što su Srbi iz Krajine napustili Hrvatsku u avgustu 1995. da se ti Srbi ne mogu vratiti. Prema telegramu poslatom iz ambasade SAD-a 11. decembra 1995., Tuđman je rekao kongresmenu SAD-a koji je bio u poseti da je "nemoguće za te Srbe da se vrate na mesta gde su njihove porodice živele vekovima". Galbrajt je izjavio da je Tuđmanova politika bila i hrvatska politika."²¹¹

14. KRAJIŠKI SRBI KAO ZNAČAJAN DIO SRSPKE NACIONALNE I ETNIČKE GRUPE U HRVATSKOJ

151. Gosp. Predsedniče, sada bi da sumiram neke činjenice koje se tiču krajiških Srba kao dela šire grupe Srba koji žive u Hrvatskoj. Nije sporno da Srbi iz Hrvatske predstavljaju specifičnu nacionalnu ili etničku grupu i da srpska populacija koja je živela u Krajini predstavlja značajan deo te nacionalne ili etničke grupe.²¹²

152. Tuženi tvrdi da je populacija krajiških Srba posebno geografski izdvojena zajednica na području koje je bilo od velike važnosti Srbima u Hrvatskoj. Krajina - znači isto što i Ukrajina - bila je specifičan centar života Srba u Hrvatskoj vekovima, kako smo i prikazali u Kontratužbi.²¹³ Najpoznatiji pripadnik te zajednice bio je poznati američki inovator iz prve polovine 20-tog veka - Nikola Tesla, rođen u Lici, tada Austrougarska imperija.

153. Tokom oružanog sukoba, Krajina je bila simbol svih Srba koji su živeli u Hrvatskoj. Kako je Tuženi predstavio u Kontratužbi, Krajina kao zaštićena zona UN-a i kao država u državi, imala je veliku važnost za Srbe i njihov otpor Hrvatskoj vladi.²¹⁴ Prema generalu Gotovini, Knin je imao "psihološku i političku važnost za pobunjene Srbe"²¹⁵

154. Kao što sam danas pokazao, operacija "Oluja" bila je napad na ukupnu populaciju Krajine. Hrvatske oružane snage su koristile svaku mogućnost da ubiju sve prisutne Srbe na tom ograničenom prostoru. Zbog brzog povlačenja srpske populacije, ta šansa, na sreću, nije bila tako obimna.

155. Danas, krajiški Srbi na postoje kao takvi. Ne može ih se naći nigde kao odvojenu grupu ljudi Srba iz Hrvatske, čak ni u Srbiji, gde je većina izbeglica iz Hrvatske našla utočište: pomešali su se sa drugim Srbima, dok su se njihova jedinstvena i prepoznatljiva kultura i tradicionalne karakteristike izgubile.

156. Konačno, ako se uporedi popis stanovništva iz 1991. za mesta koja sam pomenuo danas kao mesta masovnih ubistava²¹⁶ sa popisom stanovništva iz 2011,²¹⁷ sledeći zaključak je neizbežan: grupa krajiških Srba, kao takva, fizički je uništena.

15. OSPORAVANJE PROTUNAVODA

157. Gosp. Predsedniče, uvaženi članovi suda, ako mi dozvolite, nastaviću sa odgovorom na neke specifične činjenične navode na koje se pozvao Tužitelj osporavajući kontratužbu.

15.1. NAVODNA UBISTVA KOJA JE POČINILA VOJSKA SRBA IZ BIH

158. Hrvatska navodi da je, prema *Slovenačkim novinama* od 7. avgusta 1995., vojska Srba iz BiH bombardovala kolonu srpske vojske i civila prilikom njihovog povlačenja iz Hrvatske. To je navodno učinjeno tri puta, kojom prilikom je stradalo 20 lica, dok ih je 100 povređeno.²¹⁸ Ove tvrdnje, koje su u istom rangu sa sramotnim tezama o *sui genocide*, koje su izražene u paragrafu 2. Inicijalnom podnesku za početak ovog postupka, nisu potkrepljene nikakvim dokazima. Hrvatski pravni tim, izgleda, stalno zaboravlja da stranka koja se poziva na neku činjenicu, mora tu činjenicu i da dokaže.

²¹⁰ APC, paragraph 3.89.

²¹¹ Gotovina i dr, Prvostepan presuda od 15 aprila 2011, paragrafi 1999-2000.

²¹² RC, paragraph 12.2.

²¹³ CMS, paragraf 1381-1384.

²¹⁴ CMS, paragraph 1385-1389.

²¹⁵ Gotovina i dr., Reynaud Theunens, ekspertska izveštaj: Hrvatske oružane snage i operacija "Oluja", dio II, strana 67; CMS, aneks 64.

²¹⁶ Donji Skrad, Komić, Glogovo, Doljani, Zrmanja, Nadvrela, Palanka, Golubić, Radljevac, Mokro polje, Šaš, Luščani i Kijani.

²¹⁷ Vidi izjavu svedoka eksperta Save Štrpca (6.11).

²¹⁸ APC, paragraph 3.69; vidi takođe RC, paragraph 11.87.

159. Isto se može reći i za drugi neverovatan protunavod Tužitelja, koji tvrdi da su srpske izbegličke kolone “povremeno upadale u međusobnu razmenu vatre”²¹⁹, ili da su tenkovi SVK gazili preko izbegličkih kolona.²²⁰ Ni za ovu tvrdnju nikakav dokaz nije dostavljen.

15.2. PRIGOVORI KOJI SE TIČU UBIJENJA KOJE JE POČINILA ARMIIJA BIH

160. Hrvatska još oteže da prizna da je bilo žrtva među srpskim izbeglicama, iako je to učinila u svom izveštaju iz februara 1996. Tako je Hrvatska prigovorila da “ona ne može biti odgovorna za nikakve žrtve do kojih je došlo delovanjem V korpusa armije BiH, kao ni za granatiranje kolona u BiH”²²¹

161. Ipak, V korpus Armije BiH nije prešao na hrvatsku teritoriju svojevoljno. Armiju BiH pozvala je Hrvatska vlada da se uključi u operaciju *Oluja* i da se bore udruženim snagama protiv zajedničkog neprijatelja. Opet i opet, naš cenjeni protivnik zaboravlja Brionski transkript, u kojem predsednik Tuđman razgovara sa svojim visoko rangiranim vojnicima o učešću u vojnim akcijama i V korpusa Armije BiH.²²² Njihova udružena akcija bila je u skladu sa Splitskim sporazumom od 22. jula 1995, koji je zaključen između hrvatskog predsednika Tuđmana i bosanskog predsednika Izetbegovića i predstavnika bosanskih Hrvata, Krešimira Zubaka. Prema izveštaju CIA, politički cilj toga sporazuma bilo je uništenje Republike Srpske Krajine.²²³ S druge strane, hrvatska ne osporava svoje vodstvo u ovoj akciji, niti se takva primedba može naći u bilo kakvom dokumentu koji se tiče relevantnog događaja, uključujući i hrvatske dokumente koji ovu akciju slave kao veliku nacionalnu pobjedu.

162. Ovaj prigovor Hrvatske više liči kao pokušaj da se izbegne državna odgovornost upirući prstom u nekog

drugog ko je sproveo brionski plan, uzimajući u obzir da Tuženi nije obuhvatio saučesništvo kao jedan od oblika odgovornosti prema članu III (e) Konvencije o genocidu. Sada, uz dužno poštovanje, obaveštavam Tužitelja da će Srbija iskoristiti svoje pravo da dopuni svoju tužbu, tako što će, uzimajući u obzir ovaj prigovor, dodati saučesništvo kao alternativni oblik odgovornosti.

163. Zločini počinjeni tokom i nakon operacije *Oluja* bili su direktna posledica genocidnog plana donesenog na Brionima. Tuženi je dostavio sudu tri pisane izjave u kojima očevici opisuju kako su hrvatske i bosanske snage napale srpske izbegličke kolone na putu Glina - Dvor, svaka sa svoje strane puta.²²⁴ Kako bi izbegli bilo kakav nesporazum, podsetiti ću sud da postoji nekoliko pisanih izjava u kojima drugi očevici govore kako su njihove izbegličke kolone napale isključivo hrvatske snage.²²⁵ Jedan od tih svedoka je i gosp. Mirko Mrkobrad, koji je Tužitelju bio na raspolaganju za unakrsno ispitivanje, ali je Tužitelj odustao od toga.

164. Konačno, treba zabeležiti da bosanske snage nisu bile prisutne na ni jednom od mesta masovnih ubistava u Dalmaciji, Lici i Kordunu koje sam danas pomenuo. Mapa broj 9, koja je u aneksu Kontratužbe, sadrži plan operacije *Oluja* kako su ga nacrtali eksperti iz CIA. Zelene strelice označavaju poziciju i kretanje V korpusa armije BiH na vrlo ograničenom području.²²⁶ Dakle, plan sa Briona sprovele su Hrvatske oružane snage, uz asistenciju Armije BiH, čiju je pomoć zatražila Hrvatska.

15.3. PRIGOVORI KOJI SE TIČU UBISTAVA POČINJENIH NA TERITORIJI BIH

165. Naravno, nisam zaboravio drugi deo problematičnih tvrdnji koje je izneo Tužitelj, a koje su zapravo sadržaj drugog specifičnog prigovora: da Hrvatska ne može da bude odgovorna za ubistva počinjena na teritoriji BiH, a za koja su počinioci ostali nepoznati.²²⁷

166. Ipak, mi znamo ko je izvršio ubijanje srpskih izbeglica i van borbe u Bosni: to je bila Hrvatska vojska. Unosi u operativne topničke dnevnik 4. gardijske brigade za 7. avgust 1995., a koji su korišteni kao dokaz u slučaju *Gotovina i dr.* pred ICTY-jem, sadrže izveštaje hrvatskog oficira: “od 12:05 do 12.10 naša artiljerija je gađala kolonu koja se povlačila iz Petrovca i Grahova;

²¹⁹ APC, paragraph 3.69.

²²⁰ Isto, paragraph 3.69.

²²¹ Isto, paragraph 3.68.

²²² Brionski transcript, strana 4,9, 16-18.

²²³ Izveštaj CIA, Vol I, strana 364.

²²⁴ RS, aneks 53,56 I 58.

²²⁵ RS, aneks 52,54,59 I 60.

²²⁶ Folderi za sudije, pred. br. 7.

²²⁷ APC, paragraph 3.68 i RC, paragraph 11.87.

učinak je izvrstan, četnici imaju mnogo mrtvih i ranjenih...²²⁸ Petrovac i Grahovo su gradovi u BiH.

167. Dalje, 8. avgusta 2013., Tuženi je dostavio sudu engleski prevod članka "Operacija Oluja- akcija hrvatskih zrakoplovnih snaga" koji je napisao Mario Werhas, a objavljena je u "Hrvatskom magazinu za vojnu istoriju" u avgustu 2012. Članak sadrži listu svih akcija Hrvatskog vazduhoplovstva u operaciji *Oluja*. Pod unosima 24. i 27., sud može naći podatke o napadima na kolone na području Medenog polja i Svodne. Oba ova mesta su na teritoriji BiH, kako je to potvrdio, u pismu sudu od 10. septembra 2013., hrvatski zastupnik.

168. Vazduhoplovne snage su napale Medeno polje, u dolini zvanoj Bravsko, između Petrovca i Sanskog mosta, 7. avgusta. U izveštaj Human Rights Wach-a, zasnovanom na izjavama onih koji su preživeli ovaj napad, navodi se da su kolonu izbeglica pogodile četiri bombe.²²⁹ U slučaju *Gotovina i dr.* pred ICTY-em, zaštićeni svedok P-056 svedočio je o ovom napadu i potvrdio je da je pogođeno nekoliko civilnih automobila i da se jedan kamion zapalio.²³⁰ Ubijeno je devet Srba, među kojima je bilo četvoro dece, dok je 10 civila ranjeno. Ovaj događaj potvrđuju i pisane izjave koje su priložene u *Odgovoru na odgovor*²³¹, kao i izjava svedoka eksperta Save Štrpca.²³² Sve izjave su dosledne i pouzdane.

169. *Veritas* je takođe zabeležio da su jedan vojnik i dva civila ubijena prilikom vazdušnog napada na selo Svodna, 8. avgusta 1995., oko 18:00 časova dok su brojni civili, a među njima i deca, ranjeni.²³³ Ovo je potvrdio i gosp. Boris Martinović, očevidac ovog napada, koji je svedočio pred sudom u Banja Luci.²³⁴

170. Konačno, želim da naglasim, da prema podacima *Veritasu* broj srpskih žrtva ubijenih na teritoriji BiH nije tako veliki, bar ne u svetlu predmeta ove tužbe: ukupno ih je ubijeno 37 lica, 14 su bili vojnici a 23 civila.²³⁵ Nakon svega, pojednostavljeno objašnjenje Tužitelja da Hrvatska ne može biti odgovorna za ubistva počinjena na teritoriji BiH, potpuno je promašeno: i ne može da bude pravi odgovor na ovoliko iznesenih dokaza o masovnim ubistvima koje je iznela Srbija.

15.4. PITANJE EVAKUACIJE

171. Druga grupa Tužiteljevih protunavoda bavi se pitanjem zašto su krajiški Srbi napustili svoje domove u tako velikom broju. U pisanoj fazi postupka, Hrvatska je uložila znatan napor da ubedi sud da je tokom operacije "Oluja" 200.000 Srba napustilo Krajinu i krenulo preko BiH u Srbiju²³⁶ zbog "brojnih razloga uključujući i teške uslove života, siromaštvo i sveopštu nesigurnost u RSK"²³⁷

172. Srbija je objasnila u Kontratužbi da ljudi nisu imali nikakav izbor kada su odlučili da napuste Krajinu.²³⁸ Napustili su svoje domove iz straha da će biti napadnuti i ubijeni. Sudbine onih koji su odlučili da ostanu pokazuju da im je strah bio opravdan. Tuženi se takođe pozabavio i protunavodom u *Odgovoru na odgovor* koji pokazuje da je Hrvatska silom proterala Srbe iz Krajine.²³⁹ Tuženi čvrsto ostaje pri tom stavu, ostavljajući sudu da zaključi koliko ozbiljne mogu biti izjave nekih siromašnih izbeglica koje su se prijavile za siguran povratak svojim kućama u godinama koje su usledile nakon operacije *Oluja* i da li se mogu uzeti kao verodostojne za potrebe ovog slučaja.²⁴⁰ Ovo je novi obmanjujući argument koji je Tužitelj izneo u svom zadnjem pisanom podnesku; međutim, pouzdanost i dokazna vrednost izjava izbeglica koji su morali da pišu molbu svojoj državi da im dozvoli da se vrate, istog je kvaliteta kao i irelevantni argumenti da ICTY u slučaju *Gotovina i dr.* "nije identifikovano nijedno pojedinačno ime srpskih civila koji su tvrdili da su morali da pobegnu zbog straha od granatiranja".²⁴¹

173. Nedostatak punog razumevanja predmeta ovog slučaja dovodi Tužitelja do drugog bezuspešnog napore: Hrvatska neumorno pokušava da dokaže postojanje evakuacionog plana u Republici Srpskoj Krajini²⁴², kao da bi to promenilo nešto. Tužitelj zaboravlja da ovaj slučaj nije krivični slučaj zasnovan na prisilnom premeštanju civilnog stanovništva, već međunarodna rasprava u kojoj sud donosi odluke samo na osnovu Konvencije o genocidu. Plan evakuacije je postojao u Krajini, kao što je postojao i u svim republikama bivše Jugoslavije, uključujući i Hrvatsku.²⁴³ I šta to dokazuje?

²²⁸ Gotovina i dr., Reynaud Theunens, ekspertski izvještaj "Hrvatske oružane snage i operacija Oluja" od 18. dec. 2007., strana 189; CMS, aneks 64.

²²⁹ Izvještaj Human Rights Wach-a, Nekažnjavanje počinioaca zločina počinjenih tokom Operacije Oluja i negiranje prava izbeglicama na povratak u Krajinu, od avgusta 1996, vol 8, broj 13 (d), strana 11-12, dostupno na <http://www.hrw.org/legacy/reports/1996/Croatia.rtm>.

²³⁰ Gotovina i dr., svedočenje svjedoka 56, od 23 maja 2008., Transkript strana 3546.

²³¹ RS, aneksi 65 i 64.

²³² Izjava svjedoka eksperta Save Štrpca (6.6.2).

²³³ Izjava svjedoka eksperta Save Štrpca (6.6.2).

²³⁴ RS, aneks 53.

²³⁵ Izjava svjedoka eksperta Save Štrpca (6.6.1).

²³⁶ Situacija na okupiranim teritorijama Hrvatske – Izvještaj generalnog sekretara, od 18. oktobra 1995. UN doc. A/50/648, paragraph 27.

²³⁷ APC, paragraph 3.47.

²³⁸ CMS, paragraph 1443-1447.

²³⁹ RS, paragraph 729-744.

²⁴⁰ Vidi APC, paragraph 3.51.

²⁴¹ Isto, paragraph 3.53; dodati naglasak.

²⁴² Isto, paragrafi 3.57-3.65.

²⁴³ Vidi RS, paragraph 734.

Vrhovni savet odbrane RSK doneo je odluku o evakuaciji u večernjim satima 4. avgusta 1995. naređujući ljudima iz pet južnih opština, koji nisu bili spremni za borbu, da se povuku u gradove Srb i Lapac, koji su bili, takođe, unutar teritorije koju su kontrolisali krajiški Srbi. To je tačno. A šta je trebalo da učini Vrhovni savet odbrane? Da naredi ljudima da ostanu u svojim domovima i da čekaju da budu ubijeni? Moja prethodna prezentacija zločina počinjenih tokom i nakon operacije *Oluja* pokazuje da je odluka krajiške vlade da se evakuišu žene, deca i starija lica bila opravdana. Da je više Srba ostalo, više bi ih bilo i ubijeno.

174. Zatim, možda Tužitelj želi, ovim svojim prigovorom, da kaže da Brionski plan uništenja Krajine nije bio potpun jer je grupa blagovremeno pobjegla.. Ako je to slučaj, kriminalni plan skovan na Brionima ostaje na pokušaju za koji se odgovara po članu III (d) Konvencije o genocidu. Kako god, Tužitelj ne izbegava odgovornost: u našem završnom podnesku dodaćemo pokušaj genocida kao alternativni oblik odgovornosti.

175. Ipak, brionski plan je sproveden. Tragedija za Srbe iz Krajine je bila neizbežna. Ubijani su masovno, teško

su povređivani i, konačno, uništeni su kao najznačajniji deo šire grupe Srba iz Hrvatske. Po našem mišljenju, pitanje evakuacije je relevantno samo ako se posmatra kao mogućnost koja je onemogućila počiniocima da ubiju što više pripadnika grupe.

176. Gosp. Predsedniče, ovim zaključujem moju prezentaciju o činjenicama i dokazima, koji potkrepljuju Kontratužbu Srbije. Jedva čekam da čujem odgovor naših učenih protivnika, sa iskrenom nadom da će odgovor biti usmeren na činjenice koje su relevantne za *mens rea* i *actus reus* zločina genocida, a da se neće baviti beskorisnim pitanjima o postojanju plana za evakuaciju, te navodnim ekonomskim razlozima za "iznenadni" odlazak 200.000 Srba, ili irelevantnim ispitivanjima margina greške kod bombardovanja, ili nepotkrepljenim navodima da su Srbe u Bosni napali i ubili drugi Srbi ili nepoznati počinioci. Zahvalan sam vam na vašoj pažnji.

Zasedanje, petak, 14. mart 2014. u 10.00 h

Gosp. Džordadž (Jordash)

OPERACIJA OLUJA PRAVNI OSNOV ODGOVORNOSTI TUŽITELJA ZA KRŠENJE KONVENCIJE O GENOCIDU

1. Hvala gosp. Predsedniče, poštovani članovi suda, čast mi je da Vam se obratim zastupajući srpsku Kontratužbu.

2. Danas, u sledećih 80 minuta, govoriću o specifičnim pravnim osnovima na kojima zasnivamo odgovornost Tužitelja za genocid koji je proizašao iz operacije *Oluja*.

REZIME SLUČAJA KOJI PREDSTAVLJA TUŽENI

3. Tuženi zasniva slučaj na tri osnova, prva dva su alternativna. Prvi je da: planiranje, ubijanje i posledice operacije *Oluja* zasnivaju direktnu umešanost u delo genocida po članu II (a) do (c) Konvencije o genocidu. Dokazi pokazuju "potpuno uverljivo"¹ da je Republika Hrvatska prekršila svoje obaveze koje proizilaze iz Konvencije čineći tokom i nakon operacije *Oluja* sledeća dela sa namerom da uništi, kao takvu, srpsku nacionalnu i etničku grupu koja je živela u regiji Krajina (UNPA zaštićene zone *Sever* i *Jug*): (a) ubistvima članova grupe; (b) nanošenjem teških fizičkih i mentalnih povreda članovima grupe; i (c) namernim podvrgavanjem grupe životnim uslovima koji treba da dovedu do njenog potpunog ili delimičnog uništenja.

4. Tuženi takođe tvrdi, ako sud nije zadovoljen primarnim osnovom, da je Hrvatska odgovorna i po članu III (b) do (e) Konvencije za planiranje izvršenja genocida; neposredno i javno podsticanje na vršenje genocida; pokušaj genocida i saučesništvo u genocidu.

5. Konačno, tvrdimo da su dokazi nesumnjivi². Dokažaćemo da je Republika Hrvatska prekršila član I i IV Konvencije propuštajući da kazni počiniocima dela genocida.

6. Argumenti koje ću izneti odnose se na sve aspekte Kontratužbe.

7. Nasuprot pristupu koji je zauzeo Tužitelj, mi ne raspravljamo o snižavanju standarda dokazivanja ili o promeni ranije primenjivanog prava. Ako se neki događaj

može podvesti pod pojam genocida tokom ovog građanskog rata, onda je to zasigurno bila operacija *Oluja*.

8. Pažljivom analizom ponašanja celog hrvatskog rukovodstva, eskalacije mržnje, brionskog plana i sprovedenog uništenja, stavljanjem činjenica u pravilan kontekst, dolazimo do pravnog osnova na kojem se zasniva Kontratužba.

KAKO TUŽENI POSTAVLJA SVOJ SLUČAJ

9. Voleo bih da počnem tačno precizirajući šta Kontratužba jeste, a šta nije. Nasuprot Tužiteljevoj tvrdnji, mi od vas ne tražimo da razmatrate činjenice izvučene iz konteksta. Tuženi traži da se činjenice realno sagledaju onako kako su se odigrale na terenu uvažavajući i kontekst rata i sva druga glavna pitanja koja će biti podložna sudskoj oceni.

10. Nasuprot Tužiteljevoj tvrdnji u paragrafu 11.127 *Odgovora*, Kontratužba se ne zasniva samo na "dokazima neselektivnog granatiranja koje je prouzrokovalo 'egzodus' Srba" i na "sistematskom i planiranom ubijanju" onih koji su ostali.

11. Umesto toga ona se zasniva na tri hronološke faze koje se mogu opisati na sledeći način: prva faza: planiranje na Brionima; druga faza: uspešno sprovođenje plana 4. i 8. avgusta 1995. i treća faza: konačno i potpuno uništenje imovine i onih, manje srećnih, koji su ostali, a koje je trajalo mesecima nakon događaja.

12. Kako naši podnesci pokazuju, ovo nisu jedini izvori dokaza npr. pravne mere koje su poduzete da spreče Srbe iz Krajine da se vrate i propuštanje da se kazne počinioci, što do danas nije učinjeno, su takođe dokazi o specijalnoj namerni. Štaviše, ova faza je možda od glavnog značaja. Svaka je dovoljna da dokaže da je došlo do kršenja Konvencije o genocidu, a zajedno obezbeđuju potpuni dokaz *actus reus* i *mens rea* zločina genocida.

¹ Slučaj koji se tiče "Tužbe za kršenje Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (BiH protiv Srbije i

CG) presuda MSP, izvještaj 2007. (I), strana 129, paragraf 209 u daljem tekstu: Presuda BiH v. Srbija.

² Presuda BiH v. Srbija, strana 130, paragraf 2010.

13. Zaustavićemo se ovde na trenutak da kažemo nešto o tome kako Tuženi stavlja svoj slučaj u relaciju sa svakom fazom, prirodom i standardom potrebnih dokaza, i kako oni očigledno zajedno osnažuju i podržavaju naloge o specijalnoj nameri.

PRVA FAZA: GENOCIDNI PLAN

14. Prva faza, genocidni plan, zasniva se na brionskom transkriptu, u kojem je sadržan eksplicitan genocidni plan. Izložiću uslove toga plana da pokažem kako je hrvatsko rukovodstvo planiralo da namerno počinji dela koja su pobrojana u članu II (a) do (c) Konvencije o genocidu u cilju da unište Srbe iz Krajine, u potpunosti ili delimično.

15. Kako je naveo Tužitelj, i kako se sudija Bennouna izjasnio u presudi *BiH v. Srbija*, države ne idu uokolo i proklamuju svoju nameru da unište deo određene grupe.³ Ali u ovom slučaju je Hrvatska baš to uradila. To se sve nalazi u Brionskim transkriptima.

16. Kako je primetio Tužitelj, citirajući profesora Šabasa, "od suda se traži da nađe indikatore državne politike kako bi zaključio šta je namera države, ili onih koji deluju u njeno ime, ili onih pod čijom je kontrolom bila"⁴. Kako je utvrdio ICTR, "postojanje takvog plana... je jak dokaz da je postojala specijalna namera."⁵ To je direktni dokaz iz kojeg se izvodi zaključak da je specijalna namera postojala.

17. Za razliku od posrednih dokaza, standard dokazivanja potreban da se dokaže genocidna namera iz ovoga izloženog plana susreće se sa mogućnošću drugačijeg tumačenja, pored toga sud je potpuno uveren da je jedini pravilni zaključak taj da je plan sadržao nameru da se počinji genocid.

18. Zabranu napadanja civila je jedan od fundamentalnih principa međunarodnog humanitarnog prava, njegova osnovna karakteristika, po kojoj su strane dužne da prave razliku u svim vremenima između civila i vojnika i između vojnih i civilnih objekata i dužne su, da prema tome, upravljaju svoje akcije samo prema vojnim ciljevima.⁶

19. Kako je prikazano u pregledu plana, hrvatsko rukovodstvo je napravilo plan kako bi etnički očistilo Krajinu od svih ili od značajnog dela srpske populacije iseljavajući sve, bez pravljenja razlike između vojnika i civila.

20. Plan je garantovao – i bila mu je namera da garantuje – etničko čišćenje i uništenje znatnog dela srpske nacionalne i etničke grupe koja je živela u Krajini, kako je i navedeno u paralelama. Ciljevi su bili neraskidivo povezani. Iz ovog plana je moguće do tančina izvući dokaze o genocidnoj nameri Hrvatske vojske i političkog rukovodstva.⁷

DRUGA FAZA: SPROVOĐENJE PLANA (IZMEĐU 4. I 8. AVGUSTA)

21. Druga faza Tužiteljevog destruktivnog plana je bila sprovođenje operacije *Oluja* između 4. i 8. avgusta. Tuženi odbacuje Tužiteljeve navode da slučaj mora pasti ako Tuženi ne može da dokaže da je plan ili politika počinjenja genocida usvojena na Brionima.⁸

22. Namera može biti potkrepljena posrednim dokazima, uključujući izgovorene reči ili učinjena dela ili modelom izvedenih akcija.⁹ Počinjena dela i modeli sprovedenih akcija čine drugu fazu – sprovođenje plana – operacije *Oluja* najveće, pojedinačno sprovedeno etničko čišćenje u novijoj istoriji, za kojim je usledila treća faza, najbrutalnija i najdestruktivnija.

23. Dokaz specijalna namere u drugoj i trećoj fazi, kada se posmatra izolovano zahteva ispitivanje modela zločina počinjenog u mnogim mestima ciljne grupe.¹⁰

24. Standard dokazivanja je stoga visok. Kako je sud zaključio u *slučaju Bosna*, specijalna namera da se uništi grupa u cjelosti ili delimično "mora biti uverljivo dokazana posrednim dokazima, osim ako je moguće dokazati postojanje generalnog plana: a što se tiče modela, on mora biti takav da isključivo ukazuje na postojanje takve namere"¹¹.

25. U nedostatku takvog generalnog plana, Tužitelj traži način da spusti prag ovog standarda, citat iz prethodne rasprave:

³ Presuda BiH v. Srbija, strana 362 deklaracije sudije Bennouna; Memorijal Hrvatske (MC), paragraf 7.34; Odgovor Hrvatske (RC), paragraf 8.7; Kontratužba Srbije (CMS), paragraf 48.

⁴ Schabas, W., „Genocid u međunarodnom pravu: Zločin nad zločinima“, izdao univerzitet Kembridž, drugo izdanje 2009, (nadalje Schabas), strana 518.

⁵ ICTR, Kayishema and Ruzindana, Prvostepena presuda, paragraf 276; CMS, poglavlje II, paragraf 48, navodeći presudu Žalbenog veća u slučaju Jelisić, IT-95-10-A, od 5. jula 2001., paragraf 48.

⁶ Dodatan protokol Ženevske konvencije od 12 avgusta 1949., koji se tiče zaštite žrtava u međunarodnim oružanim sukobima (Protokol 1), usvojen 8 juna 1977. (nadalje „API“), član 48.

⁷ CMS, paragraf 179.

⁸ RC, paragraf 12.6.

⁹ Kayishema i Ruzindana, Pretresno veće, 21 maj 1999, paragrafi 93, 527.

¹⁰ CMS, poglavlje II paragraf 53; Presuda *BiH v. Srbija*, strane 196-197, paragraf 373; naglasak dodat.

¹¹ CMS, poglavlje II paragraf 53, Presuda *BiH v. Srbija*, strane 196-197, paragraf 373.

„to što ICTY nije usvojio tako striktno pravilo. I Tužitelj smatra da standard dokazivanja koji je potreban da se dokaže genocidna namera može biti takođe ispunjen gde postoje i druga moguća objašnjenja...ali pored toga sud mora biti potpuno uveren, na osnovu činjenica, posebice u ovom slučaju...“¹²

26. Mi tražimo da ovaj sud ne prihvati ovakav Tužiteljev stav. Tužiteljev slučaj ne dokazuje genocid. Nema razloga da se spušta standard dokazivanja da bi se izašlo u susret nedostatku dokaza.

27. Nasuprot Tužiteljevom stavu od prošle nedelje, ovaj standard dokazivanja je potpuno u skladu sa stavovima ICTY i ICTR pristupu posrednim dokazima¹³ kao i sa stavom ovoga suda u *slučaju Bosna*, kao i u *slučaju Krf*, o čemu je govorio i profesor Šabas u sredu prošle nedelje. Kao što je sud zaključio o *slučaju Bosna* specijalna namera mora biti utvrđena i „definisana vrlo precizno“.¹⁴ Specijalna namera mora biti odvojena od drugih razloga ili motiva koje počinoci mogu imati. Treba obratiti veliku pažnju u pronalaženju činjenica koje dokazuju jasnu manifestaciju te namere.¹⁵

28. U slučaju Tuženoga druga faza – široko rasprostranjeno sistematsko ubijanje, fizičko i mentalno povređivanje i namerno nametanje određenih uslova života Srbima iz Krajine koji su planski trebali dovesti do njihovog fizičkog uništenja – dovode do takvog zaključka.

29. Sud ne treba da gleda dalje od druge faze i relevantnih indikatora koji su raspravljani u sudskoj praksi

ICTY i ICTR. Oni sumiraju indicije stvarajući pokazatelje: „broj pripadnika grupe koji je pogođen situacijom“, „fizičko uništavanje grupe ili njene imovine“, „korišćenje uvredljivog govora uperenog ka pripadnicima grupe“¹⁶; „oružje koje je korišteno i obim fizičkih povreda“; „sistematski način ubijanja“; „relativna proporcionalna skala stvarnog i nameravanog uništenje grupe“¹⁷ i „ponavljanje destruktivnih i diskriminatornih dela“¹⁸.

TREĆA FAZA: NAPADI NA ONE KOJI SU OSTALI

30. Treća faza – napadi na one koji su ostali – je smrtonosni nastavak koji se odigrao u Krajini u mesecima koji su usledili nakon druge faze.

31. Ako postoji imalo istine u Tužiteljevim tvrdnjama da je operacija bila samo pravedna kampanja za vraćanje svojih teritorija u međunarodno priznate granice, ili čak da je operacija bila usmerena samo na iseljenje Srba iz Krajine, onda dalje nasilje nije bilo potrebno.

32. Umesto toga, pošto su područje napustili svi sposobni civili koji su mogli da ih zaštite, rat kao da je pušten sa lanca na stare, nemoćne i bolesne. Sve što je bilo srpsko je spaljeno ili je uništeno u postepeno eskalirajućem nasilju uperenom protiv prvih komšija; to nije bilo bez motiva. To nasilje jasno govori o nameri koja je bila u srcu operacije *Oluja*.

33. Kada se gledaju izolovano, svaka od ove tri faze neumoljivo ukazuje na postojanje zahtevanih radnji i na specijalnu nameru. Gledano zajedno, one se međusobno dopunjuju i predstavljaju neoboriv dokaz kršenja Konvencije o genocidu.

34. Dozvolite mi sada da se vratim na prvu fazu.

PRVA FAZA: GENOCIDNI PLAN

35. Kako je naveo Tuženi, operacija *Oluja* je bila završna operacija u seriji vojnih napada koji su imali za cilj etničko čišćenje RSK. Operacije koje su prethodile, u koje spadaju i *Medački džep* od 9. septembra 1993. i

¹² CR 2014/6, strane 31-32, paragraf 9 (Starmer).

¹³ Delić i dr, presuda Žalbenog veća, paragraf 458.

¹⁴ Presuda *BiH v. Srbija*, strana 121, paragraf 187.

¹⁵ Isto, strane 121-122, paragraf 188, citiranje iz Presude u predmeta Kupreškić, IT-95-16-T, Presuda od 14 januara 2000, paragraf 636.

¹⁶ Gacumbisi, (Žalbeno veće), 7. Jul 2006, paragraf 40; Kamuhanda, (Pretno veće), od 22 januara 2004., paragraf 625; Kayishema i Ruzindana (Pretno veće), 21. Maj 1999., paragraf 527.

¹⁷ Kayishema i Ruzindana (Pretno veće) 21. Maj 1999., paragrafi 93, 527; Akayesu (Pretno veće) 02. Septembar 1998. paragrafi 523-524; Musema, (Pretno veće), 27

januar 2000. Paragraf 166; Muhimana, (Pretno veće) 28. April 2005. Paragraf 496; Kajelijeli, (Pretno veće), 1. Decembar, 2003. Paragraf 806; Seromba (Žalbeno veće) 12. Mart 2008., paragraf 176; Gacumbitsi, (Žalbeno veće), 07. Jul 2006. Paragraf 40; Seromba (pretno veće), 13. Decembar 2006., paragraf 320; Gacumbitsi, (Pretno veće), 17. Jun 2004. paragraf 252; Kamuhanda, (Pretno veće), 22. januar 2004, paragraf 623; i Kajelijeli (Pretno veće) 01. Decembar 203. Paragraf 804.

¹⁸ Tužilac v. Karadžić (IT-95-5/18), trnaskript, 28. Jun 2012, strana 28768, redovi 5-15.

operacija *Bljesak* od 1. maja 1995., uključivale su počinjenje brojnih progona koji su trebali da stvore efekat masovne deportacije i prisilnog transfera desetina hiljada civila.

36. Međutim, operacija *Oluja* nije imala samo za plan etničko čišćenje krajiških Srba. Ona je bila drugačija u opsegu, nameri, nameni i cilju. Prije nego ukažem na razlike, važno je posetiti ovaj sud o njegovom pristupu razlici između progona (što je bilo centralno svojstvo Tužiteljevih ranijih operacija) i genocida, kao i razlici između etničkog čišćenja i genocida.

37. Prvo, progoni: u vezi sa *mens rea* razlikom između progona i genocida, sud je razmatrao i zauzeo stav u *slučaju Bosna* da:

"sa tačke gledišta *mens rea*, genocid je ekstremna i nehumanija forma progona. Da kažemo drugačije, kada progon eskalira do ekstremne forme namernog i planskog čina s ciljem da se uništi grupa ili deo grupe, može se smatrati da takav progon doseže genocid."¹⁹

38. Drugo, etničko čišćenje i genocid: veza između jednog i drugog očito je važna. Dok Tužitelj koristi priliku da zamagli razliku, razlika između ovo dvoje mora biti pažljivo određena.

39. S jedne strane, čini se da Tužitelj prihvata zaključke u *slučaju Bosna*: da će nasilno preseljenje i deportacija biti smatrani genocidnim činom samo kada su popraćene delima navedenim u članu II, i sa namerom da se uništi deo grupe. Po ovom stavu, Tužitelj prihvata i citiram, "dokazi o nasilnom preseljenju i deportaciji se mogu uzeti u obzir kada služe dokazivanju genocidne namere."²⁰

40. S druge strane, Tužitelj nastoji da ukaže da nema "jasne razlike između iseljenja stanovništva ili etničkog čišćenja i genocida, što i školarci znaju, bez elementa namere."²¹

41. I dalje, Tužitelj takođe tvrdi da genocid ne zahteva dokaz namere kod fizičkog uništenja, već samo nameru da spreči "grupu da funkcioniše kao grupa".²² Kako, u razumno predvidivim okolnostima, ova potonja namera može biti razlikovana od nasilnog transfera ili deportacije ostaje neobjašnjeno.

42. Vredno je truda vratiti se presudi ovoga suda u *slučaju Bosna* na čemu temeljimo naš stav na prvu fazu u operaciji *Oluja*.

43. Ovaj sud je presudio: "namera koja karakteriše genocid je 'uništiti u celosti ili delimično' određenu grupu,

a deportacija ili preseljenje pripadnika grupe, čak i kada je obavljeno silom, nije nužno ekvivalent uništenju grupe, niti je takvo uništenje (i to podvlačim) automatska posledica preseljenja"²³

44. Dalje, "da li je neka određena operacija opisana kao "etničko čišćenje" dosegla nivo genocida zavisi o prisustvu ili odsustvu dela navedenih u članu II Konvencije o genocidu, i namere da se uništi grupa kao takva. (Međutim) dela "etničkog čišćenja" se mogu pojaviti (i to naglašavam) *paralelno sa delima* zabranjenim u članu II Konvencije, i mogu biti značajan indikator prisustva specijalne namere (*dolus specialis*) koja inspiriše ta dela."²⁴

45. Da sumiramo, postoji jasna razlika između etničkog čišćenja i genocida, osim kada se na njih odnose neki restriktivni uslovi. Etničko čišćenje može biti dokaz genocidne kampanje. Kada destruktivna dela iz člana II se pojave *paralelno sa* njim, ili su automatska *posledica* raseljenja, ova razlika može nestati.

46. Dozvolite mi sada da se vratim dokazivanju prve faze, Brionskog plana, sa eskalacijom progona kao mentalnog stanja i njegovu povezanost sa etničkim čišćenjem i genocidom kojeg su planirali.

47. U vezi sa prvom fazom, obratiću vam se sa dva osnovna pitanja koja su od glavnog značaja u proceni namere:

- (i) razmišljanja i planiranja hrvatskog političkog i vojnog rukovodstvo na brionskom sastanku; i
- (ii) nerazdvojne veze između planiranog preseljenja i genocidne kampanje.

RAZMIŠLJANJA I PLANIRANJA HRVATSKOG POLITIČKOG I VOJNOG RUKOVODSTVO NA BRIONSKOM SASTANKU

48. Pregledom stavova koje je imalo hrvatsko rukovodstvo i njihove manifestacije, ne samo svojom politikom kroz konflikt, već takođe u vojnim operacijama koje su eskalirale u operaciju *Oluja*. To baca svetlo na porast kriminalne namere i otkriva zajednički motiv koji se kristališe u *dolus specialis* genocida do kraja prve faze.

49. Kako sudska praksa ICTY i ICRC pokazuje – a logika nalaže – reči pojedinaca nekada igraju kritičnu, nekada odlučujuću, ulogu u proceni da li je *dolus specialis* bio moguć. Dok se razlika može podvući između, *inter*

¹⁹ Bosanska presuda, strana 122, paragraf 188; CMS, poglavlje II paragraf 43, citiranje iz ICTY predmet Kupreškić i dr. IT-95-16-T, Pretresno veće, 14. januara 2000. paragraf 636.

²⁰ CR 2014/5, paragraf 16 (Sands).

²¹ Isto, paragraf 17 (Sands).

²² Isto, paragraf 13 (Sands).

²³ Presuda *BiH v. Srbija*, strana 123, paragraf 190, naglasak dodat.

²⁴ Isto; naglasak dodat.

alia, govora mržnje (koji inicira diskriminaciju ili nasilje)²⁵ i onih koji otkrivaju druga mentalna stanja, kao što su "namera da se prilagode etničkom sastavu" regiona,²⁶ i govora koji poziva na ubistvo i uništenje, ukratko, genocidna namera se može izvesti i širenjem ili publikovanjem pisanih ili izgovorenih reči u kojima se očituje namera da se ubije ili mentalno povredi ciljana grupa ljudi.²⁷

50. Kako će se sud prisetiti, čuli smo mnogo o srpskom govoru mržnje prošle nedelje tokom Tužiteljeve prezentacije njihovog slučaja. U cilju da obezbede čvrste osnove svojim tvrdnjama, želeli su da uvere ovaj sud da je to, a ne vojno i političko ponašanje hrvatskog rukovodstva, jedini razlog straha Srba iz Krajine i nasilja koje je usledilo. Vratiti ću se na ovo pitanje u sledećem krugu svog izlaganja kada se budem bavio činjenicama.

51. Suvišno je reći da je takav jednostran stav evidentno pogrešan od samog početka, kako je to podvukao i gosp. Obradović u jučerašnjem izlaganju. Nema nikakve sumnje u Tuđmanovo viđenje srpskog naroda, razno širenje etničke mržnje koja je prožimala njegovu administraciju od samoga početka rata, i način na koji je to postepeno uneseno u sprovođenje i ciljeve vojne operacije.

52. Ovi dokazi će vam pomoći da odlučite šta je Tuđman mislio kada je izrazio svoju žarku želju tokom brionskog sastanka da operacija *Oluja* mora osigurati da "nestanu"²⁸ kao i ciljeve koje je tražio da budu postignuti.

53. Kako dokazi pokazuju, predsednik Tuđman, lider hrvatske države i njene vodeće partije, HDZ-a, kao i Vrhovni komandant Hrvatske vojske u to vreme, video je genocid kao rešenje problema koji su njemu predstavljali Srbi iz Krajine.

54. Intelktualno, ako je to prava reč, predsednik Tuđman je video genocid – uključujući i jevrejski holokaust i onaj nad Srbima tokom II svetskog rata – kao praktično rešenje među-etničkog konflikta ili političkih sporova. On je to rekao svojim rečima i u knjizi iz 1990. "*Bespuća povjesne zbiljnosti*", gde je naveo da "*genocidne promjene*" donose koristi, citiram:

"više harmonije u nacionalnu strukturu i državne granice pojedinačnih zemalja, takođe može imati pozitivan uticaj na razvoj u budućnosti, u smislu da postoji manje razloga za novo nasilje i izgovora za izbijanje novog konflikta i međunarodnog trvenja."²⁹

55. Za ovim literarnim draguljom usledila je vrela kampanja predsednika Tuđmana na izborima 1990. tokom koje je izjavio na nacionalnoj televiziji da je NDH bila izraz istorijske težnje hrvatskog naroda i da je sretan što mu žena nije Jevrejka ili Srpkinja.³⁰

56. U oktobru 1993., na drugom kongresu HDZ-a, mesec dana nakon progona stanovništva iz *Medačkog džepa*, do kojega ću doći za koji trenutak, predsednik Tuđman je javno predložio da se posmrtni ostaci ustaša koje su ubili partizani 1945. sahrane zajedno sa žrtvama koje su pobile ustaše u Jasenovcu.³¹ Možemo li da sagledamo ovu groznu izjavu kao da je ipak prošlo dosta vremena? To je otprilike kao da nemački predsednik predlaži da se žrtve Aušvica sahrane sa pripadnicima nemačkog nacističkog režima. Ne treba mnogo mašte da se zaključi koliko sigurno bi se osećali, nakon toga, Jevreji u Nemačkoj. I ne treba mnogo da se sagleda gde su bile Tuđmanove simpatije 1993. Problem je, kako je zabeležio Peter Galbrigh, ambasador SAD-a u RH, u svom svedočenju u slučaju "Gotovina i dr." pred ICTY-em, Tuđman je "smatrao da su Srbi i Muslimani deo druge civilizacije od Hrvata".³² Ovo objašnjava kako je mogao gajiti i širiti takvu mržnju, kako je uništenje Srba postalo malo više od čišćenja kuhinjskih elemenata od uobičajenih štetočina.

57. Tuđmanov ministar inostranih poslova, Šarinić, smatrao je Srbe "rakom u stomaku Hrvatske".³³ Marjan Jurić, poslanik u Saboru, na sednici održanoj od 1. do 3. avgusta 1991., pitao se da li će se Srbi dozvati pameti ako "deset civila bude ubijeno za jednog ubijenog policajca ili hiljadu civila za jednog ubijenog vojnika".³⁴ I takve izjave idu u nedogled. Prethodni izbor sličnih izjava naveden je u našim podnescima i neću više sud opterećivati s njima.

58. Naravno da su ove izjave uticale na politiku; izoštravane su kroz petogodišnji etničko-zasnovani rat; i naravno da je uverenje da genocid može biti rešenje za

²⁵ Nahimana i dr. v. Tužilac (ICTR-99-52-A) Presuda pretresnog veća od 28 novembra 2007. Paragrafi 692,693.

²⁶ Stakić, (Pretresno veće), 31. Jul 2003. Pargraf 554.

²⁷ Nahimana, Barayagwiza i Ngeze, (Žalbena veće) 28. Novembra 2007., paragraf 567; Gacumbitsi (Žalbena veće) 07. Jul 2006. Paragraf 43 i 259. Niyitegeka, (Pretresno veće), 16 maj 2003, pargarfi 427, 436-437; Kamuhanda, (pretresno veće), 22 januar 2004., paragrafi 643-45.

²⁸ Brionski transkripti, strana 2; CMS, aneks 52.

²⁹ CMS, aneks 51, citat Dr. Franje Tuđmana, „Bespuća povijesne zbiljnosti“, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb strana 163.

³⁰ CMS, pargraf 431 i aneks 51; Odgovor na Odgovor Srbije (RS), pargraf 431.

³¹ CMS, paragraf 417.

³² Gotovina i dr, Pretresno veće od 15 aprila 2011; RS paragraf 780.

³³ *Gotovina i dr.*, Prvostepena presuda od 15. aprila 2011; RS, paragrafi 1999-2001; fusnote.

³⁴ CMS, aneks 51.

dugoročne političke probleme polako postajalo dokazivo u praksi. Kako da ne bude u datim okolnostima?

59. Od 1990. Srbi i Hrvati su bili izloženi atmosferi u kojoj se stalno pozivalo na NDH i Ustaški pokret. Promena ustava, usvajanje zastave i grba koji bude sećanje na ustaški režim, opipljiva diskriminacija, otpuštanje sa posla, žurenje u rat, usvajanje taktike progona tokom borbi i konačno operacija koja je imala za cilj postizanje "genocidnih promena" za koje je Tuđman verovao da će doneti "harmoniju u nacionalnu strukturu".

60. Kako pokazuju Brionski transkripti, predsednik Tuđman nije bio komandant iz fotelje. On je bio dobro upoznat sa vojnim taktikama i sa svim aspektima skorašnjih hrvatskih vojnih kampanja, on je donosio i odlučujuće odluke koje se tiču operacije *Oluja*. Kako je on to i sam rekao na početku brionskog sastanka: "Gospodo, sazvaio sam ovaj sastanak da bismo procenili sadašnju situaciju, da bih čuo vaša mišljenja prije nego što donesem odluku o daljnjim našim pothvatima ovih dana."³⁵

61. Kako je Pretresno veće u slučaju *Gotovina i dr.* utvrdilo, kada su raspravljali o pitanjima u vezi s udruženim zločinačkim poduhvatom, Tuđman "se pobrinuo da se njegove ideje pretvore u politiku i delovanje zahvaljujući moći svog položaja predsednika države i vrhovnog zapovednika oružanih snaga."³⁶

62. Kao konačan korak u ovoj transformaciji teorije u praksu, hrvatsko rukovodstvo je pokazalo svoju narastajuću kriminalnu nameru kroz operacije koje su prethodile operaciji *Oluja*, posebno kroz, akciju *Maslenica*, 22. januara 1993; operaciju *Medački džep* od 9. septembra 1993. i operaciju *Bljesak* od 1. maja 1995.

63. Operacija *Bljesak* je bila konačna tačka prekretnica od operacija koje su imale za cilj da prognaju i kazne u operacije zasnovane na ekstremnoj formi namernog i planskog delovanja čiji je cilj uništenje grupe. Genocid je postao logičan korak na putu, pretrpanom srpskim žrtvama, progonima i drugim zločinima protiv čovečnosti, u opravdanoj i pravednoj borbi za teritorijalni integritet na putu samoopredeljenja.

NAPAD NA MASLENICU: 22. JANUAR 1993.

64. Kako dokazi pokazuju, od novembra 1992. na ovamo, generalni sekretar UN-a je govorio o poboljšanju

u poštovanju prava i reda u UNPA zonama.³⁷ Dana 22. januara 1993. ovaj napredak je prekinut kada su hrvatske snage napale *Maslenicu* i druge lokacije u južnom delu sektora *Jug* i u "ružičastim zonama". Kako je potvrdio Specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava, hrvatske snage su počinile razna krivična dela uključujući i uništenje sela i nasilno preseljenje 11.000 Srba.³⁸

65. Čak i sad, Tužitelj nije u stanju da prihvati nelegitimnost ove operacije. Tužitelj tvrdi da je operacijom postignut legitimni humanitarni i vojni cilj jer je njome otvoren transportni pravac za Bosnu, a u svakom slučaju da je "UN našao da su Srbi primarno odgovorni za teškoće sa kojima se susretao UNPROFOR u ispunjavanju svog mandata."³⁹

66. Međutim, ako se pobliže ispituju Tužiteljevi dokazi, ti transportni pravci su bili potrebni, ali ne tad, ne odmah, nego "dugoročno gledano" jer su postojali drugi transportni pravci (trajekti i drugi mostovi).⁴⁰

67. Drugim rečima, ovo nije ništa više ni ništa manje od kampanje progona kojoj je bio cilj da prisili rukovodstvo RSK da pristane na političke zahteve.

MEDAČKI DŽEP: 9. SEPTEMBRA 1993.

68. *Medački džep*, 9. septembra 1993., pokazuje sličnu nameru sa istim opravdanjem.

69. Kako je navodio Tuženi u podnescima,⁴¹ Hrvatske snage su počinile brojne progone, uključujući i ubistva, pljačkanje i nasilna preseljenja. Tužilac ICTY-a je naveo u optužnici, koja je zasnovana na opširnoj istrazi, da su "kao rezultat široko rasprostranjenih i sistematskih bespravničkih dela"... "sela Džepa (oko 164 kuće i 148 štala) kompletno uništena".⁴² Ovo se ne može poreći.

70. Tužitelj pažljivo izbegava da se suoči sa ovim pitanjem. Koristi se raznim izgovorima da izbegne suštinu. Rečeno je da nema dokaza o etničkom čišćenju;⁴³ i da je to samo pitanje komandne odgovornosti;⁴⁴ ili da je operacija bila opravdana jer je artiljerija RSK normalni život činila nemogućim u tom regionu.

71. To je zaobilazanje odgovora. Tvrdnja da je cilj operacije bilo otklanjanje pretnje artiljerije RSK je evidentna laž. Kako je Tuženi već pokazao u svojim podnescima uprkos velikom razaranju region je i dalje

³⁵ Brionski transkripti, strana 1; CMS, aneks 52.

³⁶ *Gotovina i dr.* Prvostepena presuda, paragraf 2316.

³⁷ CMS, paragraf 1123-1129.

³⁸ CMS, paragraf 1125, citiranje Petog periodičnog izveštaja o situaciji o ljudskim pravima na teritoriji bivše Jugoslavije, dostavio gosp. Tadeusz Mazowiecki, Specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava, paragraf 32 rezolucije Komisije

1993/7 od 23. februara 1993., 17. novembra 1993., UN dokument E/CN.4/1994/47 (1993), paragraf 149.

³⁹ RC, paragraf 10.48.

⁴⁰ Dodatni podnesci Hrvatske (APC), paragraf 2.24.

⁴¹ CMS, paragraf 1130-1134; RS, paragrafi 644-650.

⁴² CMS, paragraf 1133.

⁴³ APC, paragraf 2.30.

⁴⁴ RC, 10.59.

ostao u dometu teške artiljerije.⁴⁵ Kako je zabeleženo u finalnom izveštaju Komisije eksperata, "razna kontradiktorna opravdanja data su od strane Hrvata ali ona samo pokazuju nedostatak bilo kakvog legitimnog opravdanja za tako rasprostranjenu destrukciju."⁴⁶

72. Naravno, simbolična presuda jednom čoveku, komandantu Norcu, iz 2008. u Hrvatskoj (proces je sproveden nakon što ga je ustupio ICTY) za mali opseg zločina ne može zameniti generalno kajanje, nego trenutno odricanje od kriminalne namere.

73. Ništa ne može umanjiti zaključak da je te jeseni, 1993. godine, hrvatsko rukovodstvo usvojilo politiku kolektivnog kažnjavanja srpskih civila čineći nad njima zločine protiv čovečnosti.

74. Kako god, unapređenje Norca, koje je usledilo, u načelnika stožera, kao i njegovo učešće na Brionskom sastanku dovoljno nam govore o prirodi zajedničke kriminalne namere.⁴⁷

OPERACIJA BLJESAK: 1. MAJ 1995.

75. Tuženi je istakao težinu zločina koje su počinile hrvatske snage tokom ove operacije.⁴⁸

76. Iako je omaškom Tužitelj priznao da je priroda preseljenja bila "etničko čišćenje"⁴⁹ i uprkos dokazanom masovnom iseljenju i zločinu protiv čovečnosti koji ga je pratio, Tužitelj tvrdi da je operacije sprovedena zakonito.⁵⁰

77. Realno, možda postoji malo prostora da se raspravlja o razmeri počinjenih zločina, ali nema nimalo mesta raspravi o progonu i zločinima protiv čovečnosti koji su se dogodili kada je proterana srpska populacija iz zapadne Slavonije.

78. Kako je navedeno u periodičnom izveštaju Specijalnog izvestioca Komisije za ljudska prava UN-a, od 14. jula 1995., raseljeno je ukupno 12.000 Srba.⁵¹

79. Molimo sud da obrati pažnju na određene karakteristike ove akcije. Ona je bila zapravo praktična vežba

za *Oluju*. Njen uspeh ih je inspirisao na veće i efikasnije stvari.

80. Kolona izbeglica bila je metom masovnog napada u blizini mosta na Savi⁵². I u selima u kojima je neko ostao, dolazilo je do ubistava.⁵³

81. Čak i objašnjenje podseća na ono suludo objašnjenje dato za operaciju *Oluja* -Tužitelj prihvata da je regija očišćena od Srba, ali tvrdi da je to isplanirano od strane rukovodstva pobunjenih Srba.⁵⁴

82. Uprkos ovoj zanimljivoj tvrdnji, tadašnji premijer, gosp. Valentić, javno je izjavio nakon ove operacije: "srpski problem u zapadnoj Slavoniji je riješen"⁵⁵. Kao odjek ovog stava, Tuđmanov savetnik u to vreme, gosp. Šarinić, lakonski je izjavio, "trebalo bi da smo inspirisani zapadnom Slavonijom. To je bilo vrlo pozitivno za nas, jer se niko nije vratio."⁵⁶

83. Tužitelj je pravdao operaciju jer "postojanje RSK u srcu suverene Republike Hrvatske je bilo kritična prepreka političkom i ekonomskom razvoju zemlje"⁵⁷; jer je RSK usvojila politiku "da pregovara sa Hrvatskom kao suverena država"⁵⁸, a ne kao njeni građani; odbili su operativne odredbe rezolucije Saveta bezbednosti broj 981 (1995), u kojima se pobunjeni Srbi tretiraju kao deo Hrvatske i ustanovljene UNCRO mandatom;⁵⁹ odbili su da potpišu ekonomski sporazum⁶⁰; zatvorili su autoput kroz sektor "Zapad";⁶¹ procesuirali su "nekoliko krivičnih dela u krivičnim postupcima"⁶². I tako se u nadogled nastavljaju politička opravdanja.

84. To je stav na kojem je hrvatsko rukovodstvo stajalo u vreme brionskog sastanka. Zadojeni etničkom mržnjom i uvereni u ispravnost ili korisnost razarajućih i destruktivnih zločina, kako bi postigli političke ciljeve koji bi doneli harmoniju nacionalnom sastavu.

⁴⁵ RS, paragraf 644.

⁴⁶ UN doc. S/1994/674.

⁴⁷ RS, paragraf 631.

⁴⁸ CMS, paragraf 1142-1159.

⁴⁹ RS, paragraf 10.98.

⁵⁰ Primjer, RS, paragraf 10.91.

⁵¹ Izrađen u skladu sa paragrafom 42 Rezolucije Komisije 1995/89, od 14 jula 1995, UN doc. A/50/287-S/1995/575, paragrafi 28-29.

⁵² Periodični izvještaj Tadeusz Mazowiecki, Specijalni izvijestilac Komisije za ljudska prava 14. jula 1995, UN doc. A/50/287-s/1995/575, paragraf 7,8,28 i 29; pismene izjave Petra Božića, CMS, aneks 48; Save Počuće, CMS, aneks 49; Anđelka Đurića, RS, aneks 37,; Milene Milivojević, RS,

aneks 38; Dušana Bošnjaka, RS, aneks 29, i Dušana Kovača, RS, aneks 40.

⁵³ Pismena izjava Radojice Vukovića, RS, aneks 41.

⁵⁴ RS, paragraf 10.97.

⁵⁵ CMS, paragraf 1153, citiranje Tužioca u predpretnom sažetku u *sl. Gotvina i dr.*, IT-06-90-PT, Javna verzija predpretnog podneska, od 23. marta 2007., paragraf 20.

⁵⁶ Isto, paragraf 26.

⁵⁷ RC, paragraf 3.132.

⁵⁸ Isto, paragrafi 10.71, 10.79.

⁵⁹ Isto, paragrafi 10.84.

⁶⁰ Isto, paragrafi 10.82.

⁶¹ Isto, paragrafi 10.86-10.88.

⁶² Isto, paragrafi 10.89.

**NERASKIDIVA VEZA IZMEĐU PLANIRANIH
PRESELJENJA I DESTRUKCIJE: AUTOMATSKE
POSLEDICE**

85. Sada ćemo da govorimo o samom planu i neraskidivim posledicama između planiranog preseljenja i destrukcije: "automatske posledice".

86. Pažljivim analiziranjem plana uočava se zavere-nička namera po kojoj operacija *Oluja* treba da sadrži destruktivne napade na civile u srpskoj Krajini.

87. Tri glavna elementa plana uključuju:

(i) napadi na gradove i sela dovoljni su da se porazi već demoralisana vojska i prisile civili da napuste područje preko već isplaniranih putnih pravaca;

(ii) dozvoliti vojsci da napusti područje, ali ih prisiliti da se povlače istim putem kao civili; i

(iii) ostvariti etničko čišćenje napadajući na odlazeću mešovitu kolonu, civila i vojnika, ne praveći nikakvu razliku između jednih i drugih.

88. Rukovodstvo sa Briona za krajiške Srbe isplaniralo je njihov nestanak. Izveli su ih iz njihovih domova, oveli im ličnu imovinu, i namerno i sistematično naterali ih u kolone zajedno sa vojskom kako bi najoptimalnije sproveli uništenje. To je bio plan da se uništi grupa ili njen značajan deo.

89. Dozvolite mi sada da se nakratko osvrnem na transkripte sa brionskog sastanka, da pogledamo korištene termine. Iako je predsednik Tuđman hteo da civili "nestanu", bio je voljan i da razmotri "u vojnom razmatranju, i tu mogućnost da im negde ostavimo put, da se mogu delom izvuci".⁶³ Kako je Vladimir Zagorec rekao, sa jasnim referencama "Mi bi njima predsedniče, morali otvoriti džep, ali oni kad počnu bježati oni će morati negde bježati."⁶⁴

90. Sin predsednika Tuđmana, Miroslav, pitao se da li će putni pravci biti otvoreni i za vojne snage da se izvuku.⁶⁵ Predsednik Tuđman je predložio da iskoriste civile kako bi pokazali pravce za beg vojnim snagama tako što će objavljivati preko radija da je "primjećeno da civili izlaze koristeći te i te puteve."⁶⁶

91. Predsednik Tuđman je izjavio da jednom kada civili i vojska budu u istim kolonama spasavajući svoje ži-vote, hrvatske snage i rukovodstvo trebalo bi:

"Sada smo ih malo uvjerali, ali dajte te podatke - tenkove, te topničke baterije, gubici, znači, od danas, sutra, prekostura stalno to ponavljati na televiziji, na radiju i ovo da oni napadaju, da pokušavaju to napadima, da je ovo samo manevar njihovo izvlačenje"⁶⁷.

92. Konačno, predsednik Tuđman je onda preporučio, da civile treba zavarati. Kako je on zaključio, na zatvaranju ovog sastanka, civile treba zavarati kako bi se izazvao "opći kaos": "mi vas pozivamo da se ne trebate povlačiti... na taj način im dati put, a jamčiti tobože građanska prava."⁶⁸ A to povlači sa sobom, "ukazati na puteve kojima se mogu izvlačiti, napraviti tako da se izazove ovakva pomutnja kakva je, još duplo veća."⁶⁹

93. Nema sumnje da je, kao i u slučaju Ndinbahizi pred ICTR, Tuđman "bio u potpunosti svestan da su ove opaske i akcije bile delom šireg konteksta nasilja, ubijanja i masakra" i "njegova pozicija kao ministra vlade daje njegovim rečima značajan autoritet."⁷⁰ Kao i u Nchamihigo slučaj pred ICTR, plan za istrebljenje uključivao je ideju *poštedjeti nekoliko civila kako bi se zavarala međunarodna zajednica*.⁷¹ Konačno, kao i u slučaju Karera pred ICTR gde se smatralo da je genocidna namera "očigledna", plan, nije samo ohrabrivao napade na civile već im je garantovao, dajući im lažna zavaravajuća obećanja, da će biti zaštićeni od napada.⁷²

94. Ovde zastajem da postavim pitanje koje Tužitelj studiosno izbegava: Šta su planeri sa Briona mislili da će biti rezultat uterivanja civila i vojske u iste kolone i onda saopštavanja da se vojska samo pretvara da se povlači, a da je zapravo uključena u dalje borbe? Šta bi bio rezultat plana?

ZAKLJUČAK: PRVA FAZA

95. Da zaključim prvu fazu, dozvolite da se obratim sa dva konačna pitanja. Prvo, ponuđeni razlozi kojima je Tužitelj obrazložio ovaj plan. I drugo, slučaj *Gotovina i d.*, u Žalbenoj presudi kojom je preinačena presuda za udruženi zločinački poduhvat Gotovini i Markaču.

RAZLOZI: MOTIV I NAMERA

96. Prvo, motiv, namera i razlozi, koje je ponudio Tužitelj. Tužitelj je izneo razne tvrdnje da opravda *Oluju*. Osnovna tvrdnja je da cilj operacije *Oluja* nije bio fizičko uništenje srpske populacije u Krajini, već namera

⁶³ Brionski transkripti, strana 7

⁶⁴ Isto, strana 20

⁶⁵ Brionski transkripti, strana 20

⁶⁶ Isto.

⁶⁷ Isto., strana 23, naglasak dodat.

⁶⁸ Isto, strana 29

⁶⁹ Isto.

⁷⁰ Ndinbahizi, Pretresno veće 15 jul 2004. Pargrafi 462, 461, 463-464; Vidi takođe Ndinbahizi, Žalbeno veće, 16 januar 2007, paragraf 52.

⁷¹ Nchamihigo, pretrsko veće 12 novembra 2008; paragrafi 332-336

⁷² Karera, Pretresno veće, 7. decembra, paragrafi 541-542, vidi isto, paragrafi 543-544.

"da se *povrati* legalna kontrola na suverenim teritorijama"⁷³, itd. Daljnja objašnjenja se mogu naći u podnescima. Ona su identična iznesenim razlozima za prethodne akcije.

97. Ne ulazeći u mišljenje koje je prevladavalo 1995. - da je svaki zločin, čak i genocid, opravdan ako služi razrešenju političkih ciljeva - naravno, nije relevantno za ova pitanja.

98. Kako je utvrdilo Pretresno veće ICTY-ja u slučaju Jelisić, postojanje ličnog motiva počinioaca zločina genocida "kao što su postizanje lične ekonomske koristi, ili političke prednosti ili neke vrste moći" ne isključuje da počinilac ima i specijalnu nameru da počinio zločin genocida.⁷⁴

99. Kao u ponovljenom postupku pred Žalbenim većem ICTR-a u slučaju Kayishema, "kriminalna namera (*mens rea*) ne može se mešati sa motivom da, po pitanju genocida, lični motiv ne isključuje odgovornost da su dela iz člana 2 (2) (a) do (e) počinjena "sa namerom da se uništi u potpunosti ili delimično nacionalna, etnička, rasna ili religijska grupu"⁷⁵

100. Plan hrvatskog rukovodstva na Brionima je i dalje genocidni plan.

ZNAČAJ PRESUDE ŽALBENOG VEĆA U SLUČAJU GOTOVINA I DR.

101. Osvrćem se ka značaju presude Žalbenog veća u slučaju *Gotovina i dr.* godine 2012., kako znamo, presuda Gotovini i Markaču je kontraverzno preinačena. Apelujemo da sud ovu presudu prouči sa posebnom pažnjom. Naravno, neke presude ICTY-a su zagonetnije od drugih. Žalbena presuda, zajedno sa nekim aspektima presude u slučaju *Martić* - na koju ću se pozvati u sledećoj rundi - su jedne od takvih.

102. Nije ni čudo što ona sadrži dva najžešća neslaganja u istoriji ICTY-a dvojice najiskusnijih sudija, Agiusa i Pocara. Sudija Agius opisao je stav većine *inter alia*, kao "veštački i neosnovan",⁷⁶ primećujući da "ni na koji način ne sliči adekvatnom standardu preispitivanja primenjivom na pravne greške - a ni bilo kojem poznatom standardu."⁷⁷

103. Sudija Pokar otišao je čak i korak dalje i prozivao većinu "zbog nedostatka pravne analize" koja "otvara više pitanja nego što daje pravnih odgovora",⁷⁸ "smatram da pravda nije zadovoljena u situaciji kad su

zaključci o krivnji koje Raspravno veće nije olako donelo, i koje je iznelo na više od 1.300 stranica analize, pometeni u samo nekoliko paragrafa, bez pažljivog razmatranja spisa prvostepenog postupka i bez primerenih objašnjenja"⁷⁹

104. Dozvolite mi sada da na trenutak uporedim stavove iznesene pred Pretresnim većem i pred većinom u Žalbenom veću a koji se tiču Brionskih transkripata. Oni vam daju uvid u problem koji je nastao u iznesenom stavu većine.

105. Pretresno veće je smatralo, *inter alia*, da se komentar predsednika Tuđmana da Hrvatska mora "nanijeti takve udarce da Srbi praktično nestanu... odnosi uglavnom na srpske vojne snage, a ne srpsko civilno stanovništvo".⁸⁰ Prema Pretresnom veću ICTY-a, komentar predsednika Tuđmana se odnosi i na civile, iako to možda u to vreme nije bio njegov primarni cilj. Pretresno veće bi se slagalo sa onim što je juče izneo gosp. Obradović.

106. Pretresno veće je zaključilo, *inter alia*, da "Zapisnik sa Brionskog sastanka pokazuje da su sudionici bili svesni težine položaja u kojem su se našli krajiški Srbi, a posebno oni u Kninu, i da su znali da neće biti preteško isterati ih. U tim okolnostima, članovi hrvatskog političkog i vojnog vodstva odlučili su cele gradove tretirati kao cilj inicijalnog topničkog napada."⁸¹

107. Rezimiram odbijanje Gotovininog slučaja i Tužiteljeve odbrane pred ovim sudom, Pretresno veće je razjasnilo ove primedbe i činjenicu da "sudionici nisu govorili o tome kako izvesti vojnu operaciju a da se posledice po civilno stanovništvo izbegnu ili svedu na najmanju meru", pravljenje koridora i preporuka "da u tome što je na sastanku rečeno o pokazivanju puta civilima za izlazak nije bila posredi zaštita civila nego teranje civila na odlazak." Navedene izjave ne govore u prilog tumačenju da se na sastanku govorilo o zaštiti civila".⁸²

108. Uporedite ovaj stav sa stavom većine u Žalbenom veću:

"Izvan tog konteksta nije bilo razumno zaključiti da je jedino moguće tumačenje Brionskog transkripta da se radilo o UZP-u s ciljem nasilnog deportovanja srpskih civila. Delovi Brionskog transkripta za koje je Raspravno veće smatralo da su inkriminirajući mogu se protumačiti, bez konteksta protupravnih artiljerijskih napada, kao nekonkluzivni kad je reč o postojanju UZP-a, odnosno kao odraz, na primer, zakonitog

⁷³ RC, paragraf 12.3.

⁷⁴ Tužilac v. Jelisić, presuda, Žalbeno veće, IT-95-10-A, 05. jul 2001., paragrafi 49.

⁷⁵ Tužilac v. Kayishema i Ruzindana, presuda, Žalbeno veće, paragraf 161.

⁷⁶ Gotovina i dr., Presuda Žalbenog veća, izdvojeno mišljenje sudije Carmela Agiusa, paragraf 4

⁷⁷ Isto, paragraf 7.

⁷⁸ Gotovina i dr, Presuda Žalbenog veća, izdvojeno mišljenje sudije Pocara, paragraf 14.

⁷⁹ Isto, paragraf 14.

⁸⁰ Gotovina i dr, Prvostepena presuda, paragraf 1990.

⁸¹ Isto, paragraf 2311.

⁸² Isto, paragrafi 1993, 1995.

konsenzusa da se pomogne civilima da privremeno odu s područja sukoba iz razloga koji uključuju legitimnu vojnu prednost i smanjenje stradanja. Tako bi se to što se govorilo o izgovorima za artiljerijske napade, o potencijalnim odlascima civila i osiguravanju izlaznih koridora razumno moglo protumačiti kao upućivanje na zakonite borbene operacije i napore na polju odnosa s javnošću."⁸³

109. Rečeno običnim rečima, Tuženi smatra da je stav manjine očito onaj ispravan. Interpretacija koju je iznelo Žalbena veće u najmanju ruku je zbunjujuće.

110. U celom brionskom planu nema reči o legitimnom oružanom sukobu ili prekoračenju sile u inače legitimnoj operaciji. Dok Tužitelj pokušava da ukaže na neke aspekte izvršenja plana - druga faza - ukazujući da je bilo manje destrukcije nego je planirano, to može da radi samo izbegavajući da citira doslovne reči, jer je plan definisan jasno određenim terminima. Tužitelj će potrošiti određeno vreme da pokaže da je operacija bila legalna. Da su civili napustili područje zbog drugih nasumičnih napada, ili nezakonitih dela. Oni propuštaju suštinu. Suština je da je plan počivao na planiranoj strategiji koja treba da obezbedi da civili odu na ovaj ili onaj način, ne sigurnim putevima, ne u sigurnost, već zajedno sa vojskom pre nego ti usmereni, direktni i planirani napadi zaspu tu mešovitu kolonu.

111. Opet bi valjalo zastati i postaviti pitanje na koje Tužitelj još nije odgovorio: može li iko ozbiljno prihvatiti da takav plan – saterujući civile i vojsku u odobrene pravce i kolone, ohrabrujući vojne napade, iznoseći dezinformacije da vojska i dalje napada – dok uveravaju civile da su oni bezbedni- usred etničkog rata koji se vodi - neće odmah dovesti do smrti i uništenja u velikom broju? Tužitelj bi trebao da se izjasni po ovom pitanju.

DRUGA FAZA: IZVRŠENJE PLANA

112. Kako je Tuženi naveo u svojim podnescima, namera da se uništi grupa krajiških Srba bila je u srcu operacije *Oluja* što je kasnije potvrđeno i samim izvršenjem plana i masovnim, široko rasprostranjenim i sistematskim zločinima tamo počinjenim.

113. Vredno pažnje je kako je plan postao realnost i kako je rukovodstvo sa Briona tako efikasno pretvorilo svoje ideje u dela.

114. Nema rasprave u ovom slučaju, nema prave rasprave, da je zaključak generalnog sekretara UN-a tačan, citiram:

"Egzodus 200.000 Srba iz Krajine koji beže ispred hrvatske ofanzive početkom avgusta stvorio je humanitarnu krizu velikih razmera. Procenjeno je da je oko 3.000 Srba iz Krajine ostalo u bivšem sektoru Sever i oko 2.000 u bivšem sektoru Jug..."⁸⁴

115. Kako je Tuđman planirao, tako je i bilo:

"Jer, važno je da im ti civili, da pođu, pa će onda i vojska, i kada kolone pođu, to deluje psihološki jedni na druge."⁸⁵

116. Na hrvatskoj strani bilo je 150.000 vojnika dok je sa druge strane bilo 30.000 vojnika RSK⁸⁶. Kao što znamo iz Brionskog transkripta, hrvatsko rukovodstvo je znalo da su to demoralisane snage i da će one krenuti bez neke značaje borbe.

117. Uprkos ovome, gradovi Knin, Benkovac i Bosansko Grahovo bili su izloženi žestokom granatiranju tokom operacije *Oluja*.⁸⁷ Drugi gradovi su takođe teško granatirani uprkos činjenici da nisu imali nikakve vojne ciljeve; Obrovac, Gračac, Kistanje, Uzdojce, Kovačić, Plavno, Polača i Buković⁸⁸, spisak ide i dalje.

118. U Kontratužbi smo pokazali da je ubijanje Srba bilo široko rasprostranjeno i sistematično tokom i nakon operacije *Oluja*. Prema podacima Hrvatskog helsinškog odbora, tokom 100 dana nakon operacije *Oluja* nestalo je ili je ubijeno 677 srpskih civila,⁸⁹ a prema podacima Veritasa ubijeno je 1.719 Srba iz Krajine.⁹⁰ Obe kalkulacije ukazuju na masovna ubistva, i oni su automatska posledica vojne strategije usvojene na Brionima.

119. Kako smo naveli u Kontratužbi, civili koji su bežali napadni su i ubijani, odnosno povređivani artiljerijskom vatrom, bombardovanjem iz vazduha i pešadijskom vatrom u *napadima Hrvatskih snaga*.

⁸³ Gotovina i dr. presuda Žalbenog veća, paragraf 93.

⁸⁴ Situacija na okupiranim teritorijama Hrvatske: Izveštaj generalnog sekretara, 18 oktobra 1995. UN doc. A/50/648, paragraf 27.

⁸⁵ Brionski transkripti, strana 15; CMS, aneks 52.

⁸⁶ O. Žunec, „Goli život“, Zagreb, 2007, strana 842.

⁸⁷ CMS, paragraf 1215.

⁸⁸ CMS, paragraf 1216; Gotovina i dr.

⁸⁹ CMS, paragraf 1239, citiranje HHO, "Vojna operacija Oluja i posle nje", Zagreb 2001.; vidi takođe "Krizni humanitarni štab - izveštaj o situaciji, Kompilacija izveštaja o ljudskim pravima" 7 avgust -11 septembar 1995; CMS, aneks 55.

⁹⁰ Lista direktnih žrtava peracije *Oluja* dostupna na <http://veritas.org.rs/wp-content/uploads/2013/02/Oluja-spisak-direktnih-zrtava2.pdf>.

120. Samo kao primer. Dana 8. avgusta kolona izbeglica je granatirana između Gline i Dvora, kojom prilikom je stradalo najmanje četvoro ljudi a ranjeno je desetoro.⁹¹

121. Uvidom u topnički dnevnik Četvrte brigade od 7. avgusta 1995. vidi se kako je uspešna bila prva faza ne praveći razlike između vojnika i civila. Topnički dnevnik kaže "naša artiljerija je udarila po koloni koja se povlačila od Grahova do Petrovca, rezultat je izvanredan, četnici imaju mnogo mrtvih i ranjenih..."⁹²

122. Gđa. Elizabet Ren, Specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava, zaključila je da je ubijanje civila bilo najgori oblik kršenja ljudskih prava počinjeno u i nakon operacije *Oluja*.⁹³ Ona je potvrdila da su civili u kolonama bili predmetom raznih formi zlostavljanja, uključujući i vojne pretnje i napade.⁹⁴

123. Što se tiče mentalnih povreda dokazi pokazuju da one neminovno nastaju kada ste isterani iz svojih domova kao stoka kad se goni u klanicu, Tuženi ne može bolje da to opiše nego što je opisalo Pretresno veće u slučaju Blagojević:

"Trauma i povrede koje su pretrpeli oni koji su uspeali da prežive masovne egzekucije...strah od zatočeništva... osećaj potpune nemoći i ekstremnog straha za bezbednost svoje porodice i prijatelja kao i za svoju sopstvenu, je traumatično iskustvo od kojeg se teško - ako ikada - čovek može oporaviti."⁹⁵

124. Dok će, naravno, tačan broj mrtvih i fizički ili mentalno povređenih ostati predmetom rasprava i nemoguć da se odredi zbog raznih činjenica, ali to ne umanjuje slučaj Tuženoga. Apelujemo da zauzmete sledeći stav.

125. Prvo, kako je to priznao Tužitelj, neko vreme, a pošto su se već neka od ubistava desila na teritoriji na kojoj je sprovedena operacija *Oluja*, teren je bio zabranjen za pristup predstavnicima međunarodne zajednice (navodno zbog "borbi u toku i naredbi da se zaštite

predstavnicima UNCRO-a od bilo kakvih gubitaka i kasnije zbog akcija čišćenja terena"⁹⁶).

126. Premda Tuženi u načelu prihvata da zločini iz člana II Konvencije moraju da budu učinjeni sa određenom namerom "teret dokazivanja ovisi o predmetu i prirodi svakog slučaja koji se iznese pred sud"⁹⁷. Ovaj sud je u slučaju *Guinea* odlučio da se ovo pravilo treba primenjivati "fleksibilno" kada je suprotna strana "u boljoj poziciji da iznese određene činjenice"⁹⁸.

127. Prema tome, Tužiteljevo oslanjanje na činjenicu "da nema preciznih podataka o broju ubijenih Srba ili o broju nestalih tokom *Oluje*"⁹⁹ je potpuno pogrešno. Tužitelj je po ovom pitanju bio u velikoj mogućnosti da pomogne sudu u proceni, ali je on to odbio da učini.¹⁰⁰

128. Takođe bi trebalo imati na umu da iako je 200.000 ljudi pošteđeno, ako je to prava reč, i izbeglo smrt, sama ta činjenica ne umanjuje Tuženikov slučaj.

129. Kako sam već napomenuo ranije, ICTR i ICTY pokazuju da je moguće izvući zaključke iz prirode i obima napada, tokom druge faze; kažemo da ih i po prirodi i po obimu imamo više nego dovoljno.

130. Izrečeno u Brionskom planu – prva faza - nema potrebe da se namera izvlači iz indirektnih i posledičnih dokaza. Sud ne treba da se zamara sa rešavanjem "hamletovskih" teza profesora Sands-a, gde on raspravlja da se namera možda razlikuje od napada na "državu, ili na region, ili na grad, ili na selo, ili na dolinu, ili na čak nešto manje"¹⁰¹ ili o malo manje ekspanzivnim tezama Sir Keir Starmer-a koji je izjavio da "brojevi nisu bez nekog značaja"¹⁰².

131. Sud je ovlašćen da u Kontratužbi pronade nameru kada je zadovoljeno i relativno malo radnji iz člana II Konvencije, ali kada su oni izvesno (osim nekih nepredviđenih okolnosti ili intervencija) rezultat Tužiteljevog

⁹¹ Lista direktnih žrtava peracije *Oluja* dostupna na <http://veritas.org.rs/wp-content/uploads/2013/02/Oluja-spisak-direktnih-zrtava2.pdf>.

⁹² Gotovina i dr., Reynud Theunenes, Ekspertski izvještaj: Hrvatske oružane snage u operaciji *Oluja*, Deo II, strana 189.

⁹³ Izvještaj o situaciji o ljudskim pravima na teritoriji bivše Jugoslavije koje je dostavila Elizabeth Rehn, Specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava, u skladu sa Rezolucijom Komisije 1995/89 i Odluka Ekonomskog i Socijalnog Saveta 1995/290, UN doc. S/1995/933, 7. novembar 1995, strana 8.

⁹⁴ CMS, paragraf 1242, Izvještaj o situaciji o ljudskim pravima na teritoriji bivše Jugoslavije koje je dostavila Elizabeth Rehn, Specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava,

u skladu sa Rezolucijom Komisije 1995/89 i Odluka Ekonomskog i Socijalnog Saveta 1995/290, UN doc. S/1995/933, 07. nov. 1995, strana 7, paragraf 18.

⁹⁵ Blagojević i dr., IT-02-60-T, Prvostepen presuda, 17 januar 2005., paragraf 647.

⁹⁶ RC, paragraf 11.107.

⁹⁷ Ahmadou Sadeo diallo (Republic of Guinea v. Democratic Republic of Congo), Presuda I.C.J. Izveštaj 2010. (II), strana 660, paragraf 54.

⁹⁸ Ahmadou Sadeo diallo (Republic of Guinea v. Democratic Republic of Congo), Presuda I.C.J., Izveštaj 2012(I), strana 332, paragraf 15.

⁹⁹ RC, paragraf 11.85.

¹⁰⁰ RC, paragrafi 11.87-11.93.

¹⁰¹ CR 2014/6, paragraf 31 (Sands).

¹⁰² CR 2014/12, paragraf 3 (Starmer).

plana i akcija i kada je Tužitelj bio zadovoljan njihovim rezultatom.¹⁰³

132. Štaviše, sud je našao "da je opšte prihvaćen stav da se genocid može počinuti i kada postoji namera da se uništi grupa unutar geografski određenog prostora... Kako je Žalbeno veće ICTY reklo, i... Tuženi prihvatio, a prilike koje su se pružile počinocima su značajne."¹⁰⁴

133. Ako su hrvatski planeri bili osujećeni u svojim planovima brojnim faktorima, brzinom kojom su se ispraznili gradovi, konfiguracijom terena, snalazljivošću onih koji su bežali, pažnjom međunarodne zajednice, ili čak nepristajanjem oficira na terenu na logiku ovoga plana, to je samo puka sreća koja je sprečila izvršenje planirane kriminalne namere.

134. Nema sumnje da su dela iz člana II Konvencije bili nasumična dela nasilja, slučajne posledice zakonite vojne akcije ili prekoračenja vojnih potreba. Znamo da je plan bio usmeren na iseljenje 200.000 ljudi ili bar njihovog značajnog dela, bez obzira šta je realizovano. Znamo da je plan eskalirao i nasilje je bilo njegova automatska posledica.

TREĆA FAZA: NAPADI NA ONE KOJI SU OSTALI

135. Treća faza, napadi na one koji su ostali. Treća faza, smrtonosni nastavak, odigravao se u Krajini nekoliko meseci nakon što je početna operacija završena.

136. Dozvolite mi da posudim, ako smem, perspektivu koju je zauzeo Sir Keir Starmer kada je analizirao operaciju u Vukovaru: "vratimo se unazad da pogledamo šta se desilo i onda pogledajmo unapred da vidimo šta se desilo potom"¹⁰⁵. Do sada što se tiče gledanja unazad, naš stav je da je izlaganje Tužitelja – daleko od realnosti.

137. Tužiteljeva osnovna tvrdnja je da operacija *Oluja* nije bila fizičko uništenje srpske populacije u Krajini, već zakonita operacija čiji cilj je bio " vraćanje kontrole nad suverenom teritorijom"¹⁰⁶. Oni bi se zadovoljili objašnjenjem da je to bila kampanja etničkog čišćenja, prije nego da je bila genocidna, jer na taj način ova akcija ne bi ni bila predmetom nadležnosti ovoga suda.

138. Pozivam sud da ispita obe situacije. Osvrćući se unatrag, do 8. avgusta 1995., operacija *Oluja* je postigla svoj apsolutni cilj. Po rečima generala Leslia vođena je "veoma stručno. Ako joj je cilj bio da se lokalno stanovništvo očisti iz regiona."¹⁰⁷

139. A sada želim da pogledamo unapred, jer bilo kako bilo, bez obzira da li je moja analiza prve i druge faze tačna, niko ne može da spori činjenicu da su 8. avgusta Srbi bili na koljenima. Oko 200.000 civila je bilo poniženo, mučeno, ubijeno ili iseljeno u ta tri-četiri zastrašujuća dana. Hladnokrvna efikasnost ne počinje sa onim što vidimo unazad. Pet godina borbe brutalno je okončano. Demoralisani, bežali su, spasavajući gole živote sa nešto stvari i sa malo dostojanstva koje su mogli da ponesu sa sobom.

140. Gospodine Predsedniče, članovi suda, ako je postojao ijedan trenutak u kome se mogla testirati hrvatska namera, to je bio ovaj trenutak. Povratili su svoju teritoriju; očistili su svoju teritoriju. Ovde je trebalo da stane nasilje.

141. Ono što je usledilo nesumnjivo je najšokantniji aspekt ove cele operacije i pomoći će sudu da odluči o pravoj nameri.

142. Ostali su oni koji nisu mogli pobeći; najranjiviji, starci, nepokretni i slabi. Za razliku od nesretnih žrtava četvrte faze u Vukovaru, ovi nisu selektovani po umešanosti u vojne aktivnosti.¹⁰⁸

143. Ne možemo se zavaravati da hrvatsko rukovodstvo to nije i planiralo. Kako je to zabeležio Janko Bobetko, načelnik glavnog Stožera oružanih snaga RH u to vreme u svojoj knjizi "Sve moje bitke", operacije od 1994. do operacije *Oluja* su bile delom koncentrisanog plana koji su "razrađivani do najsitnijih detalja".¹⁰⁹

144. Kako je primetio Gotovina, tokom brionskog planiranja prve faze, ako oni "nastave sa pritiskom, neće biti mnogo civila samo oni koji moraju da ostanu, koji nemaju mogućnosti da odu".¹¹⁰

145. Nema sumnje da su oni, kao Mile Sovilj i Božo Šušić, čiji su vam iskazi predstavljeni u sredu, ostali jer su verovali Tuđmanovom pozivu da "oni koji nisu okrvavili ruke" mogu da ostanu. Kako je našlo Pretresno veće u slučaju *Gotovina i dr.* – paragraf 2373 - Gotovina je bio svestan verovatnoće napada; naravno, nama nije potrebna presuda da to saznamo.

146. Trenutak u istoriji, kako smo čuli od Sir Keir Starmer-a, koji je prethodio Tužiteljevoj četvrtoj fazi, bio je jedan trenutak ovoga užasnog rata. Ovo je taj trenutak, koji je zlokobniji od bilo kog u hrvatskom ratu.

147. Kako je primetio predsednik Tuđman, tokom Brionskog sastanka, primedba se tiče hrvatskih snaga pre

¹⁰³ Vidi R v. Woollin (1999) 1 Cr App. R HL objavljeni test za određivanje nemera u pravu UK.

¹⁰⁴ Bosanska presuda, strane 126-127, paragraf 199.

¹⁰⁵ CR 2014/8, paragraf 33 (Starmer).

¹⁰⁶ RC, paragraf 12.2.

¹⁰⁷ ICTY, *Gotovina i dr.*, svedočenje svedoka Andrew Leslie, 22. april 2008, transkripti strana 2015.

¹⁰⁸ ICTY, Mrkšić, Prvostepena presuda, paragraf 476.

¹⁰⁹ CMS, fusnota 1040.

¹¹⁰ Brionski transkripti, strana 15.

operacije, "teško ih je držati na uzdi"¹¹¹. Ovo je bio trenutak kada su hrvatske snage bile u potpunosti puštene sa lanca.

148. Sposobni su otišli. Pet hiljada njih u zamci. Nisu bili nikakva pretnja ni teritorijalnom integritetu ni nezavisnosti ni čoveku ni životinjama. Opkoljeni, bespomoćni, čekaju.

149. Nezavisni dokazi hrvatskih organizacija i personala UN-a, ukazuju da je napuštena populacija, koja je preostala u sektorima *Jug* i *Sever*, bila sistematski napadana od strane hrvatskih snaga, koje su se svojski trudile da spreče pripadnike UN-a da uđu u gradove i sela, kako bi prikrili svoje genocidno ponašanje. Najmanje 120 ih je upucano u potiljak. Stotine su ubijene u sektorima *Jug* i *Sever*. Tačan broj verovatno nikada nećemo saznati.¹¹²

150. Kako je izvestila PMEUE, do kraja septembra 1995, 73% srpskih kuća je bilo spaljeno i opljačkano u 243 sela koja su obišli.¹¹³ To znači hiljade domova. Kako se kaže u izveštaju UN-a od 4. novembra 1995., samo u sektoru Jug, 17.270 kuća je uništeno ili oštećeno nakon operacije *Oluja*.¹¹⁴

151. Iako negira odgovornost, Tužitelj priznaje da je bilo "kontinuiranog paljenja i pljačkanja" sve do 9. septembra 1995.¹¹⁵ Mesec dana nakon što je operacija čišćenja navodno završena, i nakon što je teritorija došla pod kontrolu Tužitelja, Krajina, Srbi i njihova imovina su nastavili goreti.

152. I to nije stalo tu; hrvatske snage su ubijale stoku, zagađivali bunare i vodene tokove, krali i odnosili imovinu, uključujući i drva spremljena za nadolazeću zimu¹¹⁶. Simboli srpske zajednice u tom području su takođe uništeni tokom i nakon operacije – kuće crkve, manastiri i kulturna dobra su devastirana i spaljena.¹¹⁷

153. UN su izvestile da je doslovno sva napuštena srpska imovina opljačkana.¹¹⁸ Pljačkanje srpske imovine smanjilo se u oktobru, ali prema izveštaju samo zato "jer više nije ostalo ništa za pljačkanje".¹¹⁹

154. Ovaj dokaz je u skladu sa zaključcima Pretresnog veća u slučaju *Gotovina i dr.* da su hrvatske vojne snage i specijalna policija nastavili da napadaju srpske civile

iz Krajine. Počinili su veliki broj ubistava, nehumanih dela, dela okrutnog postupanja, te dela uništavanja imovine i pljačkanja tokom avgusta i septembra 1995.¹²⁰ Presuda Žalbenog veća u slučaju *Gotovina i dr.* ne osporava ove zaključke.

155. Ovi nalazi i sveukupni dokazi pokazuju stravično uništavanje i, *inter alia*, sistematsko isterivanje iz kuća, lišavanje osnovnih uslova za život i uslova stanovanja, uključujući odeću i higijenske potrepštine,¹²¹ te stvaranje drugih okolnosti koje vode ka postepenom izumiranju starijih i bolesnih stanovnika.

156. Šta je Tuđman radio dok su goreli Krajina i njeni ljudi? Da li je istupao da stiša situaciju ili je potpaljivao ta genocidna dela?

157. Kako je zaključilo Pretresno veće u slučaju *Gotovina*, a Žalbeno nije dovelo u pitanje, nekoliko nedelja nakon operacije *Oluja*, Tuđman je na javnom skupu u Kninu izjavio:

"Ali danas, to je hrvatski Knin i nikada više nema povratka na ono što je bilo, da nam usred Hrvatske šire rak koji je razarao hrvatsko nacionalno biće, koji nije dopuštao da hrvatski narod bude zaista sam svoj na svome, da Hrvatska bude jednom sposobna za samostalan i suveren život pod kapom nebeskom u svjetskoj zajednici suverenih naroda... do toga da neslavno nestanu iz Knina i iz ovih krajeva kao da ih nikada nije ni bilo...Kao što rekoh, nisu imali vremena da pokupe ni svoje prljave pare, devize niti gaće."¹²²

158. I tako završava moje osvrtanje unapred. Kako je hrvatski ministar odbrane Špegelj izjavio 1991.:

"Slušaj me komandire. Prvo će biti pobjeđena sva tvoja komanda, niko neće preživjeti, neće pošteđeti nikoga. Odustani od bilo kakve iluzije davanjem uzbune".¹²³

159. I tako ono što je obećano napokon je postignuto. Ako i dalje postoji sumnja šta je bila namera operacije *Oluja* - da se stanovništvo istera, odnosno oslobodi Krajina ili fizičko uništenje krajiških Srba, finalna - treća faza - to konačno dokazuje i odbacuje sve sumnje.

¹¹¹ Brioski transkripti, strana 10.

¹¹² Primjer, CMS, paragrafi 1258-1312.

¹¹³ CMS, paragraf 1325, RS paragraf 773.

¹¹⁴ CMS, aneks 58.

¹¹⁵ RC, paragraf 11.103-11.108.

¹¹⁶ CMS, fusnota 1271.

¹¹⁷ CMS, fusnota 1272.

¹¹⁸ Izvještaj o situaciji o ljudskim pravima u Hrvatskoj u skladu sa rezolucijom 1019 (1995) Saveta Bezbednosti, od 25. decembra 1995, UN doc. S/1995/1051, strana 5.

¹¹⁹ UNMO HQ sektor Jug i Hrvatski aktivistički tim za ljudska prava (HRAT), Pregled situacije o humanitarnim pravima u sektoru Jug, 4. oktobra – 4 novembra. 1995. (izdaili Major Peter Marti i Kapetan Kari Anttila) (CMS, aneks 58).

¹²⁰ ICTY, *Gotovina i dr.*, Prvostepena presuda, paragraf 2307.

¹²¹ Akayesu, Pretresno veće, 2 septembra 1998, paragraf 506; vidi takođe Kayshema i Ruzindana, prvostepena presuda od 21. maja 1999, paragraf 116; i Brđanin, Prvostepena presuda, 1. septembar 2004, paragraf 619.

¹²² *Gotovina i dr.*, Prvostepeno veće, paragraf 2306.

¹²³ MC, aneks 148.

ZAKLJUČNE PRIMEDBE

160. Tako da zaključimo: Većina od 200.000 ljudi, žena i dece, koji su živeli na tom području, iščupani su iz ko-rena u atmosferi sveopšteg terora i naterani su da napu-ste svoje domove u Hrvatskoj kako ih ne bi ubile, fizički ili mentalno povredile hrvatske snage. Stariji, bolesni i nemoćni, ostavljeni sudbini, postali su predmetom ne-milosrdnih okrutnih napada koji su im učinili daljnju egzistenciju nemogućom. Tuženi smatra da nema sum-nje da su sva ova dela deo jedne operacije, koja je ispla-nirana na Brionima, sa namerom da se unište Srbi iz Krajine. Hrvatsko rukovodstvo je znalo da će kombina-cija ovih zločina neminovno rezultirati fizičkim unište-njem Srba iz Hrvatske i sa jasnom namerom, koja proi-zilazi iz tih dela, da se fizički unište pripadnici etničke grupe.

ČLAN III KONVENCIJE O GENOCIDU

161. Tuženi posredno predlaže, ako sud ne prihvati pri-marni predlog (genocid), da Hrvatsku proglasi odgo-vornom po članu III (b) do (e) Konvencije: za planiranje izvršenja genocida, neposredno i javno podsticanje na vršenje genocida, pokušaj genocida ili saučesništvo u genocidu. Svi *izneti* argumenti se odnose i na ove oblike odgovornosti.

ČLAN IV: PROPUŠTANJE DA SE KAZNE POČINIOCI

162. Konačno, govoriću i o Tužiteljevom propuštanju da kazni počinioce. Kako je to rekao Tužitelj,

"važnost obaveze iz člana I da se kazni delo genocida odražava se kroz odredbe Konvencije. Član IV izrazito zahteva da se o-sobe koje su počinile genocid ili bilo koje delo koje je navedeno po u članu III biće kažnjeni "bez obzira da li upravljaju državom, obavljaju funkcije ili su obični pojedinci. ".¹²⁴

163. Kako je pokazano u Kontratužbi, hrvatsko sudstvo nikada nije pokrenulo krivične procese protiv počinioca zločina počinjenih tokom i nakon operacije *Oluja*, čak ni za ratne zločine ili zločine protiv čovečnosti.

164. Dokazima na koje se oslanja Tužitelj kada kaže da je ispunio svoju obavezu procesuiranja počinioca, treba uzeti sa određenom rezervom.

165. Tužitelj se poziva na " Izveštaj OSCE o procesima za ratne zločine u Hrvatskoj od 27. oktobra 2009.". O-vaj izveštaj ima neke kontradikcije. S jedne strane, su-geriše da Hrvatska "saraduje po pravnim pitanjima u re-šavanja ratnih incidenta koliko god je to moguće"; a s druge strane se kaže "ozbiljni neprocesuirani ratni zlo-čini" ostaju i dalje "glavnim pitanjem"¹²⁵. Tužitelj se u svojim dokazima uopšte ne bavi ovim pitanjem niti po-kazuje da je ono rešeno.¹²⁶

166. Nema dokaza da je Hrvatska procesuirala počini-oce zločina počinjenih tokom operacije *Oluja*. Potvrđu-jući da prihvata da se desilo nešto od uništavanja u tre-ćoj fazi, Tužitelj tvrdi u *Odgovoru* da su "hrvatska po-licija i sudstvo proveli nekoliko stotina procesa koji se tiču uništavanja srpske imovine".¹²⁷ Ipak, Tužitelj izbe-gava temu propuštajući da dostavi bilo kakve dokaze.

167. Tužitelj izbegava da ponudi bilo koji dokaz kojim bi potvrdio svoju tvrdnju. Iako je bio jedini koji je imao kontrolu nad tom regijom počev od 5. avgusta 1995. pa na ovamo, Tužitelj ne dostavlja sudu niti jedan dokaz za tih "nekoliko stotina slučajeva", niti dostavlja speci-fikaciju uništenja do kojeg je došlo, niti objašnjava kako je do toga došlo uprkos činjenici što je 150.000 njegovih vojnika bilo u toj regiji.

168. Tužitelj tvrdi da je ispunio svoju obavezu "sarad-njom sa ICTY-em u slučaju Gotovina, Markač i Čer-mak"¹²⁸. Međutim, kad znamo da su bile stotine počini-laca, ovo se ne može prihvatiti kao ispunjenje te oba-veze.

169. Nijednom rečenicom na stotinama strana podne-saka Tužitelj ne sugeriše da je ijednog momenta prihva-tio da je Republika Hrvatska, pod Tuđmanovim ruko-vodstvom, učinila bilo šta loše tokom operacije *Oluja*.

170. Naravno da Tužitelj nije ispunio svoju obavezu: 5. avgust se slavi kao državni praznik. Učesnici operacije *Oluja* su heroji, a ne osumnjičeni ili kriminalci. Jasno je da je Tužitelj prekršio obavezu da kazni počinioce, kako je trebalo uraditi po članu I i IV Konvencije.

171. Hvala vam na vašem vremenu, gosp. Predsedniče, poštovane sudije, možda je vreme za pauzu.

¹²⁴ RC, paragraf 9.82.

¹²⁵ RC, paragraf 2.69 (2), citat OSCE Status Izveštaja o Raz-voju i aktivnostima za vreme mandata, od 27. oktobra 2009. strana 2.

¹²⁶ Isto, paragraf 2.70-2.80.

¹²⁷ RC, paragrafi 11.106, 11.108.

¹²⁸ APC, paragraf 4.42.

Zasedanje, petak 14. mart 2014. u 11.35 h

Gosp. ŠABAS (SCHABAS)

POBIJANJE HRVATSKIH ARGUMENTA KOJI SE ODNOSE NA SRPSKU KONTRATUŽBU

1. Fokusiraću se na *Dodatne podneske*, koje je hrvatska strana dostavila 2012., kao i na jedan skorašnji događaj koji nema veze ni sa jednim od podnesaka. Naravno, tu mislim na presudu Žalbenog veća ICTY-a u *slučaju Gotovina i Markač*, koja je donesena u novembru 2012. godine.

2. Članovi suda, Srbija nije započela ovaj proces pred ICJ-em. Srbija se čak nadala da će, nakon odluke u *Bosanskom slučaju*, Hrvatska shvatiti krhkost svoga pozivanja na Konvenciju o genocidu iz 1948. i da će prekinuti ovaj proces. Međutim, to se nije desilo. Zato je Srbija podnela svoju Kontratužbu. Kontratužba se razlikuje od prava na odbranu, ali se Kontratužba takođe odnosi prema njoj u određenom smislu, da upotrebim reči koje je koristio sud, Kontratužba je "reakcija" na tužbu¹. Sud je primetio ovu duplu funkciju kontratužbe. Namera joj je da odbije tužbeni zahtev Tužitelja, čime podseća na odbranu, ali takođe ide dalje proširujući predmet rasprave². Naravno, Kontratužbom koja navodi genocid, nikada se ne može sasvim odbraniti od optužbi za genocid, zabrane koja je *erga omnes* obaveza.³ Ali je to u potpunosti legitimno i osnovano kao odgovor Tuženog koji je bio primoran da se pojavi pred sudom zbog pogrešnih i pravno neosnovanih optužbi.

3. U sadržajima raznih izvora koji se bave ovim kompleksnim konfliktom, koji je počeo 1991. i koji je okončan Dejtonskim sporazumom 1995., u što spadaju i presuda ovoga suda iz 2007. i sudska praksa ICTY-a, a koji su relevantni, često se koristi odrednica "etničko čišćenje". Kada se raspala Jugoslavija i nastale nove države, razni učesnici pribegli su primeni sile, uključujući i teško kršenje međunarodnog humanitarnog prava, u cilju da promovišu nove državne formacije koje su bile homogenije u etničkom smislu nego što je to bio slučaj u multinacionalnoj državi koja je nastala 1919. na ruševinama starih imperija istočne i centralne Evrope. Jedna

od najvećih pojedinačnih epizoda etničkog čišćenja odigrala se u avgustu 1995. kada je 200.000 stanovnika Krajine, u roku od nekoliko dana, isterano iz domova svojih predaka, u koje se većina njih nikada nije vratila. Popis stanovništva iz 2011. u Hrvatskoj pokazuje nam skalu transformacija koje su se odigrale unutar državnih granica: na popisu iz 2011. je bilo 186.633 etničkih Srba koji i dalje žive u Hrvatskoj, što je oko 32% od ukupnog broja etničkih Srba koji su živeli u zemlji 20 godina ranije. Najveću zaslugu za ovu posledicu ima operacija *Oluja*.

4. U presudi iz 2007., ovaj sud je raspravljao o konceptu "etničkog čišćenja", i rečeno je da to u praksi znači da je "određena regija postala homogena korišćenjem sile ili zastrašivanjem kako bi se uklonile osobe koje pripadaju određenoj grupi sa željenog područja." Neću se sada detaljno pozivati na paragraf 190. iz Presude iz 2007.; taj paragraf je već više puta citiran tokom ovog procesa. Nema neslaganja između stranaka da iako genocid i etničko čišćenje nisu sinonimi - kako je to rečeno i u Presudi u *slučaju Bosna* - "dela etničkog čišćenja se mogu pojaviti paralelno sa delima zabranjenim Članom II Konvencije, i mogu biti značajna u indikovanju prisustva specijalne namere... koja inspiriše ta dela"⁴. Drugim rečima, dela etničkog čišćenja mogu da obezbede dokaze o nameri da se uništi grupa. Tako je sud govorio 2007. godine. A to je naročito relevantno, tvrdim, gospodine Predsedniče, članovi suda, kada je grupa faktički uništena, kao što je to slučaj sa Srbima iz Krajine.

PRESUDA GOTOVINI

5. Dozvolite mi sada da se pozabavim problemom koji je nastao presudom u *slučaju Gotovina*. Od zadnjih pisanih podnesaka koje smo predali u vezi sa ovim slučajem, desili su se neki važni događaji u sudskoj praksi

¹ Tužba po Konvenciji o prevenciji i kažnjavanju zločina genocida (BiH v. Jugoslavija), Kontratužba, Naredba od 17. Decembra 1997., ICJ, Izveštaj 1997., strana 256, paragraf 27.

² Isto.

³ Tužba po Konvenciji o prevenciji i kažnjavanju zločina genocida (BiH v. Jugoslavija), Kontratužba, Naredba od 17.

Decembra 1997., ICJ, Izveštaj 1997., strana 258, paragraf 35.

⁴ Tužba po Konvenciji o prevenciji i kažnjavanju zločina genocida (BiH v. Srbija i Crna gora), Presuda, ICJ Izveštaj 2007 (I) (nadalje *slučaj Bosna*), strana 122, paragraf 190.

ICTY-a. *Gotovinin* slučaj je proces protiv trojice optuženika iz hrvatske vojne i civilne vlasti koji su bili zaduženi za izvođenje operacije *Oluja*. Kada je Tužitelj predao zadnje pisane podneske u svojim *Dodatnim podnescima* za Republiku Hrvatsku, 30. avgusta 2012., prvostepena presuda u *slučaju Gotovina* je već bila donesena. Tužitelj tvrdi da je pronašao argumente u odlukama i ocenama jednoglasnog Pretresnog veća koje su korisne za njegove teze a štetni za Kontratužbu, ali to je stavljanje maske na lice jer je to vrlo neprijatna odluka za Hrvatsku.

6. Zbog toga je Tužitelj, u svojem zadnjem pisanom podnesku, stalno podsećao sud da je odluka Pretresnog veća u *slučaju Gotovina* pod žalbom. Više je poklanjao pažnju nekim materijalima koji su dostavljeni u žalbi od strane Tužioca, naročita pažnja je poklanjana stavovima izvučenim iz izveštaja američkih vojnih eksperata.⁵ Očito je da bi Srbija volela da je prvostepenu presudu u *slučaju Gotovina* potvrdilo i Žalbeno veće, a to bi se i desilo da je samo jedan od sudija drugačije glasao. Da jeste, možda bi Tužitelj lakše shvatio uzaludnost svojih tvrdnji. Tužitelj je i sam bio jako nervozan po pitanju ishoda žalbenog postupka. Tužitelj je upotrebio reči u svojim pisanim podnescima, zbog kojih se sada verovatno kaje, u kojima je pozvao Sud da se ne vezuju previše za odluku Žalbenog veća jer tu odluku svakako treba preispitati.⁶

7. Stvari su se dramatično promenile donošenjem presude Žalbenog veća. Tada su bila samo dva optužena, jer je jedan od njih trojice bio oslobođen u prvostepenom postupku. A preostalu dvojicu je oslobodilo Žalbeno veće. Malo je reći da je odluka Žalbenog veća kontraverzna. Dvojica sudija, koja se nisu složila sa mišljenjem većine, koristili su izuzetno oštar ton u izražavanju svojih mišljenja, grub jezik koji je potpuno nekarakterističan za izdvojena i neslagajuća mišljenja sa ostalim članovima veća što se vidi iz dotadašnje sudske prakse žalbenih veća. Sudija Pocar, bivši predsednik ICTY-a, napisao je: "Ja se iz osnova ne slažem sa odlukom Žalbenog veća, jer je ona u suprotnosti sa bilo kakvim osećajem za pravdu."⁷ Sudac Agius, sadašnji potpredsednik suda napisao je: "Poštujem, ali se nikako ne slažem sa većinom zaključaka koje je donela većina u žalbenoj presudi."⁸

8. Gospodine predsedniče, vaše ekscelencije, mnogo je rečeno na ovom pretresu o značaju materijala ICTY-a, i neću ponavljati moje već ranije iznesene primedbe. U *slučaju Bosna*, ovaj sud je rekao da su "činjenični i

pravni nalazi ICTY-a koji se tiču krivične odgovornosti pred tim sudom od izuzetnog značaja", dodajući da "u ovom slučaju ovaj sud u potpunosti računa na prvostepene i žalbene presude ICTY-a koje se bave događajima važnim za ovu raspravu." I tu nastaje problem. U *Bosanskom slučaju*, prvostepene i žalbene presude su bile relativno dosledne što se tiče određivanja obima genocida. Ovaj sud se nije susretao sa slučajem gde je sam Tribunal oštro podeljen. U ovom slučaju razilaze se pogledi Pretresnog veća i većine Žalbenog veća, a da i ne pominjem dva suprotna mišljenja, što dovede ovaj sud do dileme koja se nije pojavila 2007.

AUTORITET ŽALBENOG VEĆA

9. Od osam sudija ICTY-a, koji su sudili Gotovini u Pretresnom i Žalbenom veću, tri u Pretresnom i pet u Žalbenom veću, petorica njih su bili za to da se osude Gotovina i Markač. Pretresnim većem je predsedavao sudija Alphonsus Orie, vrlo cenjeni holandski krivičar, koji je radio u ranim godinama Tribunala kao branilac. Sudac Orie izabran je u ICTY 2001. i od tada je bio sudija pretresnog veća u mnogim značajnim slučajevima. Videli ste ga pre dva dana na videu koji smo vam prikazali kako unakrsno ispituje svedoka. Mišljenje sudije Orie i mišljenje njegove dvojice kolega – koje su osporili trojica sudija Žalbenog veća - i dalje zaslužuje pažnju ovoga suda. U Žalbenom veću, dvojica sudija koja su izrazila svoje neslaganje sa presudom većine, su takođe veliki pravnički umovi i autoriteti. Sudija Fausto Pocar, koji je izabran da dovrši mandat preminulog Antonio Cassesse-a, i sam je prije toga bio predsednik, a prije toga je bio član i predsedavajući Komiteta za ljudska prava pri UN-u. Sudija Carmel Agius služio je kao viši prvostepeni i žalbeni sudija na Malti više od dve decenije pre nego je izabran za sudiju ICTY-a, gde je trenutno potpredsednik. Ne treba uzimati olako njihova mišljenja.

10. Da razjasnim, na nijedan način ne želim da osporavam kredibilitet trojice sudija koji su činili većinu Žalbenog veća u *slučaju Gotovina*, niti da prekoravam predsednika Thodor-a Merona, koji je veliki pravnik i neko ko ima velike doprinose u međunarodnom pravu. Ali neke njegove presude su kontraverzne i možda je pogrešio u *slučaju Gotovina*. Za jedna spornu odluku, koju je doneo nekoliko meseci nakon slučaja *Gotovina*, nedavno je Žalbeno veće objavilo da je pogrešna, jer je zasnovana na, kako je veće to nazvalo, "pogrešnim premisama".⁹

⁵ Dodatni podnesci Republike Hrvatske (APC), paragrafi 3.38 – 3.39.

⁶ APC, paragraf 4.12 (b).

⁷ Tužitelj v. Gotovina i dr. IT-06-90-A; suprotno mišljenje sudije Fausta Pokara, paragraf 39.

⁸ Isto, izdvojeno mišljenje sudije Carmela Agius-a, paragraf 1.

⁹ Tužilac v. Šainović (ICTR-IT-05-87-A), Presuda, paragraf 1623.

11. Gospodine Predsedniče, članovi suda, unutar nacionalnih pravnih sistema postoji generalno mišljenje da su presude najviših sudova, vrhovnih i viših sudova, superiornije ne samo zato što se bave odlukama nižih sudova kao pravnim pitanjem već i stoga što su oni kvalitetniji i zato imaju veći autoritet u materijalnom smislu. Razlog je taj što je većina članova viših sudova odbačena iz reda najiskusnijih, starijih i najsofisticiranijih sudija neke zemlje. I zaista, da to nije tako, viši sudovi ne bi imali dignitet koji je potreban da ispune svoju ulogu viših sudova. Ali ovo nije nužno slučaj u međunarodnim krivičnim tribunalima.

12. Prvi međunarodni krivični tribunal, Međunarodni vojni sud i Međunarodni vojni tribunal za daleki istok, nisu imali žalbena veća. Nije bilo prava na žalbu. ICTY je prvi međunarodni sud sa pravom na žalbu. U statutu Tribunala, kako je predložio Generalni sekretar a Savet bezbednosti usvojio, predviđeno je da postoji žalbeno veće jer je bilo nužno osigurati pravo na žalbu optuženoj osobi. Generalni sekretar je rekao da je to potrebno jer je pravo na žalbu jedno od osnovnih elemenata individualnog civilnog i političkog prava.¹⁰ Statut Tribunala za Jugoslaviju i Ruandu, isto se može reći i za ICC, ne prave nikakvu razliku između iskustva, sposobnosti ili statusa sudija u žalbenom veću. Kako se biraju članovi žalbenog veća ICTY? To se odlučuje unutar suda, između samih sudija, ne javno, presudno je mnoštvo raznih faktora koji nemaju veze sa znanjem i sposobnostima pojedinaca. Ovo govorim da pokažem da pretpostavke, koje možda imamo o kvalitetu pojedinaca, koji čine viša i vrhovna sudska tela, nisu nužno ispunjene pred ICTY-jem. Čini se iz Statuta da je superiorni status žalbenog veća ustanovljen samo na osnovu jednog principa: veći je. Dok pretresno veće ima tri sudije, žalbeno veće ima pet. Ovo nije u suprotnosti sa Evropskim sudom za ljudska prava, gde su sudije jednake, ali gde je Veliko veće od većeg autoriteta zato što ima više nego duplo članova.

13. Što se tiče Tužioca i optuženih – strana u postupku - u *slučaju Gotovina*, većina sačinjena od trojice sudija Žalbenog veća preinačila je jednoglasnu presudu trojice sudija Pretresnog veća. Ali ovaj sud se ovde ne bavi obavezujućim dejstvom presude. Već da li su ili nisu zaključci Pretresnog i Žalbenog veća ubedljivi. Gledajući iz te perspektive, razlog zbog kojega trojica sudija, koji čine većinu u Žalbenom veću, trijumfuju nad trojicom jednoglasnih sudija Pretresnog veća je, rekao bih, pojednostavljen i mehanički način analiziranja ovog kompleksnog slučaja. Zato bi bilo ispravnije posmatrati slučaj *Gotovina* da je pet prema trojici sudija zaključilo,

znači većina je zaključila, da je bilo udruženog zločinačkog poduhvata, u koji je bilo uključeno rukovodstvo Hrvatske a čiji je cilj bilo proterivanje Srba iz Krajine.

14. Gospodine Predsedniče, vaše ekscelencije, sudska praksa koju ovaj sud uspostavi u *slučaju Gotovina*, biti će korištena i u drugim slučajevima. Međunarodni sud pravde treba poštovati i dati određenu težinu dokazima koje je detaljno i opširno razmotrilo Pretresno veće. Ovaj bi sud morao dati i određen značaj lakonskoj, paušalnoj i skućenoj prirodi rezonovanja većine u Žalbenom veću, a što su kao manu navela obojica sudija koja su izrazila svoje neslaganje. Zaista, većina u Žalbenom veću nije se izjašnjavala o mnogo važnih pitanja koje je utvrdilo Pretresno veće izričući osuđujuću presudu Gotovini i Markaču.

15. Iz tih razloga, ovaj sud mora vrlo pažljivo i veoma iznijansirano pristupiti spornim porukama koje proizilaze iz odluka ICTY-a u *slučaju Gotovina*.

ZLOČIN PROTIV ČOVEČNOSTI PROGONOM

16. U svojim dopunskim zapažanjima, koja su predata Žalbenom veću nekoliko meseci pre donošenja odluke o Gotovini – dodatni podnesci – Tužitelj je tvrdio da ako presuda i opstane ona neće biti od pomoći Kontratužbi.¹¹ Hrvatska je odbacila ideju da se desio progon kao zločin protiv čovečnosti i da je on pripreman kao deo udruženog zločinačkog poduhvata u koji su bili uključeni predsednik Tuđman i drugi visoki zvaničnici hrvatskog režima. Ergo, Pretresno veće je dovelo u pitanje tvrdnju da se desio "manji" oblik genocida tokom operacije Oluja, što je bio stav Hrvatske.

17. Hrvatska teza počiva na dve fundamentalne greške koje proizilaze iz pogrešnog tumačenja odluka Pretresnog veća i presude ovoga suda iz 2007. u *slučaju Bosna*. Prvo, Tužitelj je pogrešno shvatio vezu između genocida i zločina protiv čovečnosti. Drugo, Hrvatska je svojim selektivnim tumačenjem odluke Pretresnog veća u *slučaju Gotovina* previdela činjenicu da su u par navrata zaključili da je progon kao zločin protiv čovečnosti zaista bio deo zločinačkog udruženog poduhvata.

18. Gosp. Predsedniče, vaše ekscelencije, u više navrata u svojim podnescima Hrvatska je opisala genocid kao ekstremnu formu zločina protiv čovečnosti, oslanjajući se na reference iz Presude ovog suda od 2007.¹² Tužitelj pridaje značajnu pažnju ovoj tački, govoreći da to "umanjuje" Kontratužbu.¹³ Čak i ako u stvarnosti ta tačka ne može uticati na odluke, čini se pametnim pozvati se na to, ako zbog ničeg drugog, onda zbog toga da

¹⁰Izveštaj generalnog sekretara u skladu sa paragrafom 2 rezolucije Saveta bezbednosti 808 (1993). Un doc. S/25704, 3 Maj 1993, paragraf 116.

¹¹ APC, paragrafi 1.3, 4.11, 4.16, 4.19.

¹² APC, paragrafi 1.3, 4.11, 4.16, 4.19.

¹³ APC, paragrafi 4.15-4.16.

se pomogne sudu, treba li se tim baviti u presudi. U Presudi iz 2007. sud govori o vezi između genocida i zločina protiv čovečnosti, u stvari citira odluku Pretresnog veća ICTY-a u slučaju u kome se o ovome raspravljalo.¹⁴ Možemo da raspravljamo da li je sud imao ili nije imao nameru da usvoji sve iz tog dugog citata kao svoje mišljenje o tom pitanju. Bilo kako bilo, postoje brojni drugi autoriteti unutar pravne nauke međunarodnih krivičnih tribunala koji se bave pogledom na dve kategorije, genocidom i zločinom protiv čovečnosti, koje imaju određeni stepen autonomije.

19. Žalbeno veće ICTY-a, u jednom od slučajeva, Tužilac v. Krstić, nije moglo biti više dvosmisleno: "delo genocida ne uključuje radnje progona".¹⁵ Žalbeno veće je primetilo razlike u traženoj nameri, objašnjavajući npr. da je za razliku od zločina protiv čovečnosti „namera koja se traži za genocid nije ograničena samo na slučajeve gde počinilac želi uništiti samo civile“¹⁶. Još jedan autoritet, Međunarodna komisija za istragu u Darfur-u, kojim je predsedavao preminuli Antonio Cessese, u svom izveštaju dalo je mišljenje u skladu sa Rezolucijom Saveta Bezbednosti iz 2004. u kojem tvrdi da „genocid nije nužno najozbiljniji međunarodni zločin. U zavisnosti od okolnosti, međunarodni zločini kao što su zločini protiv čovečnosti ili široki spektar ratnih zločina mogu biti ozbiljniji i gnusniji od genocida“.¹⁷ Dostavljam ovaj materijal sudu kako bi pomogao u procenjanju ovog problema.

20. U *Dodatnim podnescima*, Tužilac tvrdi da je Pretresno veće „odbilo... u potpunosti“ tvrdnju da je „progona ubijanjem, nehumanim delima, surovim tretmanom, nestanci, pljačkanjem, bezobzirnim razaranjem“ činilo deo UZP-a.¹⁸ Tužilac tvrdi da je Pretresno veće donelo presudu samo za „manje ozbiljne forme“ progona kao zločina protiv čovečnosti.¹⁹ Dozvolite da citiram odluku Pretresnog veća o udruženom zločinačkom poduhvatu u slučaju *Gotovina*. U paragrafu 2310, koji je sada na vašim ekranima, Pretresno veće kaže:

"krivična dela deportacije i prisilnog premeštanja bila su srž udruženog zločinačkog poduhvata. Merama što su ih članovi političkog i vojnog vodstva u vezi s tim preduzimali u nameri i u provedbi ciljani su Srbi iz Krajine te su one stoga diskriminatorne. Raspravno veće zbog toga konstatuje da je cilj udruženog zločinačkog poduhvata predstavljalo i krivično delo progona (deportacija i prisilno premeštanje)".

Izvinjavam se sudu, ne postoji verzija na francuskom jeziku, tako da nemamo zvaničnog prevoda na tom jeziku. Sledeći paragraf, paragraf 2311, kaže:

"članovi hrvatskog političkog i vojnog vodstva odlučili su cele gradove tretirati kao cilj inicijalnog artiljerijskog napada. Deportacija Srba iz Krajine velikim je delom ostvarena putem protupravnih napada na civile i civilne objekte u Kninu, Benkovcu, Obrovcu i Gračacu, za koje je Pretresno veće utvrdilo da su izvedeni na diskriminatorskim osnovama. Na osnovi rečenoga, Pretresno veće konstatuje da su protupravni napadi na civile i civilne objekte takođe uključivali nameru i da ulaze u okvir cilja udruženog zločinačkog poduhvata".

I dalje (paragraf 2312):

"udruženi zločinački poduhvat takođe je predstavljao ili je uključivao uvođenje restriktivnih i diskriminatorskih mera kao progona, zločin protiv čovečnosti."

i konačno paragraf 2314:

"Pretresno veće konstatuje da su članovi hrvatskog političkog i vojnog vodstva delili zajednički cilj trajnog uklanjanja srpskog civilnog stanovništva iz Krajine putem sile ili pretnje silom, što je predstavljalo ili je uključivalo progona (deportacija, prisilno premeštanje, protupravni napadi na civile i civilne objekte, te diskriminatorske i restriktivne mere), deportacija i prisilno premeštanje".

U svetlu onoga što je rečeno u prethodna dva dana, ništa od ovoga ne iznenađuje.

21. Tužilac omalovažava presudu Pretresnog veća fokusirajući se na ono što su uglavnom tehničke razlike a tiču se oblika progona. Gotovina i Markač su zapravo optuženi za ubistvo kao zločin protiv čovečnosti.²⁰ Pretresno veće je reklo da "ubistva prikazana u poglavlju 5.3.2 te ubistvo Petra Bote predstavljaju progona u smislu zločina protiv čovečnosti."²¹ Takođe su osuđeni za zločin protiv čovečnosti "nehumana dela" i za ratni zločin "okrutnog postupanja".²² Pretresno veće je zaključilo da " nehumana dela i okrutno postupanje... predstavljaju progona kao zločin protiv čovečnosti"²³. Ubistva, nehumana dela i okrutna postupanja za koja su Gotovina i Markač osuđeni pod opštim nazivom "zločini protiv čovečnosti" nisu bili deo zločinačkog udruženog poduhvata, ali se smatraju prirodnom i predvidljivom

¹⁴ *Slučaj Bosna*, strana 121, paragraf 188.

¹⁵ Tužilac v. Krstić (IT-98-33-A), Presuda paragraf 229.

¹⁶ Isto, paragraf 226.

¹⁷ Izveštaj Međunarodne komisije za istraživanje kršenja međunarodnog humanitarnog prava i ljudskih prava u Darfuru, UN doc. S/2005/60, paragraf 522, naglasak na originalu.

¹⁸ APC, paragraf 4.13.

¹⁹ APC, paragraf 4.15.

²⁰ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, paragraf 1855.

²¹ Isto, paragrafi 1792-1800.

²² Isto, paragraf 1861.

²³ Isto, paragraf 2601.

posledicom ostvarenja udruženog zločinačkog poduhvata (UZP) koji je za cilj imao trajno proterivanje Srba iz Krajine.

22. Gospodine Predsedniče, članovi suda, tako funkcioniraju teorija o udruženom zločinačkom poduhvatu. Pojedinaac koji učestvuje u udruženom zločinačkom poduhvatu može biti osuđen ne samo za zločine koje je on ili ona nameravao da učini u sklopu udruženog zločinačkog poduhvata, već i za zločine koji su prirodna i predvidiva posledica ostvarenja UZP-a. Pretresno veće nije, naravno, zaključilo da je UZP uključivao genocid, jer za njega optužnica nije ni podignuta. Ali za njihov zaključak da je postojao UZP sa ciljem trajnog proterivanja Srba iz Krajine, teško da se može reći da podriva Kontratužbu.

PITANJE STANDARDA 200 METARA

23. Tužitelj je kratko postavio pitanje standarda od 200 metara, kojeg je primenilo Pretresno veće u *slučaju Gotovina*. Pretresno veće je uspostavilo neku vrstu dokazne pretpostavke da su artiljerijske granate koje su pale na udaljenosti većoj od 200 metara od legitimnih vojnih ciljeva bile usmerene na civilne predmete ili ispaljene s ravnodušnošću ili nebrigom za civilne objekte. Ova pretpostavka je postala središtem presude Žalbenog veća i tako neizbežno središtem dva suprotna mišljenja. Trojica sudija, koji su činili većinu u Žalbenom veću u *slučaju Gotovina*, rekli su da je standard od 200 metara, koji je usvojilo Pretresno veće, proizvoljan i bez osnova, ali umesto njega nisu ponudili nikakvu alternativu. Da je ovaj slučaj iznesen pred ICJ pre dve godine, sumnjam da bi se uopšte bavili pitanjem standarda od 200 metara. Možda o tome uopšte ne bi bilo govora.

24. Kontratužba objašnjava da je "artiljerijska vatra bila od velikog značaja Hrvatskoj vojsci u operaciji *Oluja*".²⁴ Srbija je citirala Tuđmanove zapaljive primedbe na sastanku na Brionima i Gotovinin lojalni odgovor da on može uništiti Knin u potpunosti u samo nekoliko sati.²⁵ Srbija se pozvala na izjave nezavisnih međunarodnih posmatrača i monitora koji su bili prisutni u Kninu tokom artiljerijskog bombardovanja.²⁶ Kontratužba je opisala neselektivno granatiranje četiri grada.²⁷ Nigde se nije spominjao standard od 200 metara. Elementi dokaza na koje se pozvala Srbija uveliko su raspravljani pred Pretresnim većem i u suprotnim mišljenjima članova Žalbenog veća, naročito u suprotnom mišljenju sudije Agiusa, ali mi to, naravno, nismo mogli znati jer je Kontratužba predata skoro godinu i po dana pre nego je objavljena presuda Pretresnog veća.

25. Standard od 200 metra nije se pojavio ni u Tužiteljevom *Odgovoru*. *Odgovor* je podnesen četiri meseca pre odluke Pretresnog veća u *slučaju Gotovina*.²⁸

26. Srbija nije pomenula standard od 200 metra ni u *Odgovoru na odgovor*, koji je podnesen šest meseci nakon odluke Pretresnog veća. Srbija se pozivala, naravno, na Presudu, ali je odabrala citat Pretresnog veća o granatiranju koji kaže "s obzirom na udaljenosti od 300 do 700 metara" mesta udara su "bila relativno dosta udaljena od identifikovanih artiljerijskih ciljeva" i da je "na ta područja pao značajan broj artiljerijskih projektila"²⁹

27. Standard od 200 metra je jedna od komponenti analize koju je usvojilo Pretresno veće u *slučaju Gotovina* u oceni dokaza iz raznih izvora. To je bila samo jedna komponenta, kako sam već rekao, a u najmanje jednom od delova presude Pretresnog veća korišten je drugi standard od 300 do 700 metara. Kad se uzme u celini, ovi elementi vode do zaključka da je artiljerijsko bombardovanje Knina i drugih gradova bilo povremeno neselektivno, ili, čak još gore, bilo je upereno na nevojne objekte. I, kako je to i sud uvideo,

²⁴ Kontratužba Srbije (CMS), Vol. I. Pargraf 1215.

²⁵ CMS, paragraf 1217.

²⁶ CMS, paragraf 1223.

²⁷ CMS, paragrafi 1225-1228.

²⁸ Odgovor Hrvatske (RC), paragrafi 11.71-11.75.

²⁹ Odgovor Srbije (RS), paragraf 726.

postoje i drugi dokazi osim pretpostavke o radiusu pogodaka koji potkrepljuju ove zaključke. U delu svoje presude Pretresno veće govori o standardu od 200 metra.³⁰ Većina u Žalbenom veću rekla je da je to pogreška, i da je ona bila odlučujuća u donošenju mišljenja Pretresnog veća da je granatiranje bilo neselektivno, i zato poništava mišljenje Pretresnog veća izvučeno iz drugih dokaza koji govore o brutalnom etničkom čišćenju, te poništava zaključak Raspravnog veća da je operacija *Oluja* sama po sebi bila UZP, koji je imao za cilj trajno uklanjanje srpskog civilnog stanovništva iz Krajine.

28. Kako su sudije, koje se nisu složile sa presudom, navele ovo nije bila uobičajena praksa i ovakva odluka Žalbenog veća je bez presedana, korišćenje jedne mane u obimnoj presudi, i onda, pomoću nje, kao da vežeš nekakav džemper, oboriš sve ostale dokaze. Sudija Agijus je izneo da su kao u nekoj igri brzih prstiju trojica sudija, koja čine većinu, iskoristili standard od 200 metara kao izgovor za recenziju svih dokaza, umesto da su artikulisali pravilan pravni standard. Rekao je kako je većina okrivila Pretresno veće jer su propustili da opravdaju standard od 200 metara, i onda su zaključili da takav standard ne postoji, pa prema tome, granatiranje ne može biti neselektivno. On je rekao:

"Pre nego što kažem više o tome, spomenuo bih da je to što većina smatra kako može provesti preispitivanje *de novo* i o tome doneti zaključke u samo tri paragrafa drugostepene presude prilično zapanjujuće i predstavlja, po mom mišljenju, nezasluženo omalovažavanje zaključaka Raspravnog veća. Napominjem da prvostepena presuda ima ukupno više od 1.300 stranica i da se dokazi i zaključci Raspravnog veća u vezi s protupravnošću napada na četiri grada iznose na preko 200 stranica."³¹

Sudija Agius je zaključio:

"Većina je na taj način nedopušteno povezala sve zaključke Raspravnog veća sa standardom od 200 metara, a potom ih naprosto odbacila, umesto da formuliše i primeni vlastiti pravni standard. Na taj način očigledno nije uspela izvršiti svoju dužnost da ispravi – zasad neutvrđenu – pravnu pogrešku".³²

29. Gospodine Predsedniče, Vaše ekscelencije, ne mogu ispraviti nepravdu raspravljajući o raznim mišljenjima, mišljenju većine i manjine u Žalbenom veću kao i o iscrpnim analizama činjenica na više od 1.300 strana prvostepene presude. Njih će ovaj sud, bez sumnje, konsultovati u promišljanjima o ovom slučaju. Uradio bih samo jednu finalnu opservaciju po ovom pitanju. Budući da je većina Žalbenog veća svoju celu analizu vezala za pitanje o standardu od 200 metara, nisu ni raspravljali ništa dublje o ostalim zaključcima Pretresnog

veća. Znači, u većini njih nisu našli nikakvu grešku, do one za koju su rekli da je logična posledica odbijanja standarda od 200 metara i pomoću koje su odbacili sve dokaze. Drugim rečima, ako ovaj sud obrati pažnju na analizu sudija suprotnog mišljenja u Žalbenom veću, naći će da je cela gomila nalaza Pretresnog veća koji se tiču pitanja vezanih za *Oluju* neosporna i neoborena. Uvideće da njihovi dokazi podupiru dokaze u podnescima i pravnim analizama koji su vezani za Kontratužbu. Pretresno veće se nije izjašnjavalo o pitanjima genocida, ali to je zato što genocida nije ni bilo u optužnici.

30. Preispitujući osnove Kontratužbe, Tužitelj kaže da Srbija bazira svoje argumente na samo jednoj epizodi, operaciji *Oluja*, koja se desila u samo nekoliko dana, upoređujući je sa svojom Tužbom, u kojoj se deklamuje litanija zlostavljanja u mnogo dužem vremenskom periodu. Hrvatska je izgleda izgubila iz vida sudsku praksu ovoga suda. Tako gledajući, Hrvatska bi odbacila činjenicu da se u Srebrenici desio zločin genocida samo zbog činjenice da je ta akcija kratko trajala. U svojim *Dodatnim podnescima*, Tužitelj, izgleda, sugeriše da mi nismo dostavili dokaze pred ovaj sud, i da se u potpunosti oslanjamo na nalaze Pretresnog veća u *slučaju Gotovina*.³³ Gosp. Predsedniče, članovi suda, znate da to nije tako. I to je jedna apsurdna primedba. Naša Kontratužba, sa dokazima koji je podržavaju, predana je ovom sudu mnogo pre presude u *slučaju Gotovina*. Mnogo značajnih dokaza, naravno, dostavljeno je tokom suđenja Gotovini i drugima, ali to je, naravno, bilo i za očekivati. Tužilac nije podigao optužnicu za genocid, ali većina činjenica koje je koristio da napravi slučaj je, takođe, povezano sa zločinom genocida. Slučaj Srbije svakako ne opstaje ili propada zbog nalaza o dokazima Pretresnog veća u *slučaju Gotovina* koji se tiču ubijanja članova grupe, teških povreda fizičkog ili mentalnog integriteta članova grupe i namernog podvravanja grupe životnim uslovima koji treba da dovedu do njenog potpunog ili delimičnog uništenja.

BRIONI

31. Gospodine Predsedniče, članovi veća, sada ću se vratiti sastanku na Brionima, Brionskim transkriptima. U analima genocida, etničkog čišćenja i sličnih zločina, retko je moguće upreti prstom u sastanak na kojem je plan da se uništi grupa pripreman, predstavljen i diskutovan. Slavni primer je, naravno, Vanzejska konferencija održana u februaru 1942. Na ovoj konferenciji viših nacističkih starešina skovan je plan uništenja Jevreja u Evropi, a za to su koristili užasni eufemizam „konačno

³⁰ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, paragraf 1898.

³¹ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), suprotno mišljenje sudije Carmel Agius-a, paragraf 12.

³² Isto, paragraf 14.

³³ APC, paragrafi 4.23-4.30.

rešenje“. Neki takozvani istoričari, koji negiraju ili trivializuju proganjanja i uništavanja Jevreja, tvrde da je ta konferencija bila dvosmislena, ne tako važna i znatno joj umanjuju značaj, tvrde da je pogrešno interpretirana, i na taj način potiču pitanja o tome šta je značila, a ne daju nikakve odgovore. Ali ako se ona posmatra u kontekstu, uključujući i rasističku kampanju koja joj je prethodila kao i razumevanje tragedije koja je usledila, nema sumnje o tome što je suština odluke iz Vanzea.

32. Da li su Brioni išta drugačiji? Tužitelj tvrdi da je sastanak pogrešno interpretiran, da su zapisi nekompletni i nepouzdan. Usput ću pomenuti kako im se Brionski transkripti ponekad čine korisnim, npr. kad se radi o sugestiji da im treba ostaviti pravce bekstva, Tužitelj je više nego srećan kada se oslanja na njih.³⁴ Tužitelj, takođe, tvrdi da naš slučaj stoji ili pada na Brionima, kao da su dokazi o planiranju sastanka potrebni kako bi se napravio slučaj da je genocid počinjen. No, to nije bio slučaj, ne postoji takav sastanak kakav se navodi u Tužbi, pa Tužitelj može da sklopi svoje šatore i da se vrati kući.

33. Kao što je i kod Vanzea, da bi se shvatila značajnost Briona kontekst je sve. Svojim izlaganjem ću podići maglu koja se nadvila nad transkripte, uokvirujući ih u ono što znamo da je došlo posle njih kao i u ono što je bilo pre.

34. Tužitelj navodi da sastanak na Brionima ne sadrži nikakve dokaze o nameri dela hrvatskog rukovodstva o fizičkom uništenju srpskih civila u Krajini. Hrvatska zadržava stav da deo političke i vojne strategije nije bio da se iskoreni srpska populacija iz Krajine. Tužitelj tvrdi da se Tuženi oslanja na samo jednu rečenicu koju je izgovorio Tuđman.³⁵ Dalje navode da je Tuženi pogrešno protumačio i pročitao transkript. 36 Tužitelj tvrdi da bi se videlo da su reči predsednika Tuđmana izrečene na ovom sastanku, kada bi se čitale pravilno i unutar konteksta, bile usmerene na dozvoljene vojne ciljeve kako bi se porazile srpske snage i proterale sa teritorija Hrvatske.

35. Gospodine Predsedniče, članovi suda, Tužitelj namerava da okarakterise Oluju kao sprovedbu hrvatskog legitimnog prava da oslobode okupiranu teritoriju.³⁷ Da je prikaže kao da je to bio samo rat. Ali operacija Oluja je planirana na sastanku kriminalaca, na Brionima. Kakav god zaključak da se donese o postojanju genocidnog plana – vrati ću se na to za koji trenutak – ne može se poreći da je to bio sastanak na kom su planirana kriminalna dela. Uzimajući u obzir Tuđmanovu primedbu

na sastanku koja govori o mešanju civila i vojske, govoreći da će kao rezultat napada civili krenuti, "jer, važno je da im ti civili, da pođu, pa će onda i vojska, i kada kolone pođu, to deluje psihološki jedni na druge."³⁸ Ovo je, usput, primedba koju Tužitelj posebno citira da bi podržao svoje navode. Ali Tuđman, u ovim rečima, cilja na civile, što je po međunarodnom pravu zabranjeno. Tužitelj je pokušao da prikaže Brione kao nevini strateški sastanak gde se raspravljalo o organizovanju zakonitih ratnih delovanja. Ali u stvarnosti, kako se to jasno kaže, u ovoj Tuđmanovoj opasci – iako uz to postoje i brojni drugi dokazi – to je bilo zločinačko udruživanje. Hrvatska može tvrditi da ovo nije sastanak na kojem se planirao genocid, što mi očigledno osporavamo. Ali ne može reći sa se ništa nezakonito nije dešavalo na Brionima.

36. Transkripti sa Briona obezbeđuju ubedljive dokaze o postojanju politike dela hrvatskog rukovodstva da se isteraju Srbi iz Krajine – kako vojska tako i civili. Politika usvojena na Brionima otišla je korak dalje u stvaranju "etnički homogenog" regiona.³⁹ Komunikacija na Brionima otkriva nameru da dođe do nestanka srpske populacije ne samo njihovim uklanjanjem sa teritorije, već njihovim fizičkim uništenjem.

37. Gospodine Predsedniče, članovi suda, iako Tužitelj tvrdi da Brionske transkripte treba čitati u kontekstu, ne selektivno⁴⁰ - pozicija sa kojom se mi u potpunosti slažemo – Tužitelj propušta da uzme u obzir naročitu političku, vojnu i socijalnu pozadinu i uslove u kojima je glavnokomandujući hrvatskim oružanim snagama sa vojnim rukovodstvom osmislio i isplanirao operaciju *Oluja*. Određivanje državne odgovornosti po Konvenciji o genocidu zahteva analizu sklonosti državnog aparata u celini prema određenim stavovima i postupanjima prema etničkoj ili nacionalnoj grupi – ili jednom njenom značajnom delu – na državnom nivou. Takva sklonost se može izvući iz opšteg konteksta i pozadine u kojoj su konkretne vojne akcije planirane, osmišljene i sprovedene. Zbog toga, određivanje obrasca ponašanja prema specifičnoj nacionalnoj/etničkoj grupi na državnom nivou zahteva temeljan i obiman pregled sveukupnih političkih i socijalnih prilika i osećanja koji su prevladavali.

38. Istina je da se izjave mogu interpretirati na više načina. Tuženi pridaje veliko značenje primedbi predsednika Tuđmana koja govori o ostavljanju puta kojim bi civili napustili područje.⁴¹ Evo što je on rekao:

"ali, to ipak precizirati, koje su to točke, koji su to pravci koje točke moramo, s kojima moramo ovladati, da bismo protivnika

³⁴ APC, paragraf 4.16.

³⁵ RC, paragraf 12.13.

³⁶ RC, paragrafi 12.7 i 12.8; APC, paragrafi 4.8.

³⁷ RC, paragrafi 11.41 ff.

³⁸ Brionski transkript, strana 15.

³⁹ Vidi APC, paragraf 4.9 ff.

⁴⁰ APC, paragraf 4.8.

⁴¹ RC, paragraf 11.50.

kasnije potpuno dotukli, prisilili na kapitulaciju. S tim što sam rekao, i ovo što smo kazali, da im ovdje treba dati izlaza da mogu.... Jer, važno je da im ti civili, da pođu, pa će onda i vojska, i kada kolone pođu, to djeluje psihološki jedni na druge."⁴²

To se tumači kao milosrdni, humanitarni i blagonakloni duh sa njegove strane. Sveukupni kontekst, međutim, ne ostavlja sumnju u ono što se zaista dešavalo. Ja se o tome ne mogu bolje izraziti nego što je to uradio sudija Pokar u svom neslaganju u *slučaju Gotovina*, ističući deo presude Pretresnog veća o posledici: "u tome što je na sastanku rečeno o pokazivanju puta civilima za izlazak, nije bila posredi zaštita civila, nego teranje civila na odlazak."⁴³ Sudija Pokar je rekao: "S obzirom na to da je Raspravno veće dalo pažljiv i detaljan prikaz zapisnika sa Brijunskog sastanka", ove tvrdnje su "naprosto groteskne", dati bilo kakvo benigno objašnjenje Brionskih transkripata je –"naprosto groteskno".⁴⁴

39. Pažljivim pregledom relevantnih delova transkripta sa Brionskog sastanka otkrivamo da je Tuđmanova jedina briga bila da li će Srbi koji ostanu biti prinuđeni da se bore „do kraja“ što bi im nametnulo „veće angažovanje i veće gubitke (za Hrvatsku).“

40. Slično tome, Tužitelj pridaje značaj čisto praktičnoj brizi koju iskazuje Tuđman na sastanku na Brionima da artiljeriju treba štedljivo koristiti tokom napada.⁴⁵ Tuđman je bio svestan činjenice da Hrvatskoj vojsci nedostaje municije.⁴⁶ To je jedini razlog zbog kojega artiljerijski napadi tokom Oluje nisu dosegli ekstremno obim zadatog potpunog uništenja srpske strane. Čvrst dokaz u prilog ovome su i Tuđmanove vlastite reči, na koje se već juče pozvao gospodin Obradović.⁴⁷ Kratko ću podsetiti sud šta je Tuđman rekao: „kad bismo imali dovoljno (municije) onda bi i ja bio za to da najprije sve uništimo sa granatiranjem, pa da onda krenemo.“⁴⁸

41. U procenjivanju konteksta, prvo se okrećemo čoveku koji je predsedavao, čoveku koji je bio odgovoran. Da je Franjo Tuđman poživio duže možda bi se našao na optuženičkoj klupi ovde u Hagu, možda bi bio optužen za genocid. Možda bi tada on imao priliku da pojašni što je hteo da kaže na Brionima. Takav iskaz bi možda bio, a možda i ne bi, pouzdan, što je često slučaj sa pokušajima pojedinaca da objasne i racionalizuju neprijatne i neprimerene izjave koje su dali. Odsustvo Tuđmana ne znači da ne možemo razumeti šta je hteo da kaže.

42. Kao prvo, napomenuću, iako to nije direktan dokaz sam po sebi, da karakter osobe govori o njenim sklonostima ka nekoj vrsti naročite šeme po kojoj se ponaša – to se koristi u krivičnom pravu. Karakter osobe može biti relevantan u procenjivanju drugih okolnosti, kao što su motiv i namera, u zavisnosti od date okolnosti. Iako predmet pred ICJ-em se ne bavi individualnom krivičnom odgovornošću učesnika Brionskog sastanka, ideološka pozadina osoba koje su pripadale najvišem političkom i vojnom vrhu u hijerarhiji hrvatske države, i koje su bile u poziciji da upravljaju državnim politikom, je od neosporne važnosti. Pozicija šefa države i glavnokomandujućeg je sama po sebi moćno oružje za nagoveštavanje i promovisanje ličnih verovanja i ideologije koju je tada propagirao Tuđman i proturanje istih kao politike Hrvatske države prema srpskoj etničkoj manjini unutar njenih teritorija.

43. Gospodine Predsedniče, Vaše ekscelencije, u našim pisanim podnescima, kao i u izlaganjima kolega tokom ovog glavnog pretresa, skretali smo pažnju na Tuđmanov karakter i njegove ideološke poglede. Danas se više neću vraćati na to, već ću samo reći da ništa u Tuđmanovu profilu ne govori u prilog postojanju nepodudarnosti između njegovih svetovnih nazora i genocidne namere.

44. Kao član HDZ-a, Tuđman je bio ideolog koji je promovisao pomilovanje ustaškog pokreta. Tokom II svetskog rata ustaše su saradivale sa nacistima; nakon rata predstavljali su stalnu terorističku pretnju Jugoslaviji sve do raspada zemlje. Tuđmanovi ozloglašeni rasiistički pogledi i na Muslimane i na Srbe već su spominjani juče od strane gosp. Obradovića i jutros⁴⁹ od strane gosp. Jordash-a.

45. Srbi nisu bili jedina meta na putu ovog monstruoznog i nasilnog šoviniste. Prošlog maja, Pretresno veće ICTY-a osudilo je nekoliko osoba na osnovu njihovog učešća u UZP-u u BiH, na čijem čelu je bio Franjo Tuđman. Cilj UZP-a bio je, citiram presudu na francuskom pošto je to jedina verzija presude: „operer le nettoyage ethnique de la population musulmane sur le territoire revedique comme etant croate“⁵⁰; za sprovođenje etničkog čišćenja muslimanske populacije sa teritorije za koju su tvrdili da je Hrvatska. Etničko čišćenje je bila trade mark ovoga čovjeka, njegova „marc de commerce“, njegov *modus operandi*.

⁴² Brionski transcript, strana 15.

⁴³ Tužilac v. Gotovina i dr.. IT-06-90-A; suprotno mišljenje sudije Fausto Pocara, paragraf 26, gde citira Tužilac v. Gotovina i dr. IT-06-90-T, Presuda paragraf 1995.

⁴⁴ Tužilac v. Gotovina i dr.. IT-06-90-A; suprotno mišljenje sudije Fausto Pocara, paragraf 26, gde citira Tužilac v. Gotovina i dr. IT-06-90-T, Presuda, paragraf 1995.

⁴⁵ Brionski transkript, strana 7.

⁴⁶ RC, paragraf 12.23.

⁴⁷ CR 2014/17, paragraf 31 (Obradović).

⁴⁸ Brionski transcript.

⁴⁹ CMS, paragraf 431; CR 2014/17, paragraf 150 (Obradović).

⁵⁰ Tužilac v. Prlić i dr. IT-04-74-T, Presuda, Vol 4, paragraf 1232.

46. Tuđmanova percepcija Srba bila je – čuli ste citat „(oni) šire rak u srcu Hrvatske, rak koji uništava hrvatsko nacionalno biće i koji ne dozvoljava Hrvatском narodu da bude svoj na svome...“⁵¹ Sud će naići na slične izjave u slučajevima pred ICTR.

47. Kada Tuđman kaže na Brionima: „da nanese takve udarce da Srbi praktično nestanu“⁵², njegove reče su razumeli i shvatili drugi učesnici sastanka koji su bili upoznati sa njegovim rasističkim pogledima i njegovom vizijom buduće Hrvatske.

48. Često, kada se radi o podnescima koji se odnose na Konvenciju o genocidu, postoji tendencija da se fokusiraju na neposredne okolnosti, kao što su: ubistva članova grupe; teške povrede fizičkog ili mentalnog integriteta članova grupe; namerno podvrgavanje grupe životnim uslovima koji treba da dovedu do njenog potpunog ili delimičnog uništenja; na broj žrtava i na njihovo geografsku smeštenost. Ponekad nas to može omesti u sagledavanju šire slike. Genocid je prije svega zločin rasne mržnje. Tako ga je okarakterisala Generalna skupština, nakon stravičnih zlodela II svetskog rata,

kada ga je proglasila međunarodnim zločinom⁵³ na svojoj prvoj sednici i kad je dve godina kasnije donela Konvenciju o genocidu. Ta je rasna mržnja povezana sa delima iz kojih se može izvući zaključak o nameri. Brionski sastanak je deo konteksta u kome se pojavljuje operaciji *Oluja*. Reči izgovorene tamo moraju se interpretirati u okviru šire pozadine antisrpske politike na državnom nivou u Hrvatskoj.

49. Specijalna namera da se unište Srbi iz Krajine se takođe vidi iz žudnje hrvatskog rukovodstva da se sprovede vojni napad. Istorija nudi i druge primere odbijanja ekstremista, koji su skloni genocidnom uništenju etničkih grupa koje doživljavaju kao neprijatelje, da pregovorima dođu do rešenja, jer tako ne postižu svoj ultimativni cilj. Samo godinu dana pre operacije *Oluja*, genocidaires u Ruandi sabotirali su proces mirnog rešenja koji je predviđao podelu vlasti kako bi sprovedo „konačno rešenje“ onoga što su oni zvali „Tutsi problem“. Možda su Tuđman i njegove pristalice proučavali ovaj

⁵¹ BBC, Pregled svetskih vesti, 28 avgust 1995, Dio 2 Centralna evropa, Balkan; Bivša Jugoslavija; Hrvatska; EE/D2393/C. Dostupno na <http://empores-clothes.com/docs/tudj.htm>; video dostupan na www.youtube.com/watch?v=OOqB4sQ5am4. Tuđmanov govor u

Kninu 26 avgusta 1995.; CR 2014/17 paragraf 142 (Obradović).

⁵² Brionski transkripti, strana 2.

⁵³ UN doc. A/RES/96/I.

slučaj. Ono što možemo reći je da pregovori i mirno rešenje nisu odgovarali hrvatskom rukovodstvu. Ovo možemo osetiti čak i u delu Tužiteljevog podneska, gde se govori o hrvatskom pravu da preuzme teritoriju i o navodnoj opravdanosti vojne akcije i korišćenju sile u okviru međunarodnog prava.

50. Sastanak hrvatskog rukovodstva 31. jula 1995. i događaji koji su usledili nakon tog Brionskog dogovora, uzeti pojedinačno i u sprezi jedan s drugim, otkrivaju specifičnu nameru hrvatskih vlasti da dovedu do uništenja etničkih Srba u Krajini. Namera je bila da se sprovede čišćenje svih Srba bez razlike da li su oni pripadnici srpskih pobunjeničkih snaga ili civilne populacije, uključujući i njihovo fizičko uništenje. U komunikaciji na Brionima sadržano je mnogo manifestacija genocidne namere od kojih se svaka od njih reflektuje u događajima koji su usledili na terenu.

KRAJINSKI SRBI KAO ETNIČKA GRUPA

51. Gosp. Predsedniče, članovi suda, druga tačka kojoj Tužitelj pridaje određeni značaj je identitet žrtava operacije *Oluja*. Tužitelj počinje poglavlje 4 *Dodatnih podnesaka* osporavajući tvrdnju srpske strane da Srbi iz Krajine konstituišu odvojenu zajednicu sa vlastitim istorijskim značajem. U tom odeljku su ih nazvali „zaštićenom grupom“. Relevantni paragrafi⁵⁴ nisu nikako povezani sa debatom pred sudom i predlažem da ih zanemarite, osim potvrde Tužitelja da krajiški Srbi konstituišu etničku grupu kako bi se mogli podvesti pod član 2. Konvencije. U protekla dva veka, dve države, Srbija i Hrvatska, ne mogu se složiti oko istorijskog opisa bivših i sadašnjih stanovnika Krajine koji su bili srpske nacionalnosti. To nikoga ne iznenađuje. Ali to naravno nije pitanje kojim se treba baviti ovaj sud. Jedino pitanje je da li ovi ljudi konstituišu jednu od četiri grupe koje štiti član 2. Konvencije. Da li Hrvatska zaista navodi u tim paragrafima da je to pitanje za osporavanje?

52. Tužitelj priznaje sledeće: da su Srbi iz Hrvatske konstituisali odvojenu nacionalnu ili etničku grupu i da je srpska civilna populacija iz Krajine „predstavljala značajan deo te grupe“.⁵⁵ I tu Tužitelj pokušava da zamuti ovu tačku, i da odvрати sud od njihovog glavnog zadataka, osporavanjem da Srbi iz Krajine konstituišu odvojenu etničku ili nacionalnu grupu. U relevantnim paragrafima Tužiteljevog konačnog podneska, postoji nagoveštaj da je pravno relevantno pozabaviti se ovim pitanjem pred sudom. Tužitelj se, izgleda, slaže da postoje pojedinci koji su pripadnici „srpske civilne populacije“ pretežno nastanjeni u delu Hrvatske koji se

može definisati kao RSK od 1992-1995. Ali, gosp. Predsedniče, Vaše ekscelencije, ova „srpska civilna populacija“ može biti samo jedno od dve stvari: odvojena nacionalna, etnička, rasna ili religijska grupa ili značajan deo odvojene nacionalne, etničke, rasne ili religijske grupe.

53. To je pitanje kojim se pozabavio i ovaj sud u slučaju Bosna iz 2007. godine, kada je razmatrano da li je muslimanska populacija u Srebrenici i okolini bila značajan deo grupe. U svetlu tog predsedana, ne može biti sporno da „srpska civilna populacija“ pretežno nastanjena u delu Hrvatske koji je definisan kao RSK, a za koje je Srbija odabrala naziv „Srbi iz Krajine“, potpada pod član 2. Konvencije o genocidu. Tužitelj bi nam uštedeo vreme da je svoj pristup izneo u jednostavnoj rečenici, umesto u dva zbunjujuća paragrafa u Dodatnim podnescima.

54. Konačno, dozvolite da podsetim da ICTY regularno koristi naziv „krajiški Srbi“ bez korišćenja navodnika, koji bi se očekivali da je taj termin sporan ili na neki način opterećen političkom konotacijom.

RAZLOZI ZA VOJNU INTERVENCIJU U KRAJINI I CILJEVI OPERACIJE „OLUJA“

55. Povratiti kontrolu nad Krajinom vojnom akcijom bio je višegodišnji plan hrvatskog političkog rukovodstva. Mirna reintegracija teritorija Krajine nije bila opcija za Hrvatsku. Hrvatske vlasti su bile odlučne u nameri da silom preuzmu kontrolu nad Krajinom. To nam otkriva i uvodna reč predsednika Tuđmana na Brionskom sastanku⁵⁶, kao i svedočenje svedoka Galbraith-a – koji je, kada je ispitivan u *slučaju Gotovina*, rekao: „dajte da pojasnim. Znao sam znatno prije 10. jula, i to se vidi iz brojnih dokumenata, da je Tuđmanov plan 1994. godine bio da vojno zauzme Krajinu.“⁵⁷ Dakle, bila je to hrvatska strana, ne srpska, koja je bila beskompromisna i koja je odugovlačila sa mirovnim pregovorima u dobroj veri. Brionski transkripti, takođe, potvrđuju činjenicu da je hrvatsko političko i vojno rukovodstvo bilo svesno činjenice da srpske vlasti žele da postignu mirno rešenje konflikta.⁵⁸ Hrvatske vlasti su znale da jugoslovenska vlada osuđuje hrvatsku agresiju i da pozivaju međunarodnu zajednicu da osiguraju prestanak neprijateljstava i da pozivaju na politički dijalog. Hrvatsko rukovodstvo je, takođe, bilo svesno činjenice da su Srbi prihvatili Stoltenbergov plan o nenapadanju

⁵⁴ APC, paragrafi 4.3-4.4.

⁵⁵ APC, paragraf 4.4.

⁵⁶ Brionski transkripti, strana 1.

⁵⁷ Tužilac v. Gotovina, transkript od 23 juna 2008., svedok Galbraith, strane 4921-4922; RS, paragraf 680.

⁵⁸ Brionski transkript, strana 1-2.

i da su dozvolili da se UNCRO postavi na granice. Sve se to može iščitati iz Brionskih transkripta.⁵⁹

56. Hrvatsko političko i vojno rukovodstvo bilo je ozbiljno zabrinuto zbog volje Srba da se dođe do mirnog rešenja konflikta.⁶⁰ Hrvatske vlasti su bile uznemirene srpskim stavom u to vreme, koji je uskraćivao Hrvatskoj opravdane razloge za sprovođenje vojnog napada. Hrvatsko političko i vojno rukovodstvo je obznanilo potrebu da se nađe „neka izlika“ za njihovu akciju, „i onda kasnije donesemo odluku o provedbi“.⁶¹ Evo što je gosp. Tuđman rekao: „Prema tome, da prikrijem ovo što spremamo za dan posle. Tako da mi suzbijemo bilo kakav argument u tom i takvom svetu da mi nismo želeli razgovarati...“⁶²

57. To nije ništa novo, operacija Bljesak, nekoliko meseci ranije, takođe obezbeđuje dokaze o planiranju i fabrikovanju izgovora za potpaljivanje neprijateljstva i iniciranje vojne operacije. Takođe je bilo incidenta sa hrvatske strane koji su podmetani srpskim snagama kako bi se inicirala neprijateljstva. Setimo se Tuđmanove opaske kada je planirao operaciju Bljesak: „Trebalo bi da kažemo da su Srpske snage prouzrokovale ponovne incidente. Rekao sam ministrima da bi trebalo da idu u dva tri auta i da puste da (Srbi) pucaju na njih...“⁶³. Scenario je osmišljen i incidenti su izmišljeni u cilju insinuiranja nasilnog ponašanja dela srpskih snaga. Pogledajte izjavu, gospodine Predsedniče, članovi suda, Gojka Šuška tokom te iste diskusije o operaciji Bljesak: „Gospodine Predsedniče, najgori scenario bi bio da uđemo unutra, recimo sa dva auta, dva kombija, ostavimo ih, pustimo da ih izrešetaju mecima i to snimimo za televiziju...“⁶⁴

58. Veče uoči "Oluje", znači manje od dana pre početka akcije, hrvatsko rukovodstvo je poslalo poruku koja je trebalo da zavara Srbe i međunarodnu zajednicu pretvarajući se da žele da se uključe u mirovne pregovore u Ženevi. Hrvatsko rukovodstvo je iskoristilo pristajanje na pregovore kao masku – dajući utisak da prihvataju pregovore u Ženevi – dok su pripreme za sprovođenje vojne akcije već uveliko bile u toku.⁶⁵

59. Živeti u miru sa Srbima prosto nije bila opcija za hrvatsko rukovodstvo. Vojna operacija koja je trebalo da istera Srbe bila je samo pravac delovanja koje je osmislilo hrvatsko rukovodstvo. Uprkos zajedničkim naporima Srbije i međunarodne zajednice da se dođe do mirnog rešenja konflikta u Krajini, Hrvatska se nepopustljivo držala svoje odluke da sprovede vojnu intervenciju nad etničkim Srbima. Nestanak etničkih Srba iz regije je bila namera političkog delovanja dela hrvatskog rukovodstva, nešto što se pojavilo i sazrevalo kroz godine konflikta inspirisanog etničkom mržnjom, što se dešavalo i u drugim zemljama gde je došlo do genocida. Genocidna namera se iskristalisala tokom sastanka na Brionima.

60. Tužitelj sam priznaje ogroman opseg nameravane vojne intervencije koristeći reč „nadmoćan“ kada govori o napadima na Srbe koje je isplaniralo hrvatsko rukovodstvo.⁶⁶ Jedini način na koji je trebalo da se sprovede akcija *Oluja* artikulisao je lično glavnomandujući nanoseći „takve udarce da Srbi praktično nestanu, odnosno da ono što nećemo odmah zahvatiti da mora kapitulirati u nekoliko dana“⁶⁷. Nameravani udarci na Srbe trebalo je da budu takvog intenziteta koji će sprečiti da se srpske snage oporave i koji će ih prisiliti da kapituliraju, i to je, gosp. Predsedniče, članovi suda, ono što se i desilo.

61. Važno je napomenuti da je u vreme kada su date ove izjave hrvatsko političko i vojno rukovodstvo bilo duboko svesno značajne demoralizacije i unutrašnje dezorganizacije srpskih snaga, kao i Hrvatske vojne superiornosti, u oba, kvantitativna i kvalitativna, aspekta. Kako je već rekao gosp. Obradović, na jednoj strani je bilo 150.000 vojnika, dok je na drugoj bilo 30.000 vojnika Srpske vojske Krajine.⁶⁸ Srpska armija je patila od strukturalne slabosti i nije imala dovoljno borbenih formacija pomoću kojih bi održala dubinu i mobilnost potrebnu da se spreči prodor neprijatelja.⁶⁹

62. Tokom Brionskog sastanka rečeno je da je osnovna briga srpskih snaga u to vreme bila ne kako se boriti, nego kako pobeći. Ipak, hrvatsko vojno i političko rukovodstvo insistira na ekstremnom opsegu vojne operacije. Kao posledica toga, istrebljenje Srba iz regiona

⁵⁹ Isto.

⁶⁰ Vidi izjavu hrvatskog zamenika premijera, Mate Granića, na zatvorenoj sednici Hrvatske vlade o kojoj se govori u RS, paragraf 682.

⁶¹ Brionski transcript, strana 1.

⁶² Isto, strana 32.

⁶³ RS, paragraf 661 ff.

⁶⁴ RS, paragraf 661 ff.

⁶⁵ Brionski transkript, strana 2; RS paragrafi 674-677, pozivaju na svedočenje Babić i Akashi u slučaju Babić pred ICTY.

⁶⁶ RC, paragraf 12.14 gde se razmatra kako je predsednik savetovao „svoje više oficire da Hrvatske snage koriste nadmoćnu snagu u cilju da potčine srpske snage“.

⁶⁷ Brionski transcript, strana 2.

⁶⁸ CMS, paragraf 1213; CR 2014/17, paragraf 51 (Obradović).

⁶⁹ CIA, Balkansko bojno polje: Vojna istorija jugoslovenskog konflikta 1990-1995 (Washington 2002), Vol I strana 375, vidi dalje strane 367-376 (nadalje „Izveštaj CIA“; dostupan u biblioteci Palate mira); CR 2014/17, paragraf 51 (Obradović).

je bilo lako ostvarivo i logična posledica nameravanog vojnog napada.

63. Tužitelj je odgovorio na Kontratužbu dostavljajući dva dokumenta u kojima se sugeriše hrvatskim oficirima da osiguraju poštovanje međunarodnog humanitarnog prava.⁷⁰ Ali postojanje pisanih naredbi ne dokazuje samo po sebi da su te instrukcije o poštovanju humanitarnog prava zaista i stigle do onih na koje su adresirane - do hrvatskih vojnika. U stvari, pisane naredbe nisu bile ništa više nego deo kamuflaže za napad čiji je osnovni cilj bio napadanje onih koji nisu vojnici i samim tim kršenje pravila ratovanja ab initio.

64. Znamo da su vojnici na terenu dobili drugačiju poruku. O tome govore dokazi koje je dostavio Tuženi i o kojima su u svojim iskazima govorili gosp. Jordash i gosp. Obradović,⁷¹ poruka o poštovanju humanitarnog prava očito nije stigla do vojnika na terenu. Upravo suprotno.

65. Tuženi je dostavio obilje dokaza koji prikazuju pravu percepciju hrvatskih vojnika prema srpskim civilima. Hrvatska vojska posmatrala je sve Srbe kao neprijatelje koje treba eliminisati. I videli ste video sa svedokom Hill-om, čije je svedočenje prikazao gosp. Jordash u sredu popodne,⁷² koji portretiše žudnju hrvatskog vojnika koji ulazi u borbu da ubije „sve Srbe“. Kako možemo videti u njegovom svedočenju⁷³, čak i zvaničnik UN – prevodilac – doživljavao je kao legitimna vojna meta: hteli su da ga ubiju samo zato što je Srbin.⁷⁴

66. Gosp. Predsedniče, članovi suda, nemilosrdni artiljerijski napadi po civilnim ciljevima su naravno samo deo dokaza koji ukazuju na subjektivni elemenat zločina genocida. Masovno iseljenje civilne populacije iz Krajine je takođe pažljivo dirigovano od strane hrvatskih vlasti. Izbegličke kolone su hrvatski vojnici namerno napadali, granatirali i ubijali ljude u njima. Hrvatsko rukovodstvo na Brionima je znalo da će u kolonama biti i civili i vojnici koji se povlače. To se jasno vidi iz Tuđmanovog insistiranja na važnosti da civili krenu jer će ih vojska slediti.⁷⁵ Obezbeđivanjem puta za povlačenje, kako je dogovoreno na Brionima, nije služilo da obezbedi zaštitu odlazećim kolonama. Iz Tuđmanovog insistiranja na sastanku da se civilima otvori put, jasno je da hrvatske vlasti nisu samo predvidele mešeni karakter kolona, već su namerno osmislili scenario po kojem će se srpske snage pomešati sa srpskim civilima u izbegličkim kolonama. Dalje, kako se vidi iz događaja u operaciji „Oluja“, te izbegličke kolone su

namerno napadane, granatirane i one koji su bili u njima ubijali su hrvatski vojnici.

67. Masovna ubistva Srba koji su ostali u regionu predstavljaju jasnu ilustraciju genocidne namere hrvatskog rukovodstva prema Srbima u Krajini. Dok je prisustvo srpskog vojnog personala među civilima u izbegličkim kolonama moglo da obezbedi nekakav izgovor za napade hrvatske vojske na odlazeće kolone, nemoguće je sakriti napade na populaciju koja je ostala u regionu. Stav hrvatske vojske prema Srbima koji su ostali je nedvosmislena manifestacija namere da se uništi grupa kao takva, više nego samo da se protera ili raseli silom. Sila koju je koristila Hrvatska vojska otišla je mnogo dalje od pukog motivisanja onih koji su ostali da napuste regiju. Sila koja je primenjena tokom vojne operacije bila je namenjena fizičkom uništenju populacije koja je ostala.

68. Većina Srba koji nisu otišli i koji se nisu sakrili pred hrvatskim snagama, postali su žrtve vojske i policije. Stanovništvo u gradovima i selima je namerno ubijano, bez pravljenja razlike, samo zato što su Srbi. Srbi koji su ostali u Krajini, pronalazeni su i ubijani samo zbog svog etničkog porekla. Osobe koje su ostale su bili oni koji nisu mogli da odu (zbog svojih godina ili invaliditeta) ili oni koji su se ponašali u skladu sa pozivom hrvatskog rukovodstva, koji je objavljen u medijima, da se ne povlače, oslanjajući se na iluzorno uverenje da će im biti zajamčena sva prava. Ne samo da su hrvatski vojnici ubili sve koje su uspeli pronaći, već su mamili i one koji su pobjegli od masakra, da se više ne kriju. To je bio slučaj sa nekim čobanima u Gračacu. Njih su hrvatski vojnici požurivali da siđu dole sa svojih planinskih pašnjaka pod izgovorom da im trebaju nova dokumenta.⁷⁶ Istog trena kada su čobani sišli u selo, hrvatski vojnici su ih ubili. Način na koji je većina ubistava počinjena – metkom u potiljak⁷⁷ - dokazuje, prvo i najvažnije, masovan i uniformisan karakter egzekucija i drugo, nepružanje bilo kakvog otpora, a kamoli nekog neprijateljstva žrtava prema njihovim ubicama. Bez obzira na broj ubijenih civila, način na koji su sprovedne egzekucije, kao i činjenica da je hrvatska vojska masakrirala bukvalno sve koji su ostali, je na kraju, sama po sebi, dokaz genocidne namere. Pravne prepreke koje su nametnule hrvatske vlasti, kako bi sprečile povratak srpskih izbeglica nakon operacije Oluja takođe spadaju u širi kontekst Brionskog sastanka i vojne ofanzive koju je sproveo hrvatsko rukovodstvo. To nam, takođe, pomaže da identifikujemo kriminalnu

⁷⁰ RC, Aneksi 170 i 172.

⁷¹ CR 2014/16, paragrafi 30 ff. (Jordash); CR/17, paragraf 79 i paragraf 130 (Obradović).

⁷² CR 2014/16, paragrafi 5 ff (Jordash).

⁷³ Isto, paragraf 14 (Jordash).

⁷⁴ Vidi takođe RS, paragraf 718-719.

⁷⁵ Brionski transcript, strana 15.

⁷⁶ CR 2014/17, strana 42, paragraf 100 (Obradović).

⁷⁷ Isto, strana 47, paragraf 115 (Obradović).

nameru i, mogu li da još jednom podsetim sud, da za ovo *niko* nije odgovarao.

ZAKLJUČAK

69. Dolazim do svoga zaključka. Gosp. Predsedniče, članovi suda, kada je održana prva sednica generalne skupštine UN-a, u New York-u 1946, na kojoj je osuđen genocid kao međunarodni zločin, govorilo se o „negiranju prava na postojanje celih grupa ljudi“. Generalna skupština rekla je da je takvo negiranje ne samo potreslo savest ljudskog roda, nego je „rezultiralo i velikim gubicima u formi kulturnih i drugih doprinosa koje je predstavljala ova grupa ljudi“. Pre jednoga veka, teritorija koja je danas Hrvatska nije bila dom samo za hrvatsku većinu, već i značajne srpske etničke manjine. Početni genocidni napad, tokom II svjetskog rata, koji je uključivao i masovna ubistva Srba iz Hrvatske, čija je populacija pala sa 17 na manje od 15 procenata od ukupnog broja stanovnika.

70. Nacisti i njihovi lokalni saveznici nisu upeli da potpuno unište srpsku populaciju u Hrvatskoj. Kada se Jugoslavija počela raspadati, 1991. Srbi su predstavljali oko 12 procenata ukupnog stanovništva Hrvatske. Nakon rata, ostalo ih jedva 4 procenta. To je tragični gubitak za pojedinačne žrtve, za Hrvatsku, jer je sve manje i manje različita i za čovečanstvo u cjelosti, kako nas podseća Generalna skupština. To je takođe pojedinačan zločin, o onima koji su ga planirali znamo dosta. Tamo gde nam nedostaju direktni dokazi za sve aspekte genocidne šeme i namere, možemo izvući neosporne zaključke koji se mogu iščitati iz prirode napada, sredstava koja su korištena, propagande koja je sve to pratila i tragičnog rezultata svega toga. U definiciji člana II Konvencije koristi se poznata fraza „potpunog ili delimičnog uništenja“. I zaista, većina počinilaca genocida je uhvaćena pre nego ga sprovedu do kraja. Oni su počinjeni delimično. Ali namerno uništenje Srba iz Krajine stoji kao tragičan varvarski primer genocida, gde je zlokobni plan da se uništi etnička grupa sproveden do kraja. Ništa slično – ponavljam, gosp. Predsedniče, članovi suda - nije se desilo u Evropi od 1945.

71. Gosp. Predsedniče, članovi suda, zahvalan sam na vašoj pažnji. Ovim završavam moj iskaz i molim vas da pozovete gops. Obradovića na još par minuta.

Gosp. Obradović

1. Hvala vam gospodine Predsedniče. Gosp. Predsedniče, članovi suda, kao što je profesor Šabas naglasio, naš izbor nije bio doći pred ovaj sud da raspravljamo o ovim pitanjima. Mnogi narodi imaju različite poglede na prošlost. Hrvatska i Srbija nisu iznimka. Takve stvari tokom vremena zahtevaju našu pažnju, ali je važno da ne mogu omesti naše zajedničke ciljeve, koji su usredotočeni na budućnost, ka miru i prosperitetu.

2. Kao što je ovom sudu vrlo dobro poznato, još jedan od naših suseda izabrao da aspekt sukoba raspravi ovde u Haagu. Ograničenost pravnog okvira Konvencije o genocidu jedva da je pogodna za takve složene rasprave. Mislimo da bi pitanja o odgovornosti za kršenja i zloupotrebe počinjene u tom sukobu, u sukobu s Hrvatskom, bilo bolje rešavati kroz druge mehanizme i na drugim forumima.

3. Nažalost, unatoč našim nastojanjima da se nađe odgovarajući pristup koji neće zahtevati da se pojavimo pred sudom, Hrvatska je insistirala na raspravi pred ovim viskim forumom. To je razlog zbog čega smo izabrali, što je naše pravo, da zadovoljimo naše zahteve putem Kontratužbe. Ovakav način odgovora je - častan odgovor, prisutan u gotovo svim pravnim sistemima. Mi samo kažemo: nije bio naš izbor da se pred vama pojavimo, ali ako druga strana insistira, i mi imamo zahteve koji se odnose na spor.

4. Zaista, mi smatramo da je naša Kontratužba, ocenjujući je u svetlu potrebnih elemenata zločina genocida, puno jača od Hrvatske Tužbe. Sa razmerama nasilja u *Oluji*, brojem žrtava u kratkom vremenskom razdoblju, uvažavajući pri tom ograničavajuće faktore na strani počinioaca, kao i posledice na daljnji život napadnute grupe, ne može se ni približno uporediti bilo koji od masovnih zločina opisanih od strane Tužitelja, kojim je obuhvaćeno razdoblje od pet godina.

5. Broj srpske etničke skupine u Hrvatskoj enormno je smanjen od 1991. Da je ostvaren cilj predsednika Tuđmna, bila bi potpuno nestala. Ništa slično se ne može reći o žrtvama koje su predmet hrvatske Tužbe. Naravno, rezultat nije jedini način merenja razmere nasilja i zverstava. No, ne može se poreći da se srpski narod u Hrvatskoj sada pridružuje popisu drugih etničkih skupina - ne moram da ih spominjem, primeri su dobro poznati i članovima suda - koji su nekada živeli u dinamičnim istorijskim zajednicama, da danas jedva postoje. Uništenje etničke skupine je gubitak ne samo za same žrtve, već i za celo čovečanstvo. Kako bi sprečio takve tragedije, Raphael Lemkin je, 1944., i predložio sankcionisanje zločina genocida. Njegovi napori doveli su do rezolucije (I) Glavne skupštine iz decembra 1946., a, dve godine kasnije, i do usvajanja same Konvencije.

6. Gospodine Predsedniče, ovim zaključujem naš prezentaciju u prvom krugu ove usmene rasprave. Zahvalan sam vam na pažnji i strpljenju.

Petak 28. Mart 2014. Zasedanje u 15.00 h

Gosp. Šabas (Schabas)

OSPORAVANJE USMENIH PRIGOVORA HRVATSKE U ODGOVORU NA SRPSKU KONTRATUŽBU

Upoznavanje

1. Gosp. Predsedniče, vaše ekscelencije, u mojoj drugoj današnjoj prezentaciji pozabaviti ću se pitanjima koja su vezana za prvu rundu hrvatskih argumenta u vezi Kontratužbe. Moje izlaganje je strukturisano na sledeći način. Prvo, pričaću o planeru operacije *Oluja* – hrvatskom predsedniku u to vreme, Franji Tuđmanu. Zatim ću se pozabaviti: značajem pitanja legitimnosti granatiranja četiri grada; govoriću o ograničenom značaju odluke ICTY-a u *slučaju Gotovina* u vezi sa odlukom u ovom procesu, imajući na umu pitanje koje je postavio sudija Bhandari; Brionskim transkriptima i širem kontekstu priprema za *Oluju*; sprovođenju operacije *Oluja*, sa posebnim naglaskom na gađanje kolona koje se povlače i ubilačkom pohodu hrvatske vojske na one koji su ostali. Zaključiću moju prezentaciju pitanjem povratka i nekim dokazima dostavljenim po tom pitanju i pitanjem nekažnjavanja počinioca.

Planer operacije *Oluja*

2. Vaše ekscelencije, kada je Srbija povezala ličnu ulogu Predsednika Tuđmana, njegovu centralnu poziciju u planiranju i izvršenju operacije *Oluja* i njegove provokativne i kontraverzne političke poglede, njegov rasistički stav prema Srbima, Jevrejima i Muslimanima, koji je ispoljavao, i njegove simpatije za ekstremističke organizacije sa fašističkim korenima, bilo je za očekivati da će Hrvatska dostaviti neka objašnjenja ili možda čak stati u odbranu svoga predsednika iz dekade koja nas interesuje. Zar nije trebalo da Hrvatska odgovori na optužbe o Tuđmanovom antisemitizmu, objašnjavajući, možda, da su njegove opaske izvučene iz konteksta, ili da smo pogrešno protumačili njegove reči i da su zapravo neki od njegovih najboljih prijatelja bili Jevreji. Ili možda da objasne kada on govori o „kancerogenim Srbima“ da, zapravo, misli na problem javnog zdravlja i da smo pogrešno razumeli njegove opaske.

3. Avaj, ništa slično. Tuđmanovo ime se jedva spominje kako u pisanim podnescima tako i u transkriptima

hrvatskih usmenih prezentacija. Da li je to možda prvi put da se jednog predsednika države toliko kritikuje pred sudom a da država ne stane u njegovu odbranu? Hrvatska je vrlo vešto odgovorila na neke od podnesaka Srbije koji se tiču operacije *Oluja*. Ali je neke preskočila. Tuđman je, izgleda, jedan od elemenata sveukupne slike koju su odlučili ignorisati.

4. Zašto je Tuđman toliko važan i zašto ga Hrvatsko ćutanje razotkriva? Pozivam sud da obrati pažnju jednom aspektu navoda koji se tiču operacije *Oluja*, a na koje je duboko uticao Tuđman lično, a za koji od Hrvatske nismo dobili nikakav odgovor.

5. Postoje brojni dokazi da je Tuđman nameravao da Krajinu naseli Hrvatima. Ovi dokazi su vrlo bitni jer je postojala jedna prepreka koja je stajala na putu ostvarenja njegovih planova. Oko 200.000 Srba je već živelo na tom području. Operacija *Oluja* je u hrvatskim podnescima opisana kao rat za „oslobođenje“. To je možda bio jedan cilj. Ali drugi je bio stvaranje *lebensraum* za stotine hiljada Hrvata.

6. Sud će se setiti Tuđmanovih strašnih reči izgovorenih u Kninu, jednom od Četiri grada, sredinom avgusta 1995., nekoliko nedelja nakon vojne akcije:

„Ali danas, to je hrvatski Knin i nikada više nema povratka na ono što je bilo, da nam usred Hrvatske šire rak koji je razarao hrvatsko nacionalno biće, koji nije dopuštao da hrvatski narod bude zaista sam svoj na svome, da Hrvatska bude jednom sposobna za samostalan i suveren život pod kapom nebeskom u svetskoj zajednici suverenih naroda. Nestalo ih je za dva, tri dana, kao da ih nikada nije ni bilo. Kao što rekoh, nisu imali vremena da pakuje ni svoje prljave pare, devize niti gaće.“¹

7. Peter Galbraith, ambasador USA u Hrvatskoj od 1993. do 1998., svedočio je pred ICTY-em da je Tuđman preferirao „pretežno ili u osnovi homogenu Hrvatsku“.² Galbraith je rekao da je Tuđman „verovao i tvrdio da je Srba u Hrvatskoj previše i da predstavljaju stratešku pretnju državi“.³ Tuđman je „smatrao i Muslimane i Srbe drugačijom civilizacijom od Hrvata“ i on je verovao u ideju „Velike Hrvatske“.⁴ Ambasador

¹ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, 15 april 2011, paragrafi 2009 i 2306. Takođe Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-A), suprotno mišljenje sudije Fausto Pocara, 16. novembra 2012., paragraf 26.

² Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, 15. april 2011. paragraf 1999.

³ Isto.

⁴ Isto, paragraf 1999.

Galbraith rekao je Tribunalu da je imao stalne kontakte sa Tuđmanom i drugim visokim zvaničnicima i da se susretao sa njima nekoliko puta nedeljno, a nekada i nekoliko puta na dan.⁵

8. Nakon operacija *Oluja*, Tuđman je rekao Galbraithu da se krajiški Srbi ne mogu vratiti.⁶ U telegramu iz ambasade SAD-a, od 11. decembra 1995., navodi se da je Tuđman rekao prilikom poseta američkog kongresmena da će biti “nemoguće da se ovi Srbi vrate na mesta gde su njihove porodice živele vekovima”.⁷ Galbraith je objasnio da je Tuđman nameravao da Hrvatima iz dijaspore nasele Krajinu. Preduzeo je akcije kako bi sprečio povratak Srba, uključujući i donošenje zakona o oduzimanju njihove imovine. Galbraith je u svom iskazu povezo te prepreke za povratak sa zločinima počinjenim nad Srbima, rekavši:

“imajući u vidu prirodu discipline u Hrvatskoj vojsci i činjenicu da je rukovodstvo imalo potpunu komandu i mogućnost da spreči zločine koji su se dogodili, mislim na uništavanje srpske imovine, ili je bilo naređeno ili je bilo stvar politike da se to toleriše i ohrabruje”.⁸

U telegramu iz ambasade SAD-a, od 31. avgusta 1995., se kaže: “Hrvatski javni poziv kojim se garantuje sigurnost Srbima u regiji bio je namenjen zapadnoj propagandi, a cilj Hrvatske je bio da se 'etnički očisti' Krajina kako bi se napravio prostor za 1.000.000 Hrvata”.⁹ Ambasador Galbraith je rekao da “po njegovom iskustvu ovo u potpunosti odražava razmišljanja hrvatskih zvaničnika”.¹⁰

9. Sastanci na visokom nivou sa hrvatskim političarima i vojnim zvaničnicima na kojima se pričalo o povratku Srba i Hrvata u Krajinu su održani u avgustu i septembru 1995.¹¹ Diskusija se vodila o naseljavanju Hrvata u domove i sela koja su prethodno bili nastanjena Srbima, uključujući i razvoj raznih inicijativa koje bi trebalo da promoviraju ovaj cilj.¹² U tom kontekstu, na predsedničkom sastanku, koji je održan 25. oktobra 1995., Tuđman je rekao da “povratak 3.000 Srba koji žele da se vrate, od ukupnog broja od 300.000 koliko ih je bilo, za njega nije zabrinjavajući”.¹³ To se iščitava u transkriptima sa toga sastanka. To pitanje je raspravljano pod eufemizmom “hrvatska demografska situacija”¹⁴ i “demografska budućnost oslobođenog područja”.¹⁵

10. Gosp. Predsedniče, na sastanku održanom 17. avgusta 1995., predsednik Tuđman i premijer Valentić razgovarali su o sprovođenju popisa stanovništva kako bi on u tom trenutku bio “politički štetan”.¹⁶ Kasnije te godine, Tuđman je izrazio svoje gledište da je 98% Srba napustilo Hrvatsku.¹⁷ Tuđman je pozvao Hrvate da ne uništavaju domove Srba koji su otišli jer “to je nova hrvatska imovina”. On je planirao da naseli stotine hiljada Hrvata u prazne srpske domove.¹⁸

11. Hrvatsko rukovodstvo, uključujući Tuđmana, sastalo se sa američkom delegacijom 18. avgusta 1995., u kojoj je bio i Richarda Holbrooke. Kada je Holbrooke rekao da se Srbima treba dozvoliti povratak, Tuđman je uzvratio da bi “bio veoma zadovoljan kada bi ih se vratili 10%”.¹⁹

12. Prema utvrđenim činjenicama, koje na bilo koji način nije osporilo Žalbeno veće i koje nemaju ništa sa granatiranjem, Pretresno veće ICTY-a u *slučaju Gotovina* je zaključilo “odmah potom poduzete akcije, na političkoj i zakonodavnoj razini, služile su onemogućavanju povratka tog stanovništva.”²⁰ Prema presudi:

“Čim su Srbi isterani iz Krajine, članovi hrvatskog političkog i vojnog vodstva poduzeli su razne mere na političkoj i zakonodavnoj razini, čiji cilj je bio da se spreči njihov povratak. To je uključivalo restriktivne i diskriminatorne mere u vezi s imovinom i domovima Srba iz Krajine. Intencija tih mera bila je trajno uklanjanje srpskog stanovništva iz Krajine.”²¹

Važan aspekt ovih utvrđenja ukazuje da je to bio jasan dokaz državne politike. U krivičnompravnom smislu, relevantan je dokaz da su delili zajednički cilj oni koje je Pretresno veće označilo kao “članove hrvatskog političkog i vojnog vodstva”.²² Veće je takođe zaključilo da je Tuđman nameravao da Krajinu naseli Hrvatima.²³ Pretresno veće takođe konstatuje da je jedan aspekt državne politike bilo pozivanje i ohrabivanje nastanjanja Hrvata, jer je trebalo “povratak Srba ograničiti na minimum”.²⁴

13. Kako dokazi pokazuju, Tuđmanova namera je bila da se uništi srpska populacija u Krajini u celosti ili delimično. Operacija *Oluja* je mogla da ima više ciljeva. Nema ništa neobičnog u takvom zapažanju. U kompleksnom oružanom sukobu, razne snage i motivacije

⁵ Isto, paragraf 1998.

⁶ Isto, paragraf 2000.

⁷ Isto.

⁸ Isto paragraf 2001.

⁹ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, 15. april 2011. paragraf 2002.

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto, paragraf 2002.

¹² Isto, paragrafi 2028-2043.

¹³ Isto, paragraf 2042.

¹⁴ Isto, paragrafi 2035,2055,2317.

¹⁵ Isto, paragrafi 2063, 2094.

¹⁶ Isto, paragraf 2007.

¹⁷ Isto.

¹⁸ Isto, paragraf 2008.

¹⁹ Isto, paragraf 2004.

²⁰ Isto, paragraf 2310.

²¹ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, 15. april 2011. paragraf 2312.

²² Isto, paragraf 2314.

²³ Isto, paragraf 2316.

²⁴ Isto, paragraf 2057.

moгу biti na delu. Višestruke motivacije su takođe prisutne u genocidima kod Nacista u okupiranoj Evropi, u Ruandi i u Armeniji.

14. Ovi dokazi o Hrvatskoj nameri da se uklone Srbi iz Krajine i da se regija naseli Hrvatima je snažan indikator genocidne namere jer doprinosi našem razumevanju motivacije. To pokazuje da je zabluda verovati u neko benigno objašnjenje za napad. Hrvatska je trebala da objasni dokaze koji govore o nameri hrvatskog rukovodstva da se trajno reši srpske populacije, a ona to nije učinila. Već je to potpuno ignorisala.

JUS AD BELLUM I JUS IN BELLO

15. Gosp. Predsedniče, Vaše ekscelencije, mnogo toga je rečeno tokom ovog procesa o odlukama u slučaju *Gotovina*. Slučaj Tužilaštva protiv Gotovine umnogome se zasnivao na artiljerijskom granatiranju gradova, na tome je zasnivan i pad optužbe. Možda je to bila taktička odluka Tužilaštva zasnovana na dokazima koje je imao o ulozi trojice optuženih u vojnoj operaciji, a možda jednostavno profesionalna procena o teoriji slučaja. Iako su materijali ICTY-a očito relevantni i na njih se treba pozivati, oni ne ograničavaju slučaj koji je Srbija podnela pred ovim sudom. Srpska Kontratužba se ne može ugurati u šablon Tužilaštva. Ona se oslanja na dokaze koji nisu bili izneti pred ICTY-jem i na teoriju slučaja koja nije ista onoj koju je koristilo Tužilaštvo.

16. Hajde da pretpostavimo, u cilju rasprave, da je artiljerijsko granatiranje četiri grada bilo u potpunosti u skladu sa zakonima i običajima ratovanja. Hajde da pretpostavimo da su samo gađani vojni ciljevi i da je izbor oružja bio prikladan, sve sa ciljem da se minimizira kolateralna šteta, naročito prema civilima. Da budem jasan, Vaše ekscelencije, Srbija ne pravi nikakve ustupke i čvrsto stoji na poziciji da su artiljerijska granatiranja bila nezakonita. Ali samo ilustracije radi, pretpostavimo da je sve bilo u skladu sa zakonima u oružanom sukobu.

17. Nema nikakve nedoslednosti u propoziciji da se pravo u oružanom sukobu posmatra kao *jus in bello* i da i dalje napad sam po sebi bude nezakonit jer traži da se uništi srpska populacija u Krajini, u celosti ili delomično. To nije ništa više nego klasična propozicija humanitarnog prava. Strane u konfliktu mogu poštovati *jus in bello* ali da i dalje krše *jus ad bellum*, kao što i suprotno može biti istina.

18. Pretpostavimo da su Tuđman i njegove kohorte na Brionima zaista insistirali na poštovanju prava u oružanom sukobu i da su se njihove naredbe poštovale. Još

jednom ponavljam, Srbija ne misli da je ovo bio slučaj, ali postavljam hipotezu u cilju da demonstrujem svoju poentu. Može li korišćenje sile koja je dozvoljena humanitarnim pravom i dalje biti u skladu sa planom da se ukloni etnička grupa sa određene teritorije? Mislim da je to teško izvodljivo.

19. Srpski civili u Četiri grada bili bi – zaista su i bili – prestravljeni artiljerijskim bombardovanjem. To bi bio slučaj bez obzira da li je granatiranje zakonito ili nezakonito. Da li je za očekivati da su civili upoznati sa legalnošću ciljeva, dok granate zvižde iznad njihovih glava, a neke neizbežno padaju dalje od cilja? Pod takvim okolnostima kada su urbani centri granatirani teškom artiljerijom sa udaljenosti od 20-tak kilometra, da li civili mogu ostati i posmatrati to kao vatromet, uvereni da oni nisu u opasnosti?

20. Postoje brojni neoborivi dokazi koji govore da je posledica toga bilo terorisanje civila. U slučaju *Gotovina*, Pretresno veće je zaključilo “da je topnički napad kod ljudi, koji su 4. i 5. avgusta 1995. bili u Kninu, izazvao veliki strah. Kod vrlo velike većine, ako ne i kod svih ljudi koji su 4. i 5. kolovoza 1995. napustili Knin, taj strah bio je glavni i neposredni razlog za njihov odlazak.”²⁵ Ovaj zaključak, gospodine predsedniče, članovi suda, ne ovisi o legalnosti napada, a nije ugrožen ni odlukom Žalbenog veća.

21. U odgovoru na Kontratužbu tokom ove rasprave, zastupnik Hrvatske je rekao: “Odsustvo protivpravnog granatiranja i odsustvo namere da se nasilno iseke Srbi iz Krajine, inkriminatorsno čitanje brionskih transkripta čini nemogućim, kako je Žalbeno veće pravilno zaključilo.”²⁶ Ovo nije tačna pravna ocena, niti Hrvatska precizno tumači nalaze Žalbenog veća, a njihov potonji zaključak je pogrešan. Čak i da granatiranje nije nezakonito, čak i da namera nije bila da se Srbi nasilno iseke - a to sve Srbija tvrdi samo da bi ukazala na poentu - oni koji su kovali planove na Brionima mogli su da zaključe da je zakonito granatiranje dovoljno da se uklone Srbi, makar iz Četiri grada. Ako im je to bila namera, bez obzira na sredstva koja su koristili, kovanje zavere na Brionima je i dalje kriminalna namera.

22. Hrvatska je uporno pokušavala da prikaže odlazak Srba iz Krajine kao da je izazvan nekim drugim faktorima nezavisnim od hrvatskog napada. Ovim su se bavili u usmenim izlaganjima prošle nedelje. Kada ciljana populacija napušta teritoriju, mnogi faktori mogu uticati na desetine hiljada pojedinačnih odluka da se ode ili ostane. Moji preci su otišli 30-tih iz Nemačke uplašeni antisemitizmom. Njih institucije, kao što je Muzej holokausta u Vašingtonu, smatraju kao one koji su preživeli genocid. Zašto su otišli? Možda su to bili složeni

²⁵ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, 15. april 2011. paragraf 1743.

²⁶ CR 2014/19, strana 1, paragraf 29 (Starmer).

razlozi. Ali bilo bi lakomisleno verovati da nacistički antisemitizam, i najverovatnije strah - opravdan kako se ispostavilo - da ih čekaju mnogo gore stvari ako ostanu u Nemačkoj, nisu bili glavni faktor u donošenju njihove odluke. Može li njihov odlazak iz Nemačke, koliko god da je bio dobrovoljan na neki način, biti odeljen o Nacističkog plana da se unište Jevreji?

23. Složenost individualnih odluka u Krajini ne može prikriti činjenicu da su u to vreme Srbi napuštali teritoriju u velikom broju i da je Tuđman planirao da ih se trajno reši. Imao je plan po kojem im neće dozvoliti povratak. Nameravao je da iskoristi njihove kuće i imovinu, koja je ostala iza njih, i da u Krajinu nastani Hrvati iz dijaspore.

ODLUKA ICTY-A U SLUČAJU GOTOVINA (ODGOVOR NA PITANJE KOJE JE POSTAVIO SUDIJA BHANDARI)

24. Sada ću se vratiti na pitanje koje je postavio sudija Bhandari a koje se tiče dokazne vrednosti nalaza iz presude Pretresnog veća u *slučaju Gotovina* a u svetlu presude Žalbenog veća. U principu Tuženi se slaže sa Tužiteljem da standard naveden u paragrafu 223 presude u *slučaju Bosna* je primenjiv: "Sud zaključuje da u principu treba prihvatiti kao visoko uverljive zaključke o činjenicama koje je utvrdio Tribunal na suđenjima, osim naravno kada ih je osporila žalba."²⁷ Pitanje je šta su relevantni zaključci u *slučaju Gotovina*, u svetlu srpskog slučaja pred ovim sudom.

25. Postoje esencijalne razlike između *slučaja Gotovina* pred ICTY-jem i predmetom Kontratužbe. Predmet procesa pred ICTY-jem je znatno uži od predmeta Kontratužbe. Jedan takav očiti primer je granatiranje kolona srpskih izbeglica i vojske tokom operacije *Oluja*. Iako su se ovi događaji desili unutar perioda kojim se bavi optužnica, Tužilac ih nije stavio u optužnicu. Tako da ICTY nije ni izneo zaključke u vezi toga.

26. Uz dokazni materijal koji se pojavio pred ICTY-em, Srbija je dostavila i dodatne dokaze pred ovaj sud. Svedoci koje je predstavila Srbija, npr. Božo Šuša, Ilija Babić i Jela Ugarković, nisu svedočili pred ICTY-em, iako im se obraćao Tužilac ICTY-a. U stvari, pravni tim Tuženoga je pristupio ovim novim svedocima kroz proces saradnje sa kancelarijom Tužioca ICTY-a. Hrvatska je odlučila da ne koristi svoje pravo na njihovo unakrsno ispitivanje.

27. Iako se oba slučaja, i slučaj *Gotovina* i Kontratužba, bave operacijom *Oluja*, slučaj *Gotovina* ne može biti

izjednačen sa Kontratužbom. Prema zastupniku Hrvatske, koji je analizirao pravni značaj odluke u slučaju *Gotovina*, Pretresno veće je našlo da je optuženi bio:

"dio udruženog zločinačkog poduhvata, čija je osnovna svrha bila trajno uklanjanje srpske civilne populacije iz regije Krajina naređivanjem artiljerijskih napada na Četiri grada i propuštajući da učini ozbiljan napor da spreči ili istraži zločine koje su počinili njemu podčinjeni."²⁸

Srpska Kontratužba je drugačija. Ona tvrdi da je Hrvatska ubijala i povređivala pripadnike grupe Srba iz Krajine kao dela šire grupe Srba iz Hrvatske sa namerom da ih uništi kao takve. Radeći to, Hrvatska je primenjivala razne mere. Artiljerijski napadi su bili samo jedna od tih mera koja je bila usmerena ka uništenju grupe, dok je prisilno preseljenje populacije bila druga mera, paralelno sa fizičkim uništenjem etničkih Srba iz Krajine.

28. U slučaju *Gotovina*, Tužilac ICTY-a je usvojio uzak pristup bez detaljnog razmatranja drugih mera koje su koristile hrvatske vlasti za fizičko uništenje etničkih Srba iz Krajine, odvojeno od nezakonitog granatiranja gradova u UN sektoru *Jug* - Tužilac nije ni istraživao granatiranja u UN sektoru *Sever*. Srbija je predstavila ICJ dve različite grafike. Jedna je mapa sa ucrtanim ubistvima na koja se odnosi optužnica u slučaju *Gotovina*, koju je obrađivala kancelarija Tužioca, a druga je mapa koju je pripremio naš tim, a koja je zasnovana na dokazima u ovom slučaju.²⁹ Nalaze su u folderima za sudije od 12. i 13. marta 2014., predmeti 16 i 17. One prikazuju različitu dokaznu osnovu u ova dva slučaja.

29. Gosp. Predsedniče, članovi suda, kada raspravljamo o prikupljenim dokazima u slučaju *Gotovina*, zastupnik Srbije se pozvao na izjave svedoka koji su svedočili pred ICTY-em, koji su lično prisustvovali i svedočili zločinima ili – što je češće – posledicama zločina. Tuženi smatra da preinačenje presude Pretresnog veća od strane Žalbenog veća, i oslobađanje *Gotovine* i Markača, nema uticaja na dokaznu snagu izjava svedoka u ovom slučaju. Kako je to zastupnik Srbije naglasio "preinačenje pravne pozicije koja se tiče postojanja dokaza o udruženom zločinačkom poduhvatu nije zasnovana na nedostatku poverenja u svedoke, među kojima je bio veliki broj i oficira UN-a"³⁰

30. Tuženi se ponekad poziva na sažetke izjava svedoka koji se mogu naći u prvostepenoj presudi u slučaju *Gotovina*, a ne na transkripte njihovih izjava pred Pretresnim većem, kao što je izjava ambasador Galbraith-a,

²⁷ Tužba za kršenje Konvencije o prevenciji i kažnjavanju zločina genocida (BiH v. Srbija i Crna gora), Presuda ICJ, Izveštaj 2007 (I), strana 134.

²⁸ CR 2014/19 pstrana 42, paragraf 3 (Starmer).

²⁹ Folder za sudije od 12 i 13 marta, predmet broj 16 i 17.

³⁰ CR 2014/16, strana 37, paragraf 13 (Obradović).

jer Tuženi smatra da su ove reference prikladnije za ovaj sud. Međutim, na sudu je da proceni dokaznu vrednost svake od ovih izjava.

31. Jedna od vrlo nesrećnih posledica presude u slučaju Gotovina je u tome što se ona fokusirala na raspravu o granatiranje gradova. To je dovelo do toga da je "Oluja" pogrešno portretirana i da su neki važni elementi ostali nerazjašnjeni. Kako sam ranije pokušao objasniti, i da je granatiranje bilo u potpunosti zakonito, to ne umanjuje optužbu da su napadi bili direktno namenjeni srpskoj populaciji u Krajini, što je bilo nezakonito i što je u sebi sadržavalo genocidnu nameru.

32. Uvažene sudije, kako stvari danas stoje – a to se neće promeniti jer je ICTY, prema izlaznoj strategiji, pri kraju postojanja – to je ostavilo veliku prazninu u sudskoj praksi i u celokupnoj slici ICTY-a. Niko nije osuđen za Oluju. Poruka koju ostavlja Tribunal, ako se odluka većine u Žalbenom veću uzme kao definitivna, jeste da napadi koji su se desili u avgustu 1995. u Krajini nisu bili nezakoniti. Da li to zaista doprinosi pravdi za koju se zalaže međunarodna zajednica da niko za takve stvari ne prođe nekažnjeno, koja traga za istinom, koja promovise pomirenje i koja se zalaže da krivci budu kažnjeni? Mi znamo da je namera operacije *Oluja* bila da se ukloni srpsko stanovništvo iz Krajine; mi znamo da su njihovi idejni tvorci planirali da spreče povratak Srba i da to područje nasele sa Hrvatima; mi znamo da je to bilo popraćeno sa stravičnim zločinima uključujući i zastrašujuće bombardovanje urbanih centara; znamo da su nakon toga usledila brojna ubistva i grupne egzekucije onih koji su ostali, uglavnom starijih ljudi. Znamo da se demografska slika promenila, a to su i hteli oni koji su organizovali operaciju *Oluja*, i da je srpska manjina u Krajini došla do dramatičnog kraja svoga postojanja, kako se čini, zauvek. Sud treba imati sve ovo na umu kada bude razmatrao relevantnost materijala ICTY-a. Ponekad je taj materijal, kao što je bilo u slučaju *Bosna*, od velike pomoći u rasvetljavanju istine. A čini se ponekad, a to je u ovom slučaju, da je ICTY ostavio nepotpun portret konflikta, i da ima veliku prazninu.

TUŽITELJEVE OBSERVACIJE KOJE SE TIČU STATUSA ŽALBENOG VEĆA ICTY

33. Želim kratko da prokomentarišem neke opservacije koje je izneo zastupnik Hrvatske prošle nedelje, a koje se tiču statusa Žalbenog veću ICTY-a.

34. Hrvatska je, čini se, pogrešno razumela određene primedbe o izbornom procesu sudija. Naravno, svi znamo da se sudije biraju u transparentnom procesu. U

slučaju ICTY-a, to vrši Generalna skupština. Samo bih naglasio, zbog tačnosti, da u stvari sudije ICTY-a više ne bira Generalna skupština,³¹ iako su svi oni koji su zasedali u slučaju *Gotovina* izabrani na taj način. Kada im istekne mandat, mandat im se obnavlja po rezoluciji Saveta bezbednosti, a ne biraju se po izbornom procesu koji je uspostavljen u Statutu Međunarodnog suda. Zapravo, Savet bezbednosti sada imenuje nove sudije u Tribunalu. I, naravno, da je potpuno transparentan proces.

35. Bilo kako bilo, zaključak koji je izveo Tuženi u prvom krugu izlaganja odnosi se na odlučivanje sudija među sobom ko će od njih sedeti u Žalbenom veću i da to nije u potpunosti transparentan proces. Ništa što Tužitelj kaže ne dovodi u pitanje tu tvrdnju. Ako se Hrvatska ne slaže sa onim što sam rekao o kriterijumu na osnovu kojih se biraju članovi Žalbenog veću, neka dostave neke dokaze kojima bi to opovrgnuli. Ali oni to nisu učinili niti mogu.

36. U svojim usmenim podnescima Tuženi je tražio da ovaj sud zauzme nijansiran pristup odlukama u slučaju *Gotovina*, imajući na umu njihovu kompleksnu dinamiku. Ovo nije aritmetička propozicija. To su reči koje opisuju hrvatski pojednostavljen pristup dvema odlukama, koji pada na tvrdnju da su trojica sudija Žalbenog veću nadglasala trojicu sudija Pretresnog veću. Želeo bi ponoviti da je to tačno za strane u tom slučaju – tužioca i optužene – ali to nije nužno odgovarajući pristup i za sud kao što je ICJ, gde odluke drugih sudskih tela ne mogu biti ništa više do ubedljive. Predlog srpske strane da se pažljivije posmatra sastav veću, stroga suprotna mišljenja, a prije svega slabo rezonovanje većine Žalbenog veću treba da nateraju ovaj sud da se ozbiljnije pozabave tim materijalom u celosti. Izdvojena mišljenja mogu biti vrlo relevantna u ovom kontekstu. Čak i ovde pred ICJ-em nije nepoznat slučaj da s vremena na vreme neki sudija izrazi svoje suprotno mišljenje.

BRIONSKI TRANSKRIPTI

37. Jedna od važnih dokaznih komponenti Kontratužbe su Brionski transkripti. Srbija traži od suda da ponovo baci pogled na transkripte sa ovoga zloglasnog sastanka. Umesto da čita brionske transkripte u svetlu odluka veću ICTY-a, Srbija predlaže da ovaj sud uzme transkripte kao jedan od dokaza između brojnih drugih dokaza koji su dostavljeni u ovom predmetu. Uz dužno poštovanje, ICJ je jednako spreman kao i veću ICTY-a da proceni značaj reči izgovorenih na Brionima.

³¹ Rezolucija Saveta bezbednosti 1837 (2008), operativni dio (OP) 1 i 2; rezolucija 1877 (2009), OP 2; rezolucija 1931 (2010), OP 3, 4; rezolucija 1993 (2011), OP 1.

38. Na početku ću primetiti da je Pretresno veće ICTY našlo da Brionski transkripti tačno odražavaju raspravu,³² i ništa u nalazima Žalbenog veća ne spori to. Staviše i Hrvatska se pozvala na transkripte pred ovim Sudom u folderima za sudije. Pritužbe na tekst su izneli u pisanim podnescima, ali se čini da se tim pitanjem nisu jako pozabavili, ako su ga uopšte i dotakli.

39. Zastupnik Tužitelja izražava svoje zgražanje nad asocijacijom, koju smo napravili u prvom krugu izlaganja, uporedivši Brione i Wannsee. Tužitelj naprosto nije obratio pravu pažnju na ono što je rečeno. Smisao komentara nije bio da povuče nespretnu i nepriličnu paralelu između nacističkog holokausta i operacije *Oluja*. Komentar je bio o tome kako se transkripti sa sastanka na kojima se govorilo o teškim kršenjima ljudskih prava i planovima zločina mogu pogrešno interpretirati od strane onih koji žele da umanje ili negiraju njihov značaj. Zapažanje se odnosilo na to da čak i transkripti ili zapisi sa tako ozloglašene sastanka kao što je onaj u Wannsee, ako se posmatraju izolovano i van konteksta, mogu pomoći onima koji ih žele prikazati kao bezazlene i nevine. Ako se uzmu izolovano, Brionski transkripti mogu dovesti do drugačije interpretacije. Ali kada se uzmu u kontekstu, moguće interpretativne hipoteze dramatično se smanjuju. A pod kontekstom, Vaše ekscelencije, ne mislim na prosto čitanje celog paragrafa ili cele stranice. Deo konteksta je i Tuđmanova pozadina, uključujući i njegove ekstremističke i rasiističke poglede, koji se manifestuju kako u izjavama prije i poslije operacije *Oluja*, tako i u njegovim planovima da uništi srpsku populaciju i zameni je Hrvatima.

40. Tuđmanovi stavovi i namere su veoma važni u procenjivanju da li je Hrvatska napala srpsku populaciju u Krajini sa namerom da ih uništi, u celosti ili delomično. Na suđenju u *slučaju Gotovina*, ambasador Galbraith je svedočio da - i videćete to na ekranu: „*bez obzira na formalne strukture, sve odluke je donosio Tuđman i njegovi ključni savetnici*“.³³ Galbraith je takođe tvrdio, da pošto je politika da se trajno uklone Srbi i da se Krajina nastani Hrvatima bila Tuđmanova politika, da je to bila takođe i hrvatska državna politika.³⁴ Galbraith je dodao da su još neke visoko pozicionirane osobe u hrvatskom rukovodstvu, uključujući Šarinića, delile njegove stavove. Rekao je da je Šarinić opisao Srbe kao „*da su rak na trbuhu Hrvatske*“³⁵. Molim vas takođe da se priselite

da je Pretresno veće ICTY-a prošlog maja osudilo nekoliko osoba, na osnovu njihovog učestvovanja u udruženom zločinačkom poduhvatu u BiH, na čelu kojih je bio Franjo Tuđman. Svrha tog udruženog zločinačkog poduhvata bila je da se – i citiram francusku verziju, jer presuda postoji samo na francuskom: „*opérer le nettoyage ethnique de la population musulmane sur le territoire revendiqué comme étant croate*“³⁶ – „*sprovede etničko čišćenje muslimana sa teritorije za koju su tvrdili da je Hrvatska*“.

41. U svojim usmenim podnescima, Srbija tvrdi da se nezakonitost Brionskog sastanka manifestuje kada Tuđman kaže da će kao rezultat civilni krenuti „pa će onda i vojska, i kada kolone pođu, to deluje psihološki jedni na druge.“³⁷ Iz toga se vidi da je on udarao na civile umesto da ih je pokušao zaštititi. Iako je prozvana da se očituje o ovom pitanju, u svom Odgovoru na Kontratužbu, Hrvatska nije dala nikakav odgovor, ni pokušaj objašnjenja.

42. Tužitelj podvlači činjenicu da je Tuđman naredio da se ostavi koridor za evakuaciju kako bi se njime izvukli Srbi koji se povlače.³⁸ Ipak, Tuđmanov predlog da im treba ostaviti neki put za povlačenje – koridor za evakuaciju – ne proizilazi iz neke humanitarne brige. Pažljivi pregled relevantnog dela transkripta, otkriva da je iza toga stajao samo jedan motiv, a to je Tuđmanova zabrinutost da ako se to ne učini, i ako Srbi ostanu „bit će prisiljeni da se bore do kraja“, a to bi nametnulo „(Hrvatima) *veće angažiranje i veće gubitke*“³⁹.

43. U Brionskim transkriptima postoje mnoge druge grozne izjave. Pored izjava sa kojima smo se već pozivali u usmenim izlaganjima, molio bi članove suda da obrate pažnju i na Tuđmanovu izričitu naredbu svojim generalima: „*prisetite se - koliko je hrvatskih mesta i gradova razoreno, u Kninu još nije danas tako*“.⁴⁰ Tuđman je takođe pozvao na „*demoralizaciju do kraja*“ neprijatelja – Srba – kako bi i oni dobili malo - on je koristio termin – „*da im vratimo dug*“⁴¹. Tuđman je uradio to potpuno svestan krvožednosti i revanšizma prisutnog kod nekih hrvatskih vojnika koji su bili odgovorni za odvijanje akcije. Tuđman je na Brionima obavešten da je hrvatska pešadija, koja je krenula prema Kninu, sva imala razlog da se bori tu i da ih je ovoga trenutka „*teško držati na uzdi*“.⁴²

³² Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, 15. april 2011. paragraf 1989.

³³ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, 15. april 2011. paragraf 1998.

³⁴ Isto, paragraf 2000.

³⁵ Isto.

³⁶ Tužilac v. Prlić i dr. (IT-04-74-T), Presuda, 29.maja 2013, Vol. 4 paragrafa 1232.

³⁷ Brionski transkripti, strana 15.

³⁸ Odgovor Republike Hrvatske (RC), od 20. decembra 2010, paragraf 12.16; Dodatni podnesci Republike Hrvatske (APC) od 30. avgusta 2012, paragraf 4.16; Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda, 15. april 2011. paragraf 2304.

³⁹ Brionski transkripti, strana 7.

⁴⁰ Isto, strana 10.

⁴¹ Isto, strane 10-11.

⁴² Isto, strana 10; Izjava Ante Gotovine.

44. Priznajem, razne interpretacije mogu doći u obzir ako se Brionski transkripti čitaju izolovano. Isto se može reći i za Wannsee. Ali kada se čitaju u kontekstu, imajući na umu Tuđmanove šovinističke i rasističke stavove i njegovu želju da u ispražnjenu Krajinu naseli Hrvate, kao i njegovu dominantnu ulogu u vrhu Hrvatske vojne i političke hijerarhije, sumnje, ako ih je i bilo, nestaju. Pravilno razumevanje Briona proizilazi iz razumevanja onoga što je bilo pre i onoga što je usledilo nakon, kao što smo rekli, to je slučaj i sa Wannsee. Nema sumnje u ono što je bilo planirano. A to je fizičko uništenje Srba iz Krajine, u celosti ili delimično.

NEPOSREDAN KONTEKST KOJI JE PRETHODIO OPERACIJI OLUJA

45. Gosp. Predsedniče, članovi suda, Brionski transkripti sadrže nedvosmislene, jasne i iskrene izjave učesnika sastanka koje otkrivaju, da je u vreme planiranja *Oluje*, hrvatsko rukovodstvo bilo svesno volje srpskih vlasti da se dođe do mirnog rešenja konflikta.⁴³ Hrvatska je znala da je jugoslovenska vlada osudila hrvatsku agresiju i da je zvala u pomoć međunarodnu zajednicu da osigura prestanak neprijateljstava i da uspostave politički dijalog.⁴⁴ Hrvatsko rukovodstvo je znalo da su Srbi prihvatili Stoltenbergov plan i da su dozvolili da UNCRO dođe na liniju razgraničenja kao posmatrači.⁴⁵ Ni svedočenja Slobodna Lazarevića ni Peter Galbraith-a, kao ni izjava Save Štrpca, na koje se pozivao Tužitelj,⁴⁶ ne dovode do drugačijih zaključaka. One se odnose na period koji je prethodio sastanku na Brionima. Dana 31. jula 1995. učesnici sastanka na Brionima su znali o spremnosti Srba da se nađe mirno rešenje i o tome pričali dok su spremali sprovođenje akcije *Oluja*.

46. Mogućnost postizanja nagodbe pregovorima postala je glavni uzrok zabrinutosti hrvatskog rukovodstva, koji je izrazio svoju aneksioznost u vezi sa voljom dela Srba za mirnim rešenjem konflikta.⁴⁷ Hrvatsko rukovodstvo je bilo uznemireno činjenicom da im srpski stav iz tog vremena oduzima potrebnu legitimnost da se sprovede vojni napad na Krajinu.⁴⁸ Učesnici sastanka

na Brionima su žudeli da nađu „*nekakav izgovor*“ za svoje akcije.⁴⁹ U istom duhu, veče prije operacije *Oluja*, Hrvatska je poslala lažnu poruku Srbima i međunarodnoj zajednici pretvarajući se da želi da učestvuje na mirovnim pregovorima u Ženevi. Hrvatsko rukovodstvo je zauzelo stav maskiranja – glumeći da prihvataju pregovore u Ženevi – dok su pripreme za sprovođenje vojne akcije bile uveliko u toku.⁵⁰

47. U svojim naporima da optuže Srbe za nesaradnju u pregovorima, Tužitelj se poziva na mobilizaciju srpske vojske od 28. jula 1995.⁵¹ Očito je da je to bila čisto odbrambena mera. Srbi su se pripremali za povlačenje, ne za napad, i to je Hrvatska jako dobro razumela.

GAĐANJE KOLONA IZBEGLICA

48. Sada ću se osvrnuti na napade na izbegličke kolone, a to je pitanje kojim se ICTY nije bavio. Tužitelj ponavlja svoju tvrdnju iz pisanih podnesaka da su „povremeno neke (od mešoviti kolona) upadale u uzajamnu vatru“.⁵² Po rečima Tužitelja, Tuženi „priznaje“ da su kolone bile sastavljene od civila i vojnika.⁵³ Ovo je pogrešno shvatanje. Ne samo da Srbija nikada nije negirala mešoviti karakter kolona, već se jako oslanjala na to kao dokaz genocidne namere hrvatskog rukovodstva prema Srbima iz Krajine.

49. Iako Hrvatska navodi da nikada nisu tvrdili da su civili postali legitimna meta kad su krenuli zajedno sa vojnicima, u isto vreme stavljaju jak naglasak na činjenicu da su naoružani pripadnici vojske RSK putovali u kolonama i da su nastavili da napadaju hrvatsku vojsku dok su se povlačili. Dakle, zapravo, čini se da Tužitelj nagoveštava postojanje neke vrste opravdanja za granatiranje mešoviti kolona od strane HV-a.

50. Napadi na izbegličke konvoje potvrđeni su izjavama svedoka koje je dostavio Tuženi, pozivam sud da pogleda izjave svedoka Mirka Mrkobrada⁵⁴, Bože Šuše⁵⁵, svedoke saslušanim pred ICTY-em: Marije Večerine⁵⁶, Dušana Dragičevića,⁵⁷ zaštićenih svedoka P-001, P-013 i P-056,⁵⁸ kao i sa 10 pisanih izjava koje se nalaze u aneksu *Odgovora na odgovor*.⁵⁹ Tužitelj je

⁴³ Brionski transkripti, strane 1-2.

⁴⁴ Isto, strana 2.

⁴⁵ Isto, strana 1.

⁴⁶ CR 2014/19, strana 20, paragraf 32 i prema strani 21, paragraf 34 (Crnić-Grotić).

⁴⁷ Odgovor na odgovor Srbije (RS), paragraf 682 u kojem se reflektuje izjava hrvatskog zamjenika premijera, gosp. Mate Granića, na 257 zatvorenoj sjednici Hrvatskoga sabora.

⁴⁸ Brionski transkript, strana 1.

⁴⁹ Isto.

⁵⁰ Isto, strana 2; RS, paragraf 674-677 koji se odnosi na svedočenje svedoka Babića i Akashija u procesu pred ICTY-jem.

⁵¹ CR 2014/19, strana 24, paragraf 4 (Singh).

⁵² CR 2014/19, strana 31, paragraf 27 (Singh), doslovno pre-pričan Tužiteljev sadržaj iz: *Odgovora Hrvatske (RC)*, paragraf 10.101; APC; paragraf 3.68.

⁵³ CR 2014/19, strana 31 paragraf 27 (Singh).

⁵⁴ *Odgovor na odgovor Srbije (RS)* paragraf 757, Okružni sud u Požarevcu, zapisnik sa saslušanja svedoka Mirka Mrkobrada, od 13 marta 1997. (Ann. 52).

⁵⁵ CR 2014/17, strana 36, paragraf 79 (Obradović).

⁵⁶ CR 2014/17, strana 36, paragraf 81 (Obradović); RS, aneks 47.

⁵⁷ CR 2014/17, strana 36, paragraf 82 (Obradović).

⁵⁸ CR 2014/17, strana 36, paragraf 83 (Obradović). Vidi ta-kođe RS, aneks 51.

⁵⁹ RS, Aneks 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 65 i 66.

postavio pitanje pouzdanosti izjave koju je dao Mirko Mrkobrad, jer je brojka poginulih i ranjenih osoba njegova "slobodna procena"⁶⁰, kako je to svedok sam rekao. Srbija je predočila svedočenje Mrkobrada da bi se ustanovila činjenica napada na kolone, kojih je on bio očevidac. Mrkobradovo svedočenje je predočeno da dokaže sam napad, što je nedvojbeno, a ne da utvrdi tačan broj žrtava napada, za koje svedok i nema jasno sećanje. Izjava potvrđuje da je Hrvatska vojska napadala kolone izbeglica i da su ubijeni bili Srbi. Ona je u skladu sa izveštajem Humanitarnog kriznog štaba UN-a (kompilacija izveštaja o kršenju ljudskih prava) unosi od 7. i 8. avgusta,⁶¹ kao i sa izveštajima HHO-a,⁶² Veritasa⁶³ i Human Rights Wach-a.⁶⁴

51. Obezbeđivanjem puta Srbima za povlačenje, dogovoreno je na Brionima i namera mu nije bila da zaštiti kolone u izvlačenju od granatiranja. Naprotiv, kako su se događaji odvijali tokom operacije *Oluja*, kolonama su pravljene namerne zasede, granatirane su i hrvatski vojnici su u njima vršili ubistva. Tvrdnja Tužitelja, i u *Dodatnim podnescima* i na usmenoj raspravi, da su kolone civila greškom uhvaćene u uzajamnu vatru je neodrživa. Granatiranje izbegličkih kolona nije bilo ni slučajno niti neovlašteno, na sopstvenu ruku hrvatske vojske.

52. Ovaj zaključak proizilazi i iz načina na koji su sprovedene ranije hrvatske vojne operacije, kao što je operacija *Bljesak*. Po načinu na koji je sprovedena operacija *Bljesak* vidi se da je granatiranje kolona odlazećih civila bila namerna vojna taktika hrvatske vojske. Tako da operacija *Bljesak* obezbeđuje čvrste dokaze da je granatiranje kolona odlazećih srpskih civila od strane HV-a bila više obrazac ponašanja nego što je to bio izolovan incident. Očevici svedoče da su tokom operacije *Bljesak* kolone civila konstantno i neprekidno gađane celim putem do reke Save.

53. U sličnom maniru, događaji iz operacije *Oluja* otkrivaju da umjesto da im bude obezbeđen siguran put za izlazak iz ratnog područja, izbegličke kolone su na svom putu, koji im je ostavila hrvatska vojska, nailazili na zasede i bili predmetom namernog i sistematskog granatiranja koje je imalo za cilj da ih fizički uništi.

Svedočenja očevidaca govore o sudbini izbegličkih kolona na području Gline. Dozvoljeno im je da uđu u centar grada, a kada su ušli u grad našli su se opkoljeni sa svih strana hrvatskom vojskom i granatirani su.⁶⁵ Svedok Mrkobrad opisuje kolonu koja se sastojala od "nekih 600 izbeglica, žena i dece, uglavnom civila i veoma malog broja ljudi u uniformama", kada je "iznenada otvorena vatra iz lakog naoružanja na njih...I ljudi su počeli padati kao muve".⁶⁶

UBIJANJE ONIH KOJI SU OSTALI

54. Gosp. Predsedniče, članovi suda, ne mali broj Srba ostao je iza hrvatskih snaga kada su preuzele kontrolu nad Krajinom. Većina onih koji su ostali su ubijeni. Ne samo da ova ubistva obezbeđuju dokaze o počinjenju zločina kažnjivih po Članu 2 Konvencije o genocidu, već daju i dalju potvrdu namere koju je imalo hrvatsko rukovodstvo da se fizički uništi srpska populacija iz Krajine, u celosti ili delimično. Ova ubistva su dobro dokumentovana u izjavama svedoka Bože Šuše, Ilije Babića, Jele Ugarković i Mile Sovilja, koje je dostavila Srbija, kao i izjavama svedoka pred ICTY-jem Milana Ilića⁶⁷, Dragutina Junjga⁶⁸, Mile Đurića⁶⁹, Peter Martija⁷⁰ i E.J. Flynn-a⁷¹. Tužitelj nije negirao izveštaj Specijalnog izvestioca UN-a Elizabeth Rehn. Ona je zabeležila da je "više od 120 tela našao UN...uobičajen način likvidacije bio je metak u potiljak."⁷² Hrvatska nije osporavala ni izveštaj UN-u od februara 1996. u kojem se govori o 911 žrtva koje su ubijene u *Oluji*.⁷³

55. Tužiteljeva primedba da je Tuženi dostavio "izričito za ovaj slučaj"⁷⁴ nove izjave svedoka u avgustu 2013., nije dovoljno jasna. Za objašnjenje ovog procesnog prava stranke, Tužitelj može konsultovati član 57. Pravilnika suda i Sporazum o načinu ispitivanja svedoka i svedoka eksperata koje su postigli zastupnici stranaka.

56. Pored ovih izjava svedoka koje je dostavio Tuženi, ubijanje srpskih civila ostalih u Krajini, potvrdile su dve nevladine organizacije, HHO i *Veritas*, jedna je iz Hrvatske druga iz Srbije. Ove organizacije se na slažu po mnogim pitanjima. Ipak, uprkos njihovom međuso-

⁶⁰ CR 2014/19, strana 32, paragraf 32 (Singh).

⁶¹ Kontratužba Srbije (CMS), aneks 55.

⁶² CR 2014/17, strana 35 paragrafi 75 i 76 (Obradović).

⁶³ CR 2014/17, strana 35 paragraf 77 (Obradović).

⁶⁴ Izveštaj Human Rights Wach-a, Nakažnjavenje zločina počinjenih tokom operacije "Oluja" i negiranje prava izbeglicama na povratak u Krajinu, avgust 1996, Vol. 8, No. 13 (D), strane 11-12; dostupno na www.hrw.org/legacy/reports/1996/Croatia.htm.

⁶⁵ RS, paragraf 757, Okružni sud u Požarevcu, Srbija, transkript sa saslušanja Mirka Mrkobrada, 13. marta 1997. (aneks 52).

⁶⁶ Isto.

⁶⁷ CR 2014/17 strana 41, paragraf 95 (Obradović).

⁶⁸ Isto, strana 39, paragraf 88 (Obradović).

⁶⁹ RS, Aneks 48.

⁷⁰ CR 2014/17, strana 46, paragraf 111 (Obradović).

⁷¹ Folder za sudije od 12. i 13. marta 2014., predmet broj 18.

⁷² CR 2014/17, strana 47, paragraf 115 (Obradović), naglasak dodat.

⁷³ Isto, strana 47, paragraf 116 (Obradović).

⁷⁴ CR 2014/19 strana 37, paragraf 47 (Singh).

bnom rivalitetu i animozitetu, obe potvrđuju da su pripadnici Hrvatskih oružanih snaga počinili masovna ubistva tokom i nakon operacije *Oluja*.

57. Gospodine predsedniče, članovi suda, Hrvatska nije u pravu kada tvrdi da je broj ubijenih tokom *Oluje* “grubo preuveličan”.⁷⁵ Dokazi otkrivaju da su tokom operacije *Oluja* i odmah nakon nje hrvatski vojnici ubijali sve do kojih su mogli doći. Ako im se ukazala prilika, oni su ubili. Na osnovu dokaza koje je predočio Tuženi, postalo je jasno da su *Oluju* preživeli samo oni koji su uspjeli da se sakriju. Na primer, kako je naveo svedok Ilija Babić, “preživeli stanovnici su se uglavnom krili u svojim domovima ili u šumi, kao što sam i ja činio, i to je bio jedini način da ne budu ubijeni.”

58. Uz vezi navoda da broj ubijenih civila u hrvatskoj vojnoj operaciji nije dokaz genocidne namere⁷⁶, bez obzira na stvarni broj ubijenih civila, sve srpske civile koji su nađeni u gradovima i selima u avgustu 1995. ubila je Hrvatska vojska. Hrvatski vojnici ubili su onoliko civila koliko su ih našli ili namamili iz skrovišta. Prema tome, samo je nedostatak municije sprečavao hrvatsku vojsku da granatiranjem tokom operacije *Oluja* potpuno uništi gradove, a masakr srpske populacije koja je ostala nije dosegao veći obim zbog specifičnog terena na kojem se nalazi Krajina,⁷⁷ kao i zbog činjenice da je u vreme napada većina civila, ako su to ikako mogli, mudro napustila regiju. Ovo nije bilo uništenje “u celosti ili delimično”. To je bilo uništenje u “celosti”. Svih njih. Tokom operacije *Oluja* i neposredno nakon nje, svi preživeli Srbi u Krajini, osim onih koje Hrvatske snage nisu mogli pronaći, ubijeni su.

DRUGA INKRIMINATORNA DELA

59. Gosp. predsedniče, Tužitelj nije komentarisao srpski podnesak koji se tiče dela teških povreda fizičkog ili mentalnog integriteta članova grupe Srba iz Krajine.⁷⁸ Tužitelj je jednostavno ignorisao to pitanje. Čak iako je ovo namerna strategija države koja je optužena za genocid, teško je poverovati da Vlada, koja traži pomirenje koje “mora biti zasnovano na istorijskim činjenicama”,⁷⁹ zauzme tako indiferentan stav prema patnjama žrtava.

60. Tužitelj nije komentarisao ni izjave svedoka Hill-a, Drayer-a i svedokinje Ugarković, prema kojima je

hrvatska vojska pobila sve životinje u regionu Krajine.⁸⁰ Može li iko ko zaista želi da pomirenje bude zasnovano na istorijskim činjenicama da tvrdi, nakon pregleda ovih izjava, da je operacija *Oluja* bila zakonita, kako to predlaže zastupnik Hrvatske?

61. Dalje, Tužitelj nije komentarisao srpsku izjavu da je do kraja septembra 1995., Evropska posmatračka misija (ECMM) izvestila da je uništeno 73% srpskih kuća koje su spaljene i opljačkane u 234 sela koja su obišli.⁸¹ Izveštaj Vojnih posmatrača UN-a (UNMO) od 4. novembra 1995. kaže da je 17.270 kuća uništeno ili oštećeno nakon sprovođenja operacije “*Oluja*” u UN sektoru *Jug*.⁸²

PITANJE POVRATKA

62. Gosp. predsedniče, članovi suda, sada ću da se pozabavim pitanjem povratka. Kada je Hrvatska odgovorala na *Kontratužbu*, rekla je da se u Hrvatsku vratilo 130.000 Srba.⁸³ Zastupnik Hrvatske rekao je da činjenice govore o volji Hrvatske da se osigura povratak svim građanima koji žele da se vrate. Srbija ceni sve napore koji se čine u tom smeru. Ovo može da bude važna mera na putu pomirenja dva naroda. Međutim, politika aktuelne vlade u Hrvatskoj ne baca više svetla na pitanja koja se tiču ovog suđenja, odnosno na postojanje genocidne namere 1995. godine. Hrvatska je ostala bez odgovora na dokaze koje smo dostavili, a koji idu u prilog našoj tvrdnji da su vlastodršci iz 1995. tražili demografsku transformaciju Krajine, uklanjajući Srbe i uništavajući ih kao zajednicu, u celosti ili delimično, u želji da je nastane hrvatskim doseljenicima.

63. Dokazi o temeljnim promenama etničkog sastava Krajine kao rezultata operacije *Oluja* dolaze iz mnogih izvora. Izvori UN-a, koji su izneseni pred Pretresnim većem ICTY-a u slučaju *Gotovina*, navode da je u regiji Krajina živelo oko 180.000 ljudi prije *Oluje*, a da ih je nakon nje ostalo oko 2.000 u sektoru “*Jug*”, a oko 5.000 u celoj Krajini, tj. u oba sektora.⁸⁴ U januaru 1998. Specijalni izvestilac UN Komisije za ljudska prava (UNCHR), Elizabeth Rehn, izvestila je da se vratilo manje od 10% Srba u Krajinu.⁸⁵ Upoređivanjem rezultata sa popisa stanovništva u Hrvatskoj iz 1991. i 2001. vidi se ogromna razlika u broju etničkih Srba. To možete pogledati na mapi koja se nalazi na vašim ekranima, a imate je i u vašim folderima uz jednu malu

⁷⁵ Isto, strana 34, paragraf 39 (Singh).

⁷⁶ RC, paragraf 12.28.

⁷⁷ CR 2014/17, strana 42, paragraf 99 (Obradović).

⁷⁸ Isto, strane 50 i 51, paragrafi 123-131 (Obradović).

⁷⁹ CR 2014/19, strana 17, paragraf 20 (Crnić – Grotić).

⁸⁰ CR 2014/17, strana 52, paragrafi 133 i 134 (Obradović).

⁸¹ Situacija na okupiranoj teritoriji Hrvatske; izvještaj generalnog sekretara, od 18. oktobra 1995., UN doc. A/50/648, paragraf 33.

⁸² CMS, aneks 58.

⁸³ CR 2014/19, strana 17, paragraf 21 (Crnić-Grotić).

⁸⁴ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda od 15. aprila 2011., paragraf 2.079.

⁸⁵ Izvještaj specijalnog izvjestioca Elizabet Rehn, 14. januar 1998., paragraf 32.

izmenu: mislili smo da je korisno označiti crvenim region Krajine kako bi bio uočljiviji, ali videćete i druge regije gde je demografska transformacija bila izuzetno važna. Ali možete videti da je 1991., - ovo je hrvatsko stanovništvo - hrvatska populacija vrlo malobrojna u regionu Krajine unutar prostora označenog crvenim, a onda možete videti potpunu transformaciju deset godina kasnije. Ako uzmemo četiri grada koja su bila izložena granatiranju, srpska populacija u Kninu je pala sa 19.679 na 3.164; u Benkovcu sa 16.583 na 730, a u Gračacu sa 10.805 na 1.523 i u Obrovcu sa 6.981 na 435. Ukupno srpska populacija u Četiri grada pala je sa 54.048 na 5.852, što je pad za oko 89 procenata.

64. U 2011., Visoki komesar za izbeglice UN-a (UNCHR) objavio je izveštaj u kome se navodi da samo trećina registrovanih povratnika živi u Hrvatskoj; u studiji se zaključuje da je oko 38% povratnika trajno nastanjeno u Hrvatskoj⁸⁶, dok 45% živi izvan zemlje i da ih je oko 17% preminulo. Relativno veliki broj umrlih govori nam o tome da je zapravo najveći deo povratnika starije životne dobi. U studiji se zaključuje da je jedna trećina povratnika starija od 65 godina, dok osoba ispod 19 godina ima samo 12% - duplo manje nego što je normalan procenat u Hrvatskoj. Nije moguće detaljno se pozabaviti ovde ovim izveštajem UNHCR-a jer on sadrži preko 200 strana. Ali u njemu je predstavljena vrlo sumorna slika biološkog sastava srpske zajednice u Hrvatskoj, uključujući i Krajinu. Ne kažem da Hrvatska danas radi na otežavanju ovog procesa. Ne želim da budem pogrešno shvaćen. Ali jednostavno recitovanje broja povratnika, 130.000 povratnika, kako je to učinio Tužitelj, ne osporava navode iz Kontratužbe, niti daje sudu pravu sliku situacije. Srpski zastupnik je govorio o dramatičnom padu srpske populacije u Hrvatskoj⁸⁷ od skoro 20% pre II svetskog rata, preko 12% 1991. godine, do današnjih nešto više od 4%. Izveštaj UNHCR navodi da će zbog godina povratnika taj broj i dalje opadati. Odlučujući udarac u ovom procesu bila je operacija "Oluja".

PITANJE DOKAZA

65. Gospodine predsedniče, članovi suda, dva izveštaja koja je dostavila Srbija i na koja se oslanja, neosnovano

su napadnuta od strane Tužitelja. Prvo, to je izveštaj HHO-a - Hrvatska je ukazala na stav ICTY-a u *slučaju Gotovina* u kojem se kaže da se neće oslanjati na izveštaj HHO-a "ukoliko nisu potkrepljeni drugim dokazima"⁸⁸. I na osnovu toga, Hrvatska zaključuje da nije "sigurno oslanjati se na taj izveštaj"⁸⁹. Sve to što Hrvatska govori, da se u odsustvu drugih dokaza ne možemo oslanjati na ovaj izveštaj HHO-a, a to je ono što tvrdi i Pretresno veće, Srbija nema problema sa takvim stavom. Ali ton kojim se Hrvatska obraća, govori u prilog tome da oni žele da sud odbaci taj izveštaj. Izveštaj HHO-a treba tretirati kao koristan dokaz, kao onaj koji doprinosi razumevanju događaja. Reči kao "nepotkrepljen" i "oslanjati" samo šalju poruku da se oni trebaju uzimati sa rezervom ako su jedini dokaz za neku činjenicu. Samo da kažem da HHO izveštaj nije jedini dokaz za koje je Pretresno veće reklo da treba da bude potkrepljen. To je isto reklo i za izveštaje Tima vojnih posmatrača UN-a i za izveštaje međunarodnih nevladinih organizacija kao što su Human Rights Watch i Međunarodni Helsinški komitet za ljudska prava.⁹⁰ Da su mislili da treba zanemariti sve te dokaze, mislim da bi to tako i rekli.

66. Izveštaj HHO-a osigurava dokaze o hrvatskoj odgovornosti za napade na izbegličke kolone. Informacije koje su sadržane u tom izveštaju potkrepljene su i sledećim izvorima: svedočenjima očevidaca koji su svedočili o činjenici da je Hrvatska vojska granatirala kolone izbeglica koje su odmicale iz Knina⁹¹, i izvod iz Operativnog dnevnika 4. Gardijske brigade HV-a za 7. avgusta 1995.⁹²

67. Tužitelj nastavlja sa snažnim napadima na Savu Štrpca i na listu žrtava operacije *Oluja* koju je dostavila njegova NVO. Tužitelj je otkrio tri nova dupla unosa na Veritasovoj listi koja ima više od 6.000 imena srpskih žrtava iz rata u Hrvatskoj, i to predstavio sudu kao osnov napada na kredibilitet ove organizacije.⁹³ Obe strane su o ovome rekly dosta u pisanim podnescima. Tužitelj nije izneo nikakve nove argumente; on zapravo ponavlja ono što je već naveo u pisanim podnescima.

68. Gosp. Predsedniče, članovi suda, tri dupla unosa nisu dokaz o metodološkim manama. To su tehničke greške koje se mogu pojaviti u bilo kom statističkom izveštaju. To je očito: dupla imena su izlistana jedan ispod drugog, pod unosima 1731 i 1732, kako ste videli

⁸⁶ UNHCR, povratak manjina u Hrvatsku – Studija otvorenog slučaja, 2011.

⁸⁷ CR 2014/13, strana 16, paragraf 17 (Obradović).

⁸⁸ CR 2014/19, strana 18, paragraf 24 (Crnić-Grotić) a u vezi sa Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda od 15. aprila 2011, paragraf 50.

⁸⁹ CR 2014/19, strana 18, paragraf 24 (Crnić-Grotić).

⁹⁰ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda od 15. aprila 2011., paragrafi 52,55, 57.

⁹¹ RS, paragrafi 733 i 759.

⁹² Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Reynaud Theunens, Izveštaj eksperta, Hrvatske oružane sile i operacija Oluja, dio II, strana 189; CMS, aneks 64.

⁹³ CR 2014/19, strana 19, paragraf 26 (Crnić-Grotić).

na ekranu prošle nedelje.⁹⁴ Niko to ne bi učinio namerno. Tu nema nikakve obmane i namernog lažiranja podataka.

69. Greška koja je pokazana sudu se čak ni ne nalazi na spisku direktnih žrtava operacije *Oluja*. Greška na koju je ukazala Hrvatska se nalazi na spisku indirektnih žrtava rata i poraća – to je izraz koji koristi *Veritas* u svojim statističkim metodama, kako je to objasnio svedok ekspert Savo Štrbac. Da bi neko pronašao takve greške mora da pregleda celu listu od 6.000 imena. Nađene samo tri greške u tako obimnom izveštaju govore u prilog pouzdanosti *Veritasovog* rada i njegovog izveštaja. Tako da je tužiteljva primedba prilično sitna.

70. Srbija ne pokušava da utvrdi tačan broj žrtava operacije *Oluja*. Tuženi tvrdi da su krajiški Srbi ubijani u velikom broju tokom i nakon operacije *Oluja*. *Veritasova* lista je potkrepljena i brojnim drugim dokazima. Bilo bi mnogo bolje i poštenije da Tužitelj izjavu gosp. Štrpca dostavi svom nacionalnom tužiocu za ratne zločine. Dobro je poznato koje su jedinice Hrvatske vojske i policije operisale po kojim selima.

71. Što se tiče izjave koju je general Leslie dao u slučaju Gotovina, Tužitelj tvrdi da je “Pretno veće ultimativno odbilo svedočenje (generala Leslia) (da je vidio 30-60 tela u Kninskoj bolnici)”, ako zbog ničeg drugog, ono zbog izjave koju je svedok Leslie dao 2003. u kanadskom radio programu. Prema izjavi, koju je reprodukovalo Pretno veće ICTY –a u paragrafu 1334, Leslie je rekao da su namerno tokom operacije *Oluja* masovno gađana stambena područja, što je po generalu Lesliju prouzrokovalo smrt 10.000 do 25.000 ljudi. Tužitelj dalje navodi da “uprkos Leslijevoj preteranoj tvrdnji, Pretno veće nije uspelo idnetifikovati ni jednu žrtvu granatiranja u Kninu”. I tužitelj nastavlja: “lako je uvideti zašto je ICTY ignorisao svedočenje gosp. Leslia”.

72. Gosp. Predsedniče, naprotiv, Pretno veće u *slučaju Gotovina* eksplicitno tvrdi:

“Osim toga, na temelju svedočenja Dawesa, Al-Alfija i Lesliea, Pretno veće konstatuje da je 4. avgusta 1995. neposredno pored komande SVK ili u krugu od otprilike 200 metara od komande (oznaka B u P984) bilo više leševa, od kojih su neki bili u civilnoj odeći a neki su na sebi imali delove vojne uniforme. Na osnovi gore navedenih dokaza, Pretno veće konstatuje da je artiljerijske projekte koji su pali na to područje ispalio HV.”⁹⁵

Tako da, kao prvo, Pretno veće nije ignorisalo svedočenje svedoka Leslie, kako to tvrdi Tužitelj, i drugo,

Pretno veće je utvrdilo da je bilo više leševa koji su pali kao žrtve artiljerijskog napada. Činjenica da Pretno veće nije moglo da identifikuje te žrtve po polu, imenu i godinama, ne umanjuje činjenicu da je granatiranje prouzrokovalo brojne žrtve, od kojih su neki bili civili.

NEKAŽNJIVOST I SUĐENJA U HRVATSKOJ

73. Sada ću da se pozabavim pitanjem nekažnjivosti i krivičnim gonjenjima u Hrvatskoj. Sudu je rečeno da je 2.300 osoba optuženo za pljačkanje i uništavanje imovine u navodno zakonitoj operaciji *Oluja*. Takođe, Hrvatska je rekla da je do sada procesuirala 33 osobe za zločine počinjene tokom i nakon navodno zakonite operacije.⁹⁶ Ali nas Tužitelj nije informisao koliko je Hrvata pravosnažno osuđeno za ubistva počinjena u Oluji. Ako niko nije bio osuđen, Tuženi zahteva, da se sudu kaže zašto.

74. Kao i pitanje prepreka za povratak stanovništva, relevantnost ovog pitanja je u vezi sa pitanjem o genocidnoj nameri. Stav Srbije je da nekažnjavanje ubistava ili drugih zločina u Hrvatskoj, potvrđuje postojanje namere da se uništi srpska populacija u Krajini.

75. Mnoge od činjenica su već u spisima ili se pojavljuju u dokazima ICTY-a. Npr. Specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava pri UN-u, Elizabeth Rehn, je svedočila u *slučaju Gotovina*, da je 4. decembra 1995. imala sastanak sa nekoliko zvaničnika, uključujući i Tuđmana, i da je stekla utisak da nisu zainteresovani za istragu i krivični progon pripadnika hrvatskih vojnih snaga u vezi sa zločinima počinjenim tokom operacije *Oluja* “izvan onog što je potrebno kako bi se međunarodnoj zajednici pružila zadovoljavajuća slika.”⁹⁷ Ministar unutrašnjih poslova, Jarnjak, rekao je Elizabeth Rehn da je država pokrenula kriminalističku obradu počinilaca dela poput pljačke i paleža, premda je Rehn stekla utisak da nije želeo poduzeti istrage po dojavama o masovnim grobnicama.⁹⁸ Znamo da su hrvatske vlasti bile zabrinute za imovinu jer su imali nameru da iskoriste srpsku imovinu za nove stanovnike u Krajini. Dalji izveštaj Generalnog sekretara UN-a, od 14. februara 1996., kaže da su optužnice podignute za “najdramatičnije slučajeve” ali da “postoji malo dokaza o napretku u rešavanju mnogih drugih prijavljenih slučajeva pojedinačnih ubistava”⁹⁹. Ambasador Galbraith je izjavio “u vezi s teškim delima nasilja počinjenim posle operacije *Oluja*, Tuđman je priznao da postoje problemi, ali ih je

⁹⁴ Folder za sudije koji je pripremio Tužitelj, tabla 17.

⁹⁵ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda od 15. aprila 2011., paragraf 1375, naglasak dodat.

⁹⁶ Isto.

⁹⁷ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda od 15. aprila 2011., paragraf 2102.

⁹⁸ Isto.

⁹⁹ Dalji izvještaj o situaciji o ljudskim pravima u Hrvatskoj u skladu sa rezolucijom 1019 (1995), UN doc. S/1996/109, od 14 februara 1996, paragraf 13.

umanjivao i nije pokazivao nikakvu spremnost da u vezi s tim nešto i preduzme”.¹⁰⁰ Brojke koje je pred ovim sudom 18. marta iznosio zastupnik Hrvatske izgleda da odgovaraju onima koje je Hrvatska dostavila 1996. i na koje se pozvala i u *slučaju Gotovina*. I one se uglavnom bave imovinskim zločinima, kao što su pljačke i paljevine. Takođe, postoje izveštaji o relativno malom broju osoba koje su izvedene na sud zbog ubistava, ali nema nikakvih izveštaja o pravosnažnim odlukama.

76. U svojoj knjizi o procesuiranju ratnih zločina i o Međunarodnom krivičnom sudu, profesor Ivo Josipović – sada predsednik države – komentarisao je propuste hrvatskog pravnog sistema što se tiče odgovornosti tokom konflikta. On je zabeležio činjenicu da su malobrojni procesi koji se tiču operacije Oluja, a naročito je obratio pažnju na činjenicu da neki nisu klasifikovani kao ratni zločin. Govoreći o "Bijeloj knjizi" Hrvatske vlade, profesor Josipović je rekao

“ozbiljan nedostatak je činjenica da podaci o najozbiljnijim zločinima i njihovim žrtvama ne sadrže zločine za koje javnost vjeruje da su počinjeni nad srpskom populacijom. Uz to, žrtve i patnje “suprotne strane” (iako su u pitanju hrvatski građani) nisu uključeni u podatke o teškoćama u ratnom periodu.”¹⁰¹

ZAKLJUČAK

77. Gospodine predsedniče, članovi suda, došao sam do zaključka. Ni u svojim pisanim podnescima ni na glavnoj raspravi Tužitelj nije negirao sledeće:

(i) izjave hrvatskih javnih osoba u kojima su Srbi tretirani kao manje vredna ljudska bića;¹⁰²

(ii) izjavu hrvatskog ministra odbrane iz 1991. da niko iz Krajine neće preživeti;¹⁰³

(iii) izjave koje se tiču generalne situacije u Hrvatskoj pre operacije *Oluja*, a koje je izneo prof. Puhovski¹⁰⁴ i situacije u Krajini nakon *Oluje*, koju su opisali general UN-a Forand¹⁰⁵ i ambasador USA Galbraith;¹⁰⁶

(iv) izjave sa Brionskog sastanka da će pristanak na pregovore u Ženevi biti samo maska za napad na Krajinu¹⁰⁷;

(v) izjave hrvatskih zvaničnika i vojnika tokom operacije da će pobiti sve Srbe¹⁰⁸ i da su Srbi teroristi¹⁰⁹;

(vi) izjave hrvatskog predsednika u to vreme Tuđmana i ministra spoljnih poslova da su Srbi rak u truhu Hrvatske¹¹⁰

(vii) izjave koje sadrže Tuđmanove ideološke stavove u vezi Srba¹¹¹ i smatranje genocida kao načina dobijanja etničke homogenizacije”.¹¹²

Hrvatska je naprosto ignorisala ove dokaze. Tužitelj se nije pozabavio ni jednim od ovih pitanja ni u pisanim ni u usmenim podnescima.

78. Dozvolite mi da se kratko vratim na drugu polovinu ovog procesa, po hrvatskoj tužbi. Ona sadrži mnogo dokaza o mnogim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnih zakona o ljudskim pravima. Srbija ne osporava većinu tih dokaza. Zaista, redovno izražava svoje iskreno žaljenje i, u meri u kojoj je odgovorna, izražava svoje duboko kajanje i žaljenje. Ovaj proces suočavanja jedino može dovesti do pomirenja u regionu. Ono što Srbija osporava Hrvatskoj je njena namera da dogadaje iz 1991. okarakterise kao genocid. Osim rasprave o primeni zakona o genocidu za ove događaje, Srbija je takođe zabeležila da nije bilo tužbi za genocid po ovom pitanju pred ICTY-em. Niti je Tribunal u svojim mnogim presudama u vezi sa Hrvatskom ikada rekao Tužiocu da je podbacio sa svojim optužbama. Pravni status ovih događaja postao je još jasniji nakon presude ovoga suda u *slučaju Bosna*. Hrvatska nije učinila nikakav ozbiljan napor da u ovom procesu dokaže kako je njen slučaj drugačiji i značajniji od događaja koje je predstavila BiH u vezi sa zločinima koji su se dogodili u Bosni po opštinama. Niti su izneli ikakve dokaze da su zločini koji su se desili u Hrvatskoj imalo slični masakru u Srebrenici, koje je ovaj sud okvalifikovao kao genocid.

79. Pa, gosp. predsedniče, časni sude, očito se javlja pitanje u kontekstu Kontratužbe, ako Hrvatska tužba nije dobro zasnovana, kako to tvrdi Srbija, a zbog razloga koje je navela, da li ti isti razlozi, takođe, fatalno ugrožavaju i Kontratužbu. U odgovoru na Kontratužbu, zastupnik Hrvatske, kako se čini, hteo je da stignemo

¹⁰⁰ Tužilac v. Gotovina i dr. (IT-06-90-T), Presuda od 15. aprila 2011., paragraf 2104.

¹⁰¹ Ivo Josipović, *Haško implementacijsko kazneno pravo: komparativno i hrvatsko implementacijsko zakonodavstvo i ustavni zakon o suradnji Republike Hrvatske međunarodnim kaznenim sudom*, Zagreb, Informator, Hrvatski pravni centar, 2000, strana 253.

¹⁰² CR 2014/17, strana 17, paragraf 20 (Obradović).

¹⁰³ CR 2014/17, strana 38, paragraf 158 (Jordash).

¹⁰⁴ CR 2014/17, strana 16, paragraf 17 (Obradović) prema Transkriptima u slučaju Gotovina I dr. od 13 februara 2009, strana 15901.

¹⁰⁵ CR 2014/17, strane 52-53, paragraf 135 (Obradović); folder za sudije, predmet broj 19.

¹⁰⁶ Isto, strana 57, paragraf 150 (Obradović).

¹⁰⁷ Isto, strana 25, paragraf 48 (Obradović).

¹⁰⁸ Isto strane 53-54, paragrafi 137-141 (Obradović).

¹⁰⁹ CR 2014/16 strana 16 (Jordash).

¹¹⁰ CR 2014/17, strana 142 i strana 55 paragraf 144 (Obradović).

¹¹¹ Isto, strana 57, paragraf 150 (Obradović).

¹¹² Isto, strana 40 (Obradović).

upravo do ovakvog zaključka, govoreći da argumenti iz Kontratužbe zapravo idu u prilog Hrvatskoj. Ovaj proces ima mnogo veći značaj da bi se sveo na raspravu o ovakvim pretencioznim tačkama. Zaključci suda će neizbežno uticati na razumevanje konflikta iz 90-tih u regionu, i šire. U mnogome će doprineti istorijskom razumevanju o oružanom sukobu u vezi sa raspadom bivše Jugoslavije.

80. U svojim zaključnim podnescima o Kontratužbi, zastupnik Srbije je pojasnio poziciju. Tuženikov zastupnik je primetio da Srbija nije tražila ovu raspravu pred ICJ-em. Ipak, kako je Hrvatska insistirala na ovom procesu, čak i u svetlu presude iz 2007., Srbija je osetila obavezu da podnese svoju Kontratužbu. Uz to, Kontratužba Srbije ima za cilj da se utvrdi istina o svim događajima koji su se desili tokom konflikta. Srbija to dužuje svim žrtvama, a naročito, žrtvama operacije Oluja.

81. Vratću se na sadržaj Kontratužbe, zastupnik Srbije je naglasio da Kontratužba, ako se procenjuje u svetlu zadatih elementa zločina genocida, je mnogo jača od tužbe koju je podnela Hrvatska. On je objasnio da su razmere nasilja u operaciji *Oluja*, broj žrtava u kratkom vremenskom periodu i pod ograničenim mogućnostima na strani počinilaca, kao i na posledice po život napadnute etničke grupe, ne mogu da se porede sa bilo kojim od masovnih zločina opisanih u hrvatskoj Tužbi, koja obuhvaća vremenski period od pet godina.

82. Pozicija koju je zauzela Srbija u vezi Kontratužbe i pozicije koju je zauzela u slučaju Tužbe, mogu se učiniti nedoslednim. Ipak, to nije slučaj, a to nije teško ni objasniti. Stav Srbije je da je pažljiva i obazriva interpretacija zločina genocida, koju je ovaj sud usvojio 2007. godine, pravilna i u skladu sa međunarodnim pravom. Srbija ne traži od suda da promeni ili izmeni pravne stavove iz te presude. Interpretativni pristup koji je zauzeo ICJ prema zločinu genocida, naročito deo koji se tiče državne odgovornosti, u skladu je sa sudskom praksom pred specijalizovanim tribunalima tokom prethodne decenije. I ona daje jasnoću i pravnu sigurnost.

83. Ako ovaj sud želi sačuvati poziciju koju je usvojio 2007., onda hrvatska tužba mora biti odbačena. Hrvatska ohrabruje sud da revidira svoju sudsku praksu. Ako ICJ tako uradi, kako će to objasniti ljudima u BiH. Tuženi smatra da ovaj sud neće prilagođavati svoju interpretaciju zločina genocida na način da favorizuje poziciju Hrvatske, pošto nema sumnje da je srpska Kontratužba zaista mnogo jača od Tužiteljevog slučaja u nekoliko važnih aspekata.

84. Gosp. Predsedniče, članovi suda, došao sam do kraja moje prezentacije ovog poslepodneva i ovo je moje poslednje obraćanje sudu u ovom procesu. Radujem se nekom budućem susretu, samo se nadam da to

neće biti u slučajevima u kojima se sudi za genocid. Nadam se da je ovo zadnji slučaj koji sud treba da vodi u vezi sa genocidom.

85. Zastupnik Hrvatske je rekao da Konvencija rizikuje da postane mrtav instrument ili mrtav ugovor, ali u prošloj deceniji bilo je više suđenja i više procesa pred krivičnim sudovima, i na nacionalnom i na međunarodnom nivou, za zločin genocida nego što je to bio slučaj u proteklih 50 godina. Više ljudi služi duge kazne za zločin genocida nego ikada ranije u istoriji. Pri UN-u i u Africi postoji dosta snažnih organizacija koje su usmerene ka prevenciji i ranom otkrivanju genocida i, naravno, ima više akademske aktivnosti i istraživačkog rada, i o propisima o genocidu i o uzrocima genocida, nego ikada ranije. Može biti da se pred ovim sudom ne pojavi više ni jedan slučaj tužbe za genocid, čemu se i ja nadam. I mislim da ne treba da merimo efikasnost Konvencije o genocidu po broju slučajeva pred ovim sudom, u skladu sa članom 9 Konvencije.

Sa punim poštovanjem podnosim ovu prezentaciju.

Petak 28. mart 16.35 h

Gosp. Džordaš (Mr. Wayne Jordash)

RAZLIKE IZMEĐU TUŽENIKOVE KONTRATUŽBE I TUŽITELJEVE TUŽBE

1. Gospodine predsedniče, članovi suda, zahvalan sam na prilici da Vam se obratim. Pre nego što ustupim mesto gosp. Obradoviću, koji će zaključiti ovo izlaganje u ime Srbije, želeo bih da zajedno osvetlimo neke tačke koje se tiču srpske Kontratužbe.

2. Kako bi to uradio, a i istovremeno odgovorio na neke stvari na koje se pozvao Tužitelj, direktno ću se pozabaviti sa devet tačaka koje je prof. Sands naznačio kao tačke razlike između Tuženikove kontratužbe i Tužiteljeve tužbe.¹

3. Naravno vrednost takve uporedbe ne zavisi, kako Tužitelj, izgleda, veruje, o količini dokaza, već o njihovoj dokaznoj vrednosti, i na to ću skrenuti pažnju suda.

4. Kratak pregled devet tačaka na koje se pozvao profesor Sands tokom drugog kruga ove rasprave, pokazuje, još jednom, da se Tužiteljeva tužba ne temelji na nečemu što može predstavljati plan, a ukupan kontekst i obrasci ponašanja ne obezbeđuju nikakvu osnovu za zaključak da je genocidna namera bila prisutna.

5. Nasuprot tome, Tuženikova kontratužba ili kako ju je nespretno nazvao Tužitelj - „diverziona taktika“² sadrži jasan plan, koji, kada se gleda u kontekstu zajedno sa obrascima ponašanja i prikrićanjima, sadrži potreban prag za uspostavljanje *actus reus* i *mens rea* genocida.

6. Pre nego počnem sa analizom devet tačaka koje je naveo prof. Sands-a, voleo bih da iznesem neke preliminarne primedbe u vezi naziva „diverziona taktika“, kako je Kontratužbu okarakterisao Tužitelj. Hrvatska tvrdi da je Kontratužba podignuta kao diverziona taktika, dok, nasuprot tome tvrdi da je Tužba podnesena da se opravdaju prava žrtava i da se spreči činjenje genocida u budućnosti. Lepe želje, ali, videli smo tokom ovog procesa, to nije u skladu sa rečenim i učinjenim.

7. Prvo, kako je to Tuženi detaljno objasnio, znamo jedan od razloga zašto je Tužitelj podneo Tužbu. Hrvatska vlada je priznala da

„dok je BiH podnela tužbu 1993...Hrvatska to nije učinila sve do 1999., nakon što je dobila uveravanje od američkog advokata da

će optužujući Srbiju i Crnu Goru za genocid...počinjen na hrvatskoj teritoriji paralisati slučajeve pred ICTY-jem protiv Hrvata.“³

O tome je bilo reči ranije, te se neću tim sada detaljnije baviti.

8. Nisu samo ove reči koje otkrivaju pravu nameru koja se krije iza podnošenja tužbe. To proizilazi i iz načina na koji je slučaj vođen. Tužitelj se iz petnih žila trudio da zamagli činjenice i da ubedi sud da napusti osnovna pravna načela.

9. Pored toga, Tužitelj je zauzeo stav da ne pomogne sudu po pitanjima koja su relevantna i za Tužbu i za Kontratužbu. Čak i da je tačno, da je Tuženi podneo Kontratužbu kao diverzionu taktiku, što nije istina, ovo ne može da ima uticaja na pravne i činjenične ocene suda. Jer Kontratužba ne traži kao tužba odbacivanje osnovnih pravnih načela niti pokušava prikriti istinu.

10. Nasuprot tome, diverzione taktike koje je razvio Tužitelj, dovode do stvarnog rizika od potcenjivanja korisnosti Konvencije, da prikrije istinu i da se prava žrtava, prošlih i budućih, izgube u gomili elokventnog ali zbujujućih naklapanja.

11. Prvo ću se pozabaviti Tužiteljevim stalnim naporima da se izmeni postojeće pravo, izbegavanjem davanja preciznih informacija i ne činjenjem razumnih ustupaka.

ODBACIVANJE POSTOJEĆEG PRAVA

12. Naravno, svaki pravni sistem se progresivno, vremenom, kristališe, razvija i redefiniše. ali to nije ono na šta Tužitelj misli kada se obraća sudu.

13. Tužitelj nimalo nije zadovoljan postojećim pravom. Hrvatska želi da ovaj sud napusti i izmeni dosadašnje standarde dokazivanja, njegove čvrste uslove, prava na ulogu "oportuniteta"; princip razlikovanja i proporcionalnosti, metodologiju procenjivanja "efektivne kontrole". Ona takođe želi da sud ne primenjuje regularna

¹ CR 2014/19, strana 57-65 (Sands).

² Isto, strana 57-58, paragraf 3 (Sands).

³ CR/2014, strana 11, paragraf 10 (Zimmerman), citiranje telegrama broj 06ZAGREB366 od 17. marta 2006. koji je

poslat iz ambasade USA u Zagrebu US State Department, paragraf 8; dostupan na <http://wikileaks.org/cable/2006/03/06ZAGREB366.html>.

pravila o vremenskoj primeni sporazuma, o pripisivanju i pravila po kojima se se dolazi pod jurisdikciju o-vo-va suda ?

14. Tužitelj ne traži da se pravo dalje nadograđuje, prečisti ili prilagodi, već da se napuste ključni aspekti prava, pocepaju i odbace. Da li je zaista toliko pogrešno presudio ovaj sud prije samo sedam godina u *slučaju Bosna*? Da li je međunarodno humanitarno pravo tako manjkavo da moramo odbaciti njegova osnovana tradicionalna načela?

15. Ne, Tužitelj jednostavno želi da se reši prava kako bi zaokružio činjenice svog slučaja. Ako ovo nije istina, Tužitelj bi trebao objasniti šta će to zameniti ono što se treba odbaciti. U glavnom delu rasprave, nismo čuli neko razumno objašnjenje.

16. Umesto toga, Tužitelj insistira da njihov slučaj ima takva svojstva zbog kojih predlaže da sud treba odbaciti osnovna prava; da u pitanje treba dovesti pravo na ulogu "oportuniteta"; pitanje odvojenog tretiranja vojnika i civila; pitanje metodologije procenjivanja „efektivne kontrole“; i, uopšte, da se u pitanje, po prof. Sandsu, treba dovesti korisnost Konvencije.

17. Naravno, ovo nisu ozbiljni predlozi. To ne znači da Tužitelj veruje da je moguće napustiti pravo na toliko frontova, dovesti u pitanje korisnost Konvencije ili rastegnuti osnovna načela humanitarnog prava ili izvan ovog slučaja proširiti prava žrtava. To bi bila nestvarna perspektiva.

18. Zašto, možemo se upitati, zašto je uloženo toliko napora u ubeđivanje da je potrebno promeniti pravo? Na postavljeno pitanje dajem i odgovor.

19. Sa dužnim poštovanjem, to je forma pravnog vandalizma koja promovira „praznu zaštitu“ za koju Tužitelj tvrdi da je želi izbeći, namenjena samo tome da kvadrat naguramo u okruglu rupu. Napuštajući pravo na način na koji je to traženo, rizikujemo da pretvorimo Konvenciju o genocidu, koja je živi instrument pomoću koga odvajamo genocidnu nameru od namera drugih vrsta, u aspiracioni dokumenat koji sadrži iluzorna prava i koji nije u mogućnosti da napravi tu razliku.

KAMUFLIRANJE ČINJENICA

20. Tvrdimo da je Tužitelj zauzeo isto tako nemaran stav u pristupu činjenicama.

21. Tuđmanova politička i vojna administracija nije imala problem sa Srbima; nisu imali vojsku; oni nisu počinili ništa loše; svako od hiljada Srba koji su napustili Krajinu u toku i nakon operacije *Oluja* uradili su to jer je to od njih zahtevalo srpsko rukovodstvo; svaki srpski napad bio je nesrazmeran; svaki počinjeni zločin učinjen je sa genocidnom namerom.

22. Zamagljivanje činjenica se nastavlja i sa brojkama ubijenih civila, navodno je u hrvatskom konfliktu ubijeno 12.500⁴. Tim pitanjem sam se bavio jutros i neću se ponavljati. Dovoljno je reći, pristup koji ne bi smeo proći nezapaženo.

23. Tužitelj zauzima isti pristup i u nesrećnim događajima u Vukovaru. Tužitelj je naveo prilikom podnošenja Tužbe da je samo u Vukovaru ubijeno 1.700 ljudi, od toga 1.100 civila.⁵ A prema Memorijalu „još oko 2.000 ljudi ubijeno je nakon okupacije grada“⁶.

24. Kada je sudija Greenwood tražio pojašnjenje ovog pitanja⁷, Tužitelj je ponovio gore rečeno i onda rekao:

„Pojasniću brojke koje se tiču Vukovara. Najtačnija brojka koju imamo je da je tokom opsade ubijeno između 1.100 i 1.700, prije faze 4, od kojih je 70% bilo civila. A što se tiče faze 4, teško je proceniti precizno koliko ih je ubijeno tokom faze 4. (*I na to ukazujem*). U podnescima, procena je da ih je nakon okupacije u gradu ubijeno oko 2.000.“⁸

25. Zaista, procena da ih je nakon okupacije ubijeno 2.000 iznesena je u Memorijalu. Ovo nije potkrepljeno nikakvim izvorom ili dokazom. Kako ispitivanje Tužiteljevih podnesaka pokazuje, sve ove brojke su više procena ili mišljenje. Ipak to ne sprečava Tužitelja da ih uzima kao činjenice.

26. Kako je malopre naveo i prof. Šabas, isti pristup su zauzeli i u procenjivanju broja povratnika, navodeći da ih se u Hrvatsku vratilo 130.000. A gosp. Obradović će se u sledećoj prezentaciji pozabaviti još nekim procenama.

27. Nasuprot Tužiteljevom pristupu, nalazi se potpuno suprotan Tuženikov pristup ovim pitanjima. Tuženi ne traži da se napusti pravo, već samo da se primeni. Tuženi želi da pomogne procesu sa razumnim pristupom činjenicama – pokušavajući da realno proceni srpsku i krajinsku Vladu iz tog strašnog vremena. Tuženi ne odustaje od toga čak i kada, a to je već postalo pravilo, Tužitelj skoči na uočene ustupke sa očitim i neskrivenim zadovoljstvom.

⁴ CR 2012/20, strana 34, paragraf 21 (Ni Ghralaigh).

⁵ Tužba Hrvatske (AC), strana 8, paragraf 17; nema fusnote za ovu tvrdnju.

⁶ Memorijal Hrvatske (MC), paragraf 4.139, nema fusnote za ovu tvrdnju.

⁷ CR 2014/8, sudija Greenwood; pitanje, strana 59-60.

⁸ CR 2014/12, strana 11-12 (Starmer), nema fusnote za ovu tvrdnju.

28. Tuženi tvrdi da ovakav pristup umanjuje njihov slučaj, ali mu ne možemo dozvoliti da potkopa Kontratužbu. Ne može se podignuti i braniti tužba za genocid, a da se ne bude iskren prema sudu, ili, kako je to prof. Zimmerman tačno naveo – čistih ruku. Ako se tako ne radi, to ne bi trebalo proći nezapaženo, to ostavlja pravne posledice, kako je to već objasnio Tuženi i na šta ću se ponovo pozvati tokom raspravljanja o devet tačaka prof. Sands-a.

29. Dakle, kada Tužitelj tvrdi da je podnošenje Kontratužbe diverziona taktika od strane Tuženoga, možda bi Hrvatska trebala najpre da pogleda u svoje dvorište. Tužitelj je taj, a ne Tuženi, koji ima ograničen pristup, koji ima pogrešno verovanje u ispravnost ponašanja svakog hrvatskog lidera ili borca tokom ovog konflikta.

30. Uprkos onome što već svi znamo u ovoj sudnici, Tuđman im i dalje ostaje heroj i Srbi su krivi za sve. Uz dužno poštovanje, možda bi ih odluka o genocidu oslobodio ovog nesrećnog uverenja. To je jedan od razloga zašto je podignuta Kontratužba.

31. Sada kada smo završili sa ovim preliminarnim pitanjem, da počnemo sa odgovorom na devet tačaka profesora Sands-a.

VREMENSKI OKVIR

32. Prva tačka. Vremenski okvir. Prošle nedelje, Tužitelj je pokušao da prikaže kako hrvatska Tužba i srpska Kontratužba nisu deo istog "činjeničkog kompleksa" tvrdeći kako nema istog vremenskog osnova između ova dva procesa kao: "hrvatska tužba u znatnom delu završava prije nego što srpska uopšte počinje".⁹

33. Hrvatska je još jednom kontradiktorna sama sebi u pokušaju da negira vremensku vezu. U hrvatskom podnesku, kojim je pokrenula ovaj proces, Tužitelj je prepoznao blisku unutrašnju vezu između činjenica. U to vreme, Tužitelj je bio spreman priznati da je *Oluja* integralni deo sveukupnog vojnog konflikta koji se odvijao od 1991. pa nadalje.¹⁰

34. Suprotno najnovijem podnesku Tužitelja, Tužba i Kontratužba imaju isti vremenski okvir, zasnovane su na istoj istorijskoj osnovi, odvijale su se u okviru istog političkog procesa. Dela koja formiraju pozadinu srpske Kontratužbe tiču se tačno istog oružanog konflikta koji je započeo sredinom 1991. i koji je kulminirao s operacijom *Oluja* u avgustu 1995.

35. Naravno, ovo nije jedini poluobrt, koji je Tuženi uočio u Tužiteljevom pristupu ovom postupku i meritumu Kontratužbe. U vreme kada je Hrvatska podnela

inicijalni podnesak, 2. jula 1999., bila je spremna priznati da je evakuacija Srba iz Krajine u Hrvatskoj tokom operacije *Oluja* bila kršenje Konvencije o genocidu¹¹ rekavši da je ona "sprovedena u drugoj rundi 'etničkog čišćenja' u suprotnosti sa Konvencijom o genocidu". Istina Tužitelj je to povukao, ali svejedno, to je rečeno.

36. Naravno, nakon toga Hrvatska je uznapredovala u svojim tvrdnjama rekavši da je Srbija sama proterala svoje ljude iz Hrvatske. U kasnijim podnescima Tužitelj je mudro odustao od svoje prethodne tvrdnje. Na to, takođe, treba obratiti pažnju.

37. Pretpostavimo da je to učinjeno u dobroj veri. Ta je izjava mimo interesa. U skladu sa pristupima zauzetim u raznim slučajevima, uključujući i *slučaj Bosna*, pozivamo Sud da je pogleda i uzme u obzir. Za razliku od *slučaja Bosna*, ova posmatrana izjava nije politička izjava; ona bi trebalo da ima "pravni efekat", iako se je Tužitelj odrekao. Ona je u punoj suprotnosti sa podnescima koje je Tužitelj dostavio odgovarajući na Kontratužbu.¹² Ako ništa drugo, ona osvetljava nešto od Tužiteljevih zasluga za podizanje Kontratužbe.

38. To jako dovodi u sumnju iskrenost Tužiteljevih pokušaja da okarakteriše Tuženikovu Kontratužbu kao jedva četverodnevnu akciju sa samo ponekim "sporađičnim" incidentom koji je usledio potom¹³. Naravno, ne treba nam ni ovakva izjava.

39. Kako je Tuženi objasnio u prvom krugu, treća faza operacije *Oluja* bila je bez sumnje najbrutalnija faza. Kako je našlo Pretresno veće u *slučaju Gotovina*, četiri meseca nakon akcije, pripadnici Hrvatske vojske i specijalne policije nastavili su napade na civilnu populaciju Srba u Krajini.

40. Ono što je Tužitelj nazvao "sporađičnim" incidentima, Pretresno veće je o tome govorilo na sledeći način: "velik broj ubistava, nehumanih dela, dela okrutnog postupanja, te dela uništavanja imovine i pljačkanja počinjeni su tokom celog avgusta i septembra 1995."¹⁴ Tužitelj nije dao nijedan razlog u svom dugom komentaru presude u *slučaju Gotovina* da se ovaj deo nalaza Pretresnog veća odbaci, a takav razlog ne postoji ni u presudi Žalbenog veća.

41. Vremenska veza je jasna. Tuženi tvrdi da sud mora ispitati sva vremenska preklapanja događaja kako bi utvrdio pravu nameru hrvatskih lidera.

⁹ CR 2014/19, strana 58, paragraf 8 (Sands).

¹⁰ AC, paragraf 2.

¹¹ AC, paragraf 2, vidi takođe MC, paragraf 1.03-1.06.

¹² Presuda u slučaju Bosna, paragraf 378.

¹³ CR 2014/19, strana 57-58, paragrafi 6 i 7 (Sands).

¹⁴ Gotovina i dr, Prvostepena presuda, paragraf 2.307.

42. Hrvatska je počela planiranje *Oluje* 1992., kako je to priznato u *Odgovoru*.¹⁵ Ove planove je delimično opisao Janko Bobetko, tadašnji načelnik Glavnog stožera oružanih snaga Hrvatske, u svojoj knjizi "Sve moje bitke"; operacije od 1994. do operacije *Oluja* su bile delom plana koji je trebalo "razraditi do najsitnijih detalja".¹⁶

43. Svedočenje gosp. Galbraith-a pred ICTY-jem potvrđuje ovo vremensko preklapanje: plan da se napadne Krajina usvojio je predsednik Tuđman 1994. godine, davno pre same operacije *Oluja*¹⁷, a to je i sam potvrdio.

44. Kao krajnji korak u transformaciji Tuđmanove genocidne teorije u praksu, narastajuća kriminalna namera hrvatskog rukovodstva najjasnije je vidljiva iz pregleda operacija koje su prethodile operaciji *Oluja*, još od 1992., ali naročito iz napada na *Maslenicu* u januaru 1993; kroz operaciju *Medački džep* u septembru 1993. i operaciju *Bljesak* iz maja 1995.

45. Tužba i Kontratužba predstavljaju različite faze istog konflikta koji uključuje iste oružane grupe i koji se dešava na teritoriji iste države. Tužiteljeva tvrdnja s početka nema nikakve pravne osnove.

GEOGRAFSKO PODRUČJE

46. Druga tačka koju je naveo Tužitelj je navodna razlika u geografskom području na koje se odnose Tužba i Kontratužba.

47. Prema Tužitelju, Tužba govori o "jednoj trećini sveukupne teritorije"¹⁸ dok srpska Kontratužba govori samo "o delu teritorije koji pokriva hrvatska tužba, a to je bez sumnje razlog zašto je Srbija ponovo promenila poziciju i složila se sa tim da se namera može pronaći čak i onda kada se 'pojavi nekoliko dela iz člana II'".¹⁹

48. Tužitelj rezonuje kao "sve što je veće to je bolje". Međutim, kako sam jutros objasnio, takvom tvrdnjom ne pomaže svom slučaju. Tužiteljevi podnesci u odnosu na geografsko područje sugerišu da je Srbija imala sve-

obuhvatnu teritorijalnu kontrolu i da je stoga imala najoptimalnije prilike za uništenje. Ipak, broj ubijenih u petogodišnjem konfliktu, iako strašan, je proporcionalno mali.

49. Ipak, Tužiteljeva analiza je potpuno tačna kada opisuje efikasnost hrvatskog plana da sabije bespomoćne civile sa većih delova Hrvatske teritorije i strpa ih u manja područja, gde može najefikasnije sprovesti njihovo uništenje.

50. Operacija *Oluja* je sprovedena iz četiri različita pravca unutar same teritorije. Napad na severu kretao se ka Petrinji i Kostajnici. Napad sa severo-zapada išao je od Karlovca ka Vojniću. Napad sa zapadne strane, koji je podržao i ozloglašeni 5-ti korpus Armije BiH, kretao se iz Gospića ka Gračacu, Udbini i Plitvičkim jezerima. I napad na jugu započeo je sa teritorije BiH i u Dalmaciji i kretao se ka Kninu i područjima Benkovca i Obrovca.²⁰

51. Sveobuhvatan napad sa kojim bi se civili saterali u geografski ograničeno područje bez ikakvog izlaza na polje. Nema sumnje da je to bio plan hrvatskih snaga.

52. Kako brojke *Veritasa* i HHO-a pokazuju, rezultat ove destruktivne operacije su *inter alia* bila i masovna ubistva. U *Veritasovom* izveštaju se kaže da su uspeli sakupiti podatke za 1.719 ubijenih ili nestalih osoba.²¹ Prema izveštaju HHO-a "tokom operacije i u prvih 100 dana nakon nje, ubijeno je ili nestalo 677 srpskih civila"²². Kako smo već naznačili pred ovim sudom, Tuženi se oslanja na nalaz iz *slučaja Gotovina* u kome se navodi "tokom celog avgusta i septembra 1995., Hrvatske vojne snage i Specijalna policija nad srpskim su civilima u Krajini počinile velik broj ubistava, nehumanih dela, dela okrutnog postupanja, te dela uništavanja imovine i pljačkanja."²³

53. Štaviše, kako je potvrdio Specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava, pripadnici UN-a pronašli su više od 120 lica koja su likvidirana na isti način – metkom u potiljak.²⁴ Dalje, kako dokaz koji je predložen u Kontratužbi pokazuje, najmanje 430 Srba koji su ostali u UNPA području sektora *Jug i Sever* je ubijeno.²⁵ Ili

¹⁵ RC, paragraf 11.56.

¹⁶ CMS, strana 371, fusnota 1040.

¹⁷ RS, strana 295, paragraf 680; citiranje Tužilac v Gotovina, transkripti 23. juna 2008., svedok Galbraith.

¹⁸ CR 2014/19, strana 58, paragraf 10 (Sands).

¹⁹ Isto.

²⁰ Vidi mapu broj 9, takođe, uz to, specijalne vojne jedinice pod komandom Mladena Markača dobile su naređenja da sprovedu ofanzivu sa područja Velebita kako bi preuzeli kontrolu na potezu Mali Golić-Sveti Rok-Gračac, kako bi odsjekli pravac Gospić-Gračac, i kako bi se povezali sa jedinicama ZP Split; vidi Gotovina i dr, IT-060-90, Rayneud Theunenes, Ekspertski izveštaj; Hrvatske oružane snage i operacija "Oluja", dio II, strana 265.

²¹ Lista je javno dostupna na: <http://veritas.org.rs/wp-content/uploads/2014/02/Oluja-direktne-zrtve-rev2014.pdf>.

²² Kontratužbe Srbije (CMS), paragraf 1239, citiranje izveštaja HHO, Vojna operacije Oluja i nakon nje; Zagreb 2001, strana 210.

²³ Gotovina i dr., Prvostepena presuda, paragraf 2307.

²⁴ Izveštaj o situaciji o ljudskim pravima na teritoriji bivše Jugoslavije koji je dostavila Elizabeth Rehn, Specijalni izvestilac UN-a, u skladu sa Rezolucijom komisije 195/89 i odluke ekonomskog i socijalnog savjeta 1995/290 od 7. novembra 1995., UN doc S/1995/933, strana 9, paragraf 24. 1196; HHO, izveštaj Vojna operacije Oluja i nakon nje; Zagreb 2001., strana 46.

²⁵ CMS, paragrafi 1258-1311.

da budemo određeniji, mesta kao što su Knin²⁶, Dvor²⁷, Donji Lapac²⁸ i Korenica²⁹ bili su nesrećni fokus ovih ubilačkih pohoda. Ove dokaze hrvatska nije komentarisala niti ih je pokušala osporiti.

54. Tužitelj je studiozno izbegavao navesti bilo kakva brojke u ovom slučaju koje bi bile od pomoći sudu kao i objasniti kako je došlo do ovih ubistava i napada. Pred toga, čak i da se prihvate manje brojke, ovo je bila izuzetno efikasna operacija. Čini se neprikladnim upoređivati zločine, ili ovakve događaje, ali uzimajući statistički najveće ponuđene brojke, u petogodišnjem ratu sa srpskim snagama ubijeno je 6.000 hrvatskih civila. U samo tri meseca trajanja *Oluje*, uzimajući najmanju brojku, hrvatske snage su ubile 1.000 civila.

55. Hrvatske snage su isplanirale da akcija *Oluja* bude uspešna. Ona je trebalo da bude kompenzacija za vreme u kojem nisu imali kontrolu nad ovom teritorijom. Taj problem rešili su saterujući kao stoku u tor civile u mala geografska područja i na taj način su optimalno iskoristili svoje aktivnosti i kontrolu nad provođenjem genocidnog plana.

SVRHA VOJNIH KAMPANJA

56. Tužitelj tvrdi da je to treća tačka koja ove dve tužbe čini različitim. I tu je Tužitelj sto posto u pravu. Kako je ICTY utvrdio, i kako je to Tuženi izneo, bilo je mnogo različitih namena i motiva koji su zahvatili Hrvatsku i vodili u nasilje i prije operacije *Oluja*. Ali nije bilo genocida. Nije bilo plana ni konteksta ni obraza koji bi potvrdili takvu tvrdnju.

57. Tužitelj insistira da je operacija *Oluja* bila zakonita jer je imala "samo jednu svrhu da povrati hrvatsku suverenu teritoriju."³⁰ Ovo je refren koji oni stalno ponavljaju, ali on govori o motivu a ne o nameri.

58. Preostali razlozi koje nudi Tužitelj su jednako tako irelevantni i, pokazalo se, lažni. Najjači među njima je zaprepašujuća tvrdnja da je operacija *Oluja* bila humanitarna misija, koja je imala za cilj da spase civile u Bihaću od masakra i da tako pomogne izbegavanju izbegličke krize.³¹

59. Kako je to rekao Tuđman na Brionima, a što konstantno ignoriše Tužitelj tokom ovog procesa: "po mome mišljenju budući da nam više ne može biti glavni cilj da prodremo do Bihaća. Prodor do Bihaća može biti samo sporedni sada. Mi bismo morali naći neku izliku za našu akciju..."³²

60. Reći ću ono što je očito. Ne sprečava se izbeglička kriza izazivanjem veće.

IDENTITET PROTAGONISTA

61. Prelazimo na Tužiteljevu četvrtu tačku razlike: identitet protagonista. Od početka do kraja, od 1991. do operacije *Oluja*, Tužitelj se drži fikcije da nije bilo jednakosti između vojnih snaga. Profesor Sands insistira da "ovo nije, kako tvrdi Tuženi u svojim iskrivljenim pojmovima, konvencionalni oružani sukob između izjednačenih vojnih snaga (armija)"³³.

62. Prema Tužitelju, sud "je čuo istu iskrivljenu tvrdnju prošle nedelje. Tu tvrdnju treba odbaciti i tada i sada."³⁴

63. Kako je to Tuženi spomenuo u jutrašnjoj diskusiji, Tužitelj zatvara oči pred očitim kontekstom i na taj način izbegava glavna pitanja.

64. Samo ilustracije radi: tokom akcije *Maslenica* 1993. godine, 11.000 Srba je nasilno iseljeno³⁵. Tokom napada na *Medački džep*, 164 kuće i 148 štala je kompletno uništeno³⁶. Tokom operacije *Bljesak* u maju 1995, ukupno je 12.000 Srba raseljeno.³⁷

65. Čak i da odbacimo nevericu sa trenutak i pretpostavimo da su zločini bili sporadični, Tužitelj propušta da objasni ko je zauzeo RSK i ko je odgovoran za uništenja?

66. I zašto je predsednik Tuđman bio uveren na Brionima da će im hrvatska vojska "nanijeti takve udarce da

²⁶ Isto, paragrafi 1261-1283.

²⁷ Isto, paragrafi 1302,1311.

²⁸ Isto, paragrafi 1286-1289.

²⁹ Isto, paragrafi 1293-1296.

³⁰ CR 2014/19, strana 59, paragraf 11 (Sands).

³¹ Odgovor Hrvatske, paragraf 11.9.

³² Transkripti sa sastnaka koji održao predsednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, sa vojnim zvaničnicima 31.

jula 1995. na Brionima, Aneks 52, strana 1.

³³ CR 2014/19, strana 60, paragraf 13 (Sands).

³⁴ Isto.

³⁵ CMS, strana 356, paragraf 1125, citiranje petog periodičnog izvještaja o situaciji o ljudskim pravima na teritoriji

bivše Jugoslavije koji je dostavio gosp. Tadeus Mazowiecki, Specijalni izvijestilac Komisije za ljudska prava, u skladu sa paragrafom 32 Rezolucije Komisije 1993/7 od 23 februara 1993, 17 novembra 1993, Dokument UN-a E/CN.4/1994/47 (1993), paragraf 149.

³⁶ CMS, strana 360, paragraf 1133, citiranje ICTY u slučaju "Ademi i Norac", IT-01-46 I IT-04-76, zajednička optužnica.

³⁷ Izrađen u skladu sa paragrafom 42 rezolucije komisije 1995/89, 14 jula 1995, UN doc. A/50/287-S1995/575, paragrafi 28-29.

će Srbi praktično nestati, odnosno da ono što neće odmah zahvatiti mora kapitulirati u nekoliko dana.“³⁸

67. I zašto je ministar Radić na Brionima bio toliko siguran u uspeh da je planirao, radi harmonije i prilagodbe nacionalnog sastava, sledeće:

“Zaključujem, dakle crveno i plavo područje hitno i prvorazredno napuniti Hrvatima koliko god možemo, područje šrafirano, tu spada dakle i Zrinska gora, nju sam ovaj čas preskočio i područja opština Lapac i Knin, odnosno u zaleđu i područje u Hercegovini jednako tako u drugom rangu prioriteta, a ovo područje prazno u Lici koliko bude moguće...³⁹”

68. Ako Tužitelj živi u realnom svetu, onda je to zaista jedan čudan svet.

DOKAZI O SISTEMATSKOM OBRASCU NAPADA

69. Prelazim na petu tačku: sistematski obrazac napada. Neću ponavljati Tuženikove podneske u kojima se govori o obrascima koji podupiru Tužiteljevu tužbu. Biće dovoljno ponoviti da presude ICTY-a i dokazi mimo ICTY-a ne podupiru tvrdnje o postojanju obrasca koji dovodi do zaključka o postojanju genocida.

70. Tužitelj tvrdi da je Tuženi u prvom krugu izlaganja:

75. Iako i sam Tužitelj priznaje da je teren bio zatvoren za posmatrače neko vreme, tvrdi da je to bilo urađeno zbog "borbi u toku i kako bi se sprečile žrtve u redovima UNCRO-a i kasnije radi operacija čišćenja terena."⁴⁴ Nismo čuli ništa pobliže o ovim operacijama – ništa od tome od koga je teren čišćen i zašto. Svedoci UN-a koji su tada bili na terenu hteli su sami da preuzmu odgovornost za svoju sigurnost. Oni nisu mišljenja da su se od njih krile legitimne stvari, pošto nema nikakvog objašnjenja od strane Tužitelja, ni sud ne bi trebao misliti tako

"okarakterisao – očigledno po prvi put u ime Srbije" navodnu genocidnu kampanju Hrvatske kao proces koje se odvijao u tri faze - ...(još)...pojedinačno nisu...identifikovali postojanje takvog obrasca izlažući dokaze pred sudom. Jer takav dokaz ne postoji"⁴⁰.

71. Opet Hrvatska zatvara oči pred očitim. Dok njihova tužba počiva na lažnim obrascima, Tuženikova tužba je zasnovana na činjenicama: postojanju plana i obrascima zločina i prikrivanjem zločina. Kako sam jutros diskutovao, plan obezbeđuje ubedljivu osnovu u demonstriranju namere i znači da Tuženi može dokazati genocidnu nameru "i sa relativno malo genocidnih dela".

72. Plan je doveo do iseljenja. Svedoci iz UN-a su potvrdili postojanje psihološkog efekta na stanovništvo granatiranjem. Potvrdili su da je granatiranje bilo neprekidno i da ih je ono prisililo da potraže zaštitu u kampu UN.⁴¹ Mnogi svedoci u *slučaju Gotovina* potvrdili su to isto.⁴²

73. Plan je vodio do masovnih ubistava i povređivanja koja su sva sprovedena po istom obrascu.

74. Plan je vodio do obrasca ponašanja kojim su prikrivani zločini, u prilog tome ide i uporno odbijanje Tužitelja da se o njima izjasni.⁴³

³⁸ Transkripti sastanka koji je održao Predsednik Republike Hrvatske, dr. Franjo Tuđman, sa vojnim zvaničnicima, 31. jula 1995. na Brionima, aneks 52, strana 2.

³⁹ Transkripti sastanka koji je održao Predsednik Republike Hrvatske, dr. Franjo Tuđman, sa vojnim zvaničnicima, 23. avgusta 1995. u Zagrebu, strana 01325991, 01325993-01325997, aneks 53, strana 4-7.

⁴⁰ CR 2014/19, strana 61, paragraf 61, paragraf 16 (Sands).

⁴¹ ICTY, Gotovina I dr. IT-060-90 svjedočenje svedoka Hill-a, od 27 maja 2008, transkript strana 3738.

⁴² ICTY, Gotovina I dr. IT-060-90 svjedočenje svedoka Jove Dopuđa, od 8 jula 2008., transkript strana 5981, 6000-6001.

⁴³ ICTY, Gotovina i dr. IT-060-90 svjedočenje svedoka Ton Minkuielien, 15 april 2008, Transkript strana 1501 (svedok je bio posmatrač UN-a za sektor Jug).

⁴⁴ RC, strana 439, paragrafi 11.107.

nešto. To je obrazac prikrivanja iz koga se mogu izvući odgovarajući zaključci. Vratću se na ovo za trenutak.

76. Plan je vodio do obrasca namerenog uništavanja u mesecima koji su sledili. Profesor Schabas je malopre spominjao uništavanja koja su navedena u izveštaju ECMM: "73 % srpskih kuća spaljeno i uništeno u 243 sela koja su pregledali."⁴⁵ To je isti onaj ECMM čijim nalazima o Mrkšiću Tužitelj daje veliku dokaznu vrednost. Samo u sektoru Jug 17.270 kuća je uništeno i oštećeno.⁴⁶

77. To je razlog zašto tvrdimo da je važno izvući razumne zaključke o obrascu prikrivanja. Hrvatska vlada je mogla ukloniti tela, ali nisu mogli skloniti paljevine ili štetu koju su napravili na imovini. Ovo je bio vrhunac velikog i zlokobnog plana. Ne treba mnogo mašte da se zamisli kakav je to bio rušilački bes koji doveo do ovakve destrukcije.

78. I na kraju, plan je vodio do obrasca kojim je sprečavan povratak Srba u Krajinu. Kako smo videli, i kako je potvrdio ministar Radić na Brionima, ovo je bio deo plana. Kako je našlo Pretresno veće u suđenju *Gotovini*, Tuđman je u razgovoru sa Peter Galbraith-om rekao da krajiškim Srbima koji su napustili Krajinu u avgustu 1995. neće biti dozvoljen povratak.⁴⁷

79. I tako, mora da bude jasno svima, da nasuprot tvrdnjama profesora Sands-a, srpski slučaj ne počiva na "samo dva specifična dela: namernom i neselektivnom granatiranju i nasilnom iseljenju"⁴⁸. On počiva na planu i na ovim obrascima.

PRIMERI ETNIČKI MOTIVISANIH UBISTAVA, OZBILJNIH ZLOČINA I DESTRUKCIJE

80. Sada ću se pozabaviti Tužiteljevom šestom tačkom. Primerima etnički motivisanih ubistava, ozbiljnim zločinima i uništavanjima (destrukcijom). Tužitelj tvrdi da postoje "ogromne razlike između Tužbe i Kontratužbe a koje se tiču etnički motivisanog ubijanja a na koje se obe strane pozivaju."⁴⁹ Tužitelj kaže da je: hrvatska tužba fokusirana na velikom broju udaljenih i odvojenih ubistava, premlaćivanja, torture itd., koja imaju za cilj da prouzrokuju takve životne uslove koji bi rezultirali uništenjem Hrvata kao etničke grupe.⁵⁰

81. Tužitelj ponovo iznosi svoje pogrešne tvrdnje "praveći svoju kontratužbu, Srbija priznaje da se genocid može dokazati iz ograničene skale činjenica kako ona

to tvrdi." i " Srbija sada prihvata da dela počinjena u obimu u kojem je to dokazala Hrvatska pred ovim sudom, mogu činiti genocid."⁵¹

82. Neću ponavljati Tuženikove tvrdnje po ovom pitanju, ali Hrvatska još jednom ponovo negira pravni značaj postojanja plana i činjenicu da je on spona između brojnih udaljenih i zasebnih primera ubijanja, premlaćivanja, sprovođenja torture i uništavanja imovine.

83. Nasuprot tome, Hrvatska zbog nedostataka plana, mora da ponudi više, a ona je to propustila da učini.

DOKAZI I MATERIJALI

84. Sada se osvrćemo na sedmu tačku razlike po Tužitelju, a ona se odnosi na dostavljene dokaze i materijale. Tužitelj tvrdi da je dostavio brojne dokaze, uključujući i 450 izjava svedoka, koji "obezbeđuju dokaze iz prve ruke o zločinima koje su počinile srpske snage nad hrvatskim stanovništvom." Njihova pouzdanost potvrđena je od strane ICTY-a, a potvrdili su ih i šest preživelih svedoka koji su svedočili tokom prvog kruga ovog procesa.

85. Tuženi tvrdi, čak i da su Tužiteljevi dokazi pouzdani, i čak da ih potvrđuju i nalazi ICTY-a, ICTY ne podržava njihov slučaj. Pravilno ispitivanje i analiza oba izvora dovode do tog zaključka.

86. Kako je Tuženi već isticao, zatrpavanjem suda dokazima o masovnim zločinima, kao da količina može zameniti kontekst i obrazac ponašanja, Tužitelj je propustio da ispuni osnovne proceduralne zahteve.

87. Kako je tužitelj objasnio prošle nedelje u odgovoru na pitanje sudije Greenwood-a – da li bi ovi dokazi bili dopušteni na sudovima u Hrvatskoj - odgovor je pokazao⁵² ono što je rekao i gosp. Obradović u jučerašnjem izlaganju, većina predočenih dokaza ne bi prošla na hrvatskim sudovima. A ipak Tužitelj očekuje da oni budu prihvatljivi pred ovim sudom po ovako ozbiljnoj tužbi.

88. Nasuprot tome, Tuženi se oslanja na plan i i na obilje dokaza koji su prikupljeni uz poštovanje proceduralnih zahteva čija pouzdanost se može testirati. I Tužitelju je data prilika da testira dokaze svedoka iz UN-a i ključnih svedoka koji podupiru slučaj Tuženoga. Gospodine predsedniče, članovi suda, za što su izbegli unakrsno ispitivanje? Od čega to zaziru?

⁴⁵ CMS, strana 423, paragraf 1325, citiranje "situacija na okupiranoj teritoriji Hrvatske"; izvještaj generalnog sekretara, UN doc A/50/648, od 18. oktobra 1995., paragraf 33. Vidi takođe RS, paragraf 337, paragraf 773.

⁴⁶ CMS, aneks 58, strana 127.

⁴⁷ ICTY, *Gotovina* i dr. Pretresno vijeće, paragraf 1999-2000.

⁴⁸ CR 2014/19, strana 61, paragraf 19 (Sands).

⁴⁹ Isto, strana 61, paragraf 18 (Sands).

⁵⁰ Isto, strane 61-62, paragraf 18 (Sands).

⁵¹ Isto, strana 62, paragraf 18 (Sands).

⁵² CR 2014/19, strana 62, paragraf 20 (Sands).

89. Hrvatska se mora suočiti sa kombinovanom snagom dokaza, sa izveštajem *Veritasa*, krajinskog dokumentaciono informativnog centra i HHO-a⁵³, a koji potvrđuju da su se masovna ubistva dogodila.

90. Kako je prof. Šabas već objasnio, izveštaj HHO nije u potpunosti odbačen od strane ICTY-a, niti se tako lako može odbaciti izveštaj *Veritasa* pukim napadanjem direktora te organizacije zbog navodne pristrasnosti.⁵⁴

91. Nasuprot pristupu koji je zauzeo Tužitelj, nalaženje grešaka koje se tiču datuma rođenja i imena oca i sl.,⁵⁵ u izveštaju HHO-a, a koji inače sadrži gomilu podataka, nije isto kao i naći "metodološku grešku". Izveštaj HHO⁵⁶ predstavlja značajan napor nezavisne hrvatske nevladine organizacije, da zabeleži šta je radila Hrvatska vlada a što nije htela da svet vidi.

92. A što se tiče izveštaja *Veritasa*, profesor Shabas se već pozabavio time, šačica činjeničnih grešaka od ukupnog broja od 6.119 srpskih žrtava, od čega je 2.372 civila, ne daje osnovu za ignorisanje ovoga izveštaja.⁵⁷ Napadanje autora izveštaja zbog njegovih predrasuda, bez dostavljanja pravih dokaza koji idu u prilog tome, ne ukazuju, a kamoli dokazuju "metodološke greške".⁵⁸

93. Rad NVO *Veritas*, pohvaljen je i od brojnih međunarodnih institucija kao što su UN kancelarija za vezu u Beogradu, Kancelarija Tužioca ICTY-a i Međunarodni crveni krst.⁵⁹ Treba zaslužiti takve pohvale.

94. Naravno, Tužitelj je mogao od obe organizacije tražiti potpuniju ili tačniju sliku, ali on je to propustio. Što svakako navodi na nepovoljne zaključke.

ZAKLJUČCI ICTY-A

95. I dolazimo do osme tačke navodnih razlika: zaključci ICTY-a. Kako je prikazano tokom zadnje tri nedelje, presude ICTY-a ne podržavaju Tužiteljev slučaj. Dok se Tuženi mora suočiti sa kontraverznom presudom u slučaju Gotovina, Tužitelj se mora suočiti sa činjenicom da nijedna presuda ICTY-a ni izbliza ne obezbeđuje osnovu za njihovu teoriju.

96. Potvrdili su da je bilo zakonitih borbi, potvrdili su da je u borbama bilo ekscesa, potvrđeni obrasci negiraju Tužiteljev okvir za dokaze mimo ICTY-a. Pretresno veće u slučaju Martić pitalo je i odgovorilo na kritično pitanje koje je od suštinskog značaja za uspeh Tužitelja. ICTY je na ovo pitanje odgovorio negativno, a sličnost Tužiteljevih dokaza mimo ICTY sa onim

već iznesenim, govori u prilog tome da je odgovor bi ispravan.

NAMERA DA SE UNIŠTI

97. I konačno stižem do devete tačke: namera da se uništi. Tuženi je izložio svoj slučaj jasno i neću se vraćati na to. On se ne oslanja samo na plan, već i na orkestriranu akciju koja je uklonila 200.000 civila iz svojih domova, efikasno ih saterala u kolone i pobrinula se da te kolone budu napadnute. Pošto su isterani svi sposobni, hrvatske snage su slobodno napadale i ubijale stare i slabe. Uništavanje je namenjena posledica plana.

98. Nasuprot tome, Tužitelj je propustio da objasni kako se genocidna namera može izvući iz zaključaka ICTY-a koji ne daju ni tračak podrške i iz obrazaca zločina koji ne sadrže potrebnu nameru.

99. Ove teme sam se dotakao na početku, Tuženi negira i zamagljuje činjenice kako bi pojačao svoj slučaj a potkopao Kontratužbu.

⁵³ CR 2014/20. strana 67 (Crnić- Grotić).

⁵⁴ RC paragraf 1.9.

⁵⁵ CR 2014/19, strana 62-63, paragraf 21 (Sands).

⁵⁶ RC, paragraf 2.65.

⁵⁷ CMS, aneks 66, strana 16; RS, paragraf 592; RC, paragraf 11.68.

⁵⁸ RC, paragraf 2.66-2.68.

⁵⁹ CMS, aneks 63.

100. Tužiteljev zatamnjeni stav prema Kontratužbi je nedopustiv i ne bi trebalo da prođe bez pravnih posledica.

101. Kako smo ranije rekli, Tuženi prihvaća činjenicu da zločini da bi zadovoljili član II Konvencije o genocidu moraju biti počinjeni sa namerom,⁶⁰ međutim, kako je ovaj sud zaključio u slučaju Kongo “određivanje tereta dokazivanja u stvarnosti zavisi od predmeta i prirode svake rasprave koja se iznese pred ovaj sud.”⁶¹

102. Kako je rečeno, pravilo o teretu dokazivanja treba primenjivati “fleksibilno” kada je suprotna strana u “boljoj poziciji da uspostavi određene činjenice”.⁶²

103. Tužitelj se, u najmanju ruku, za to zalagao u svom *Odgovoru*, ali, nažalost, to nije sproveo u praksi:

“Dok je teret dokazivanja na strani stranke koja podnosi tužbu, druga strana u tom slučaju takođe ima obavezu u vezi dokaza vezenih za Tužbu. Treba da saraduje stavljajući pred tribunal sve relevantne dokaze. Na ovaj način, obe strane pomažu Sudu da ustanovi istinu.”⁶³

104. Stoga, kako sam napomenuo malopre, Tuženi koristi još jedan dodatni obrazac ponašanja kojim dokazuje postojanje namere: to je propuštanje davanja odgovora ili informacija koje bi pomogle sudu da razume tačne razmere napada na civile koji su se desili tokom druge i treće faze operacije *Oluja*.

105. Tuženi tvrdi da Tužitelj mora znati precizne razmere uništenja koja su prouzrokovale Hrvatske snage i njima potčinjeni. Hrvatska je zatvorila teritoriju nakon operacije "Oluja" i sakrila je od pogleda međunarodne zajednice na neko vreme. Hrvati moraju znati koliko je tačno tela nađeno; koliko je civila napadnuto i ranjeno; stepen paljenja, uništenja i pljačke. Ali su odabrali da ne dostave te podatke.

106. Tvrdimo da u cilju očuvanja korisnosti i legitimnosti Konvencije, ovo ne smije proći bez pravnih posledica, kako ne bi budući počinioci koristili ovaj način izbegavanja odgovornosti; niti da budući počinioci budu ohrabreni da je moguće izbeći odgovornost skrivajući zločin.

107. Ovaj sud bi morao izvući određene zaključke u vezi Tužiteljevog ponašanja. Nije u redu da Tuženikova tužba ne uspe jer je Tužitelj mogao da istraži ubijene i povređene, a nije to uradio. Nije pravedno da Kontratužba padne samo zato jer je samo počinitelj imao pristup mestima zločina. Primena Konvencije i utvrđivanje njenog kršenja ne mogu da počivaju na dovtljivosti države koja se brani. Da zaključim, da li Tužiteljev komparativni pristup ima težinu, je pitanje o kome, naravno, sud mora odlučiti. Međutim, ako su efikasnost i sračunatost indikatori genocidnog plana, ruke dole, operacija *Oluja* pobeđuje. Tražimo od suda da odbaci tvrdnju da je kontratužba diverzion taktika i da je sagleda u svetlu iznetih činjenica: bila je to izuzetno uspešna akcija, kampanja etničkog čišćenja koja je imala kao automatsku posledicu njenog sprovođenja – uništenje. Kako je pokazala mapa prof. Šabasa, Tuđman je unio harmoniju u svoj nacionalni sastav, a da bi to postigao Srbi iz Krajine su morali platiti ogromnu cenu.

108. Gospodine predsedniče, članovi suda, zahvalan sam na datom vremenu. Uz dopuštenje suda gosp. Obradović bi voleo da završi.

⁶⁰ Vojne i paravojne akcije u i protiv Nikaragve (Nikargava v. USA) Presuda, Nadležnost i prihvatljivost, ICJ Izvjetaj 1984, strana 437, paragraf 101.

⁶¹ Ahmandau Sadio Diallo (Republika Gvineja v. Demokratska republika Konga), Zakonska prava, Presuda ICJ izvještaj 2010 (II), strana 660, paragraf 54.

⁶² Ahmandau Sadio Diallo (Republika Gvineja v. Demokratska republika Konga), Obeštećenje, presuda ICJ izvještaj 2012 (I), strana 332, paragraf 15.

⁶³ RC, strana 40, paragraf 2.81.

28. mart, 2014.

Gosp. Saša Obradović

ZAVRŠNA REČ

1. Gosp. Predsedniče, skoro smo na samom kraju ovog dugačkog ali jako važnog procesa. Kao što sam rekao u svom izlaganju u prvom krugu, naš izbor nije bio da se pojavimo pred ovim sudom, ali evo nas, sa ozbiljnom i dobro dokumentovanom Kontratužbom, koja se bavi zločinima Hrvatske vlade na čelu sa predsednikom Franjom Tuđmanom, idejnim tvorcem operacije Oluja. Uvaženi članovi suda, tokom ovog procesa već ste dosta čuli o zločinima na kojima se zasnovane ove dve tužbe. Ako mi dozvolite, izbeći ću klasičan zaključak, a svoju završnu reč posvetiću žrtvama. Moj dugovremeni rad na ovom slučaju bio je naročito težak zbog duboke tragedije koja stoji iza ovih pravnih pitanja. A to je osećaj koji svi u našem pravnom timu delimo.

2. Pre neki dan kratak intervju pojavio se na websajtu srpske nacionalne televizije. Ime jedne od ovih mladih osoba koje trenutno vidite na ekranima je Aleksandra Stjelja. Stara je dvadesetdve godine. Kada je imala samo 3 godine, 7. avgusta 1995., njen otac i deda ubijeni su u izbegličkoj koloni.¹ Ona, njen brat i njena trudna majka povređeni su gelerima u istom napadu. Iste godine majka joj je umrla na porođaju. Aleksandra sada živi u Srbiji, u porodici svog ujaka. Ona se još uvek seća hrvatskog aviona koji nadleće kolonu. Do avgusta 2013., hrvatski tim bi najverovatnije tvrdio da je to avion vojske bosan-

skih Srba.² Ali u avgustu prošle godine, pojavio se članak gosp. Maria Werhasa u kojem je bila sadržana lista akcija Hrvatskih vazduhoplovnih snaga tokom operacije Oluja.³ Pismom hrvatskog agenta ovom sudu od 10. septembra 2013., konačno je potvrđeno da su akciju u kojoj je uništena Aleksandrina porodica vodile hrvatske snage.

3. Tokom 2002. godine Aleksandra Stjelja je bila uključena u proces preuzimanja posmrtnih ostataka svoga oca. U 2014. godini, ona i drugi ljudi iz izbegličke kolone osećaju se razočarano: ne veruju u pravdu i ne očekuju mnogo od sudova. Oni imaju na umu slučaj Gotovina i dr. pred ICTY-em, koji je izneverio međunarodnu pravdu.⁴

4. Ali ovo je samo jedna od tragičnih priča. Živo mi je ostala u sećanju scena iz filma „Oluja nad Krajinom“⁵ u kojoj se vidi mlada žena koja plače pored traktora. Upitana od strane novinara ko je odgovoran za njihovu patnju, odgovorila je: „Političari. Da li im je ikada palo na pamet da su ovo mogla biti njihova deca?“, pokazujući na svoju malu kćerku koja se nalazila u traktorskoj prikolici.

5. Članovi suda, deca bivših jugoslovenskih političara iz 90-tih nisu bili među izbeglicama. Uživali su u beneficijama koje su im obezbedili njihovi roditelji kroz korupciju vlasti. Ovaj slučaj treba shvatiti i kao upozorenje svim političarima i svim ljudima koliko tragične mogu biti posledice ako se slede diktatori i ideje ekstremnog nacionalizma. Nema pogovora da su i mnoge hrvatske majke plakale, isto tako gorko kao ta Srpkinja.

6. Ovo me dovodi do pitanja cenjenog sudije Cancado Trindade, a koje se tiče nestalih osoba⁶, kao jednog dela naše zajedničke tragedije. Informacije koje sam predstavio sudu 10. marta⁷, saglasne su sa ažuriranim izveštajem koji sam dobio od srpske Komisije za nestala lica u februaru 2014. U međuvremenu, izveštaj je preveden i ostavljen vam na uvid u sudijski folder kao predmet br.

2. Srpska lista nestalih osoba na teritoriji RH koja na današnji dan sadrži 1.748 imena je takođe dostavljena, u dve kopije, jedna sudu jedna Tužitelju. Mi ne smatramo

¹ RS, Aneks 65 i 66; Gotovina i dr, svedočenje svedoka 66, 23 mja 2008. Transkript strana 3.546; Izjava svedoka eksperta Save Štrpca (6.6.2.).

² RC, paragraf 11.87 i APC, paragraf 3.69.

³ Moje pismo od 8. avgusta 2013, sa člankom iz magazina "Vojna Povijest" godpodina Werhas-a, Zagreb, Aug. 2012.

⁴ Vidi <http://snstatic.fi/HS/2013/4/jugoslavia/en.html>.

⁵ Božidar Knežević, "Oluja nad Krajinom", dokumentarac; Citirani dijalog je dostupan na : <http://www.youtube.com/watch?v=IulcmlI1DC0>.

⁶ CR 2014/18, strana 69.

⁷ CR 2014/13, strana 15, paragraf 16 (Obradovic).

da ta lista bude dokaz o zločinima i o državnoj odgovornosti, u tom smislu smo se pozvali na listu direktnih žrtava operacije Oluja koju je sastavio Veritas. Ova lista je samo doprinos kompletnom odgovoru na pitanje koje je postavio sudija Cancado Trindade tražeći ažurirane podatke od strane vlada.

7. Kako ste mogli shvatiti iz prezentacije hrvatskog zastupnika,⁸ traženje nestalih osoba nije pitanje inicijative: to je kompleksan i dugotrajan proces koji se odvija uz saradnju dve strane, koja je uspostavljena bilateralnim Sporazumom o saradnji u traženju nestalih lica iz 1995. i Protokolom o saradnji dve državne komisije⁹ iz 1996. Iako su do sada postignuti neki značajni pomaci u saradnji, očito je, a to se vidi iz izjave hrvatskog zastupnika kao i iz našeg izveštaja, koji možete naći u folderu za sudije, da su obe strane nezadovoljne naporima i postignućima one druge strane. Profesorka Crnić Grotić pomenula je slučaj Sotina iz 2013. kao jedini slučaj kada je srpska strana pomogla u otkrivanju masovne grobnice. To je učinjeno u saradnji sa Kancelarijom srpskog tužioca za ratne zločine, koja je dovela direktnog počinioca zločina u Hrvatsku, koji je nakon nekih poteškoća, konačno uspeo da pokaže mesto skrivene grobnice i ekshumacija je obavljena. Nije lako obezbediti da počinioci ozloglašanih zločina pokažu takav nivo saradnje kao što je to bio slučaj sa Sotinom.

8. Dalje, hrvatski zastupnik je rekao da su u Srbiji ekshumirana 394 posmrtna ostataka od kojih su samo „103“ predata Hrvatskoj. Ali želim da informišem sud da su predati 103 ostatka zato jer su se složila 103 uzorka DNK sa osobama sa hrvatskog spiska nestalih. Naravno, svi dostupni DNK profili propisno su predati hrvatskim vlastima.

9. Konačno, hrvatski zastupnik se žalio da se srpska Komisija za nestala lica ponaša kao zastupnik svih nestalih Srba, „uključujući one koji imaju državljanstvo Hrvatske“¹⁰, ali to se čini neophodnim, jer je predstavnik hrvatske došao pred ovaj sud sa tvrdnjom da 865 Hrvata se i dalje vodi kao nestalo do početka ovog saslušanja.¹¹ Ipak, Hrvatska lista nestalih, koju su dostavili prošle nedelje, ima 1.868 lica. Ko su ti drugi na njihovoj listi? Srbi iz Hrvatske? Prema njihovim prezimenima, reklo bi se da jesu. Ko će da predstavlja tih preostalih 1.000 osoba ako je zastupnik Hrvatske zaboravi da pomene njihovu sudbinu pred sudom Ujedinjenih nacija? I kako da verujemo u dobre namere Hrvatske vlade prema tim nestalima? Konačno, ko ih je ubio? Hrvatska vlada?

10. Pored toga, dozvolite da vas uverim, članovi suda, da je vlada Srbije potpuno svesna svog zadatka u traženju nestalih osoba bez obzira na njihovu nacionalnu i etničku pripadnost. Interes porodica nestalih osoba je zajednički interes Srbije i Hrvatske. To je takođe interes čovečanstva u celini, i Republika Srbija je posvećena tom zadatku.

11. Ovo me dovodi do kraja naše prezentacije i konačnog poraza hrvatske lažne tužbe. Da li će taj poraz biti „koristan“, kako se nadao bivši hrvatski zastupnik 2007?,¹² naravno, to će zavisiti od suda, ali i od onih koji će u budućnosti čitati zapisnike sa ovog glavnog pretresa. Nadam se da će moći napraviti razliku između teške retorike i jakih dokaza koji se predstavljaju u ovom slučaju. Ali kako će buduće generacije razumeti zašto se svedoci na koje se oslanja srpska strana pominju uvek punim imenom, a oni na koje se poziva Hrvatska ostaju skriveni? Ostavićemo sudu da proceni.

12. Gosp. Predsedniče, dozvolite mi da sad pročitam konačni zahtev u ime Republike Srbije

ZAHTEV

Na osnovu činjenica i pravnih argumenta koje smo predstavili u pisanim podnescima i na glavnom pretresu, Republika Srbija zahteva od Suda da presudi i objavi:

II

6. Da je Republika Hrvatska prekršila obaveze iz člana II Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida čineći, tokom i nakon operacije Oluja 1995., sa namerom da uništi srpsku nacionalnu i etničku grupu Srba u Hrvatskoj, kao takvu, koja je u značajnom delu živela u Krajini, sledeća dela: ubijanjem članova grupe; teškim povređivanjem fizičkog i mentalnog integriteta članova grupe i namernim podvrgavanjem članova grupe životnim uslovima koji treba da dovedu do njenog potpunog ili delimičnog uništenja.

7. Alternativno, da je Republika Hrvatska prekršila obaveze iz člana III (b), (c), (d) i (e) Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida i to planiranjem izvršenja genocida, neposrednim i javnim

⁸ CR 2014/21, strana 37, paragraf 9 (Crnić-Grotić).

⁹ Preleminarni prigovori Srbije (POS); aneks 53, strana 367.

¹⁰ CR 2014/21, strana 37.

¹¹ CR 2014/6, stran 45, paragraf 13 (Špero=; CR 2014/5, strana 18, paragraf 6 (Crnić Grotić=; CR 2014/20. strana 15,

paragraf 10 (Sands); CR 2014/20, strana 35, paragraf 24 (Ni Ghralaigh).

¹² Odgovor na odgovor Srbije (RS), paragraf 17.

podsticanjem na vršenje genocida, pokušajem genocida i saučesništvom u genocidu protiv srpske nacionalne i etničke grupe u Hrvatskoj, kao takve, koja je u značajnom delu živela u Krajini.

8. Pored toga, da je Republika Hrvatska prekršila obaveze iz Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida time što je propustila ili još uvijek propušta da kazni počiniocima dela genocida koja su počinjena nad srpskom nacionalnom i etničkom grupom u Hrvatskoj, kao takvom, koja je najvećim delom živela u Krajini.

9. Da je došlo do kršenja međunarodnog prava kako je izloženo u paragrafima 6, 7 i 8 ovog zahteva, za koja dela odgovara Republika Hrvatska, što povlači njenu međunarodnu odgovornost, pa shodno tome:

(1) da Republika Hrvatska hitno preduzme efektivne korake da ispuni obavezu i da kazni počiniocima dela genocida iz Člana II Konvencije, ili bilo kojeg drugog dela koja su pobrojana u članu III Konvencije, a koja su počinjena na njenoj teritoriji tokom i nakon akcije Oluja;

(2) da Republika Hrvatska hitno izmeni Zakon o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj skidajući sa tog spiska "Dan

pobjede i domovinske zahvalnosti" i "Dan branitelja", koji se slave 5. avgusta, kao dan pobjede u genocidnoj akciji Oluja.

(3.) Republika Hrvatska treba hitno obeštetiti sve kojima je nanela štetu činjenjem nezakonitih dela i kršenjem međunarodnog prava, a naročito:

(a) da isplati punu odštetu pripadnicima srpske nacionalne i etničke grupe u Hrvatskoj za svu štetu i gubitke izazvane delom genocida, a iznos obeštećenja i poceduru isplate, Sud će utvrditi u narednoj fazi ovog slučaja; i

(b) da uspostavi sve neophodne mere i da obezbedi sigurnost za bezbedan i slobodan povratak pripadnika srpske nacionalne i etničke grupe u Hrvatskoj njihovim kućama, te da im obezbedi i uslove za miran i normalan život, uključujući puno poštovanje njihovih nacionalnih i ljudskih prava.

Gospodine Predsedniče, uvaženi članovi suda, zahvalan sam na pažnji. Dozvolite mi da izrazim iskrenu zahvalnost Sekretarijatu suda za odličnu organizaciju ovog ročišta za glavni pretres, kao i našim poštovanim kolegama iz hrvatske delegacije.

REAGOVANJA

RS, 10.03.2014., Proces u Hagu:

ARGUMENTI SRBIJE

Izlaganjem pravnog tima Srbije, u Međunarodnom sudu pravde danas je nastavljena usmena rasprava u sporu između Srbije i Hrvatske po uzajamnim tužbama za genocid na području Hrvatske od 1991. do 1995. godine.

Šef srpskog pravnog tima Saša Obradović naglasio je u obraćanju sudu da su Srbi žrtve genocida, iako je i dosta Hrvata propatilo tokom konflikta u Hrvatskoj. Odgovarajući na navode hrvatske tužbe izrečene prošle sedmice na početku usmene rasprave, Obradović je konstatovao da Hrvatska nije dala na sudu nijedan dokaz, dokument ili izjavu koja sadrži dokaz o postojanju zločina genocida na strani rukovodstva Republike Srbije, odnosno Jugoslovenske narodne armije, ili Srba iz Hrvatske. Obradović je ujedno objasnio širi istorijski kontekst dešavanja i da su zbog toga Srbi u Hrvatskoj, suočavajući se sa separatističkim idejama tadašnjeg državnog vrha Hrvatske i u nameri da zaštite goli život, odlučili da osnuju sopstveni nacionalni entitet poznat kao Republika Srpska Krajina. I upravo će tokom naredne sedmice srpski pravni tim predstaviti dokaze o činjenici da je Hrvatska izvršila genocid na Srbima koji su živeli na njenoj teritoriji od 1991. do 1995. godine, odnosno zločinima počinjenim u Gospiću, Sisku, Pakračkoj poljani, Karlovcu, Osijeku, Paulinom Dvoru, Medačkom džepu, na Maslenici. Poseban akcenat biće stavljen na akciju "Oluja" koja je označila pad Republike Srpske Krajine, koja je bila pod zaštitom UN, a to je za posledicu imalo da u strahu za goli život nekoliko stotina hiljada Srba napusti svoja vekovna ognjišta i izbegnu u Srbiju.

Direktor Dokumentaciono – informacionog centra „Veritas“ i stručni saradnik pravnog tima Srbije Savo Štrbac u izjavi za Međunarodni radio Srbija ističe da je zadovoljan današnjim nastupom predstavnika našeg pravnog tima koji je, prema njegovim rečima, protivrečnim argumentima doveo u sumnju sve hrvatske navode, a neke i demantovao. Dokumentaciono – informacioni centar Veritas je, inače, srpskom pravnom timu dostavio brojne podatke o srpskim žrtvama u Hrvatskoj, posebno u akciji „Oluja“. Prema tim podacima, koji su danas navedeni na sudu, tokom i posle operacije „Oluja“ ubijeno je 1.719 Srba. Tokom čitavog sukoba na prostoru Hrvatske, ubijeno je ili nestalo 6.361 etničkih

Srba. Komisija Republike Srbije za nestala lica još je u potrazi za više od 1.700 osoba nestalih tokom sukoba u Hrvatskoj, dok je prema ažuriranim podacima „Veritasa“ njih 1948 na spisku nestalih.

Štrbac ocenjuje da je i samo otvaranje rasprave uspeh za Srbiju, jer je to prilika da naš pravni tim narednih dana, u okviru kontratužbe, iznese svoje argumente u prilog osnovne tvrdnje srpske strane da su hrvatske snage u akciji „Oluja“ počinile genocid nad Srbima. Našom kontratužbom koja će biti izneta narednih dana, navodi Štrbac, obuhvaćeni su i svi drugi zločini od 1991-98. godine nad Srbima na području Krajine.

Isto tako, biće predstavljeni i zločini nad Srbima u Drugom svetskom ratu za vreme takozvane Nezavisne države Hrvatske, posebno u logorima u Jasenovac i Jadovno, kako bi se sudu predstavila kontekst onoga što se dešavalo devedesetih godina i kontinuitet u genocidu sa hrvatske strane, objašnjava naš sagovornik. Štrbac dodaje da je pravni tim Srbije, odnosno šef tima Saša Obradović prvog dana nastupa „očitao lekciju iz bon-tona“ hrvatskoj strani. Niko iz hrvatskog tima, cele prošle nedelje, nije spomenuo srpske žrtve, a naša strana se već prvog dana, kako civilizacijski i treba da se uradi, izvinila za sve žrtve, bez obzira na njihovu nacionalnu, državnu, vojnu i bilo kakvu drugu pripadnost, jer žrtve to zaslužuju, kaže Štrbac.

To što hrvatska strana ne koristi pravo da svedoke koje je predložio srpski pravni tim unakrsno ispituje, znači da prihvata ono što smo mi dostavili kao iskaze svedoka u pisanoj formi, objašnjava Štrbac. Ti iskazi, među kojima je i iskaz našeg sagovornika, kao jedinog svedoka eksperta, pojaviće se indirektno pred sudijama u raspravi narednih dana tako što će neki od advokata u srpskom timu predstaviti sudu pisane izjave u skraćenoj formi.

Pripremila Suzana Mitić

U FOKUSU - Pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu nastavlja se iznošenje argumenata kontratužbi Srbije protiv Hrvatske

TRANSKRIPTI SA BRIONSKOG SASTANKA KLJUČNI DOKAZ O GENOCIDNOJ NAMERI

Hag - Transkripti razgovora državnog i vojnog vrha Hrvatske sa Brionskog sastanka ključni su dokaz o postojanju genocidne namere da se Srbi u Krajini unište, tvrdili su juče zastupnici Srbije pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu, u nastavku procesa po uzajamnim tužbama Hrvatske i Srbije za genocid. U nastavku iznošenja argumenata po kontratužbi Srbije, šef pravnog tima Saša Obradović rekao je da je genocidna namera ostvarena u operaciji Oluja, u leto 1995.

Tokom prepodnevno zasjedanja citirane su izjave tadašnjeg predsjednika Hrvatske Franje Tuđmana "da se Srbima moraju naneti takvi udarci da praktično nestanu". Citirane su i druge Tuđmanove reči, ali i niz izjava hrvat-

skih zvaničnika koji su tokom rata "diskriminatorski i sa mržnjom" govorili o Srbima.

Saša Obradović je istakao da ukupan broj žrtava operacije Oluja nije moguće utvrditi, ali da je po postojećim podacima dokazano da je ubijeno najmanje 1.719 krajiških Srba. On je podsetio i na izveštaj Ujedinjenih nacija u kojem se navodi da je oko 200.000 srpskih civila proterano za vreme Oluje.

Šef srpskog pravnog tima ukazao je i na zločine koji su, sem u Oluji, počinjeni nad Srbima u Hrvatskoj tokom 1991. i 1992, "sa čime su zvaničnici Hrvatske bili upoznati, a niko od počinitelaca nije odgovarao". U svom višesatnom izlaganju pred Sudom, Obradović se osvrnuo na Drugi svetski rat i zločine u ustaškom logoru Jasenovac,

ističući da se bez istorijskog konteksta ne mogu razumeti ni događaji koji su usledili nakon raspada SFRJ.

- Bez upoznavanja sa time šta se događalo u Drugom svetskom ratu na prostoru Jugoslavije, posebno u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, Sud neće moći da razume zašto je jedan hrvatski vojni oficir ulazeći u Knin 1995. godine vojnom komandantu UN snaga rekao "čekao sam na ovo od 1945," rekao je Obradović, dodajući da se bez istorijskog konteksta ne mogu u potpunosti razumeti ni reči tadašnjeg predsjednika Hrvatske Franje Tuđmana izrečene na Brionima, koje su, po tvrdnji srpskog pravnog tima Srbije, bile povod i uvod u genocid nad Srbima u Krajini.

13.03.2014, PROTUTUŽBA SRBIJE

SRBIJI GLAVNI DOKAZ BRIJUNSKI TRANSKRIPT KOJI JE ODBAČEN NA SUĐENJU GOTOVINI

Vođa pravnog tima Srbije na ICJ-u u Haagu Saša Obradović koristi odbacene dokaze, poput onih iz procesa Gotovini i drugima, te citira predsjednika Tuđmana iz Brijunskog transkripta. Obradović ističe da se Srbija ne slaže s pravomoćnom presudom Gotovini i Markaču te kako se slaže s nepravomoćnom i poništenom presudom

Unatoč pravomoćnoj presudi Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY) u predmetu "Gotovina i drugi", Srbija na suđenju pred ICJ-jem koristi nekoliko odbacenih dokaza iz predmeta na ICTY-ju. Kao jedan od glavnih dokaza za protutužbu za genocid koriste tzv. Brijunski transkript, za koji je pravomoćnom presudom ICTY-ja utvrđeno da ne dokazuje postojanje udruženog zločinačkog

pothvata s ciljem protjerivanja Srba iz tzv. SAO Krajine.

- Srbija vjeruje da je Brijunski transkript izravan dokaz namjere da se unište krajinski Srbi kao takvi. Operacija "Oluja" planirana je i provedena s namjerom uništenja etničke grupe krajinskih Srba. ICTY je potpuno podcijenio smisao i važnost sastanka na Brijunima - rekao je Saša Obradović, šef pravnog tima Srbije. Među ostalim citatima iz tzv. Brijunskog transkripta Obradović je koristio i dio u kojem predsjednik Franjo Tuđman govori: "To je sada tema naše današnje rasprave. Da nanesimo takve udarce da Srbi praktično nestanu, odnosno da ono što nećemo odmah zahvatiti mora kapitulirati u nekoliko dana..."

Kao i jučer, kad su ga proglasili prvim separatistom i nacionalistom koji je došao na vlast u bivšoj Jugoslaviji, srpski pravници i danas su osuđivali Tuđmana, njegove postupke i izjave, a čak su ga na jednom primjeru prikazali i kao surovog ubojicu mačaka.

Naime, Saša Obradović rekao je sucima ICJ-a i da su hrvatske akcije Maslenica, Medački džep i Bljesak bile etničko čišćenje. Citirao je zapisnik sa sjednice VONS-a, koji je Slobodan Milošević na svome suđenju u Haagu koristio ispitujući svjedoka Hrvoja Šarinića, a prema tom zapisniku Tuđman navodno govori da je u akcijama Maslenica i Medački džep sve očišćeno.

- "Do mačeta!" Te je riječi upotrijebio Tuđman - naglasio je Saša Obradović.

Opisujući zločine Hrvata nad Srbima prije 1995., koji nisu predmet protutužbe, ali su za Srbiju važne činjenice koje su prethodile "Oluji", Obradović je sucima prikazao i neugodnu videosnimku koju su u ljeto 1992. snimili pripadnici 142. brigade HV-a na Miljevačkom platou u šibenskom zaleđu. Na snimci se vide trojica hrvatskih vojnika koji tuku srpskog ratnog zarobljenika.

Hrvatska će priliku za odgovor na danas izrečene optužbe Srbije dobiti tek sljedeći tjedan. U utorak je predviđeno izlaganje člana hrvatskog pravnog tima Luke Mišetića, koji je na suđenju pred ICTY-jem bio odvjetnik generala Ante Gotovine.

Saša Obradović naglasio je da se Srbija ne slaže s pravomoćnom presudom Gotovini i Markaču, nego se slaže s nepravomoćnom i poništenom presudom. Odnosno, njegovim riječima: – Ne slažemo se s mišljenjem troje sudaca, nego s mišljenjem petero ostalih sudaca koji smatraju da su Gotovina i Markač odgovorni za prekomjerno granatiranje, ubijanje i protjerivanje Srba – rekao je Obradović zbrajajući suce iz dva različita sudska vijeća (raspravnog i žalbenog) iz čega se može stvoriti pogrešan dojam da je većina sudaca bila za osudu, dok je točno da je većina sudaca u Žalbenom vijeću (troje od petero) bila za oslobođanje.

Obradović se pozvao na iskaze niza svjedoka koji su vidjeli i čuli kako hrvatski časnici izdaju zapovijedi za ubijanje civila ili kako hrvatski vojnici ubijaju civile tijekom i u danima nakon

završetka operacije "Oluja". Obilno je citirao i podatke Dokumentacijsko-informacijskog centra "Veritas" čiji je predsjednik Savo Štrbac stručni svjedok Srbije u ovoj protutužbi. Obradović je, primjerice, naveo da je 189 ljudi ubijeno u napadu HV-a na kolonu civila na cesti Glina – Dvor. Naveo je i izvješće Hrvatskog helsinškog odbora, prema kojemu je u "Oluji" ubijeno ili nestalo 677 srpskih civila.

Hrvatska u pisanom odgovoru na protutužbu pobija argumente Srbije pa tako navodi da iskazi nekoliko svjedoka koji su vidjeli žrtve ubijene u granatiranju Knina nisu uvjerljivi jer ni ICTY u suđenju za "Oluju" nije uspio identificirati nijedan slučaj smrti ili ranjavanja u granatiranju Knina.

– General Leslie vidio je leševe, ali nije ih mogao identificirati, bio je pod granatama. Znači li to da nije bilo nijedne žrtve granatiranja? Neidentificirane žrtve svejedno su žrtve. "Veritas" je identificirao 70 žrtava u gradu Kninu, od čega 36 civila, 31 vojnika i troje policajaca. Većina od njih moraju biti žrtve granatiranja – obrazlagao je Saša Obradović. Kao argument u korist Srbije također je spomenuo da ICTY nije identificirao imenom i prezimenom ni žrtve u Srebrenici, pa to svejedno nije spriječilo ICJ da presudi kako se ondje dogodio genocid.

Hrvatska u pisanom odgovoru na protutužbu također tvrdi da su krajiški Srbi pobjegli zbog postojanja planova evakuacije i zapovijedi koju je izdalo vodstvo SAO Krajine da se ti planovi primijene.

– Da, postojali su planovi evakuacije. Kao što su postojali u svim republikama bivše Jugoslavije, uključujući i Hrvatsku. Što bi to trebalo dokazati? Vrhovni savjet obrane SAO Krajine izdao je zapovijed o evakuaciji. No, što je drugo trebao učiniti? Ta je odluka bila opravdana. Da je više srpskih civila ostalo u svojim domovima, više bi ih bilo ubijeno. Nadam se da se Hrvatska u svome usmenom odgovoru na protutužbu sljedećeg tjedna neće koncentrirati na beskorisna pitanja o postojanju plana evakuacije SAO Krajine – rekao je pravni zastupnik Srbije.

Saša Obradović citirao je i Tuđmanov euforični govor u oslobođenom Kninu 26. kolovoza 1995., u kojemu je hrvatski predsjednik rekao: "Nikada više nema povratka na ono što je bilo, da nam usred Hrvatske šire rak koji je razarao hrvatsko nacionalno biće, koji nije dopuštao da hrvatski narod bude zaista sam svoj na svome..."

– Ta izjava predsjednika Tuđmana slična je izjavi dr. Mladena Lorkovića, hrvatskog ministra vanjskih poslova, koji je rekao: "Hrvatski narod mora se očistiti od svih elemenata koji su njegova nesreća, koji su strani tom narodu... To su naši Srbi i naši Židovi". Jedina razlika između tih izjava je u tome što je ova druga objavljena pedeset godina prije, 28. lipnja 1941., na početku genocida protiv Srba, Židova i Roma u NDH u Drugom svjetskom ratu – rekao je pravni zastupnik Srbije Saša Obradović povezujući jednog Pavelićeva ministra s Tuđmanom.

SLOBODNA DALMACIJA

13.03.2014., 'GENOCIDNI PLAN'

SRBIJA: KRAJINSKI SRBI SU NESTALI, TUĐMAN JE UKLONIO "RAK" IZ HRVATSKE

Krajinski Srbi nestali su u Oluji čime se ostvario genocidni plan Franje Tuđmana da ukloni "rak" iz Hrvatske, ustvrdili su u četvrtak u Den Haagu srbijanski zastupnici i prvog hrvatskog predsjednika optužili da je htio osnovati etnički čistu Veliku Hrvatsku.

Srbija je na Međunarodnom sudu pravde (ICJ) nastavila iznositi protu-

tužbu protiv Hrvatske za genocid u Oluji u kolovozu 1995. kada je, tvrdi srbijanska strana, ubijeno 1.719, a protjerano 250.000 lokalnih Srba.

"Krajinski Srbi kao posebna skupina više ne postoje. Preživjeli su izmiješani s drugim Srbima, a njihova karakteristična kultura je izgubljena", rekao je srbijanski zastupnik Saša Obradović sažimajući rezultate akcije koju

Hrvatska smatra legitimnom operacijom oslobođanja dotad okupiranih područja.

Šef srbijanskog pravnog tima pozvao se na Tuđmanove izjave prije i nakon Oluje koje, po njemu, odražavaju mržnju hrvatskog vodstva prema Srbima i genocidnu namjeru da ih se uništi.

"Nema povratka u prošlost da nam usred Hrvatske šire rak koji je razarao hrvatsko nacionalno biće i onemogućavao da Hrvati budu svoji na svome", citirao je Obradović dio Tuđmanova govora 26. kolovoza 1995. u oslobođenom Kninu, uporištu pobunjenih Srba.

Tuđman je smatrao Srbe prijetnjom Hrvatskoj, nije želio njihov povratak nakon Oluje i vjerovao je u ideju velike Hrvatske, tvrdi Obradović pozivajući se na izjavu bivšeg američkog veleposlanika u Hrvatskoj Petera Galbraitha. Budući da je to bila Tuđmanova politika, bila je to i hrvatska politika, istaknuo je Galbraith prema izjavi koja je dio dokaznog materijala.

Srbijanski odvjetnici tvrde da su hrvatski Srbi uoči Oluje smatrani "manje vrijednim građanima, da su kolektivno krivi za zločine nad Hrvatima i da ih treba kazniti".

To su sudskom vijeću nastojali dokazati Tuđmanovom izjavom da je "sretan što mu žena nije Srkinja ili Židovka", riječima hrvatskog političara Šime Đodana o srpskim "šiljatim glavama" i "vjerojatno manjim mozgovima" i kazališnog redatelja Krešimira Dolenčića da su Srbi životinje s istoka s primitivnom kulturom.

Zločini nad Srbima 1991. i akcije koje su prethodile Oluji - Maslenica, Medački džep i Bljesak odražavaju eskalirajuću kriminalnu namjeru koja je vrhunac dosegla u Oluji, tvrdi se u srbijanskoj protutužbi.

Krunskim dokazom genocidne namjere Obradović smatra sastanak na Brijunima 31. srpnja 1995. kada je Tuđman visokim vojnim časnicima rekao da u Oluji Srbima treba nanijeti takve udarce da praktički nestanu.

"On nije govorio samo o vojnim snagama, nego i o civilima i o vojsci. Trećman je bio isti, i jedni i drugi morali su otići i nestati. Njegov jezik je jasan i nedvosmislen", ustvrdio je Obradović na suđenju u Palači mira.

Tuđmanu je na to, nastavio je Obradović, general Ante Gotovina odgovorio da su hrvatske strane u tom trenutku kontrolirale Knin i da će ga, ako dobiju takvu naredbu, uništiti u nekoliko sati.

"Moguć je samo jedan jedini zaključak: Oluja je bila planirana i izvedena s ciljem uništenja krajinskih Srba", istaknuo je srbijanski zastupnik. "Razumijevanje između vrhovnog zapovjednika i njegovog podređenog je potpuno", zaključio je.

Dodatno potkrijepljujući genocidnu namjeru, Obradović je citirao dijelove iz Tuđmanove knjige "Bespuća povijesne zbiljnosti" da genocid može imati pozitivne posljedice poput etničke homogenizacije, utvrđivanja granica država i sprječavanje budućih sukoba. "Normalna osoba ne može vjerovati u ono što je napisano u knjizi", kaže Obradović.

Sudskom vijeću je predočio izjave svjedoka, lokalnih Srba i osoblja UN-a, o sustavnim ubojstvima civila tijekom i nakon Oluje, napadima na izbjegličke kolone, mučenjima zarobljenika u zatvorima u Splitu, Zadru i Sisku te uništavanju i paljenju kuća koje je trajalo i mjesec dana nakon završetka Oluje.

Odbacujući hrvatska tumačenja da su civili iz tzv. krajine bili planirano evakuirani, Obradović je ustvrdio da nisu imali izbora nego pobjeći pred hrvatskom vojskom, ostavljajući sve za sobom.

"Formiranje izbjegličkih kolona bio je kaotični bijeg srpskog stanovništva krajine", rekao je Obradović, a snimke njihova očajničkog bijega "postale su simbol etničkog čišćenja Srba u Hrvatskoj".

Upozorio je da ni pred hrvatskim sudovima, niti na Međunarodnom kaznenom sudu za Jugoslaviju (ICTY) nitko nije odgovarao za ubijanja izbjeglica na putu prema BiH i Srbiji, iako su zločini dobro dokumentirani i zna se koje su ih hrvatske vojne postrojbe počinile.

Nesankcionirana su ostala i ubojstva srpskih civila u Kijanima, Glogovu, Doljanima, Guduri, Palanki, Gruborima, Gošićima i Varivodama, istaknuo je Obradović. "Hrvatski sudovi nisu osudili nijednog počinitelja masakra tih civila, a nažalost i ICTY se opredijelio za nekažnjivost", rekao je.

Oslobađajućom presudom generalu Anti Gotovini, ICTY je "potpuno potcijenio" značaj Brijunskih transkripata, rekao je srpski zastupnik, a "Međunarodni sud pravde trebao bi ispraviti tu neodrživu situaciju i donijeti nešto pravde žrtvama" Oluje.

Prema podacima beogradske nevladine udruge Veritas Save Štrbca, tijekom i neposredno nakon Oluje ubijeno je 1719 hrvatskih Srba. Samo od 4. do 12. kolovoza 1995. smrtno je stradalo njih 1513, od čega 887 civila, 616 vojnika i deset krajinskih policajaca.

"To dokazuje kako je intenzivan bio napad na srpsku zajednicu u krajini. Masivan, raširen i sustavan. Srpska zajednica je napadnuta kao takva", zaključio je Saša Obradović.

ПОЛИТИКА 14.3.2014.

КРАЈИШКИ СРБИ ВИШЕ НЕ ПОСТОЈЕ

Двеста хиљада српских цивила побегло је пред хрватском офанзивом, а они који су у својим селима сачекали хрватске снаге махом су побијени, рекао је главни правни заступник Србије Саша Обрадовић судијама Међународног суда правде

„Нема повратка у прошлост када су Срби били тумор који се ширио срцем Хрватске, тумор који је уништавао хрватско национално биће и који није дозвољавао хрватском народу да буде господар у сопственој кући”, рекао је 1995. године бивши хрватски председник Фрањо Туђман,

а јуче је те његове речи пред судијама Међународног суда правде цитирао Саша Обрадовић, главни правни заступник Србије у спору са Хрватском. Другог дана образлагања српске противтужбе пред овим судом УН, највећи део времена посвећен је изношењу детаља о страдању

српских цивила током акције „Олуја” у лето 1995. године. Хрвати су, како је рекао Обрадовић, доказали своју геноцидну намеру масовним убиствима Срба током гранатирања Книна и других градова у Книној Крајини, артиљеријским нападима на беспомоћне избегличке колоне у Хрватској и БиХ, ликвидацијом Срба, већином старих и немоћних, који су остали у својим домовима, и спречавањем повратка оних који су морали да оду.

Позивајући се на исказе сведока, Обрадовић је, како преноси Бета, детаљно описао злочине над крајишким Србима. Тако је канадски генерал Унпрофора Џон Лесли посведочио да је на улицама Книна 5. августа 1995. видео „15 до 20 лешева”, а у градској болници „велики број тела”.

Према подацима центра Веритас, на који се српски тим јуче позивао, најмање 70 особа било је убијено у Книну, већина у експлозијама граната, а бар 15 Срба је, према сведочењима, било стрељано. Велики број жртава пао је у избегличким колонама, па је само у колони на путу Двор на Уни – Глина страдало 189 људи, од којих су две трећине били цивили. Подаци говоре и да је око двеста хиљада српских цивила побегло пред хрватском офанзивом из страха да ће бити убијени и „истребљени”, а судбина оних који су остали потврдила је да је њихов страх био оправдан. Обрадовић је као пример за ове своје речи навео убиства српских стараца у селима Грубори, Гошићи и Вариводе. „У многим селима, сви које су хрватске снаге пронашле

били су погубљени. Закључак је неизбежан: што је више Срба одлучило да остане код кућа и сачека хрватске снаге, више их је било убијено”, рекао је Обрадовић и додао да су после разврставања Унпрофорових снага хрватске оружане снаге извеле етничко чишћење над Србима и у операцијама – „Масленица”, „Медачки џеп” и „Бљесак”.

„Данас крајишки Срби не постоје”, закључио је Обрадовић, чему је у прилог навео и резултате пописа из 1991. и 2011. године у местима масовног страдања Срба, који јасно говоре да су крајишки Срби, као група, физички уништени.

Осим навођења конкретних злочина хрватских снага, Обрадовић је јуче, цитирајући изјаве појединих хрватских званичника и личности из јавног живота из деведесетих година, објашњавао атмосферу која је тих година створена према Србима. Тако је, како преноси Танјуг, цитирао Шимета Ђордана, специјалног изасланика хрватског председника, који је рекао да Срби имају „зашиљене главе и вероватно мале мозгове”, док је пак Туђман на националној телевизији изјавио да је „срећан што му супруга није ни Српкиња ни Јеврејка”.

Свакако међу најупечатљивијим изјавама које описују мржњу Хрватске према Србима јесте она коју је дао директор позоришта Гавела Крешимир Доленчић, који је рекао да су Срби „животиње с истока”, поредио их са мајмунима, а потом рекао да је њихова култура примитивна и да би их требало „држати у ропству или уништити”.

„Ове изјаве превазилазе говор мржње. Оне су биле директан позив на уништење Срба. То је било навођење да се почини геноцид”, оценио је Обрадовић и додао да нико од поменутих никада није за те изјаве одговарао нити их је хрватска страна икад порекла. Према његовим речима, суд без упознавања са историјском позадином сукоба неће моћи да разуме „спиралу злочина између Хрвата и Срба, која се развила и одржавала дуго времена, упркос наизглед мирном периоду у време социјалистичке владавине”.

Ако суд не зна шта се догађало у Другом светском рату у Југославији, посебно у Независној држави Хрватској, онда, како је истакао, неће моћи да разуме ни зашто је један хрватски официр улазећи у Книн 1995. године војном команданту УН снага рекао: „Чекао сам на ово од 1945. године.” Без историјског контекста суду неће бити јасно ни зашто је 1990. године спаљено два милиона књига које су написали српски аутори, а које су биле на ћирилици или су се једноставно бавиле темом Југославије. Обрадовић је подсетио суд да је Београд уз противтужбу доставио и документацију о злочинима из Другог светског рата.

У закључку свог излагања, он је нагласио да је ослобађајућом пресудом генералу Готовини, Хашки трибунал потпуно потценио значај и значење Брионских транскрипата, те да би Међународни суд правде требало би да исправи ту неодрживу ситуацију и донесе „нешто правде” жртвама „Олује”.

ПОЛИТИКА 15.3.2014.,

ŠABAS: DA JE ŽIVEO DUŽE, TUĐMAN BI BIO OPTUŽEN ZA GENOCID

Brionski sastanak na kome je isplanirala vojna akcija „Oluja”, zastupnik Srbije uporedio sa konferencijom u Vansiju na kojoj su, u februaru 1942, visoki nacistički oficiri kovali zaveru za uništenje Jevreja

Da je živeo duže, hrvatski predsednik Franjo Tuđman bi se možda našao pred međunarodnim sudom, optužen za genocid, konstatovao je juče, na kraju prve runde javne rasprave pred Međunarodnim sudom pravde, po međusobnim tužbama za genocid između

Hrvatske i Srbije, profesor Vilijam Šabas, član pravnog tima Srbije. On je brionski sastanak Tuđmana sa hrvatskim generalima, na kome je isplanirana vojna akcija „Oluja”, uporedio sa konferencijom u Vansiju, na kojoj su, u februaru 1942, visoki nacistički oficiri

kovali zaveru za uništenje Jevreja, skrivajući tu nameru eufemizmom „konačno rešenje”. Šabas je, odgovarajući na tvrdnju Hrvatske da je na Brionima planirana legitimna vojna operacija u cilju proterivanja srpskih vojnih snaga, a ne civila, naglasio da „nema dileme da je 'Oluja' planirana na sastanku kriminalaca”, te da su planirani „zločinački akti”.

On se osvrnuo i na oslobađajuću presudu koju je komandantu „Oluje” Ante Gotovini izreklo Žalbeno veće Haškog tribunala. Kako je istakao, takva odluka je doneta iako nisu bili osporeni nalazi iz prvostepene presude o raširenim zločinima nad Srbima, kojom je Gotovina bio osuđen na 27 godina zatvora. Šabas je podsetio i na reči jednog od dvojice sudija koji su se usprotivili takvoj odluci, a koji je ocenio da ta presuda nema nikakve veze sa pravdom.

Dokazujući kontratužbu da je Hrvatska počinila genocid nad srpskim stanovništvom Krajine, zastupnik Srbije Vejn Džordaš je, kako prenosi Beta, rekao da je predsednik Tuđman, vođa Hrvatske i vladajuće Hrvatske demokratske zajednice i vrhovni komandant oružanih snaga, video genocid kao „rešenje za dugotrajni problem Srba iz Republike Srpske Krajine”. Pozivajući se na Tuđmanovu knjigu „Bespuća povije-

sne zbiljnosti”, on je ocenio da je Tuđman video genocid kao „pragmatično rešenje međunacionalnih sukoba”.

U ostvarenju genocidnog plana, srp-

ske stanovništvo je, kako je rekao Džordaš, tokom „Oluje” podvrgnuto „raširenom i sistematskom ubijanju, fizičkim i mentalnim povredama i životnim uslovima smišljenim da dovedu do fizičkog uništenja”.

„Sve srpsko bilo je spaljeno ili uništeno na vrhuncu nasilja koje je bilo bez motiva, ali razarajuće. To nasilje je, na strašan način, reklo sve o nameri u srcu 'Oluje’”, podvukao je Džordaš, citirajući izveštaje međunarodnih organizacija.

U završnom delu obrazlaganja srpske protivtužbe, Saša Obradović, glavni pravni zastupnik Beograda, ponovio je

da Srbija nije želela ovaj proces, već da je na njemu insistirala Hrvatska. „Samo zato smo odlučili da na tužbu uzvratimo kontratužbom... Mi kažemo: nije bio naš izbor da se nađemo pred sudom, ali ako druga strana insistira, i mi imamo nešto da kažemo u ovom sporu”, rekao je Obradović, dodajući da je protivtužba Srbije mnogo jača od tužbe Hrvatske.

„Obim nasilja u operaciji 'Oluja', broj žrtava u ograničenom vremenu i posledice po život napadnute grupe ne mogu se uporediti ni sa jednim od masovnih zločina opisanih u

tužbi Hrvatske, koja pokriva period od pet godina”, podvukao je Obradović.

Glavna rasprava biće nastavljena u haškoj Palati mira 18. marta, kada će Hrvatska odgovarati na protivtužbu Srbije. Druga runda razmene argumenata biće, uz pauze, održana od 20. marta do 1. aprila. Protekle sedmice, pored Obradovića, Džordaša i Šabasa, u Hagu su u ime Srbije govorili i profesori Andreas Cimerman i Kristijan Tams iz Nemačke i srpski advokat Novak Lukić te Dušan Ignjatović, bivši šef vladine Kancelarije za saradnju sa Haškim tribunalom.

NSPM, 16.03.2014.,

ZORAN MILANOVIĆ: DOGAĐAJI U HRVATSKOJ TOKOM RATA DEVEDESETIH NE MOGU SE IZJEDNAČAVATI SA HOLOKAUSTOM

VELINGTON/ZAGREB - Predsednik Vlade Hrvatske Zoran Milanović tvrdi da se događaji u Hrvatskoj tokom rata 90-tih godina ne mogu izjednačavati sa holokaustom.

Upitan do komentariše proces koji se u Međunarodnom sudu u Hagu vodi povodom međusobnih tužbi Hrvatske i Srbije za genocid, te da je Srbija u svojoj protivtužbi događaje u Hrvatskoj tokom proteklog rata izjednačila sa holokaustom, Milanović je rekao:

„Mi znamo šta je istina. To nije istina”, rekao je kratko Milanović, prenela je agencija Hina.

Proces po međusobnim tužbama Hrvatske i Srbije u MSP-u u Hagu počeo je pre dve sedmice obrazlaganjem hrvatske tužbe protiv Srbije, a prošle sedmice Srbija je najpre iznela odbranu na hrvatsku tužbu, a potom i dokaze iz tužbe kojom se ta država tereti da je počinila genocid na Srbima u prošlom ratu. (Tanjug)

VESNA CRNIĆ-GROTIĆ: SRBIJA PONOVRNO RASPIRUJE MEĐUNACIONALNU MRŽNJU

U primjeru Srbije možemo vidjeti kako manipulacija povijesnim činjenicama može dovesti do iskrivljene slike. Žao mi je što su se srpski kolege odlučili za istu retoriku 2014. godine

I nakon dva tjedna suđenja Srbiji za genocid, pred velikim vijećem Međunarodnog suda pravde u Den Haagu (ICJ), glavna zastupnica Hrvatske dr. Vesna Crnić Grotić, u svojim odgovorima iznimno je suzdržana i oprezna, ne otkrivajući strategiju Hrvatske u ovom važnom sporu pred najvišim međunarodnim sudištem, zaduženim za rješavanje sporova između država.

Iza nas su dva važna tjedna za hrvatsku tužbu protiv Srbije za genocid. Vi i vaš tim iznijeli ste glavne argumente naše tužbe, dok je srpska strana iznijela svoju obranu i svoju protutužbu, ne libeći se ni najradikalnijih optužbi, poput one u kojoj je brijunski sastanak usporedila s nacističkom konferencijom na jezeru Wannsee, na kojoj je dogovoreno istrebljenje europskih Židova. Možete li nam, sada kada smo točno na sredini suđenja, dati kratki rezime? Kakva su vaša očekivanja?

– Tako je. Prvog tjedna usmene rasprave pred Međunarodnim sudom pravde u Den Haagu Hrvatska je iznijela argumente svoje tužbe protiv Srbije. Iznijeli smo i pravne i činjenične dokaze kojima Hrvatska nastoji dokazati genocid. Drugi tjedan usmene rasprave slušali smo navode Srbije. Oni su u tom tjednu najprije iznosili odgovor na našu tužbu, a potom svoju protutužbu. Do sada, Srbija nas nije iznenadila ničim, osim vrlo neuobičajeno grubom retorikom koja nije uobičajena pred ovako visokim međunarodnim sudom.

Smatram kako je takva retorika potpuno neprimjerena za ovakav postupak i u ovakvom kontekstu, a valjda nije sporno i da su takve tvrdnje potpuno neutemeljene.

Tri Riječanke u timu

Kako se Riječanka snašla na Sjevernom moru? Jeste li stigli prošetati čuvenom plažom u nedalekom Scheveningenu?

– Nisam jedina Riječanka u timu. Ima nas tri i sve smo s Pravnog fakulteta u Rijeci. Ja kao profesorica, a Jana Špero i Sedina Dubravčić kao moje bivše studentice. Nemamo baš puno slobodnog vremena za šetnju, no boravak u Haagu je ugodan. U svakom slučaju, kiša ne pada tako često kao u Rijeci.

Hoće li sada i Hrvatska odgovoriti zaoštravanjem svojih stavova i argumenata?

– Naš je stav od početka ovog postupka nedvosmislen: pred sudom se isključivo koristimo pravnim argumentima, jer cilj ovog postupka nije ponovno raspirivanje međunacionalne mržnje. Naš je cilj sudu predočiti dokaze i argumente, kako

bi sud mogao donijeti odluku o tome što se u ovom predmetu dogodilo i je li se genocid u Hrvatskoj dogodio 1991. i 1992. godine, kao što to mi tvrdimo, ili se to dogodilo 1995. godine, kako tvrdi suprotna strana. Takvu odluku moramo prepustiti sudu, a ovakva retorika, čini mi se, više je usmjerena na izbore u Srbiji, nego što ima efekt u sudnici.

Pažljivo slušaju

Imate li bilo kakav feedback sudskog vijeća? Možete li išta zaključiti iz njihovih reakcija na izlaganja vašeg i srpskog tima?

– Hrvatski pravni tim vrlo je zadovoljan i zahvalan sucima na postavljenim pitanjima tijekom usmene rasprave. Iz toga možemo zaključiti da suci vrlo pažljivo slušaju usmeno izložene argumente.

Kakvo je raspoloženje u vašem timu? Kako uspijevate uskladiti to prilično raznovrsno društvo, u kojem su vrsni međunarodni pravni stručnjaci i profesori, ali iiskusni odvjetnici i domaći stručnjaci, ljudi koji su godinama uključeni u ovaj proces?

– Atmosfera u timu je odlična! Svi su svjesni svojih zadataka i ostvaruju punu suradnju. Nema razlike između domaćih i stranih članova tima. Puno se radi, no nikome to nije teško.

Čini mi se kako je jedan od ključnih argumenata hrvatske tužbe onaj zloglasni modus operandi po kojem su se odvijali napadi JNA na hrvatska sela i gradove: najprije okruženje i granatiranje do iznemoglosti, a zatim, nakon predaje, ulazak JNA i paravojnih postrojbi, koje provode masovne likvidacije, pljačku i razaranja, nakon čega slijedi protjerivanje preostalih civila. Hoće li to biti dostatno za dokazivanje genocida, obzirom na visoki standard dokazivanja što je postavljen u presudi u sporu Bosne i Hercegovine protiv Srbije?

– Hrvatski pravni tim je iznio takav obrazac ponašanja i podatke o strašnim zločinima koji su se događali 1991. i 1992. godine. Iako smo svjesni presude u predmetu Bosna protiv Srbije, vjerujemo da smo sudu ponudili dovoljno dokaza koji rade razliku između ta dva predmeta. U korist nam idu i utvrđene činjenice u predmetima pred Međunarodnim sudom za bivšu Jugoslaviju (ICTY), koji je nedvojbeno utvrdio da su zločini počinjeni.

Koliko vam posao otežava činjenica da je isti sud, ICJ, u slučaju BiH vs. Srbija, presudio kako u cijeloj BiH nije bilo genocida, osim u Srebrenici?

– Kao što sam rekla, postoje određene razlike među predmetima. Ovaj sud nije obvezan ranijom presudom u sporu BiH i Srbije, iako će sud voditi računa i o toj presudi, a za drukčiju odluku trebat će i nove argumente. Naravno, konačnu ocjenu dat će sud.

Srpski tim sustavno odriče bilo kakvu vezu srpske države s paravojnim postrojbama koje su odgovorne za najveći broj zločina, uvjeravajući da Beograd nije imao ništa s ratom u Hrvatskoj i s JNA. Čini se da bi to – povezivanje Beograda s onim što se događalo na ratištima u Hrvatskoj – moglo biti presudno za hrvatsku tužbu, zar ne?

– Hrvatska je ponudila dokaze koji potvrđuju vezu između Srbije, JNA i paravojske, a kao što sam već rekla, konačna ocjena je na sudu.

Bez detalja

Srbija u svojoj tužbi naglašava postojanje striktnog zločinačkog plana koji je vodio od Brijunskog sastanka do Oluje, dakle od dogovora do realizacije. Znam da ne možete ovdje iznositi argumente vaše obrane od takvih protuoptužbi prije nego što ih iznesete pred sudskim vijećem, no možete li nam reći u kojim bi se pravcima mogla kretati obrana?

– Na žalost, u ovom trenutku ne mogu vam iznositi detalje ali možete i sami zaključiti u kojem smjeru će ići naši argumenti s obzirom na oslobađajuću presudu generalima Gotovini, Markaču i Čermaku.

Slušajući argumente iz srpske protutužbe, međutim, činilo se kao da smo slušali argumente haškog tužiteljstva u procesu protiv hrvatskih generala, kao da srpska strana želi pred ovim sudom preinačiti oslobađajuću presudu donešenu pred drugim sudom. Znam da odluke ICTY-ja ne obavezuju ICJ, no činjenica da je ICTY u predmetu Oluja već odbacio takvu konstrukciju ipak nije bez značaja, zar ne?

– I mi imamo sličan dojam, no druga strana mora shvatiti pred kojim se sudom nalaze. Ovo nije revizijski sud u odnosu na ICTY, a postupak za Oluju pravomoćno je i konačno okončan. Istekom roka od godine dana nakon pravomoćne presude u kojem je tužiteljstvo moglo zatražiti reviziju postupka taj je postupak gotov. Ili kako bismo mi pravnici rekli: res judicata. Nema drugoga postupka u kojem bi se moglo ponovno preispitivati odluke tog suda.

Naravno da je i za ovaj postupak važno kakva je bila odluka ICTY-ja za Oluju. U presudi za Bosnu ICJ zauzeo je stajalište da su činjenice utvrđene pred ICTY-jem vrlo uvjerljive dokazne snage.

Druga strana neprestance spominje ustaše i Drugi svjetski rat, Jasenovac i NDH, čime kao da se ponavlja obrazac kojeg se dobro sjećamo s kraja osamdesetih i početka devedesetih, kada su se zločini koji su se dogodili u prošlosti izvlačili kao opravdan motiv za osvetu. Može li zločin genocida biti opravdan ranijim genocidom?

– Naravno da ne. U primjeru Srbije možemo vidjeti kako manipulacija povijesnim činjenicama može dovesti do iskrivljene slike, koja za sobom vuče krvave posljedice. Žao mi je što su se srpski kolege odlučili za istu retoriku 2014. godine.

Prve kritike

U Hrvatskoj se čuju i prve kritike na račun vaše strategije. Odvjetnik Željko Olujić u svom osvrtu u Večernjem listu ističe kako je bilo pogrešno odreći se protuispitivanja svjedoka srpske strane. Kako ćete zaniijekati neistine u njihovim iskazima?

– Nisam vidjela njegov osvrt. Svatko ima pravo iznijeti svoje mišljenje o strategiji i postupku, no ovo je strategija našeg tima. Kada se pak radi o iskazima svjedoka, postoje i drugi načini za preispitivanje njihove utemeljenosti, odnosno ne-utemeljenosti. Moramo imati na umu da postoji i pisani dio postupka koji traje skoro 15 godina, a koji se ne vidi na ovoj usmenoj raspravi. Dakle, pronaći ćemo način da osporimo njihove netočne teze.

Pitanje nadležnosti moglo bi biti ključno u ovom sporu. Zbog čega sudsko vijeće taj problem nije riješilo 2008. godine, kada se proglasilo nadležnim za hrvatsku tužbu?

– Sudsko vijeće smatralo je da je za taj dio nadležnosti potrebno ući u meritum spora tako da će tek u ovom postupku odlučiti i o svojoj nadležnosti, zbog čega moramo pričekati konačnu odluku suda.

No što će ostati u hrvatskoj tužbi ako ona bude ograničena samo na razdoblje poslije travnja 1992. godine?

Istina je da se glavnina naše tužbe odnosi na zločine iz 1991. godine, no puno zločina se dogodilo i nakon 27. travnja 1992. godine.

HRT, 18.03.2014.,

HRVATSKA: PROTUTUŽBA SRBIJE NEUTEMELJENA, SLUŽI ODVRAĆANJU POZORNOSTI

Srbijanska protutužba za genocid protiv Hrvatske posve je neutemeljena i služi samo odvratanju pozornosti od hrvatske tužbe protiv Srbije, izjavili su hrvatski zastupnici pred Međunarodnim sudom pravde (ICJ) u Den Haagu.

‘Protutužba nema uporišta ni u činjenicama, ni u zakonu ni u jednoj presudi Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY)’, rekla je voditeljica hrvatskog pravnog tima Vesna Crnić-Grotić na suđenju pred najvišim sudom UN-a.

‘Ona je neodgovarajuće oružje da Srbija skrene pozornost s događaja 1991. za koje je odgovorna’, istaknuo je u Palači mira britanski profesor Phillipe Sands.

Na teze kanadskog profesora Williama Schabasa, koji zastupa srbijansku stranu, a koji je je ‘brijunski sastanak 1995.’ usporedio s konferencijom nacionalističkih časnika iz 1942. odgovorila je Crnić-Grotić. ‘Njegove optužbe nedostojne su ovoga suda’, rekla je Crnić-

Grotić. ‘Žao nam je što je sud morao čuti usporedbe holokausta i Oluje. Nadam se da će profesor Schabas to povući u nastavku javne rasprave’, istaknuo je Sands.

Članovi hrvatskog tima pozivali su se na brojne presude ICTY-a, osobito presudu žalbenog vijeća iz 2012. kojom su za zločine tijekom i nakon Oluje oslobođeni generali Ante Gotovina i Mladen Markač. Srbija bi htjela da ovaj sud zažmiri na presude ICTY-a u

slučajevima Mrkšić i Babić te Martić (u kojoj je utvrđena odgovornost Beograda za zločine u Hrvatskoj), ocijenili su hrvatski zastupnici i ponovili stajalište Zagreba da je Oluja bila legitimna vojna operacija u kojoj je poginulo 196, ranjeno više od 1.000 i nestalo petnaest hrvatskih vojnika i policajaca.

Priznajući da je u akciji bilo zločina nad krajinskim Srbima, podsjetili su da su i bivši i sadašnji hrvatski predsjednik Stjepan Mesić i Ivo Josipović zbog toga izrazili žaljenje. 'No pomirenje mora biti utemeljeno na povijesnoj istini. Odbacivanje Srbije da prizna odgovornost udarac je u lice tisućama žrtava i nestalih', rekla je odvjetnica Anjolie

Singh. Po njezinim riječima, hrvatsko pravosuđe je za ubojstva civila u Oluji procesuiralo 33 osobe, 2.300 ih je osuđeno za pljačku i uništavanje srpske imovine, a u tijeku su tri postupka za ratne zločine.

sensetribunal

18.03.2014.

HRVATSKA ODBACUJE POREĐENJE BRIONA SA VANZEOM

Odgovarajući na protivtužbu Srbije za genocid počinjen u operaciji "Oluja", hrvatski pravni tim se poziva na žalbenu ali i prvostepenu presudu generalima Gotovini i Markaču i oštro negira da je na Brionima skovan plan da se počinji genocid, a naročito se suprotstavlja svakom poređenju tog skupa sa nacističkim dogovorom u Vanzeu o "konačnom rešenju" jevrejskog pitanja u Nemačkoj

Treća sedmica rasprave pred Međunarodnom sudom pravde po međusobnim tužbama Hrvatske i Srbije za genocid, otvorena je odgovorom hrvatskog pravnog tima na prošlonedeljne navode druge strane o operaciji "Oluja". Oспораване су tvrdnje da je za vreme i nakon "Oluje" počinjen genocid nad krajinskim Srbima, tako što je "genocidni plan" donet na sastanku na Brionima, a zatim sproveden neselektivnim granatiranjem, masovnim ubistvima, uništavanjem srpske imovine i zabranom povratka izbeglih.

Zastupnica hrvatske strane Vesna Crnić-Grotić je navela da je srpska strana prošle sedmice predstavila "revizionističku verziju istorije" koja se ne zasniva na realnosti, već na nedokazanim tvrdnjama o zločinima i navodima poništene prvostepene presude Haškog tribunala generalima Gotovini i Markaču. "Oluja" je, navodi ona, bila "legitimna vojna operacija" sa ciljem da se oslobodi okupirano područje Krajine, a ne da se počine zločini nad Srbima. Odbacila je tvrdnju srpskog tima da "mirna reintegracija (Krajine) nije bila opcija" za Hrvatsku, ukazujući da se mirovnim sporazumu protivio upravo predsednik samozvane krajinske države Milan Martić.

Hrvatski tim negira da je na sastanku na Brionima 31. jula 1995. godine skovan plan da se izvrši genocid nad Srbima, a naročito se oštro suprotstavljaju bilo kakvom poređenju sa holokaustom i nacističkom Nemačkom. Pravni zastupnik srpskog tima Vilijam Šejbas/William Schabas je prošle sedmice, podsetimo, povukao paralelu između Brionskog sastanka i skupa nacista u Vanzeu/Wannsee 1942. godine gde je usvojen plan "konačnog rešenja" jevrejskog pitanja. Uporedio je argumente

hrvatskog tima kojima se relativizuju reči Tuđmana i drugih učesnika Brionskog sastanka sa težnjama "takozvanih istoričara" koji su radili isto kada je u pitanju sastanak u Vanzeu. Za hrvatsku stranu je takvo poređenje "razočaravajuće", a profesor Filip Sands/Phillippe Sands je izrazio nadu da će kolega Šejbas povući tu izjavu.

Srpski tim se u više navrata pozivao na Tuđmanove reči sa Briona u kojima traži "da nanese takve udarce da Srbi praktično nestanu", a britanski advokat Kir/Keir Starmer podseća da taj navod čak ni Pretresno veće koje je osudilo Gotovinu i Markača nije uzelo kao poziv na zločine protiv civila. U nastavku rečenice Tuđman, naime, pominje "srpske snage" koje moraju "kapitulirati", što je za Pretresno veće bio pokazatelj da se "praktični nestanak" možda odnosio na krajinsku vojsku a ne civile. Na osnovu drugih izvoda iz Brionskog transkripta, poput onog u kojem predsednik Hrvatske kaže da je važno da "civilni prvi pođu" i da im "treba ostaviti put" za odlazak, Pretresno veće je zaključilo da je tada skovan zločinački plan. Ipak, zastupnik Starmer podseća da je Žalbeno veće odbacilo taj zaključak, navodeći da se možda radilo o želji da se civili "privremeno sklone" i tako se umanje ljudske žrtve.

Hrvatski tim je danas podsetio i da je žalbenom presudom hrvatskim generalima poništen nalaz o neselektivnom i nezakonitom granatiranju Knina i drugih krajinskih gradova, kao i da čak ni prvostepenom presudom ubistva, pljačka i razaranje srpske imovine i sprečavanje povratka nisu bili cilj udruženog zločinačkog poduhvata već "samo" prirodna i predvidiva posledica procesa koji je podrazumevao deportacije, odnosno trajno uklanjanje Srba sa prostora Krajine.

Kada je reč o tvrdnji Srbije da su civili za vreme i nakon "Oluje" masovno ubijani, indijska pravica Anjolie Sing/Singh kaže da nema dokaza o napadima hrvatske vojske i policije na izbegličke kolone, kako je to tvrdio srpski tim, a Vesna Crnić-Grotić ukazuje na nepouzdanost dva popisa žrtava na koje se u tužbi oslanja Srbija. Prvi je

spisak od 1.719 žrtava "Oluje" nevladine organizacije "Veritas" u kojem je hrvatska strana našla brojne greške poput duplih unosa i navođenja ljudi koji su umrli prirodnom smrću ili nesrećnim slučajem. Drugi dokument je popis Hrvatskog helsinškog odbora koji, podseća Crnić-Grotić, ni na suđenju hrvatskim generalima nije bezrezervno uzet kao dokaz.

Iznošenje protivargumentacije hrvatskog tima zaključio je profesor Filip Sends koji smatra da je Srbija podnela protivtužbu "iz taktičkih razloga", da bi skrenula pažnju sa optužbi protiv sebe, a ne da bi zaštitila žrtve i sprečila buduća činjena genocida. Naveo je devet razloga zbog kojih

smatra da hrvatski argumenti - za razliku od srpskih - potkrepljuju tvrdnju o počinjenom genocidu. Između ostalog, zato što su zločini počinjeni na sistematičan način na većem području i tokom dužeg vremenskog perioda, kao i zbog toga što su navodi hrvatske strane o genocidu nad Hrvatima u okupiranim područjima potvrđeni haškim presudama za razliku od srpskih navoda o "Oluji". Na jednoj strani imate "veliku količinu dokaza" a na drugoj "jedan jedini transkript", rekao je Sends, misleći na transkript Brionskog sastanka, i zaključio: "Nema dokaza o postojanju namere da se uništi etnička grupa Srba u Krajini 1995. godine".

NOVI LIST

21.02.2014.,

MILANOVIĆ PRITIŠĆE 'SUSJEDE' NEĆEMO BITI KAO SLOVENCIMA, ALI ĆEMO SRBIJI GRANICU NA DUNAVU UVJETOVATI

Suština graničnog spora je hoće li granica biti povučena sredinom Dunava, na čemu inzistira Srbija ili će kriterij biti katastarsko vlasništvo, za što se godinama zalaže hrvatska strana

ZAGREB Hrvatske vlasti ipak će iskristiti pristupne pregovore Srbije o ulasku u Europsku uniju kao određeno sredstvo pritiska, da bi se konačno uredilo granicu između dvije države. Navjao je to u srijedu na konferenciji za novinare sam premijer Zoran Milanović, implicirajući na taj način da Hrvatska zapravo odustaje od stava da Srbiji neće tijekom pregovaračkog procesa postavljati nikakve prepreke. Da je došlo do promjene hrvatskog stajališta, Milanović je otkrio odgovarajući na pitanje o šovinističkom govoru Aleksandra Vučića 1995. godine u Glini. Premijer je objasnio da ga puno više od tog izrazito protuhrvatskog istupa budućeg predsjednika vlade Srbije zanima kako se naši susjedi danas ponašaju.

- Nema ucjena ni mentorstva, ali neke ćemo stvari morati dogovoriti, kao granicu na Dunavu. Krajnje je vrijeme. Nitko ne može reći da je ona toliko vitalna kao granica na moru, ali to naprosto moramo urediti. To će biti jedan od naših uvjeta, a druga strana nema ni jedan razlog da u tome odugovlači, izjavio je Milanović prije dva dana. Iz njegovih se riječi moglo zaključiti da će biti još nekih uvjeta koje će

Hrvatska postaviti Srbiji za završetak pregovora, ali to u Vladi demantiraju.

NAMETNUTI RJEŠENJE

- Radi se isključivo o pitanju granice, a mi ga jednostavno moramo nametnuti dok Srbija pregovara o pristupanju Uniji. Znamo što je sve Slovenija činila u vezi s granicom u Piranskom zaljevu dok smo mi pregovarali. Mi sigurno nećemo tako postupati, na to nas obvezuje i saborska Deklaracija o promicanju europskih vrijednosti u jugoistočnoj Europi, međutim Hrvatska mora regulirati granicu sa Srbijom. Pogotovo stoga što područje koji je predmet sporenja nije niti izbliza važno kao Piranski zaljev, rekao nam je jučer izvor u Banskim dvorima.

Suština graničnog spora je hoće li granica biti povučena sredinom Dunava, na čemu inzistira Srbija ili će kriterij biti katastarsko vlasništvo, za što se godinama zalaže hrvatska strana. Ako bi granična crta u duljini 145 kilometara išla sredinom Dunava, u tom bi slučaju na lijevoj obali, u Srbiji, ostalo desetak hektara zemljišta koje katastarski pripada Hrvatskoj, uključujući i

dva riječna otoka, Šarengradsku i Vukovarsku adu. Tako definiranom granicom, u Hrvatskoj bi ostalo oko tri tisuće hektara koje katastarski pripadaju Srbiji.

Još 2001. godine osnovana je međudržavna komisija za utvrđivanje granice, no ona se iznimno rijetko sastajala i nikakav napredak nije postignut. U Vladi smatraju da su srpski pregovori možda zadnja prilika da se ovaj problem riješi, naravno u skladu s hrvatskim interesima.

DRŽAVNI PRAGMATIZAM

Sabor je 2011. godine usvojio Deklaraciju o promicanju europskih vrijednosti u jugoistočnoj Europi, u kojoj se ističe da je »čvrsto stajalište Hrvatske da otvorena pitanja između država, koja su bilateralnog karaktera, kao što su, na primjer, granična pitanja, ne smiju kočiti pristupanje država kandidata u Europsku uniju«. Iz tog su razloga i stalne izjave najviših državnih dužnosnika da Hrvatska neće opstruirati europski put zemalja iz regije, naročito onih s prostora bivše Jugoslavije s kojima graniči. Ta je Deklaracija po-

seбно pohvaljena i u hrvatskom izvješ-taju o napretku za 2011. Ali, državni pragmatizam navodi Vladu da dogovor o granici sa Srbijom pokuša ishoditi ti-jekom pristupnih pregovora koji će vje-rojatno trajati do kraja desetljeća.

Osim toga, HDZ je već iznio zahtjev da vlast razmotri bezrezervnu potporu

Srbiji u pristupanju EU, a zbog nepri-mjerenih argumenata njihovog prav-nog tima u obrazloženju tužbe za ge-nocid. »Mislim da bi Hrvatska trebala tražiti jedno daleko odlučnije razjaš-njenje i upozoriti Srbiju da podrška Hrvatske ulasku Srbije u EU nije apso-lutna i da moraju revidirati svoje postupke i izjave«, rekao je prošlog

tjedna Vladimir Šeks. Nakon njega i Tomislav Karamarko je konstatirao da se pred Međunarodnim sudom pravde »Srbija služi nekim nedopuštenim sredstvima«, pa je zato ocjenio da bi trebalo razgovarati o povlačenju bez-rezervne podrške Srbiji.

ПОЛИТИКА 25.03.2014. –

СТЕВАН ЂОРЂЕВИЋ - ИРОНИЈА ХАШКЕ СУДБИНЕ

Ратне генерације из Другог светског рата доживеле су да Хрватска тужи Србију за геноцид

Имајући у виду да до сада ниједан злочин на територији Хрватске није квалификован као злочин геноцида, нити је међународни кривични трибунал иједно лице, по индивидуалној одговорности, и на једној и на другој страни, оптужио за такав злочин, може се очекивати неуспешност тужбе Хрватске и противтужбе Србије пред Међународним судом правде.

То не значи да суд не може и друга-чије да одлучи. Ово кажем с обзиром на дате квалификације злочина геноцида у досадашњој пракси Међуна-родног кривичног трибунала и Међу-народног суда правде, где је дата предност ширем тумачењу одредаба из дефиниције злочина геноцида (измештеност и протеривање станов-ништва, етничко чишћење и геноцид, злочини против ратних заробљеника и геноцид итд.), што проширује тумачење злочина геноцида по Конвен-цији од 1948. године. Злочини етнич-ког чишћења у операцији „Олуја“, као и у „Бљеску“, имају, због своје масов-ности, метода како су вршени и јасно изражене намере, извесне елементе злочина геноцида инкриминисане одредбама поменуте конвенције о ге-ноциду.

Они се настављају и понављају, то јест имају основу и сличност са злочи-нима почињеним против српског на-рода у време НДХ. Нажалост, злочини из 1941–1945. у Јасеновцу и другим страшиштима нису међународно-правно одговарајуће процесуирани у Нирнбергу 1946. и касније. Иронија је судбине за ратне генерације из

Другог светског рата да доживе да Хрватска тужи Србију за геноцид. Су-више има, на штету Србије, једнос-траних одлука и ставова међународ-них органа и других држава, изјава у медијима о ратним злочинима и одго-

ворности у оружаним сукобима на тлу Југославије. Примењивани су разли-чити стандарди у истоветним ситуаци-јама. У интересу је будућих генера-ција да се региструју сва непочинства учињена на обема странама и добију одговарајућу судску оцену.

Не делим у потпуности мишљење про-фесора Тибора Варадија о умањеном значају за исход спора укључивање у противтужбу злочина геноцида над српским народом у време „Незави-сне Државе Хрватске“ 1941–1945 (једног од највећих злочина геноцида у историји прошлог столећа, поред о-них над Јерменима у Првом и Јевре-јима и Ромима у Другом светском рату. Не поричем неретроактивност примене Конвенције о геноциду од 1948. године и омеђен предмет су-ђења за период 1991–1995. Ипак, ближи сам оним мишљењима која о-вај спор стављају у шири контекст.

Нека веза у догађајима између 1941–1945 и 1991–1995. постоји.

Као што треба имати у виду и то да је Хрватска поднела тужбу Међународ-ном суду правде против СР Југосла-вије 2. јула 1999, што је, по мом миш-љењу, био вид притиска у време во-ђења поступка по тужби СРЈ против десет, то јест осам држава НАТО за о-ружану агресију од 24. марта до 10. јуна исте године. Норме се морају поштовати, али се и живот који их је произвео не може занемаривати. Та-кође, нисам сагласан са проценом да се сврха овог суђења исцрпла тиме што „ниједан од актера из оног вре-мена није на сцени“, или пак да не треба отварати „старе историјске ране“ (Ајвор Робертс, „Политика“, 1. децембар 2013). С тим у вези подсе-ћам да су САД после Другог светског рата годинама оклевалe да југосло-венским властима изруче усташког министра унутрашњих послова НДХ на основу Конвенције о изручењу криваца, закључене између САД и Краљевине Србије 1903. Изручен је у последњи час, потпуно сенилан и фи-зички неспособан за суђење.

Напомињем, на крају, и то да странке у спору могу у било ком тренутку до изрицања пресуде да се споразумеју и обуставе поступак започет пред су-дом 4. марта 2014. (члан 88 правил-ника суда).

Професор међународног права и ме-ђународних односа на Правном фа-култету БУ, у пензији

САВО ШТРБАЦ: СУЂЕЊЕ „КОНАЧНОМ РЕШЕЊУ”

Изјава Фрање Туђмана, изговорена у Книну 26. августа 1995. скоро је идентична оној Павелићевог министра спољних послова Младена Лорковића од 28. јуна 1941. године

Док сам 12. марта путовао у Холандију, у Хагу је на поподневном заседању Међународног суда правде, у спору између Хрватске и Србије по међусобним тужбама за геноцид, члан правног тима Србије, адвокат Новак Лукић, представљао изјаве сведока које је српска страна изабрала да сведоче пред већем тог суда, међу којима сам и ја. Разлог због чега се раније нисам појавио у судници налази се у правилу МСП да сведоци не могу бити у судници пре њиховог испитивања, односно представљања њихове писане изјаве.

Следећег дана сам се појавио у судници и пратио суђење са галерије предвиђене за публику, одакле је пуцао поглед на седмнаесточлано веће, на зид са рељефима Истине и Правде и витраж кроз који се пробијало спољашње светло. Говорио је наш агент Саша Обрадовић скоро пуна три сата. Доказујући геноцидну намеру, цитирао је изјаве многих хрватских високих функционера, међу којима и Ф. Туђмана, изговорену у Книну 26. августа 1995: „...И никада више нема повратка на оно што је било, да нам усред Хрватске шире рак који је разарао хрватско национално биће, који није допуштао да хрватски народ буде заиста сам свој на своме.” Упоредио је ову изјаву са скоро идентичном Павелићевог министра спољних послова Младена Лорковића од 28. јуна 1941. године.

Дан касније, 14. марта, први је говорио адвокат Вејн Џордаш износећи податке о страдању Срба у „Олуји”. Набрајао је имена места и времена догађаја као да је заиста био у колони. После њега говори професор Вилијам Шабас, неспорни светски ауторитет број један за геноцид. Има ли разлике између састанка нациста у фебруару 1942. на језеру Ванзеу, када је донесена одлука о „коначном решењу” јеврејског питања у Немачкој, и састанка Туђмана и његових сарадника 31. јула 1995. на Брионима, када је донесена одлука о „коначном рјешењу” српског питања у Хрватској, пита професор Шабас и сам одговара да нема.

Само због ове тврдње најбољег познаваоца кривичног дела геноцида, исплатило се Србији и Србима доћи на главни претрес пред Међународни суд правде. Од данас искривљена слика о догађајима из деведесетих прошлог века, барем на простору Хрватске и бивше РСК, неће бити иста. Хрватска ће се морати и те како бранити од оваквих оптужби.

Тако је и било. У наставку расправе, 18, 20. и 21. марта, жестоко су нападали чланове тима Србије који су претходне седмице износили аргументе у корист контратужбе

Србије: професоре Цимермана и Тамса, који су оспоравали одговорност Србије за догађаје у Хрватској пре настанка СРЈ, то јест пре 27. априла 1992; адвокате Џордаша, Игњатовића и Лукића, који су оспоравали геноцидну намеру руководства Србије; а посебно професора Шабаса и агента Обрадовића, који су износили већ помешана поређења између четрдесетих и деведесетих година прошлог века.

Нападали су жестоко и на „Веритасове” податке: нашли су неколико грешака на списку од 7.143 имена директних и индиректних жртава на српској страни, иако сами нису доставили списак својих жртава, већ се позивају на број – 12.500 до којег је дошао њихов Меморијално документацијски центар о Домовинском рату, ускраћујући нам могућност да анализирамо тај списак. Напоменули су да тај центар води историчар Анте Назор, „драговољац” из 1991. на источно-славонском ратишту и подржавалац из „моралних разлога” антићириличног референдума. Из фебруару ове године, приликом посете Аустралији, регистрована је његова фотографија испод Павелићеве слике.

О злочинима над Србима заступници Хрватске су говорили узгредно: ако су и страдали то је било зато што су се нашли у „унакрсној ватри” између њихове и српске војске, а они који су, ако су, страдали у избегличким колонама кроз Републику Српску од ракета испалених из њихових борбених авиона, криви су сами зато што су се измешали са војском и оклопним возилима.

Хрватски агент, гђа Весна Црнић-Гротић, ни за јоту није одмакла од службеног става њене државе којег њени представници понављају свих поратних година у свакој прилици: Хрватска је водила одбрамбени рат против агресора који је, у намери да створи Велику Србију, почињо геноцид над припадницима хрватског народа, а држава и народ који се бране не могу починити ратни злочин, а камоли геноцид. На крају је хрватски агент „сугерисала” да ће Србија, за разлику од Хрватске, тешко ући у ЕУ без окончања политике „негирања” одговорности за злодела у Хрватској и спремности да се суочи са сопственом прошлостју.

Очекујем да ће у наставку главне расправе, 28. и 29. марта, наши заступници са додатним аргументима оспорити основаност хрватске тужбе и још више поткрепити основаност наше контратужбе. Очекујем и да ће поставити питање зашто је Хрватска, упркос почињеном поновљеном геноциду над Србима у прошлом веку у размаку од само 50 година, примљена у евроатлантске интеграције.

Информационо-документациони центар „Веритас”

Саво Штрбац

O KONTEKSTU DOGAĐAJA, OBRASCU PONAŠANJA I PRILICI ZA GENOCID

Članovi srpskog pravnog tima pred Međunarodnim sudom pravde nastavili su osporavanjem navoda tužbe kojom Hrvatska tereti Srbiju za kršenje Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida

Nakon jučerašnjeg osporavanja tvrdnji Zagreba da presude Međunarodnom krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju potvrđuju navode hrvatske tužbe za genocid protiv Srbije, predstavnik Beograda, britanski advokat Vejn Džordaš/Wayne Jordash je danas izneo argumente koji, po njemu, pokazuju da nije postojala genocidna namera za "potpuno ili delimično uništenje" hrvatskog stanovništva. Džordaševo izlaganje se odnosilo na kontekst događaja, obrazac ponašanja i "priliku" da se počine zločini koje Hrvatska kvalifikuje kao genocid.

Džordaš je na početku izlaganja ukazao da Hrvatska daje "jednodimenzionalnu pogrešnu sliku" događaja u bivšoj Jugoslaviji. Ta "karikatura", rekao je Džordaš, oslikava Slobodana Miloševića, poput "zlikovca iz filmova o Džeјmsu Bondu", okruženog "vernim sledbenicima" oličenim u liku Vojislava Šešelja koji "potpiruju vatru ekstremnog srpskog nacionalizma sa strašnim genocidnim posledicama". "Prikladna postavka" koju nudi Hrvatska, međutim, uklanja svaki trag Tuđmanovog "otrovnog režima", rekao je Džordaš. Potom je ukazao da Beograd prihvata da je srpski režim bio nedemokratski i nacionalistički, dok Zagreb "čuti" o Tuđmanovoj otvorenoj podršci "fašističkoј Nezavisnoj državi Hrvatskoј", potpirivanju etničke mržnje i progonu srpskih civila.

Tvrdnje Hrvatske da su predmet srpskih napada bili nenaoružani civili, po oceni Džordaša, nisu utemeljene. Član srpskog pravnog tima je rekao da su "očiti" dokazi o dobro naoružanim hrvatskim vojnim formacijama. "Oružje ukazuje na namere onih koji su ga nosili kao i na namere onih koji su sprovodili napade", ukazao je Džordaš dodajući da se ne mogu nazvati civilima "hiljade Hrvata naoružanih lovačkim puškama, granatama, raketnim bacačima, protivtenkovskim oruđima, blindiranim vozilima" od kojih su mnogi delili Tuđmanove ideje. Džordaš je takođe ukazao da kontekst događaja podrazumeva i osvrt na upotrebu hrvatskih oružanih snaga za proterivanje više od četvrt miliona Srba iz Hrvatske od 1991. do 1993. godine.

Džordaš je potom negirao da presude Tribunala dokazuju postojanje obrasca zločina koji je, po tvrdnjama Hrvatske, potvrda genocidne namere. Obrazac zločina je podrazumevao širenje straha, praćeno artiljerijskim napadima, izdavanjem ultimata i ulaskom paravojnih formacija u opkoljena sela. Džordaš tvrdi da je taj opis samo "pola slike" i da ne odgovara tribunalovim nalazima da su srpske snage prisilno proterale nesrpsko stanovništvo. Podsetio je takođe, da se udruženi zločinački poduhvat čije je postojanje pred Tribunalom utvrđeno u predmetu Martić, nije odnosio na bistva već na prisilno proterivanje i deportacije. Nema jednostavnog objašnjenja, rekao je Džordaš, ukazujući da genocid svakako nije jedno od njih.

Na kraju izlaganja, Džordaš je ponovio da Srbija prihvata da "prilika" da

se počine zločini, može da bude od značaja za utvrđivanje genocidne namere. Ukazao je, međutim, da način na koji je taj standard primenjen u presudi u predmetu Bosna protiv Srbije iz 2007. godine, nema mnogo veze sa hrvatskom tužbom. U presudi iz 2007. godine, bilo je reči o "nameri da se uništi grupa na geografski ograničenoј teritoriji", dok se hrvatska tužba proteže na prostor koji obuhvata hiljade kilometara. Po Džordašu, nema dokaza za hrvatske tvrdnje da je Srbija "iskoristila svaku priliku koja joj se pružila da uništi hrvatsko stanovništvo". Zastupnik Srbije je na kraju ukazao da "nije pitanje da li su srpske snage počinile zločine već da li obrazac zločina upućuje da je počinjen genocid". Odgovor na to pitanje je jasan, rekao je Džordaš.

Nakon Džordaš, profesor Vilijam Šejbas/William Shabas je osporavao hrvatsko tumačenje da međunarodni i nacionalni sudovi ni u jednom slučaju nakon 2007. godine nisu sledili standard dokazivanja specifične genocidne namere, utvrđen u presudi najvišeg svetskog suda u slučaju Bosna protiv Srbije. Odgovor Srbije na hrvatske argumente zaključio je advokat Novak Lukić izlaganjem u kojem je osporio da se zločini JNA mogu pripisati Srbiji.

U poslepodnevnom zasedanju, predstavnici Srbije su odgovorili na hrvatska osporavanja protivtužbe koja Hrvatsku tereti za genocid počinjen nad srpskim stanovništvom Krajine, tokom i nakon operacije Oluja u leto 1995. godine.

28.03.2014., ZAVRŠNE RIJEČI SRPSKE STRANE

SUĐENJE ZA GENOCID U HAAGU: 'ODBACITE HRVATSKU TUŽBU JER NIJE UTEMELJENA NA PRAVU I DOKAZIMA'

DEN HAAG - Srbija je u petak zatražila od Međunarodnog suda pravde (ICJ) da osudi Hrvatsku za genocid nad hrvatskim Srbima u Oluji, naredi joj plaćanje žrtvama i zabrani proslavu državnog blagdana kojim se obilježava pobjeda u toj akciji u kolovozu 1995.

Od najvišeg UN-ova suda također traži da se proglasi nenadležnim za hrvatsku tužbu podnesenu 1999. ili alternativno da ju odbaci jer nije utemeljena na pravu i dokazima.

U završnoj riječi usmene rasprave pred ICJ-em, srbijanski zastupnici su od Hrvatske zatražili kažnjavanje počinitelja genocida, stvaranje uvjeta za povratak izbjeglih Srba i poštivanje njihovih ljudskih i građanskih prava.

Zahtijevaju i da ukine Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja 5. kolovoza, kada se u Hrvatskoj obilježava pobjeda u Oluji kao legitimnoj akciji oslobođanja dotad okupiranih teritorija.

Pravni zastupnici Beograda su od ICJ-a traže da se proglasi nenadležnim za događaje prije 27. travnja 1992. jer Srbija tada nije postojala kao država. Ako se sud ipak proglasi nadležnim i za te i za kasnije događaje, tužbu treba odbaciti u cijelosti jer nije utemeljena ni na pravu ni na činjenicama, smatraju oni.

"Srbija nije htjela pred ovaj sud, ali kad smo već tu, došli smo s dobro utemeljenom protutužbom za genocid koji je osmislio (prvi hrvatski predsjednik) Franjo Tuđman", rekao je šef srbijanskog pravnog tima Saša Obradović govoreći o srbijanskoj protutužbi iz 2010.

Na srbijanskoj strani su "brojni dokazi", a na hrvatskoj "teška retorika", dodao je i posljednje obraćanje 17-članom sudskom vijeću posvetio žrtvama i nestalima među kojima, kako je rekao, nisu članovi obitelji političara koji su izazvali događaje s početka 90-tih godina prošloga stoljeća.

Rekao je da su i hrvatska i srbijanska strana nezadovoljne rješavanjem sudbine nestalih osoba, ali da otkrivanje nestalih "nije stvar nečije inicijative, nego suradnje dviju strana" s kojom ni Zagreb ni Beograd nisu zadovoljni. Beograd traži 1748 Srba, a Zagreb 865 Hrvata nestalih u četiri ratne godine.

"Srbijanska vlada je svjesna svojih obveza u otkrivanju nestalih, bez obzira na njihovu nacionalnost. To je interes Hrvatske, Srbije i cijelog čovječanstva i vlada Srbije je predana tom zadatku", istaknuo je Obradović.

Ranije u petak, srbijanski zastupnici su navodni genocid nad hrvatskim Srbima u Oluji usporedili s nacističkim genocidom nad Židovima ili turskim nad Armencima optužujući Tuđmana da je želio proširiti "lebensraum" (životni prostor) za Hrvate.

Tu zločinačku akciju isplanirali su Tuđman i njegove kohorte na Brijunima, rekao je profesor William Schabas. "Tuđmanov plan bio je protjerati ih, ne dopustiti im povratak, zadržati njihovu imovinu i kuće te u njih naseliti Hrvate iz dijaspore", dodao je i usporedio to s tzv. "lebensraumom", nacističkom politikom širenja životnog prostora za Nijemce tijekom Drugog svjetskog rata.

Ponovio je optužbe za antisemitizam protiv Tuđmana, za kojeg je rekao da

je imao "rasističke" stavove prema Srbima, Židovima i muslimanima te da je simpatizirao ekstremističke hrvatske skupine.

"Krahom međunarodne pravde" nazvala je srbijanska strana oslobađajuću presudu Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju umirovljenim generalima Anti Gotovini i Mladenu Markaču za zločine tijekom i nakon Oluje.

"Ako se ta presuda uzme kao konačna, tada Oluja nije bila nezakonita. Je li to u skladu s traženjem istine i pomirenja?", upitao je Schabas i ustvrdio da je cilj Oluje bilo uništenje, spriječavanje povratka Srba i naseljavanje Hrvata.

"Bilo je to totalno uništenje, uništenje svih tijekom i poslije operacije", istaknuo je profesor međunarodnog prava. "Hrvatski vojnici ubijali su svakoga koga su mogli uhvatiti. Samo nedostatak streljiva spriječio je potpuno uništenje gradova i sela i masakr onih koji su ostali", ustvrdio je.

Po njegovim riječima, aktualna hrvatska vlada ne čini dovoljno za povratak izbjeglih Srba čija je "biološka održivost" ugrožena, jer je većina povratnika starija od 65 godina.

Iznio je podatke po kojima su Srbi prije Drugog svjetskog rata činili 20 posto hrvatskog stanovništva, 1991. dvanaest posto, a danas samo četiri posto. "Odlučujući udarac tom procesu je operacija Oluja", ustvrdio je Schabas.

Usmena rasprava u postupku "Hrvatska protiv Srbije" završava u utorak kada će završnu riječ iznijeti hrvatski pravni tim.

OKONČANA ARGUMENTACIJA SRBIJE PRED MSP

U završnoj argumentaciji o uzajamnim tužbama Hrvatske i Srbije, šef srpskog pravnog tima Saša Obradović zatražio da se sud proglasi nenadležnim po tužbi druge strane ili, alternativno, odbaci njene argumente o odgovornosti Srbije za genocid. U isto vreme, zahteva da veće Hrvatsku proglasi odgovornom za genocid u operaciji "Oluja", naloži joj isplatu odštete, donošenje mera za nesmetan povratak izbeglih i ukidanje proslave "Dana pobeđe i domovinske zahvalnosti"

U popodnevnom delu zasedanja pred Međunarodnim sudom pravde Srbija je prezentovala "odgovor na odgovor" Hrvatske u vezi sa tvrdnjom da je za vreme i nakon operacije "Oluja" počinjen genocid. Najveći deo zasedanja zauzelo je izlaganje kanadskog profesora Vilijama Šejbasa/William Schabas, nakon čega se sudijama obratio britanski advokat Vejn Džordaš/Wayne Jordash, a završne argumente prezentovao šef srpskog tima Saša Obradović.

Prvi deo izlaganja profesor Šejbas je posvetio bivšem predsedniku Hrvatske Franji Tuđmanu za kojeg tvrdi da je imao "centralnu ulogu u planiranju i sprovođenju" operacije "Oluja" u avgustu 1995. godine. Suprotstavljajući se navodima hrvatske strane da su Tuđmanove reči u argumentaciji Srbije "izvučene iz konteksta", Šejbas navodi da se iz njegovih javnih nastupa i izlaganja na različitim sastancima jasno vidi da je imao "rasističke stavove" prema Srbima, Jevrejima i Muslimanima, kao i da je gajio simpatije prema organizacijama sa fašističkim korenima. Ideja mu je, navodi kanadski profesor, bila da u "Oluji" oslobodi Hrvatsku, ali i da područje Krajine naseli Hrvatima, a spreči povratak Srba.

Šejbas podseća na zaključak Pretresnog veća u presudi generalima Gotovini i Markaču u kojoj se opisuju konkretni potezi, uključujući

administrativne mere, da se spreči povratak Srba nakon "Oluje" i njihov broj u Krajini "svede na minimum". Radi se, kaže, o "snažnom pokazatelju genocidne namere" na šta, po njemu, Hrvatska u svom izlaganju nije obratila pažnju.

Osvrćući se na suđenje hrvatskim generalima pred Tribunalom, Šejbas je naveo da zaključci sudija u tom procesu jesu važni ali da "ne oslikavaju" sve aspekte srpske tužbe za genocid. Postoje "esencijalne razlike" između "uske slike" date u procesu Gotovini i Markaču i rasprave po kontratužbi Srbije, zaključuje Šejbas. Oslobođajuća žalbena presuda hrvatskim generalima ostavila je, kaže, "blještavu prazninu", jer niko nije osuđen za evidentne zločine nad Srbima i trajnu promenu etničke strukture tog dela Hrvatske.

Šejbas je pozvao Međunarodni sud pravde da popuni tu prazninu tako što će obratiti pažnju na druge pokazatelje genocida, kao što su napadi na izbegličke kolone i ubistva Srba koji nisu uspeali da pobjegnu. Ubijen je svaki srpski civil koga su hrvatski vojnici zatekli i to, rekao je Šejbas aludirajući na definiciju genocida, "nije bilo uništavanje grupe delimično ili u celini, to je bilo uništavanje u celini".

Na tvrdnje hrvatskog tima da su Srbi iz različitih razloga napuštali Krajinu kanadski profesor odgovara da to možda jeste istina, ali da ne umanjuje genocidnu nameru Hrvatske. Baš kao što činjenica da su neki Jevreji iz različitih razloga dobrovoljno otišli iz Nemačke i tako izbegli holokaust, ne znači da cilj nacističkih vlasti nije bio njihovo uništenje. Hrvatski pravni tim je u odgovoru na protivtužbu Srbije oštro reagovao na deo Šejbasovog izlaganja u kojem je, kako su naveli, povukao "nespretnu i neprimerenu paralelu" između zasedanja nacista u Vanzeu/Wannsee gde je doneta odluka o "konačnom rešenju" jevrejskog pitanja u Nemačkoj i sastanka na

Brionima na kojem je planirana operacija "Oluja". On danas kaže da druga strana "nije pažljivo slušala" šta je rekao, jer nije poredio ta dva skupa već način na koji se pogrešno predstavljao i relativizovao njihov sadržaj.

U zaključku izlaganja Šejbas je naveo da su tvrdnje srpskog tima po tužbi za genocid "mnogo jače" od navoda hrvatske tužbe. Zatim je Vejn Džordaš/Wayne Jordash detaljno obrazložio "snagu" srpske tužbe u odnosu na hrvatsku.

Zaključujući izlaganje Srbije, šef tima Saša Obradović je od sudija zatražio da se po tužbi Hrvatske za genocid proglasi nenadležnim za sve zločine koji su počinjeni pre 27. aprila 1992. godine, od kada počinje državnost Srbije, odnosno pre 8. oktobra 1991. godine do kada Hrvatska nije bila država. Ako to bude odbijeno, srpski tim traži da se odbace svi argumenti o odgovornosti Srbije za genocid nad Hrvatima.

Srbija u isto vreme zahteva da veće sastavljeno od 17 sudija zaključi da je Hrvatska povredila Konvenciju o genocidu za vreme i nakon "Oluje" jer su ubistva i drugi zločini počinjeni sa namerom da se delimično ili u celini uništi grupa krajinskih Srba. Zahteva se da se Hrvatskoj naloži ispunjavanje obaveze da se kazne svi akti genocida počinjenog u "Oluji", isplati odšteta žrtvama, obezbedi povratak izbeglih i normalan život u njihovim kućama. Srbija traži i da se Hrvatskoj naloži hitna izmena Zakona o državnim praznicima kako bi se ukinula proslava "Dan pobeđe i domovinske zahvalnosti" 5. avgusta, kada se obeležava uspeh u, kako je zaključio Obradović, "genocidnoj operaciji Oluja".

Rasprava po međusobnim tužbama Hrvatske i Srbije za genocid biće završena u utorak kada će finalne argumente izneti hrvatska strana.

Danas 31.03.2014.

RAZGOVOR - Vilijam Šabas, advokat i jedan od najvećih stručnjaka za genocid

HRVATSKA OPERACIJA „OLUJA“ JE BILA GENOCID

Hag, Beograd - U sporu između Hrvatske i Srbije kao advokat srpskog pravnog tima zastupam stavove Srbije. To je drugačije u odnosu na moju akademsku ulogu, u kojoj se trudim da budem neutralan i objektivan.

Ipak, u ovom slučaju Srbija dokazuje da kombinacija faktora, uključujući činjenicu da je veliki broj ljudi napadnut

i ubijen zbog mržnje i namere hrvatske vlasti, čini da ovu operaciju možemo smatrati genocidom, kaže za *Danas*

Pravo Vilijam Šabas, član pravnog tima Srbije u sporu sa Hrvatskom pred Međunarodnim sudom pravde

đunarodnim sudom pravde u Hagu i je-dan od najvećih stručnjaka za geno-cid.

On dodaje da bi trebalo da imamo na umu da je Srbija odgovorila na tužbu Hrvatske, a Hrvatska je zatražila od suda da "usvoji daleko širi i liberalniji stav prema krivičnom delu genocida nego što je to bio slučaj 2007. u par-nici s Bosnom".

- Naravno, što je pristup suda definiciji genocida širi, to je jači argument Srbije da je genocid počinjen. Ali Srbija takođe apeluje na sud da se drži pristupa koji je usvojio 2007. i da odbaci tvrdnje Hrvatske po tom pitanju - nagla-šava Šabas.

Da li tvrdnja Hrvatske sadrži dokaze koji su do-voľjno jaki da potkrepe njihov stav da je genocid počinjen nad hrvatskim narodom?

- Tvrdnja Hrvatske veoma je slična onoj koju je Bosna iznela 2007. u vezi

sa opštinama. Ali, tu tvrdnju Bosne je Međunarodni sud pravde odbacio 2007. Ako sud postupa u skladu sa o-vim ranijim presedanom, treba da odbaci i tvrdnju Hrvatske.

Obe strane ukazuju na broj osoba koje su nestale ili ubijene za vreme rata u Hrvatskoj. Međutim, tačan broj tek treba da se utvrdi. Koliko je uopšte važna cifra u ovakvim slučajevima?

- Pitanje nestalih osoba je tragičan aspekt konflikta. Naravno, u svim rato-vima ima nestalih, naročito u brutal-nim etničkim konfliktima poput onog 1990-ih. Rešavanjem ovih pitanja po-maže se zalečenje rana i promoviše se pomirenje i mir. Pretpostavljam da i Srbija i Hrvatska imaju jaku želju da to učine. Iako su nestale osobe jedan aspekt konflikta, nije od velikog zna-čaja za diskusiju o genocidu.

Koji je prema vašem mišljenju najbolji način da društvo prevaziđe užase rata koji su toliko veliki da ostavljaju pro-stor za tvrdnje da je genocid počinjen u ime tog društva? Drugim rečima, šta bi bio najbolji put napred za Srbiju i Hrvatsku?

- Ne potičem iz regiona i nisam u baš dobroj poziciji da shvatim veoma slo-

žene društvene, kulturne i istorijske či-njenice koje tu igraju ulogu. Mnogi ljudi su nestrpljivi kada je o pomirenju reč, ali je za to možda potrebno više vremena. Kada razmišljamo o Evropi nakon Drugog svetskog rata i vidimo Merkelovu, Olanda i Kamerona na sastancima EU, uvereni smo da su se glavni učesnici najvećeg od svih konfli-kata pomirili. Ali je za to bilo potrebno mnogo decenija. To je uključivalo posvećenost većoj ekonomskoj i poli-tičkoj integraciji i zajedničkoj viziji

osnovnih ljudskih prava. Ulazak Srbije u EU biće veoma pozitivan korak. Kako mlađe generacije budu dolazile u prvi plan, kao što je to bio slučaj u Nemač-koj, Francuskoj i Velikoj Britaniji, zna-čaj antagonizma njihovih roditelja će bledeti. Ali čak i u Zapadnoj Evropi ima ekstremističkih snaga za koje se stiče utisak da im nedostaju dani rata, rasi-zma i mržnje, a pretpostavljam da takvi elementi još uvek ne manjkaju ni na Balkanu. Potrebno je da upotre-bimo najbolje oružje koje imamo na ras-polaganju u "militantnim demokratio-jama" da bismo ove ljude držali na marginama, gde i pripadaju.

Oštro ste osporavali ocenu Haškog tri-bunala da je u Srebrenici počinjen ge-nocid. Zbog čega, i kako biste okarak-terisali zločine u Srebrenici?

- Haški tribunal, kao i Međunarodni sud pravde, označili su masakr u Sre-brenici kao genocid. Pre nego što su doneli takvu odluku, argumentovano sam se tome suprotstavljao, smatrajući da je genocid neodgovarajući ter-min. Ne samo da je broj žrtava bio ne-uporedivo manji od dotadašnjih, priz-natih genocida, već ni dokazi o geno-cidnoj nameri nisu bili jaki. Bilo je ne-doslednosti, jer su počiniozi zločina u-bijali muškarce, ali ne i žene i decu.

Međutim, sud je utvrdio drugačije i nema svrhe sada o tome raspravljati.

Dokazi

U novijoj istoriji, prema vašem mišlje-nju, genocidi su izvršeni u Jermeniji, Ruandi, i nad Jevrejima i Romima to-kom Drugog svetskog rata. Šta ih razli-kuje od drugih, sličnih zločina u novijoj istoriji?

- Mnogobrojni činiozi utiču na to da se jedan zločin kvalifikuje kao genocid. A-nalizu i procenu ne treba da rade samo advokati i sudije već i istoričari i sociolozi. Masakri u Jermeniji tokom Prvog svetskog rata, nad Jevre-jima i Romima tokom Dru-gog svetskog rata, kao i u Ruandi u novijoj istoriji u-ključuju masovna ubistva. Ali, pored toga, postoje i sve-dočenja, dokumentacija i neoborivi dokazi da je postojala namera počinioza da određenu grupu uništi. U-opšteno, za dokazivanje ge-nocida, sem masovnih u-bistava potrebni su čvrsti dokazi o nameri da se u pot-punosti uništi određena grupa.

O genocidu

Izjavljivali ste više puta da se danas termin „genocid“ olako koristi, i često meša sa etničkim čišćenjem. Šta, u stvari, definiše genocid?

- Poput mnogih reči, i termin genocid u svakodnevnom govoru ima više tuma-čenja i različito se shvata. Pred Među-narodnim sudom pravde koristimo nje-govo pravno značenje. U Konvenciji o genocidu, donetoj 1948, genocid je definisan kao međunarodni zločin sa namerom uništenja nacionalne, etničke, rasne ili verske grupe ljudi. Godinama je bilo debata oko interpretacije ove pravne definicije. U slučaju BiH, Među-narodni sud pravde je 2007. utvrdio da se uništenje odnosi na fizičko uniš-tenje, istrebljenje. To izdvaja genocid od drugih oblika napada po nacionalnoj, etničkoj, rasnoj ili religijskoj osnovi, kao što su etničko čišćenje, prisilno premeštanje, „kulturni geno-cid“ i slično. Manjine mogu biti napad-nute na različite načine, a genocid je najekstremniji oblik tog napada.

ZAVRŠENA RASPRAVA PO TUŽBI ZA GENOCID: "U SRBIJI SE JOŠ UVIJEK ČUJU MITOVI DA JE VUKOVAR OSLOBOĐEN"

Pred Međunarodnim sudom pravde (ICJ) u Den Haagu završena je u utorak jednomjesečna usmena rasprava u postupku u kojem se Hrvatska i Srbija međusobno optužuju za genocid u ratu u Hrvatskoj od 1991. do 1995. i u kojoj je Hrvatska pozvala sud da utvrdi da je nad Hrvatima tijekom Domovinskog rata počinjen genocid a Srbija da je nad srpskim stanovništvom tijekom Oluje počinjen genocid.

Predsjedavajući sudac Peter Tomka nije precizirao kada će najviše pravosuđe UN-a donijeti presudu u postupku koji je počeo podnošenjem hrvatske tužbe 1999. i nastavio se ulaganjem srbijanske protutužbe 2010. Presuda ICJ-a je obvezujuća, konačna i bez prava na žalbu.

"Zastupnici objiju strana bit će o objavi presude obavješteni u dogledno vrijeme", rekao je Tomka na kraju suđenja u Palači mira u Den Haagu.

Prosječno vijećanje sudaca traje tri do šest mjeseci, no kod kompliciranijih slučajeva protegne se i na godinu dana. U slučaju tužbe BiH protiv Srbije za genocid vijećanje je trajalo oko deset mjeseci.

Završna riječ u raspravi koja je počela 1. ožujka pripala je hrvatskim predstavnicima koji su kao "neprimjerene" i "nedostojne suda" odbacili usporedbe hrvatskog vodstva iz 90-tih s njemačkim nacistima.

Tvrđnje da je Franjo Tuđman želio proširiti "lebensraum" (životni prostor) za Hrvate, a da sastanak na Brijunima podsjeća na konferenciju nacističkih dužnosnika 1942. o konačnom rješenju židovskog pitanja "govore same za sebe", rekli su.

"Napadi na Tuđmana osobno neuobičajeni su za bilo koji sud. Oni govore sami za sebe i ne zaslužuju da se na njih odgovara u ovoj sudnici", rekao je profesor Phillipe Sands.

Za cijelu srbijansku protutužbu rekao je da je "beznadna i bez ikakvog pravnog temelja", a da su izneseni dokazi "mršavi".

Na srbijanske teze da je rat u Hrvatskoj isprovocirao Tuđman, hrvatski zastupnici odgovorili su podacima da Međunarodni kazneni sud

za bivšu Jugoslaviju (ICTY) za rat u Hrvatskoj nije optužio nijednog Hrvata, dok je osudio brojne srbijanske čelnike.

"To sve govori o prirodi rata u Hrvatskoj, ma koliko se Srbija s time ne slagala", rekla je šefica hrvatskog pravnog tima Vesna Crnić-Grotić dodajući da se u Srbiji još uvijek čuju mitovi "da je Vukovar oslobođen i da je Srebrenica mit".

Srbija ne niječe da su u Hrvatskoj počinjeni zločini, ali umjesto da uperi prstom u srbijansko vodstvo tvrdi da su u ratu patile sve strane, da u raspadu Jugoslavije nitko nema čiste ruke i da sve treba kazniti.

"Nema sumnje da su u Hrvatskoj počinjeni zločini protiv Srba, ali oni nisu bili dio državne politike", poručila je profesorica međunarodnog prava iz Rijeke.

Umjesto da pomognu ovome sudu, nastavila je, srbijanski zastupnici "koristili su zapaljivu retoriku za potrebe srbijanske javnosti" i "željeli uvući Hrvatsku u raspravu o Tuđmanu".

Nasuprot tome brojni dokazi pokazuju da je Srbija počinila genocid u Hrvatskoj kao dio službene politike s ciljem stvaranja velike i etnički čiste Srbije.

"Unatoč tome što Srbija radi, nismo svi isti. Njezina tužba neće uspjeti maskiranjem srbijanske zločinačke politike", istaknula je Crnić-Grotić.

Na kraju je pozvala da se prestane manipulirati brojem nestalih u ratu i kao vjerodostojne ponovila podatke o 865 Hrvata nestalih 1991. i 1992., te ukupno 1663 osobe svih nacionalnosti nestalih na teritoriju Hrvatske od 1991. do 1995.

Vesna Crnić-Grotić: Na uvjerljiv način smo odgovorili na srbijansku protutužbu

Predstavnici Hrvatske i Srbije ocijenili su u utorak u Den Haagu, nakon završetka glavne rasprave, da su Međunarodnom sudu pravde (ICJ) iznijeli dovoljno dokaza za osudu druge strane za genocid i očekuju da će presuda razjasniti povijesne činjenice na temelju kojih je moguće potpuno pomirenje dviju susjednih država.

"Iznijeli smo naše dokaze najbolje što smo mogli, a sada je na sudu da donese odluku", izjavila je novinarima šefica hrvatskog pravnog tima Vesna Crnić-Grotić.

"Na uvjerljiv način smo odgovorili na srbijansku protutužbu, dezavuirali je i mislim da neće biti nikakvih poteškoća da je sud odbije", dodala je.

Glavni zastupnik Srbije Saša Obradović naglasio je kako Beograd ostaje čvrsto pri stavu da je operacija Oluja predstavljala genocidnu kampanju, pa očekuje i takvu presudu.

"Teško netko može biti zadovoljan u situaciji kada svoju državu brani od optužbi za genocid, ali plan smo potpuno ispunili, od hrvatske strane nismo dobili ništa nepredvidivo i imam puno povjerenje u suce da će donijeti ispravnu odluku", rekao je Obradović.

"No, bez obzira hoće li sud prihvatiti našu tužbu, ostvarili smo veliki cilj i prikazali istinu o stradanju Srba u Oluji i ratu općenito", dodao je.

Hrvatska strana smatra da je 17-članom sudskom vijeću iznijela dovoljno dokaza genocidne namjere srbijanskog vodstva, na temelju obrasca ponašanja "opkoliti, uništiti i pobiti što više možeš".

"Mislimo da se na temelju toga može dokazati genocidna namjera, a na sudu je hoće li to prihvatiti ili ne", istaknula je Crnić-Grotić i zahvalila svjedocima, "hrabrim ljudima koji 20 godina žive sa svojim traumama i smogli su hrabrosti da pred sudom iznesu traumatična sjećanja".

Po njezinim riječima, ljudi u Srbiji moraju otvoriti oči, odreći se mitova o izgubljenim ratovima i u postupku približavanje EU-u raščistiti sa svojim krivim predodžbama o događajima 90-tih godina prošloga stoljeća.

"To bi bio početak pomirenja na području bivše Jugoslavije. Ako ostanemo ukopani u svojim mitovima, možemo se nadati ponavljanju istog ciklusa kroz 20, 30, 50 godina što bi bilo tragično", upozorila je profesorica međunarodnog prava iz Rijeke.

Hrvatima je teško zaboraviti ono što se dogodilo 1991., ali su se svojih zabluda riješili što potvrđuje punopravno članstvo u EU-u. "To je put kojim bi Srbija trebala krenuti, raščistiti sa zabludama i priključiti se zemljama Europe", kaže Crnić-Grotić.

Iako je na obje strane bilo sumnji hoće li postupak pred ICJ-em pridonijeti pomirenju ili stvoriti novi jaz između Hrvatske i Srbije, do porasta napetosti nije došlo, rekao je Obradović.

Upozorivši da je pretjerivanje s brojkama opasno, pozvao je hrvatski pravni tim da istražiteljima da podatke o stradalima i nestalima radi procesuiranja počinitelja zločina.

"Srbija to radi i nastaviti će bez obzira na ishod postupka. Ratni zločini ne zastarjevaju i ne smiju zastarjeti. To nije samo u interesu Srba i srpskih žrtava ili Hrvata i hrvatskih žrtava. To je u interesu cijelog čovječanstva, to je dužnost Hrvatske i Srbije i to je put za pomirenje", istaknuo je glavni srbijanski zastupnik.

Odbacio je ocjene kako Srbija, nezadovoljna oslobođajućom presudom Anti Gotovini za Oluju, u postupku pred ICJ-em traži "trećestupanjsku" presudu.

"Ne tražimo ponovno utvrđivanje krivice Gotovine, Markača i Čermaka, nego tražimo da

se sud izjasni o tome je li u Oluji bilo genocida", rekao je Obradović i hrvatski pravni tim optužio "da bježi u zagrljaj toj presudi kao svom najsigurnijem utočištu od zločina koji su izvršeni u Oluji".

PRVA VIJEST

Suci Međunarodnog suda pravde (ICJ) u Haagu u utorak su se, nakon završetka glavne rasprave po tužbi Hrvatske protiv Srbije za genocid i srbijanske protutužbe, povukli na vijećanje koje se odvija u tajnosti i u pet faza.

Presuda ICJ-a je obvezujuća, konačna i bez prava na žalbu. Ukoliko jedna od strana u sporu smatra da druga nije poštovala odredbe presude može se žaliti Vijeću sigurnosti UN-a koje ima mogućnost poduzeti mjere protiv države prekršiteljice.

Prosječno vijećanje sudaca traje tri do šest mjeseci, no kod kompliciranijih slučajeva protegne se i na godinu dana. U slučaju tužbe BiH protiv Srbije za genocid vijećanje je trajalo oko deset mjeseci.

Nakon završetka glavne rasprave svaki od 17 sudaca prvo će sam proučiti argumente Hrvatske i Srbije. Poslije će se prvi put sastati kako bi razmijenili stajališta o predmetu. Predsjednik suda tada u pisanoj formi članovima suda daje popis pitanja o kojima, po njemu, treba presuditi. Potom se suci o tomu

očituju, a pitanja mogu i nadopuniti. Svako pojedino očitovanje dobiju svi suci.

Svaki sudac zatim kroz nekoliko tjedana priprema svojevrsnu mini-presudu koja se daje drugim sucima kako bi svi stekli uvid u stajališta svojih kolega i dobili ideju što je mišljenje većine.

Rasprave teku redosljedom obrnutog senioriteta, što znači da stajališta o pojedinom pitanju prvo iznose 'ad hoc' suci, a na kraju potpredsjednici i predsjednik ICJ-a.

Nakon toga tri suca za koje se utvrdi da su najbliže većinskom stajalištu formiraju odbor za pripremu nacrt presude. Nacrt se šalje svim članovima sudskog vijeća koji ga nadopunjuju svojim prijedlozima i amandmanima. Tročlani odbor potom razmatra hoće li usvojiti primjedbe i amandmane i izrađuje konačni nacrt prijedloga presude.

Završni nacrt prolazi u sudskom vijeću prvo i drugo čitanje. Tek na kraju drugog čitanja slijedi glasanje redosljedom obrnutog senioriteta. Suci moraju glasati za ili protiv predložene presude, bez mogućnosti suzdržavanja. U slučaju parnog broja sudaca presudni glas ima predsjednik suda.

Presuda se izriče javno i na nju nema mogućnosti žalbe. Objavljuje se na engleskom i francuskom jeziku i ima od desetak do, dosad najviše, 270 stranica.

„Vesti online“, 01.04.2014.

"NEPRIMERNO JE REĆI DA SU NACISTI I TUĐMAN SLIČNI"

Glavna pravna zastupnica Hrvatske Vesna Crnić-Grotić ocenila je u utorak da je Hrvatska pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu "potpuno dezavuisala" kontratužbu Srbije da su vlasti u Zagrebu u leto 1995.

počinile genocid nad srpskim stanovništvom Kninske krajine.

"Mislim da smo potpuno odgovorili na protutužbu na uverljiv način, da smo njihove argumente o činjenicama, a pogotovo o pravu, potpuno dezavuisali pred ovim sudom i da neće biti nikakvih poteškoća da sud odbije protutužbu", izjavila je Crnić-Grotić u haškoj Palati mira, po okončanju glavne rasprave o međusobnim optužbama Hrvatske i Srbije za genocid tokom rata od 1991. do 1995. godine.

Upitana kakvu odluku suda očekuje o tužbi Hrvatske da je Srbija 1991. i 1992. godine počinila genocid nad hrvatskim građanima, tokom rata na teritoriji te republike, Crnić-Grotić je odgovorila:

"Mi smo sudu ponudili argument da je postojao obrazac ponašanja (srpskih

snaga), 1991-92. - opkoliti, uništiti i onda pobiti koliko se više toga može. Mi tvrdimo da se, na temelju tog obrasca, može dokazati genocidna namera, a na sudu je da odluči da li to prihvata ili ne... Mi smo izneli naše dokaze, a onda moramo sudu prepustiti da donese odluku. Ja bih rekla da smo učinili najbolje što smo mogli".

Hrvatska zastupnica naglasila je da je "apsolutno neprimereno" bilo to što su članovi srpskog tima sugerisali da je politika prema Srbima predsednika Hrvatske Franje Tuđmana bila slična sa nacističkim "konačnim rešenjem" za Jevreje u Drugom svetskom ratu.

"Verujem da će se sud složiti s nama", naznačila je Crnić-Grotić.

RTS, 01.04.2014.

KRAJ RASPRAVE U MEĐUNARODNOM SUDU PRAVDE

Jednomesečna rasprava između Hrvatske i Srbije o međusobnim optužbama za genocid tokom rata od 1991. do 1995. godine, okončana je danas pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu. Rok za presudu najvišeg suda Ujedinjenih nacija ne postoji, ali se očekuje da bi mogla biti doneta krajem ove ili početkom sledeće godine.

Hrvatska je na samom kraju rasprave zatražila da sudije, po rečima glavne zastupnice Vesne Crnić Grotić, "kao neosnovanu u činjenicama i pravu" odbaci kontratužbu Srbije da su hrvatske vlasti i snage počinile genocid nad Srbima iz Kninske krajine, tokom i posle operacije Oluja u avgustu 1995. godine.

Zastupnik Hrvatske Kir Starmer sugerisao je da je i sama Srbija, prošle nedelje, odustala od temeljne tvrdnje da je "neselektivno" i "nezakonito" granatiranje Knina i drugih gradova, 4. i 5. avgusta 1995, bilo genocidna kampanja, prenosi agencija Beta.

Prošlog petka, zastupnik Srbije Vilijam Šabas rekao je da čak i ako bi se prihvatilo - što Srbija ne prihvata - da je granatiranje gradova bilo zakonito, to bilo dovoljno da izazove prisilno premeštanje stanovništva iz Krajine.

Hrvatski advokat Starmer se oslanjao na konačnu oslobađajuću presudu Haškog tribunala komandantu Oluje Antu Gotovini po kojoj artiljerijski napadi na gradove nisu bili ni neselektivni, ni nezakoniti.

Kada se ti nalazi uzmu u obzir, to je kraj kontratužbe Srbije, ocenio je hrvatski predstavnik i dodao da "niko pre zastupnika Srbije nije tvrdio da možete počiniti genocid zakonitim napadima".

Negirajući tvrdnju srpske delegacije da su, posle Oluje, hrvatske snage pobile sve Srbe koji nisu pobjegli iz Kninske krajine, Starmer je naveo podatak Tribunala da je oko 4.000 Srba bilo prebačeno u "prihvatne centre" gde im je bila pružena pomoć.

Starmer je zaključio da ni transkripti razgovora predsednika Hrvatske Franje Tuđmana sa Antom Gotovinom i drugim hrvatskim generalima uoči Oluje, ni događaji koji su usledili tokom operacije "ne dokazuju postojanje genocidne namere" hrvatskih vlasti i snaga da unište krajiške Srbe. I u oslobađajućoj presudi generalu Gotovini,

Tribunal je utvrdio da predsednik Tuđman nije imao nameru da ubija ni progoni Srbe, zaključio je Starmer.

Britanski zastupnik Hrvatske Filip Sends osudio je "lične napade" Srbije na pokojnog predsednika Tuđmana kao "nedostojne suverene države". Kako je rekao, "ne zavređuje odgovor" sugestija srpskih zastupnika da je Tuđmanova politika prema Srbima slična sa nacističkim "konačnim rešenjem" za Jevreje tokom Drugog svetskog rata i sa stvaranjem životnog prostora za pripadnike Trećeg rajha ("lebensraum").

POZIVANJE NA ODLUKE TRIBUNALA

Glavna zastupnica Hrvatske Vesna Crnić Grotić naglasila je da, po presudama Tribunala, Hrvatska nije imala zločinačkih namera prema svojim srpskim građanima. Podsetila je i da Tribunal nije optužio, ni osudio nijednog

hrvatskog zvaničnika za zločine u Hrvatskoj.

Nasuprot tome, Srbija je u okviru svoje "vladine politike", počinila genocid nad hrvatskim civilima, tvrdila je Crnić Grotić, naglašavajući da je više srpskih funkcionera optuženo i osuđeno za zločine u bivšoj Jugoslaviji pred Tribunalom.

Odbacujući tvrdnju Srbije da je hrvatski predsednik Tuđman želeo i izazvao rat, Crnić Grotić je tvrdila je krivicu za to snosio predsednik Srbije Slobodan Milošević, što je, po njoj, u jednoj od svojih knjiga ranije potvrdio i kanadski profesor Šabas, koji sada zastupa Srbiju.

Hrvatska je, 21. marta, pozvala Međunarodni sud pravde da Srbiju osudi za genocid nad hrvatskim stanovništvom tokom rata u toj republici 1991. i obaveže je da nadoknadi pričinjenu ratnu štetu.

Hrvatski pravni tim zatražio je da sud Srbiji naloži i da sudi svima koji su počinili "genocidne" zločine u Hrvatskoj, da pruži informacije o 865 osoba koje se još vode kao nestale i da vrati oko 25.000 kulturnih i istorijskih predmeta oduzetih tokom ratnih sukoba.

Zastupnica Vesna Crnić Grotić tvrdila je da je Hrvatska dokazala optužbu da je Srbija počinila genocid nad Hrvatima na jednoj trećini hrvatske teritorije, u okviru plana za stvaranje Velike Srbije.

Protagonisti genocida bili su JNA, srpske paravojske i lokalne snage, čiji su visoki pripadnici za zločine u Hrvatskoj bili osuđeni pred Haškim tribunalom, naznačila je hrvatska zastupnica.

Sedam dana kasnije, 28. marta, Srbija je od najvišeg suda UN zatražila da utvrdi da je Hrvatska tokom operacije Oluja, u leto 1995, počinila genocid nad Srbima iz Kninske krajine.

Istovremeno, pravni zastupnici Srbije su od najvišeg suda UN zatražili da se proglasi nenadležnim za tužbu Hrvatske protiv vlasti u Beogradu zbog genocida navodno počinjenog nad Hrvatima 1991. godine, zato što u to vreme

Srbija još nije zvanično postojala kao suverena država.

Alternativno, Srbija je zatražila da optužba Hrvatske bude odbačena kao neosnovana.

Srbija je od 17 sudija zahtevala i da utvrde da je Hrvatska prekršila međunarodnu Konvenciju o genocidu i time što još nije kaznila počinioce najtežeg krivičnog dela.

Međunarodni sud pravde trebalo bi da Hrvatskoj naloži da odmah kazni počioce, kao i da ukine "Dan pobede i domovinske zahvalnosti" kao državni praznik zbog toga što je 5. avgust "dan pobede genocidne operacije Oluja".

Srbija traži i da Hrvatska plati odštetu žrtvama i gubitke izazvane genocidom, kao i da uspostavi sve neophodne uslove za bezbedan povratak Srba u Hrvatsku.

**OBRADOVIĆ: OČEKUJEMO
PRESUDU DA JE "OLUJA"
GENOCID**

Glavni pravni zastupnik Srbije Saša Obradović očekuje da Međunarodni sud pravde utvrdi da je Hrvatska operacijom "Oluja" počinila genocid nad srpskim stanovništvom Kninske krajine.

Zastupnik Srbije je rekao da ima "puno poverenje u sudije, da će oni doneti pravu, ispravnu odluku".

"Bez obzira da li će sud prihvatiti naš tužbeni zahtev, mi već ostvarili veliki cilj, a to je da je istina o stradanju Srba u operaciji Oluja ovde prikazana", naglasio je Obradović.

Ocenio je i da je danas, tokom završnog odgovora Hrvatske, na kontratužbu Srbije, "bilo pomaka ka tom cilju".

"Ništa danas nismo čuli na ono što mi sve vreme tražimo - koliko je zaista ljudi osuđeno za ubijanje u 'Oluji', a ne za paljenje i uništavanje imovine", primetio je Obradović.

Zadovoljan je načinom na koji je srpski pravni tim odgovorio na optužbu Hrvatske da su vlasti u Beogradu odgovorne za genocid nad hrvatskim državljanima tokom rata u toj republici. Mada, kako je rekao, "teško je biti zadovoljan kada se država brani od optužbe za genocid".

Srbija će, kako je istakao, nastaviti da traži za nestalima i da procesuirati ratne zločine bez obzira na ishod ovog postupka.

"Ratni zločini ne zastarevanju i to ćemo raditi ne samo zbog srpskih ili hrvatskih žrtava, već zbog celog čovečanstva, to je dužnost i Srbije i Hrvatske i to je put za pomirenje", naglasio je Obradović.

Slaglasio se sa hrvatskom kolegicom Vesnom Crnić Grotić da treba da dođe do pomirenja, ali zasnovanog na istorijskim činjenicama i u tom smislu podsetio da je Srbija u podnesku iz 2010. preko MSP-a ponudila Hrvatskoj da se postigne sporazum oko spornih činjenica koje se odnose na mrtve i žrvte, pa da onda sud odluči da li je bilo genocida ili ne, ali da odgovor Hrvatske nije stigao.

"S druge strane bila je tišina, zato što je taj sporazum zahtevao da se govori i o srpskim žrtvama a ne samo o hrvatskim", zaključio je Obradović.

**CRNIĆ GROTIĆ: NISMO
ZASTUPALI NDH, VEĆ INTERESE
HRVATSKE**

Šefica hrvatskog pravnog tima Vesna Crnić Grotić ocenila je da je njen tim na najbolji i uverljiv način odgovorio na sve navode iz protivtužbe Srbije za genocid. Očekuje da će sud protivtužbu odbiti, napominjući da oni nisu tu da brane Nezavisnu državu Hrvatsku.

Zastupnica Hrvatske tvrdi da je pozivanje na NDH "deo huškačke retorike iz vremena Slobodana Miloševića da bi se demonizovali Hrvati".

Odgovarajući na novinarsko pitanje, Crnić Grotić je navela da je "Hrvatska raščistila sa zabludama iz prošlosti", a

da je potvrda za to i punopravno članstvo u Evropskoj uniji. To bi, kako je navela, trebalo i Srbija da uradi - da raščisti sa zabludama i pridruži se zemljama Evrope.

Šefica hrvatskog pravnog tima je uverena da su oni "srpske argumente o činjenicama i pravu potpuno dezavuisali pred sudom i da neće u tom smislu biti problema da sud odbije protivtužbu".

Crnić Grotić smatra da je Srbija ostala bez argumenata jer je pravosnažnom oslobađajućom presudom generalu Anti Gotovini i ostalima, koncept iz protivtužbe o protivzakonitom granatiranju stavljen van snage.

„Ako nemate protizakonito bombardovanje kao delo nezakonite politike, odnosno čina, onda vam malo ostaje za tvrdnju da je počinjen genocid nad Srbima.

Napomenula je da hrvatski pravni tim pozvao sud da šire tumačenje bosanske presude i sagleda da se genocidni plan može izvesti iz šireg konteksta.

"Mi smo ponudili sudu argument da je 1991./1992. postojao obrazac ponašanja iz kojeg se može zaključiti da je postojao jedan sistem 'opkoliti, uništiti i pobiti', na temelju tog obrasca se može izvesti genocidna namera, a na sudu je da to proceni", rekla je Crnić Grotić. Glavna usmena rasprava u sporu Hrvatske i Srbije u haškoj Palati mira počela je 3. marta.

Pored predsednika Petera Tomke iz Slovačke i potpredsednika Bernarda Sepulvede-Amora iz Meksika, o tužbama Hrvatske i Srbije odlučivaće još i sudije Hisaši Ovada iz Japana, Roni Abraham iz Francuske, Kenet Kit sa Novog Zelanda, Muhamed Benuna iz Maroka i Leonid Skotnikov iz Rusije.

Pored njih, u odlučivanju će učestvovati i sudije Antonio Trindade iz Brazila,

Abdulkavi Ahmed Jusuf iz Somalije, Kristofer Grinvud iz Velike Britanije, Džoan Donohju iz SAD, Đorđo Gaja iz Italije, Džulija Sebutinde iz Ugande i Su Handin iz Kine.

U odlučivanju će učestvovati i ad-hok sudije Srbije, Milenko Kreća i Hrvatske, Budislav Vukas.

01.04.2014.,

OBRADOVIĆ: OČEKUJEM DA HRVATSKA BUDE OSUĐENA

HAG – Šef srpskog pravnog tima Saša Obradović od Međunarodnog suda pravde očekuje da Hrvatsku osudi za genocid nad Srbima na teritoriji Hrvatske, ali i da Srbija nastavi da traga za nestalima i procesuirati ratne zločine bez obzira na ishod ovog postupka.

“Srbija i njen pravni tim ostaju čvrsto pri stavu da je operacija Oluja bila genocidna kampanja i očekujemo da sud donese takvu presudu”, rekao je Obradović novinarima u Hagu nakon završetka usmene rasprave pred Međunarodnim sudom pravde u sporu između Srbije i Hrvatske po uzajamnim tužbama za genocid od 1991. do 1995. godine.

On je istakao da je, bez obzira da li će sud prihvatiti tužbeni zahtev Srbije – da je operacija Oluja bila genocid, srpski pravni tim već ostvario jedan veliki cilj a to je da je pred sudom prikazana istina o stradanju Srba u Hrvatskoj ne samo u Oluji već u celom tom ratu.

Srbija će, kako je istakao, nastaviti da traga za nestalima i da procesuirati ratne zločine bez obzira na ishod ovog postupka.

“Ratni zločini ne zastarevanju i to ćemo raditi ne samo zbog srpskih ili hrvatskih žrtava, već zbog celog čovečanstva, to je dužnost i Srbije i Hrvatske i to je put za pomirenje”, naglasio je Obradović.

On se složio sa hrvatskom koleginicom Vesnom Crnić Grotić treba da dođe do pomirenja, ali zasnovanog na istorijskim činjenicama i u tom smislu podsetio da je Srbija u podnesku iz 2010. preko MSP-a ponudila Hrvatskoj da se postigne sporazum oko spornih činjenica koje se odnose na mrtve i žrtve, pa da onda sud odluči da li je bilo genocida ili ne, ali da odgovor Hrvatske nije stigao.

“S druge strane bila je tišina, zato što je taj sporazum zahtevao da se govori i o srpskim žrtvama a ne samo o hrvatskim”, zaključio je Obradović.

On je današnje izlaganje odbrane hrvatskog tima komentarisao kao zamenu teza, usled nedostatka argumenata i usled dokaza o masovnim ubistvima Srba.

“Korišćeni su eufemizmi, nisu odgovorili na sve naše navode. U nedostatku argumenata kojima bi odgovorili na tvrdnje Srbije, opet su pobežili u zagrljaj presudi generalu Anti Gotovini, ali danas bar nije bilo negiranja zločina koji su se tamo zaista dogodili, na masovnom nivou.

Međutim, kako je naveo Obradović, s hrvatske strane nije se moglo čuti ništa o tome

koliko je ljudi osuđeno za ubijanje tokom operacije Oluja.

“Ne za paljenje i pljačkanje, već za ubijanje”, naglasio je šef srpskog pravnog tima.

On je odbacio tvrdnje hrvatskog tima da je Srbija odustala od teze da je granatiranje gradova u Krajini bilo nezakonito posle presude Gotovini u Haškom tribunalu, podsećajući da se su to dva paralelna slučaja.

Granatiranje civilnog stanovništva kao način da se ono protera sa svojih ognjišta i napusti teritoriji Hrvatske bilo je predmet postupka pred Haškim tribunalom, ukazao je Obradović.

“Pred MSP je predmet postupka formiranje (genocidne) namere da se uništi grupa, krajiških Srba ili deo grupe kao takve, a to su dve paralelne stvari. A Hrvatska je pokušala da zameni teze da ne bi direktno odgovarala na srpske dokaze o masovnim zločinima koji su nad Srbima izvršeni”, ocenio je on.

Šef srpskog tima je zadovoljan načinom na koji je srpski pravni tim izneo svoje argumente pred sudom, kao i zbog toga što tokom jednodnevske usmene rasprave nije došlo do rasta tenzija.

“Bilo je sumnji sa obe strane da li će ovaj postupak doprineti pomirenju ili će napraviti još veći jaz. Sumnja je razumna ali koliko sam odavde iz Haga mogao da vidim nije došlo do rasta tenzija”, naveo je Obradović.

Pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu danas je okončana jednodnevna usmena rasprava u sporu između Srbije i Hrvatske po uzajamnim tužbama za genocid na području Hrvatske od 1991. do 1995. godine.

Nakon završne reči koju je izložio hrvatski pravni tim predsednik MPS Peter Tomka je zaključio raspravu u tom sporu koji je pokrenut pre 15 godina, 1999. podnošenjem hrvatske tužbe, na koju je Srbija odgovorila protivtužbom 10 godina kasnije.

Konačna presuda, na koju ne postoji pravo žalbe, prema očekivanju stručnjaka, mogla bi da bude javno objavljena do kraja ove ili početkom 2015. godine i biće obavezujuća za obe države.

Hrvatski tim nije zastupao NDH, već interese Hrvatske

Šefica hrvatskog pravnog tima Vesna Crnić Grotić ocenila je danas da je njen tim na najbolji i uverljiv način odgovorio na sve navode iz protivtužbe Srbije za genocid i izrazila očekivanje da će sud protivtužbu odbiti, napominjući da oni nisu tu da brane Nezavisnu

državu Hrvatsku (NDH iz drugog svetskog rata).

“Mi smo ovde da zastupamo interese Hrvatske i nije naš posao da branimo NDH niti je to potrebno a baš ni moguće učiniti”, rekla je Crnić Grotić posle završetka usmene rasprave pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu u sporu između Srbije i Hrvatske po uzajamnim tužbama za genocid od 1991. do 1995. godine.

Ona smatra da je pozivanje na NDH “deo huškačke retorike iz vremena Slobodana Miloševića da bi se demonizovali Hrvati”.

Odgovarajući na novinarsko pitanje, Crnić Grotić je navela da je Hrvatska raščicstila sa zabludama iz prošlosti a da je potvrda za to i punopravno članstvo u Evropskoj uniji.

To bi, kako je navela, trebalo i Srbiji da uradi – da raščisti sa zabludama i pridruži se zemljama Evrope.

Govoreći o procesu u kom se presuda očekuje krajem ove ili početkom naredne godine, šefica hrvatskog pravnog tima je izrazila uverenje da su oni “srpske argumente o činjenicama i pravu potpuno dezavuisali pred sudom i da neće u tom smislu biti problema da sud odbije protivtužbu”.

“Naravno uvek sve ostaje u rukama suda, mislim da smo to učinili uverljivo delom i zahvaljujući njihovom vlastitom članu koji je za to otvorio mogućnost”, rekla je ona.

Ona je objasnila današnji argument Hrvatske da je Srbija odustala od ranije tvrdnje da je granatiranje gradova u Krajini bilo nezakonito, podsećajući da je u vreme pisanja protivtužbe još uvek bio u toku proces hrvatskim generalima u slučaju “Gotovina i drugi”, ali da je prerasvodašnom oslobađajućom presudom koncept iz protivtužbe o protivzakonitom granatiranju stavljen van snage.

“Srbija je zapravo ostala bez argumenata, jer ako nemate protizakonito bombardovanje kao delo nezakonite politike, odnosno čina, onda vam malo ostaje za tvrdnju da je počinjen genocid nad Srbima.

Ona je napomenula da hrvatski pravni tim pozvao sud da da šire tumačenje bosnske presude i sagleda da se genocidni plan može izvesti iz šireg konteksta.

“Mi smo ponudili sudu argument da je 1991/1992. postojao obrazac ponašanja iz kojeg se može zaključiti da je postojao jedan sistem “opkoliti, uništiti i pobiti”, na temelju tog obrasca se može izvesti genocidna namera, a na sudu je da to proceni”, rekla je Crnić Grotić.

БЕЗ БРИОНА НЕ НИ БИЛО „ОЛУЈЕ”

Позвао сам судије да се и сада не двоуме него да следе приступ који су имали и 2007. године, када су у процесу БиХ против Србије усвојили релативно рестриктиван и конзервативан приступ тумачењу геноцида

Хаг – Мој циљ није био да сугеришем поређење између операције „Олуја” и нацистичког холокауста. Уместо тога, објашњавао сам да записници са састанака, као што су Бриони и Ванс, могу бити предмет бенигног тумачења, уколико се посматрају ван контекста дешавања, каже за „Политику” професор Вилијам Шабас, члан нашег правног тима, коментаришући оптужбе које су са хрватске стране протеклих дана стизале на његов рачун.

– Ми знамо шта значи израз „коначно решење” који се користи на конференцији у Вансу зато јер знамо контекст у коме је такав израз употребљен, од нацистичког антисемитизма који је претходио конференцији, до политике истребљења која је потом уследила. Неки су покушали и да брионски састанак представе небитним. Такав предлог је имало и Жалбено веће Хашког трибунала у предмету „Готовина” и наравно, то је била позиција Хрватске током расправе пред МСП-ом. Али, када се тај састанак стави у контекст, са свешћу о Туђмановим расистичким ставовима и његовом јасном намером да се испразни Крајина тако да тамо где су Срби живели генерацијама насели Хрвате, а такође уз уважавање свега што се догодило, онда не може бити никакве сумње о томе који је значај и смисао брионског састанка – објашњава професор Шабас.

Како оцењујете ову јавну расправу?

Јавна расправа је важан део поступка пред Међународним судом правде. Она даје могућност да се појасне докази и закон, те да се пажња усредсреди на конкретна питања. Мислим да је

Србија увелико искористила ову прилику. Она је била у стању да се супротстави мањкавостима хрватског случаја. Србија је такође на јасан и елоквантан начин објаснила јавности природу хрватских напада за време операције „Олуја”. Током поступка, српски тим се држао достојанствено и професионално, чиме је зарадио поштовање судија и свакога ко је присуствовао поступку.

Колики је значај одлуке МСП-а за евентуалне будуће случајеве? Видели смо колико се сада често позивају на одлуку суда из 2010. године, када је пресудио да Декларација о независности Косова није противна међународном праву. То сада користе и Крим и Венеција и Шкотска...

Немогуће је говорити о значају одлуке за будуће случајеве док је не будемо видели. Многе судије овог суда сматрају да је њихова улога да унапреде закон. То значи да они доносећи пресуде имају у виду, не само разрешење спора између конкретних странака, него и то колико могу да допринесу унапређењу законодавства. Када је 2007. године доносио одлуку по тужби БиХ против Србије, суд је веома корисно појаснио како треба тумачити члан 2 Конвенције о геноциду. Тада је усвојен релативно рестриктиван и конзервативан приступ тумачењу геноцида. У мојим поднесцима покушао сам да покажем како је овакав приступ генерално прихваћен и коришћен од 2007. године. Позвао сам судије да се и сада не двоуме него да следе приступ који су имали и 2007. године.

Ј. Церовина

NOVOSTI, 15. jul 2014.

OBRADOVIĆ: ODBRANA JAKA I S MANJE PARA

D. R. Đorđević

Troškovi za sedam godina oko 800.000 evra. Zagreb izdvojio 3,7 miliona za deceniju i po. Uštedeli smo u odnosu na spor sa Bosnom - za „Novosti“ kaže Saša Obradović, šef našegavnog tima u sporu protiv Hrvatske pred MSP u Hagu

SVI članovi našeg tima pokazali su razumevanje za ekonomsku krizu u kojoj se Srbija nalazi. Mislim da smo u tom pogledu ostvarili značajnu uštedu ne samo u odnosu na hrvatski pravni tim, već i u odnosu na troškove koje smo imali u sporu sa Bosnom i Hercegovinom.

To za „Novosti“ kaže Saša Obradović, šef našegavnog tima u sporu protiv Hrvatske pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu, povodom informacije da da je Beograd tokom sedmogodišnjeg suđenja za genocid potrošio oko 800.000 evra.

* Hrvati su izračunali da ih je 15 godina procesa koštalo 3,7 miliona evra. Zašto su naši troškovi manji?

- Hrvatska vlada je angažovala veliku advokatsku kancelariju Matriks Čembers iz Londona. Cena zastupanja britanskih advokatskih kancelarija u sporovima pred MSP iznosi, po mom saznanju, 450 funti po radnom satu. S druge strane, mi nismo angažovali stranu kancelariju, niti joj prepustili izbor advokata. Istovremeno, uspeh smo da ostvarimo sve što smo naumili, tako da ova redukcija budžetaavnog tima nije dovela do slabijeg kvaliteta našeg nastupa. Najzad, do smanjenja troškova je došlo i odlukom hrvatskogavnog tima da ne ispituje naše svedoke. Tako nismo morali da plaćamo put svedocima u Hag, dnevnice, hotelski smeštaj, prevodioce, niti sudskog psihologa koji bi se starao o njima da su se našli u toj ekstraordinarnoj životnoj situaciji.

* Samo za advokate Zagreb je potrošio oko 3,1 milion evra, a mi 663.000 evra...

- Hrvatski pravni tim jeste bio daleko brojniji. Ako se ne varam, morali su da zakupe ceo hotel. Ne znam šta je svako od njih radio, ali smatram da je naš tim bio optimalan u broju zastupnika i saradnika, bar u odnosu na ono što je bilo moje dotadašnje iskustvo. Nismo se sudarali po hodnicima, a svako je tih mesec dana bio zaposlen. Koji eksperti su bili bolje plaćeni? Ne bih odgovorio na to pitanje iz pristojnosti prema našim stručnjacima. Važno mi je da su svi na kraju bili zadovoljni onim što smo u Hagu zajedno uradili.

PRESUDA NEĆE SKORO

* HOĆE li presuda biti saopštena do kraja godine?

- NE može se to sada predvideti. Sud često dobija predmete sa zahtevom za izricanje zaštitnih mera, o kome mora da odluči po

hitnom postupku. Niko sada ne zna da li će se tako nešto dogoditi do kraja godine.

* Postoji li procena koliko će iznositi troškovi postupka na kraju procesa? I da li njih države, učesnice spora, plaćaju po pola?

- Svi troškovi postupka pred MSP padaju na teret budžeta UN. Države kao parnične stranke nemaju troškove postupka. Ovo ne treba mešati s pitanjem reparacije, koju bi

platila strana koja izgubi spor. Podsećam da Hrvatska traži naknadu celokupne materijalne i nematerijalne štete koju je pretrpela od 1991. do 1995, uključujući i izgublenu ekonomsku dobit, pa bi s tim u vezi trebalo odmeravati i isplativost naših troškova u ovom predmetu. U svakom slučaju, Srbija se kao tužena strana nikako nije mogla osloboditi ovih troškova. Naša protivtužba ih nije značajno uvećala.

* Sudije su počele većanje o argumentima koje su predstavili Beograd i Zagreb. Jeste li upoznati da li je spreman nacrt odluke?

- Većanje je u toku. Ne postoji mogućnost da se zvanično upoznam sa tokom većanja i glasanja. U svakom slučaju, mislim da je u ovoj fazi prerano za nacrt odluke.

Identitet 192 / jul 2014. / Piše: Radoje Arsenić

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU

KOLIKO KOŠTA RATNI ZLOČIN

Nedavno je objavljeno da je Hrvatska potrošila 3,7 milijuna eura na tužbu protiv Srbije za navodni genocid počinjen na tlu RH, ali nije poznato koliko je utrošeno na farsična suđenja pred hrvatskim sudovima počinocima ratnih zločina protiv srpskih civila u kojima su optuženi uglavnom oslobođani zbog „nedostatka dokaza“...

Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske preko svog internet-skog sajta obavijestilo je javnost da je za tužbu Hrvatske protiv Srbije pred Međunarodnim sudom pravde za navodni genocid počinjen na tlu Hrvatske u proteklom ratu do sada utrošeno 3,7 milijuna eura. Najveći dio, oko 3,1 milijun eura, utrošen je na angažiranje stranih odvjetnika i stručnjaka za zastupanje pred tim sudom, oko 350.000 eura je utrošeno na tzv. intelektualne usluge (troškovi prijevoda, stručnih analiza i dr.), za smještaj članova pravnog tima i svjedoke, te njihove dnevnice i druge troškove utrošeno je oko 230.000 eura, itd...

Sve u svemu, pozamašan novac da bi se dokazalo nešto u što sumnjaju i oni koji su sastavljali takvu tužbu (o čemu se proteklih godina moglo u tom smislu mnogo čuti i od najistaknutijih hrvatskih pravnih stručnjaka), ali možda od toga i bude neke koristi pogotovo ako se u procesu koji je upravo u toku dođe i do nekih istina iz proteklog tragičnog razdoblja pred kojima se do sada uporno žmirilo ili su čak smišljeno gurane pod tepih.

Sasvim je u redu da građani budu informirani u šta i kako se troši novac koji je ipak u državnu blagajnu pristigao iz njihovih džepova, i tu se ne bi imalo što dodati da nije onog „ali“. Odnosi se to na činjenicu da nedostaje podatak koliko je, na primjer, utrošeno novca građana na ona na žalost brojna farsična suđenja pred hrvatskim sudovima počinocima ratnih zločina protiv srpskih civila u Hrvatskoj u kojima su optuženi uglavnom oslobođani zbog „nedostatka dokaza“, a žrtve proglašavane „ratnom štetom“.

Ne zna se, dakle, koliko je utrošeno na ta isprazna suđenja, ali se zato zna tko će to sve platiti – oni koji s tim zločinima nemaju veze iako su počinjeni kobajagi u njihovo ime, a to su opet građani. Najnoviji takav primjer imamo u nedavnom okončanju sudske saponice poznate pod nazivom „ratni zločin u Gruborima“, u kojoj je Županijski sud u Zagrebu oslobodio optužene policijske specijalce za surovu likvidaciju šest staraca i starica u zaseoku Grubori kod Knina, koji su bili „krivi“ samo zato što nisu htjeli da napuste svoje kuće u rodnom mjestu (jer su povjerovali pozivu i garanciji predsjednika Tuđmana da ostanu u svojim kućama i dočekaju „oslobodilačku Hrvatsku vojsku“) i valjda zato što su Srbi.

Da farsa bude veća, sudsko vijeće pod predsjedanjem suca Zdravka Majerovića utvrdilo je da su starce u Gruborima ubili pripadnici Antiterorističke jedinice Lučko (tačno se zna tko je u vrijeme zločina od te jedinice bio u Gruborima i tko su bili odgovorni zapovjednici), ali je oslobodilo optužene Franu Drlje i Božu Krajinu iako bi morali da odgovaraju barem po zapovjednoj odgovornosti, jer su bili rukovodioci u tadašnjoj akciji u tom mjestu. Obrazloženje oslobađajuće presude je – najkraće – nedostatak dokaza. Nitko od učesnika te zločinačke akcije na suđenju se nije

sjećao ni tko mu je bio zapovjednik, a kamoli što su tamo radili, a takva simptomatična amnezija protezala se do samog vrha te policijske jedinice, što je sudsko vijeće sasvim ozbiljno uvažilo, na čast hrvatskog pravosuđa.

Kako poslije ove najnovije presude neobično zvuči uvjeravanje s najvišeg državnog mjesta, dano odmah nakon oslobađajuće presude hrvatskim generalima u Hagu, kako će Hrvatska nastaviti da sudi onima koji su počinili ratne zločine nad civilima u proteklom ratu. U stvari, nije se dogodilo ništa drastično novo, jer je hrvatsko pravosuđe i do sada u tom pogledu imalo prečesto dvostruke aršine koji su ovisili od nacionalnog porekla žrtve i počinitelja zločina. Rezultat toga je da u Hrvatskoj do danas nema još ni jedne pravomoćne presude počiniteljima ratnog zločina nad srpskim civilima tokom vojne operacije „Oluja“ (o „Bljesku“ da se i ne govori, jer se za tu akciju niti ne priznaje da je bilo ikakvih ratnih zločina), iako je nedvosmisleno utvrđeno da ih je ubijeno nekoliko stotina, i to uglavnom nejakih staraca i starica, neki i na zvjerski način.

Uostalom, uoči konačnog primanja Hrvatske u EU krajem 2012. godine Zagrebu su iz Bruxellesa stigla tri posljednja uvjeta koja je trebalo da ispuni, od kojih je jedan glasio: „Odlučnije procesuirati slučajeve ratnih zločina pred domaćim sudovima.“ Zato i ono uvjeravanje s najvišeg državnog mjesta.

Znali su iz Evrope zašto su to tražili, ali na kraju niti se u Zagrebu na to itko osvrtao i niti je u EU nekog zbog toga zaboljela glava. Čudna neka demokracija, u kojoj netko može i ovako i onako, a netko samo onako kako se to od njega traži.

Zar se onda treba čuditi što za one silne pobijene i surovo mučene Srbe u Sisku ni poslije više od 20 godina nitko ne odgovara, ili za ono etničko čišćenje i savnjivanje sa zemljom 26 sela na području Slavonske Požege i ubijanje najmanje 44 žitelja koji nisu htjeli da napuste svoje kuće, ili uništenje oko 180 srpskih sela i progon njihovih stanovnika 1991. u zapadnoj Slavoniji gdje do tada i nije bilo oružanih sukoba, ili ubijanje 22 stanovnika Medara kod Nove Gradiške u Slavoniji u vrijeme vojne akcije „Bljesak“ 1995. među kojima i dvije djevojčice od 7 i 8 godina i 11 žena, da podsjetimo samo na ove najdrastičnije primjere.

СРПСКИ ПРАВНИ ТИМ

Заступник:

САША ОБРАДОВИЋ,

Први саветник амбасади Републике Србије у Краљевини Холандији, бивши правни саветник у Министарству спољних послова.

ДИПЛОМАТА ОД ПЕРА

Координатор правног тима Србије пред Међународним судом правде у Хагу Саша Обрадовић човек је занимљиве биографије. Спортиста, правник, талентован писац, стручњак за међународно право, на добром је путу да се придружи чувеном друштву славних српских писаца–дипломата: Дучићу, Црњанском, Андрићу, Винаверу, Ракићу.

Обрадовић је рођен у Ваљеву 1968. године. С непуних 18 година био је првак Југославије у каратеу. Правни факултет завршио је с просеком изнад девет, а већ у 29. години постао је судија Општинског суда у Ваљеву. Некако у исто време објављена је и прва збирка његових прича, "Улазак у замак" (1998). У последњем рату, 1999. године, био је војни судија у зони одговорности Дринске дивизије. За ратне доприносе добио чин потпоручника.

Проговорио је када други нису – октобра 1999. године републичком парламенту упутио је захтев за разрешење са судијске функције. Јавности је обелоданио да су судије натеране да своје поштење доказују сиромаштвом; да су приморане да за плату од 100 немачких марака суде председнику САД Билу Клинтону; да у затворе у Србији одлази само сиротиња; и многе друге ствари које су сви људи из струке знали, али нису смели да кажу.

После кратког периода бављења адвокатуром, Обрадовић се отиснуо у дипломатске воде. Постао је секретар амбасаде Србије у Хагу, а убрзо затим укључен је у правни тим Србије пред Међународним судом правде – најпре у процесу оцене легалности једностраног проглашења независности Косова, а потом и у подношење контратужбе Србије против Хрватске за геноциде извршен од 1991. до 1995. године. Заступа став да је оно што се од 1941. до 1945. године десило у НДХ "од екстремне важности за Судско веће како би се установило како је заиста дошло до таквих догађаја".

Није члан ниједне партије. Ексклузивни је аутор "Стубова културе" од своје прве књиге. По сопственом признању, највише би волео да се посвети само писању, када би од тога могао угодно да живи. Омиљени писац му је Борислав Пекић.

Не верује у реализам у књижевности. "Мада сам имао привилегију да живим необичним животом, сматрам да савремени писци своје искуство треба да црпе из литературе, а не из живота", рекао је у једном интервјуу. Главни лик његовог романа "Мардијан је најзад мртав" (2005) јесте евнух Мардијан који је, у ствари, епизодиста чувене Шекспирове драме "Антоније и Клеопатра". Роман "Врт љубави" (2008) говори о брачним неспоразумима славног сликара Рубенса с првом супругом Изабелом Брант, док је тема недавно објављеног дела "Други други свијет" (2009) љубав муслиманске девојке Шахе и једног српског официра током рата у Босни. У паузи заступања интереса Србије пред Међународним судом правде у Хагу Обрадовић припрема нову књигу, под радним насловом "Разговори с Регулом", о човеку који је био саветник на двору злогласног Калигуле.

(Напомена: текст је у потпуности преузет из листа "Политика" од 10.01.2010.)

Саветници и адвокати:

WILLIAM SCHABAS

професор међународног права на Универзитету у Мидлсексу у Лондону и професор међународног кривичног права и права људских права на Универзитету у Лајдену; учествује у усменој расправи у спору који се тиче Примене Конвенције о заштити и кажњавању злочина геноцида (Хрватска против Србије), а посебно саставља и лично износи пред МСП правну анализу у вези са тужбом подносиоца и противтужбом тужене стране, у складу са заједничким планом изношења спора. Професор Шабас је водећи стручњак за кривично дијело геноцида у међународном праву, аутор књиге "Геноцид у међународном праву" и предсједник свјетског удружења проучавалаца геноцида. У правном тиму Србије од 2009. године.

ANDREAS ZIMMERMANN

Професор европског и међународног права на Универзитету у Потсдаму, Директор центра за људска прва у Потсдаму, члан Трајног арбитражног суда; учествује у усменој расправи у спору који се тиче Примене Конвенције о заштити и кажњавању злочина геноцида (Хрватска против Србије), а посебно, у припреми и изношењу прихватљивости тужбе подносиоца. Проф. Zimmermann је један од тројице уредника Коментара статута Међународног суда правде. У правном тиму Републике Србије од 2002. године.

CHRISTIAN J. TAMS

професор међународног права на Универзитету у Глазгову, сарадник професора Zimmermann-а на процесним питањима.

WAYNE JORDASH

адвокат при Doughty Street Chambers у Лондону, Партнер у Global Rights Compliance; учествује у усменој расправи у спору који се тиче Примене Конвенције о заштити и кажњавању злочина геноцида (Хрватска против Србије), а посебно, у припреми и изношењу чињеничне и правне анализе у вези са тужбом подносиоца и противтужбом тужене стране, као и у унакрсном испитивању свједока које позове подносилац тужбе, у складу са заједничким планом изношења спора. Пред МКСЈ бранио Јовицу Станишића (ослобођен оптужби), добро упознат са чињеничним стањем. У тиму од 2013. године.

НОВАК ЛУКИЋ

адвокат из Београда, бивши предсједник Удружења бранилаца пред МКСЈ-ем; У правном тиму Србије посебно задужен да пред судом води главно испитивање и додатно испитивање свједока у складу са планом извођења доказа. Пред Трибуналом заступао Момчила Перишића (ослобођен оптужби).

ДУШАН ИГЊАТОВИЋ

адвокат из Београда; посебно задужен да учествује у припреми одговора који се односе на питање одговорности државе. Као директор Канцеларије Владе Р. Србије за сарадњу са МКСЈ-ем, годинама радио на прегледу документације која је достављана Тужилаштву МКСЈ-а и одбранама окривљеника пред МКСЈ-ем.

Чланови делегације:

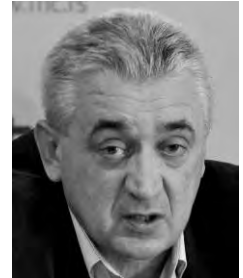
ЊЕГОВА ЕКСЦЕЛЕНЦИЈА ПЕТАР ВИЦО

амбасадор Републике Србије у Краљевини Холандији,

ВЕЉКО ОДАЛОВИЋ

генерални секретар Владе Републике Србије (у вријеме расправе), Предсједник комисије за нестала лица

Сарадници:

ТАТИЈАНА БАЦХВАРОВА

судија Окружног суда у Софији, Бугарска, магистрирала на универзитету Ђирил и Методије на Охриду, кандидат за докторат на универзитету у Мидлсексу.

СВETИСЛАВ РАБРЕНОВИЋ

виши савјетник у Тужилаштва за ратне злочине у Републици Србији, у правном тиму посебно задужен да пружи стручну помоћ адвокатима у припреми чињеничне грађе. Такође задужен да са свједоцима који буду одређени да свједоче на расправи пред МСП одржава повремене контакте, да о томе извјештава заступника Републике Србије у овом спору и да свједоке који долазе из Београда допрати до Холандије, као и да спроведе истраживање релевантних чињеница о свједоцима и експертима које Републике Хрватска позове на расправу и њихових писаних изјава у контексту осталог доказног материјала и јавно доступних података. У правном тиму од 2006. године.

ИГОР ОЛУЈИЋ

адвокат из Београда, посебно задужен да у складу са својим искуствима из предходног рада на припреми поднесака у истом предмету, руководи радом на одабиру доказног материјала који ће се на расправи презентовати. У правном тиму од 2006. године. Имао велики број случајева пред Судом за ратне злочине. Добро упознат са чињеничном грађом у вези са спором.

МАРКО БРКИЋ

први секретар у Министарству спољних послова

РЕЉА РАДОВИЋ

магистрирао право у Новом Саду, кандидат за докторат на универзитету у Лаидену,

**ГЕОРГИОС
АНДРИОТИС**

магистрирао право у Лаидену;

SUDSKO VEĆE

Predsednik

PETER TOMKA,

član suda od 2003.; potpredsednik suda 2009. do 2012.;
predsednik Suda od 2012; rođen 1. juna 1956. u Banjskoj
Bistrici u Slovačkoj.

Potpredsednik

BERNARDO SEPÚLVEDA-AMOR,

član suda od 2006; potpredsednik suda 2012; rođen u 14. decembra 1941. u
Meksiko Sitiju.

Sudije

Hisashi Owada; član suda 2003. Predsedavao sudom od 2009. do 2012; rođen 18. septembra 1932. u Niigata,
Japanu

Ronny Abraham, član suda od 2005; rođen 05. septembra 1951. u Aleksandriji, Egipat

Kenneth Keith, član suda od 2005.; rođen 19. novembra 1937. u Oklandu na Novom Zelandu

Mohamed Bennouna, član suda od 2006.; rođen 29. aprila 1943. u Marakešu, Maroko

Leonid Skotnikov, član suda od 2006; rođen 26. marta 1951. u Kalinin-u, tadašnji USSR

Antônio Augusto Cançado Trindade, član suda od 2009; rođen 17. septembra 1947. u
Belo horizonte u Brazilu.

Abdulqawi Ahmed Yusuf, član suda od 2009.; rođen 12. septembra 1948. u Somaliji

Christopher Greenwood, član suda od 2009.; rođen 12. maja 1955. u Wellingborough, UK

Xue Hanqin, član suda od 2010.; rođena 15. septembra 1955. u Šangaju, Kina

Joan D. Donghue, član suda od 2010.; rođena 12. decembra 1956. u New York-u, USA

Julia Sebutinde, član suda od 2012. ; rođena 28. februara 1954. u Entebbe, Uganda,

Dalveer Bhandari, član suda od 2012, rođen u Indiji.

Ad hok Sudije

Budislav Vukas, Hrvatska

Milenko Kreća, Srbija

Sekretar

Philippe Couvreur, član suda od 2002; rođen u Schaerbeek, Belgija

"OLUJA" PRED HAŠKIM TRIBUNALOM

NEZAVISNE
novine

15.11.2013.,

U PONOĆ ISTICE ROK ZA ZAHTJEV ZA REVIZIJU PRESUDE GOTOVINI

ZAGREB - U ponoć ističe rok za podnošenje zahtjeva za reviziju pravosnažne presude kojom su hrvatski generali Ante Gotova i Mladen Markač oslobođeni svake krivice za zločine počinjene tokom vojno-policijske akcije "Oluja" u ljeto 1995. godine.

Tužilaštvo Haškog tribunala nije željelo da otkirje hoće li do tada takav zahtjev biti podnet.

"Nemamo komentara", rečeno je agenciji Hina u haškom tužilaštvu na pitanje hoće li oni zatražiti reviziju presude u zakonskom roku od godinu dana, koji ističe u ponoć.

Mediji su upućeni da se tužilaštvu tim povodom obrate u ponedjeljak, nakon isteka roka.

Luka Mišetić, advokat generala Gotovine, pak, smatra da su ovlaštenja glavnog haškog tužioca Serža Bramertca za podnošenjem zahtjeva za reviziju presude ionako istekle 30. juna ove godine, a dan kasnije počeo je, kako kaže, da djeluje tzv. Rezidencijalni mehanizam suda (MICT) u čijoj su nadležnosti od tada i revizije pravosnažnih presuda.

Iako u proteklih godinu dana glavni haški tužilac nije skrivao nezadovoljstvo oslobođanjem dvojice generala smatrajući da je u prvostepenoj presudi bilo dovoljno dokaza za potvrdu te presude, zvaničnici tužilaštva zadržavali su se na porukama da se, što se tiče revizije pravosnažne presude, radi o teoretskoj mogućnosti za koju su potrebni novi dokazi koje tužilaštvo suda nema.

"Potrebni su novi dokazi koji nikada ranije nisu predstavljeni. Znači, imamo teoretsku mogućnost, ali vjerovatnost nije velika jer nemamo nove dokaze", kazao je Bramerc ranije u jednom od komentara presude za beogradske medije, podsjeća Hina.

On je pojasnio kako je postupak preispitivanja pravosnažne presude moguć samo u izuzetnim situacijama te da je ta procedura korištena samo 11 puta od osnivanja Tribunala, i to samo jednom uspješno.

Žalbeno vijeće Haškog suda donijelo je 16. novembra 2012. oslobađajuće presude generalima Anti Gotovini i Mladenu Markaču nakon što je sud odbacio zaključke raspravnog vijeća prema kojima su Gotovina i Markač učestvovali u zločinačkom poduhvatu.

Maršetić je, komentarišući Bramercove izjave u julu, na svom blogu poručio da mu nije poznato "ni da postoje takvi dokazi niti da bi i teoretski mogli postojati".

Uz to on smatra da, nakon što je 1. jula ove godine zaživio rezidencijalni mehanizam, ICTY više nema nadležnost nad predmetom Gotovina jer je ona prebačena MICT-u, koji na osnovu Statuta ima nadležnost nad revizijom svih postupaka za koje je zahtjev podnesen nakon njegovog pokretanja 1. jula ove godine.

"Stoga, kad bi se i podnio zahtjev za revizijom presude žalbenog vijeća za Gotovinu morao bi se podnijeti pred MICT-om a ne ICTY-jem do 16. novembra", rekao je Mišetić.

On je dodao da je time, što je dozvolio da istekne 30. juna ove godine, kada se nadležnost nad predmetom Gotovina prebacila s ICTY-ja na MICT, može jedino zaključiti da Bramerc nije vjerovao da ima osnova za takav zahtjev odnosno da ne posjeduje potrebne dokaze.

Večernje novosti, 18.11.2013.

TRIBUNAL NE TRAŽI REVIZIJU PRESUDE ZA GOTOVINU I MARKAČA

Tužilaštvo Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju nije podnelo zahtev za reviziju oslobađajuće presude u slučaju Ante Gotovina/ Mladen Markač, jer smatra da za to nije bilo osnova

ZAGREB - Tužilaštvo Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju nije podnelo zahtev za reviziju oslobađajuće presude u slučaju Ante Gotovina/ Mladen Markač, jer smatra da za to nije bilo osnova, saznaje Hina u Hagu.

Tužilac je, navodi agencija, utvrdio da nisu ispunjeni uslovi za takav zahtev i, prema

tome, tužilaštvo nije tražilo preispitivanje te presude.

Jednogodišnji rok za podnošenje zahteva za reviziju pravosnažne presude, kojom su hrvatski generali Gotovina i Markač oslobođeni svake krivice za zločine počinjene tokom vojno-policijske operacije "Oluje", u avgustu 1995. godine, istekao je u petak u ponoć.

"Tužilaštvo će i dalje pružati podršku Državnom tužilaštvu Hrvatske u nastojanjima da počinioce teških zločina, izvršenih tokom i nakon 'Oluje' privede pravdi", zaključilo je Haško tužilaštvo.

Žalbeno veće Haškog tribunala donelo je 16. novembra 2012. oslobađajuće presude generalima Gotovini i Markaču nakon što je odbacio zaključke prvostepene presude, prema kojoj su dvojica generala bila odgovorna za zločine kao učesnici udruženog zločinačkog poduhvata.

Odluka tužilaštva da odustane od revizije znači da je na proces Gotovini i Markaču i formalno stavljena tačka i da im se za dela, koja su im stavljena na teret, više nigde ne može suditi.

RTS, 08.01.2014.,

GOTOVINA TRAŽI OD SAD DA GA SKINU S "CRNE LISTE"

Ante Gotovina tužio je Federalnom sudu SAD Odeljenje za kontrolu strane imovine pri tamošnjem Ministarstvu finansija i zatražio da ga izbrišu sa liste "posebno označenih osoba".

Penzionisani hrvatski general Ante Gotovina, koga je tribunal u Hagu prvo osudio, a potom oslobodio optužbe za zločine u akciji "Oluja", tužio je Federalnom sudu američki Biro za kontrolu strane imovine pri tamošnjem Ministarstvu finansija, zahtevajući da bude skinut s popisa "posebno označenih osoba".

Reč je o popisu fizičkih i pravnih lica, pojedina i firmi ili organizacija, koje SAD smatraju teroristima ili kriminalcima, a kojima je u SAD zamrznuta imovina, a američkim državljanima je zabranjeno da sa njima posluju, piše Večernji list.

Haški tribunal najpre je, naime, osudio Gotovinu na 24 godine zatvora zbog zločina počinjenih nad Srbima u vojno-policijskoj akciji "Oluja", avgusta 1995. godine, a potom ga je potpuno oslobodio odgovornosti.

Advokat Luka Mišetić objasnio je da je pokrenuta normalna procedura u SAD za skidanje sa liste zato što više ne postoji pravni osnov da Gotovina bude na toj listi.

"General Gotovina stavljen je na tu listu zato što je predsednik Džordž Buš naredio da sve osobe koje se nalaze pod optužnicom Haškog suda budu pod sankcijama. Pošto to više nije slučaj sa Gotovinom, nema pravnog osnova da i dalje bude na listi", objasnio je Mišetić.

Gotovinu pred američkim sudom zastupaju advokati iz advokatske kancelarije "Paton Bogs", a ovaj slučaj vodi Stefan Diaz Gavin, koji je zastupao generala i u Hagu.

Pozivajući se na pisanje "Korthaus njuz srvisa", Gotovina tvrdi da "da status posebno označene osobe, zbog koje je podvrgnut ekonomskim sankcijama, nije zakonit i već mu je naneo i dalje mu nanosi vevliku štetu". U tom pregledu stoji i da Gotovina tvrdi da mu zvanični i zaposleni u tom birou nisu odgovarali na zahteve da bude skinut s liste.

Inače, na toj listi se nalaze i penzionisani generali Ljubo Ćesić Rojs i Tihomir Blaškić.

GODIŠNJICA SRAMOTNE PRESUDE

Šesnaestog novembra navršila se godina dana od objavljivanja nepoštene i sramotne oslobađajuće presude hrvatskim generalima za zločine počinjene nad Srbima u akciji "Oluja", koju je izreklo Žalbeno vijeće Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). Smatram da je iz više razloga potrebno da se prisjetimo kako je donesena ova presuda i šta je uslijedilo po njenom objavljivanju.

Pretresno vijeće je jednoglasno zaključilo da su dvojica od trojice optuženih generala, Ante Gotovina i Mladen Markač, bili učesnici udruženog zločinačkog poduhvata, čija je zajednička svrha trajno uklanjanje srpskih civila iz Krajine silom ili prijetnjom silom, te ih osudilo na 24, odnosno 18 godina zatvora.

Žalbeno vijeće američkog sudije Teodora Merona poništilo je cijelu presudu Pretresnog vijeća i oslobodilo optužene generale po svim tačkama optužbe. Iako nije negiralo zločine utvrđene u presudi Pretresnog vijeća, Žalbeno vijeće nije našlo za shodno da optužene generale osudi ni po alternativnim vidovima odgovornosti.

I tako se od jednoglasne ocjene Pretresnog vijeća da su najviši pripadnici hrvatskog rukovodstva, uključujući i predsjednika države, sklopili udruženi zločinački poduhvat radi etničkog čišćenja Srba iz Krajine, došlo do podijeljene odluke Žalbenog

vijeća, donijete sa tri glasa protiv dva, „da po dokazima u predmetu nijedan razuman sud nije mogao utvrditi da je takav poduhvat postojao“.

Ta presuda je izazvala različita reagovanja koja su se u Srbiji manifestovala kroz nezapamćeno nacionalno jedinstvo u nezadovoljstvu, koje se izražavalo molitvama za žrtve "Oluje" u pravoslavnim hramovima i mirnim šetnjama predvođenim studentima u većim gradovima, a u Hrvatskoj euforičnim zadovoljstvom cijele nacije. Negativne reakcije na presudu prešle su granice Srbije, pa je tako u aprilu i u Generalnoj skupštini UN-a, uprkos bojkotu od strane SAD-a, Kanade i još nekih zemalja, kao i sudija i tužioca MKSJ, održana Tematska debata "Uloga međunarodnog krivičnog prava na pomirenje", zapravo o radu sudova UN-a. Malo je ko od govornika imao lijepu riječ za rad Haškog tribunala, dok su neki učesnici na njegov rad i rezultate gledali sa pozicije "bolje ikakav nego nikakav".

Veritas je 13 juna o. g. Tužilaštvu MKSJ uputio inicijativu za podnošenje zahtjeva za preispitivanje pravosnažne presude (revizije) u predmetu "Oluja", sa pisanim podrškama Tužilaštva za ratne zločine i Nacionalnog saveta za saradnju sa MKSJ Republike Srbije, temeljenu na novim činjenicama do kojih se došlo po pravosnažnosti presude, a koje se ogledaju u broju od 110 ekshumiranih posmrtnih ostataka Srba sa lokacija „Sveta Mare“ u Šibeniku i "Gradsko groblje" u Zadru, koji su stradali u akcija

„Oluja” od kojih je do tada, što preliminarno što konačno, bilo identifikovano 60 lica, prosječne starosti preko 62 godine, među kojima je najmanje 41 civil i 16 žena.

A samo dan kasnije danski mediji su objavili privatno pismo u kojem sudija MKSJ, Frederik Harhof, izražava veliku zabrinutost zbog “promjene tribunalovog kursa pod pritiskom vojnog establišmenta nekih uticajnih zemalja”, kojima je podlegao predsjednik suda Teodor Meron. Javnost, piše Harhof, “vjerovatno nikada” neće utvrditi da li su opravdane njegove sumnje da je predsjednik Tribunala, američki sudija Teodor Meron, izvršio “masivni pritisak na ostarjelog turskog sudiju” Mehmeta Gineja, da u posljednjem trenutku promjeni svoje mišljenje i pridruži se tjesnoj većini koja je izglasala oslobađajuću presudu Gotovini i Markaču.

U kontroverze oko odnosa u vrhu MKSJ umiješao se i njemački dnevnik “Süddeutsche Zeitung”, koji u svom izdanju od 30. septembra, u tekstu pod naslovom “Borba za prevlast na UN-ovom tribunalu” izražava sumnju u radnu sposobnost sudije Mehmeta Gineja, koji je bio i članom Žalbenog vijeća koje je odlučilo o oslobađajućoj presudi za hrvatske generale Gotovinu i Markača: “U Den Haagu više nije nikakva tajna da turski UN-sudija Mehmet Ginej (77) u međuvremenu nije više baš najsigurniji na nogama. I da još samo komunicira pismenim putem. Novo je međutim da ostale sudije o tomu pričaju s vanjskim svijetom i da kažu: s Ginejom je stanje puno gore nego što to javnost pretpostavlja. I time čitava stvar postaje politički škakljiva.”

“Süddeutsche Zeitung” podsjeća na to da je Ginejev glas bio presudan i u presudi hrvatskim generalima Anti Gotovini i Mladenu Markaču: “Sudija Ginej, koji je od 1999. član UN-ovog tribunala, upravo sada igra važnu ulogu u ovom tijelu. Pri spornim odlukama je upravo njegov glas bio jezičac na vagi. Njegova odluka je bila odlučujuća i u spornoj oslobađajućoj presudi hrvatskim generalima Anti Gotovini i Mladenu Markaču. (...) Da Ginej u petočlanom žalbenom vijeću nije odlučio zajedno s američkim predsjednikom suda, tada ne bi bilo ni zapanjujuće odluke 3:2 u korist oslobađajuće presude za dvojicu Hrvata.”

Američki sudija Teodor Meron (83) izabran je 1. oktobra za novog-starog predsjednika MKSJ-a. On je, podsjetimo, aktuelni predsjednik Tribunala od novembra 2011. godine, prije toga je obavljao dužnost predsjednika od 2003. do 2005. godine, a treći mandat će započeti 17. novembra o.g. U martu prošle godine Meron je postavljen i za predsjednika takozvanog Mehanizma za međunarodne krivične sudove (Rezidualni mehanizam), sa četvorogodišnjim mandatom.

Preskočiću komentare na pitanja: zašto SB nije Merona razrešio dužnosti zbog nepoštivanja UN-a, koje se ogleda u drskom i namjernom neodazivanju na tematsku debatu GS UN-a; zašto je 12 od ukupno 18 stalnih sudija Tribunala, naročito poslije Harhofovog pisma i mnogih drugih primjedbi na njegov rad i kao predsjednika suda i kao sudije, glasalo za njegov ponovni izbor za predsjednika i da li je moguće da čovjek u 84 godini uopšte obnaša funkcije kao što su predsjednik Tribunala i predsjednik Rezidualnog mehanizma?

Bilo kako bilo Meron je ponovo i predsjednik Tribunala i Rezidualnog mehanizma, što će reći da je Haški tribunal filijala američke administracije i očito da su mnoge sudije glasale za njega zbog toga što su već bile “obrađene” od svemoćne i svuda prisutne CIA-e ili u strahu da ostanu bez unosnog posla.

A mi Srbi smo očekivali i nadali se da će tužilaštvo MKSJ, poslije svega što se desilo po objavljivanju oslobađajuće presude Žalbenog vijeća u slučaju “Oluja”, barem podnijeti zahtjev za reviziju i tako pokušati, koliko toliko, spasiti ugled te ustanove. Uzalud. Čak se od ponovnog izbora Merona za predsjednika Tribunala javno i ne oglašavaju. Glavni tužilac Bramerc se prilikom posljednjeg boravka u Beogradu svojim domaćinima “pravdao” da činjenice navedene u Veritasovoj inicijativi nisu potpuno ni nove a ni dovoljno snažne da bi sud prihvatio njihov eventualni prijedlog za reviziju postupka.

Uvjeren sam da bi ishod bio drugačiji da Meron nije ponovo izabran za predsjednika Tribunala i za predsjednika Rezidualnog mehanizma. A to zapravo znači da je on, sa svim svojim funkcijama i kao potpuno lojalan svojoj državi, apsolutni gospodar u MKSJ u najširem značenju te riječi, zbog čega mu se niko više i ne suprostavlja, uključujući i tužioce. Zamjeriti se Meronu isto je što i zamjeriti se SAD-u.

Na kraju ću citirati završnu rečenicu iz mog izlaganja “Selektivna pravda MKSJ” na pomenutoj Tematskoj debati Generalne skupštine UN-a: “Volio bih da se nikome više ne desi tragedija krvavog građanskog rata, kakva se desila nama na prostoru bivše Jugoslavije. Ako se ipak negdje nešto slično desi, ne možete dozvoliti da se ponovi tribunal kakav je MKSJ”.

18. novembar 2013.

Savo Štrbac

“OLUJA” U STRAZBURU

TANJUG
novinska agencija

10.07.2014.

NA EVROPSKOM SUDU 21 TUŽBA PROTIV HRVATSKE ZBOG "OLUJE"

ZAGREB - Hrvatska vlada je danas donela odluku o osnivanju Međuresorne radne grupe za podršku Kancelariji zastupnika Hrvatske pred Evropskim sudom za ljudska prava u pripremi predmeta koji se odnose na istrage ratnih zločina i drugih krivičnih dela počinjenih za vreme ili neposredno nakon akcije "Oluja" 1995.

Pred Sudom u Strazburu počeli su sudski postupci po 21 tužbi više podnosilaca protiv Hrvatske, koji smatraju da državna tela nisu sproveda efikasnu istragu smrti njihovih rođaka, civila koji su poginuli za vreme ili neposredno nakon vojno-policijske akcije "Oluja" u avgustu 1995, naveo je potpredsednik vlade Ranko Ostojić.

U svakom predmetu država treba da dostavi prvo izjašnjanje Sudu najkasnije do 15. septembra, što je vrlo bitno jer se radi o utvrđivanju da li su povređena konvencijska prava.

Zbog toga se, prenosi Hina, u radnu grupu određuju iskusni predstavnici nadležnih tela koji su uključeni u problematiku istraga ratnih zločina za vreme i neposredno nakon "Oluje".

RTS, 10.07.2014. –

POČELI PROCESI PROTIV HRVATSKE ZBOG "OLUJE"

Hrvatska vlada donela je odluku o osnivanju Međuresorne radne grupe za podršku Kancelariji zastupnika Hrvatske pred Evropskim sudom za ljudska prava, u pripremi predmeta koji se odnose na istrage ratnih zločina i drugih krivičnih dela počinjenih za vreme ili neposredno nakon akcije "Oluja" 1995. godine.

Pred Sudom u Strazburu počeli su sudski postupci po 21 tužbi više podnosilaca protiv

Hrvatske, koji smatraju da državna tela nisu sproveda efikasnu istragu smrti njihovih rođaka, civila koji su poginuli za vreme ili neposredno nakon vojno-policijske akcije "Oluja" u avgustu 1995, naveo je potpredsednik Vlade Hrvatske Ranko Ostojić.

U svakom predmetu država treba da dostavi prvo izjašnjanje Sudu najkasnije do 15. septembra, što je bitno jer se radi o utvrđivanju

da li su povređena konvencijska prava, prenosi Tanjug.

Zbog toga se u radnu grupu određuju iskusni predstavnici nadležnih tela koji su uključeni u problematiku istraga ratnih zločina za vreme i neposredno nakon "Oluje", prenosi Hina.

<http://www.avaz.ba/globus/region/u-strazburu-21-tuzba-protiv-hrvatske-zbog-oluje>

HRVATSKOJ ROK DO 15. SEPTEMBRA O IZJAŠNJAVANJU O SVAKOM PREDMETU U Strazburu
21 tužba protiv Hrvatske zbog Oluje

U STRAZBURU 21 TUŽBA PROTIV HRVATSKE ZBOG OLUJE

Hrvatska vlada je danas donijela odluku o osnivanju Međuresorne radne grupe za podršku Kancelariji zastupnika Hrvatske pred Evropskim sudom za ljudska prava u pripremi predmeta koji se odnose na istrage ratnih zločina i drugih krivičnih djela počinjenih za vrijeme ili neposredno nakon akcije "Oluja" 1995.

Pred Sudom u Strazburu počeli su sudski postupci po 21 tužbi više podnosilaca protiv Hrvatske, koji smatraju da državna tijela nisu sproveda efikasnu istragu smrti njihovih rođaka, civila koji su poginuli za vrijeme ili neposredno nakon vojno-policijske akcije "Oluja" u augustu 1995. godine, naveo je potpredsjednik Vlade Ranko Ostojić.

U svakom predmetu država treba da dostavi prvo izjašnjanje Sudu najkasnije do 15. septembra, što je vrlo bitno jer se radi o utvrđivanju da li su povrijeđena konvencijska prava.

Zbog toga se, prenosi Hina, u radnu grupu određuju iskusni predstavnici nadležnih tijela koji su uključeni u problematiku istraga ratnih zločina za vrijeme i neposredno nakon "Oluje".

НА ЕВРОПСКОМ СУДУ 21 ТУЖБА ПРОТИВ ХРВАТСКЕ ЗБОГ "ОЛУЈЕ"

Џет, 10/07/2014 .

Hrvatska vlada je donela odluku o osnivanju Међуресорне радне групе за подршку Канцеларији заступника Хрватске пред Европским судом за људска права, у припреми предмета који се односе на истраге ратних злочина и других кривичних дела починjenih за време или непосредно након акције "Олуја" у августу 1995. Пред Судом у Стразбуру почели су судски поступци по 21 тужби више подносилаца против Хрватске, који сматрају да државна тела нису спровела ефикасну истрагу о смрти њихових рођака, цивила убијених током хрватске операције "Олуја". У сваком предмету држава треба да достави прво изјашњавање Суду најкасније до 15. септембра.

(Извор: Танјуг)

RADIO SLOBODNA EVROPA, 10. 07 2014.

STASBOURG: PROTIV HRVATSKE 21 TUŽBA ZA RATNE ZLOČINE

Пред Европским судом за људска права почели су судски поступци по 21 тужби подносилаца против Хрватске за злочине за вријеме и након "Олује".

Хрватска влада је данас донјела одлуку о оснивању Међуресорне радне групе за подршку Уреду заступника Хрватске пред Европским судом за људска права у припреми предмета који се односе на истраге ратних злочина и других кривичних djела починjenih за време или непосредно након акције "Олуја" 1995.

Подносиоци захтева пред судом у Стразбуру сматрају да државна тијела нису спровела ефикасну истрагу смрти њихових рођака, цивила који су погинули за вријеме или непосредно након војно-полицијске акције "Олуја" у августу 1995, навео је потпредседник владе Ранко Остојић.

КОМЕНТАР

“ОЛУЈА“ ПРЕД ЕВРОПСКИМ СУДОМ

Хрватска влада је 10. јула о. г. донијела одлуку о оснивању Међуресорне радне групе за подршку Канцеларији заступника Хрватске пред Европским судом за људска права у припреми предмета који се односе на истраге ратних злочина и других кривичних djела почињених за вријеме или непосредно након акције "Олуја" 1995. Из изјаве потпредседника владе Ранка Остојића, сазнајемо да су пред судом у Страз-буру почели судски поступци по 21 тужби више подносилаца против Хрватске, који сматрају да државна тијела нису спровела ефикасну истрагу смрти њихових рођака, цивила који су погинули за вријеме или непосредно након акције "Олуја" у августу 1995. У сваком предмету држава треба да достави прво изјашњавање том суду најкасније до 15. септембра, што је врло битно јер се ради о утврђивању да ли су повређена конвенцијска права. У радну групу одређени су искусни представници надлежних тијела који су укључени у проблема-

тику истрага ратних злочина за вријеме и непосредно након "Олује". У саопштењу са сједнице Владе не наведе се имена жртава. Јово Репац, инвалид, стар 49 година, за вријеме "Олује" није хтио са остатком породице да напусти своју кућу у Србу. Његови посмртни остаци пронађени су 11. августа 1995. у "хуманој" асанацији терена и покопани на гробљу у Грачацу са још 153 посмртна остатка српских жртава из акције "Олуја". Његови поугљенисани посмртни остаци су ексхумирани 2001., а дјеље године касније и идентификовани и сахрањени на мјесном гробљу у Србу. Узрок смрти по записнику са идентификације: експлозивне повреде. Породица, супруга и двоје дјеце, поднијела је кривичну пријаву против НН починиоца због кривичног djела ратног злочина против цивила, а истовремено, на основу Закона о одговорности РХ за штету проузроковану од стране оружаних и редарствених снага током Домовинског рата из 2003, и тужбу против државе за накнаду штете у износу од 600.000 куна (1 евро око 7,5

куна). Одбијени су уз образложење да не постоји одговорност државе за Јовину смрт пошто је "страдао у подручју које се налазило у вријеме одвијања војних и борбених акција", те се наведена штета има подвести под појам ратне штете за коју не постоји одговорност државе. Напротив, тужитељи, чланови Јовине породице, дужни су држави на име парничних трошкова исплатити 85.000 куна. Јовина породица је поднијела тужбу суду у Стразбуру и нада се да се и њихов предмет налази међу оних 21.

У "Олуји" је, према Веритасовим подацима, страдало преко 1.200 цивила, највише на начин на који и Јово Репац. Породице многих од њих водили су (и још воде) спорове против државе РХ. Сви си их изгубили ако предходно у кривичном поступку није утврђена кривична одговорност конкретнoг припадника хрватске војске или полиције (до сада је правоснажно осуђен само један припадник ХВа). Ако не због ратне штете, онда се захтјеви одбијају због немогућности да се докаже да су убице припадници оружаних снага (терет доказа лежи на породицама) или, најчешће, због застаре потраживања.

Половином јуна о.г. Европски суд за људска права у Стразбуру донио је пресуду по којој је држава Хрватска дужна да Српкињи из Сиска, Ани Јелић, на име одштете за убијеног супруга исплати 20.000 евра и 1.000 евра на име судских трошкова. То је био први процес који је пред тим судом позитивно окончан у корист српске стране па је с правом привукао пажњу и медија и избјеглих и прогнаних Срба.

Аниног супруга шездесетогодишњег Васу Јелића, 5. новембра 1991. године, из њихове куће у Сиску одвели су људи у маскирним униформама и више се није вратио кући. Те јесени у граду Сиску је на сличан начин страдало преко сто двадесет Срба.

Тек 11. фебруара 1992. године Ана је обавијештена да је тијело њеног супруга пронађено два дана раније у неком жбуњу у предјелу Галдово. Патолог је установио стријелне ране главе грудног коша. Ана су позвали у мртвачницу због идентификације па, иако јој леш нису ни показали, морала је потписати да је то он. Сахранила га је дан касније на гробљу Викторовац. Можда је, рече ми прије неколико недеља, умјесто мужа сахранила камење.

Полиција је поднијела кривичну пријаву против НН лица због Васиног убиства. Иако је било довољно очевидаца отмице, Васине убице никада нису откривене. Васина супруга је, на основу Закона о одговорности за штету насталу услјед терористичких аката и јавних демонстрација из 2003., против Хрватске водила парницу за накнаду штете (тражила је 350 000 за душевне боли и 20.000 куна за изградњу споменика) и изгубила спор пред свим судовима у РХ, уз обавезу да она држави плати на име трошкова поступка износ од 45.770 куна. Хрватски судови су заузели становиште да је у конкретном случају наступила застара потраживања пошто је застарни рок три године од када је оштећеник сазнао за штету и особу која је штету учинила, односно у сваком случају за пет година од када је штета настала. Судови су искључили и могућност да би се у конкретном случају радило о кривичном дјелу ратног злочина пошто није утврђено да су га одвели припадници хрватских оружаних снага.

Ана је тек тада стекла услове да се обрати Европском суду за људска права у Стразбуру, који је преиначио пресуде хрватских судова и пресудио у њену корист, истина много мање него што је тражила. Суд је закључио да је прекршен чл. 2 Европске конвенције о људским правима јер сматра да "власти нису слиједиле вјеродостојне трагове о идентитету одговорних починилаца убистава".

Одлуке Европског суда у случају "Јелић" и "Олуја" бацају мало свјетла у односу на његов досадашњи рад у споровима Срба против Хрватске. Но, Хрватска се не предаје олако. Међуресорном комисијом истакнутих стручњака браниће пресуде својих судова и буџет, наравно. А да је хрватска Влада на вријеме основала сличну међуресорну комисију за откривање убица српских цивила, сигуран сам да би било много више откривених и осуђених починилаца.

15. јула 2014.

Саво Штрбац

„ОЛУЈА“ У ЧИКАГУ

www.news-journal.com; 19. januar 2014.

piše Sarah Thomas

TUŽBA ZA "GENOCID" PROZIVA GLAVNOG ČOVEKA

Vojna najamnička firma i njen suosnivač i glavni čovjek prozvani su u tužbi pred federalnim sudom kao oni koji su pomogli da se sprovede genocidno etničko čišćenje u Hrvatskoj prije 20-tak godina.

Tokom 1995., Hrvatske vojne snage sprovele su operaciju Oluja – napad na region Hrvatske poznat pod nazivom Krajina, koji je tada još nazivan i demilitarizovana zona. Cilj operacije je bio: prisiliti Srpske separatiste da napuste region. Zapravo, oko 200.000 nenaoružanih civila iz regiona koji je bio je pod zaštitom UN-a.

Ali Hrvatska vojska, prema tužbi, nije bila dovoljno obučena i nije bila u stanju da uspješno sprovede tako obimnu akciju, a Hrvatsko rukovodstvo "nije imalo iskustva u planiranju i sprovođenju tako velikih i strogo kordinisanih napada".

Enter Vernon Lewis, umirovljeni major-general Američke vojske, suosnivač i bivši glavni čovjek MPRI – prema tužbi, unajmljen je od strane hrvatskog rukovodstva da pomogne u planiranju i sprovođenju akcije.

U godini koja je predhodila napadu koji se desio 4. avgustu 1995., MPRI je zdušno radio na "obučavanju i usavršavanju Hrvatske vojske, pretvaranju iste u kompetentnu vojnu snagu" i do jula te iste godine stvorio je "vojnu snagu sposobnu da sprovede savremene akcije, akcije širokog opsega, koristeći modele Nato-a u sprovođenju vojnih operacija", tvrdi se u tužbi.

Zvali smo Lewis-u u četvrtak i niko nam se nije javio.

Tužba – koja je u maju dostavljena Federalnom sudu Sjevernog distrikta države Ilinoja u Čikagu u ime srpske etničke grupe koja je pogođena Olujom – tvrdi da je Lewis-ova firma učestvovala u saučesništvu u genocidu, pomaganjem i podržavanjem u prisilnom preseljenju stanovništva, pljačkanju imovine, uništavanju gradova i sela, pomažući na taj način sprovođenje zločina protiv čovječnosti i u planiranju nezakonitog oduzimanja imovine. Prema tužbi Hrvatska vojska je prisilno iselila oko 200.000 etničkih Srba iz njihovih domova.

Tužitelji

Imena tužitelja koja se pojavljuju u tužbi su Milena Jović, Živka Mijić, Mira Grubor, Boško Bjegović i Dalibor Mrkalj, i svi su oni tom prilikom protijerani iz Krajine. Njih predstavlja Robert Pavich iz Pavich Law Group iz Čikaga, koji je rekao "(treba odrediti) da li kompanija

može biti tužena za ono što je činila van USA"; i dodao "postoje slučajevi u kojima se kaže da strana kompanija ne može biti tužena, ali naravno MPRI nije strana kompanija."

Tužitelji traže kompenzaciju za prisilno iseljenje iz njihovih domova, rekao je Pavić, ali nije odredio koliko bi to bio iznosu dolarima.

"Jedina analogija koju možemo povući je sa Japancima koji su bili prinuđeni napustiti svoje domove tokom II svjetskog rata nakon čega su zatvoreni.

Godine 1942. , predsjednik Ruzvelt naredio je da se svi američki državljani koji su imali japansko porijeklo smjeste u koncentracione logore.

Godine 1988. Kongres je odlučio da svakoj preživjeloj žrtvi isplati po 20.000 dolara. Pavić je rekao da Tužitelji u tužbi ne traže naknadu za štetu na tijelima i imovini, već štetu koja je zajednička cijeloj grupi.

"Ovdje imamo nekoliko stotina hiljada ljudi koji su bili prisiljeni da

napuste svoje domove tokom ovih napada" rekao je.

Gđa. Mijić sada živi u Čikagu, i u septembru 2012. rekla je sudu u Čikagu da su iza napada, u kojem je izgubila svoj dom i svu svoju imovinu, stajali američki plaćenici. Prema tužbi, vojska RH je uništila 25.000 srpskih kuća, 13.000 srpskih poslovnih prostora, 56 zdravstvenih ustanova, 78 pravoslavnih crkvi, 29

srpskih domova kulture i muzeja, 181 srpsko pravoslavno groblje, 352 radnje čiji su vlasnici bili Srbi i 920 spomenika.

Uloga MPRI-a

Ono što je uslijedilo nakon operacije Oluja, prema tužbi, dokazuje da je MPRI imao značajan doprinos u uspijehu akcije, direktno učestvujući u njoj, planirajući napad, obučavajući Hrvatsku vojsku i pružajući

"važnu moralnu podršku i ohrabrenje tim snagama".

"Pored toga, MPRI i njegovi oficiri i službenici su pokušali zataškati bilo kakvu umješnost u ove događaje", tvrdi se u

tužbi. Operacije Oluja je prekršila i sporazum UN-a o prekidu vatre.

Prema izvještaju objavljenom u Los Angeleskom Times-u iz 2002., korištenje plaćenika iz Američke vojske za obučavanje vojnih snaga snaga van zemlje nije neuobičajena praksa.

Privatni plaćenici se, prema tom izvještaju, najčešće koriste za uvježbavanje desanata. I u tom izvještaju se imenuje Lewisova MPRI kao "najistaknutija organizacija za izvođenje takvih poslova", za koju se još kaže da ima više generala od samog Pentagona.

Pored Hrvatske, MPRI je trenirao snage u mnogim drugim zemljama, uključujući Bosnu, Makedoniju i Kolumbiju.

НОВИНСКА АГЕНЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
REPUBLIC OF SRPSKA NEWS AGENCY

СРНА

14.11.2013.

KESIĆ: TRAŽITI OD KONGRESMENA DA IZNESU ISTINU O SRBIMA

ČIKAGO, 14. NOVEMBRA /SRNA/ - Šef Predstavništva Republike Srpske u Vašingtonu Obrad Kesić izjavio je da Srbi koji žive u Americi moraju više da se politički angažuju i da od kongresmena i senatora traže da o Srbima iznesu istinu pred američkom administracijom.

"Istina o Srbima teško prodire, jer smo medijski linčovani. Treba da se angažujemo ovde gde živimo tako što ćemo izlaziti na glasanje i tražiti od kongresmena, senatora i gradonačelnika koji nas predstavljaju da, u naše ime, iznose istinu u Vladi SAD i odborima čiji su članovi", poručio je Kesić učesnicima tribine koju je u Merilvilu organizovao Sabor krajiških Srba iz Čikaga.

Kesić je naglasio da Srbi treba da pozivaju američke zvaničnike na

svoje skupove da bi oni shvatili da su i Srbi dio glasačkog tijela, koje može da glasa za ili protiv njih, prenio je Srni

predsjednik Sabora krajiških Srba Bogdan Kljajić.

Predsjednik Srpskog instituta iz Vašingtona Danijela Sremac istakla je da Srbi ne smiju dozvoliti da se prekraja istorija i da treba da objasne svijetu koliki je značaj krajiških Srba u odbrani Evrope od turske najezde.

"Niko nema pravo da ponižava krajiške Srbe, koji su od oslobodilaca danas postali nacionalna manjina, a neki im osporavaju i taj status, želeći da ih isele. Naša kulturna baština i istorija treba da budu naša svetinja koju moramo očuvati za buduće generacije", poručila je Danijela Sremac.

Ona je rekla da Srpski institut iz Vašingtona ima brojne kontakte sa mnogim američkim i svjetskim organizacijama i pokušava da plasira istinu o stanju na prostorima Krajine i položaju Srba.

Advokat Robert Pavić, koji zastupa Srbe protjerane iz nekadašnje Republike Srpske Krajine u tužbi protiv američke firme MPRI i njenih generala, a koja se odnosi na operaciju hrvatskih snaga "Oluja", rekao je da je predmet u stanju "čekanja", jer MPRI pokušava da skinе odgovornost sa sebe, pošto su hrvatski generali oslobođeni krivice pred Haškim tribunalom. Pavić je prenio da se čeka odluka suda u Čikagu o nastavku procesa.

Konzuli Srbije i BiH u Čikagu Nebojša Aćimović i Brane Pećanac istakli su na tribini da je dosta učinjeno na zbrinjavanju izbjeglica, ali da se mora i može još više uraditi na planu zaštite prava i imovine, naročito Srba u Hrvatskoj.

Tribini o temi "Krajina i krajiški Srbi danas" prisustvovali su i predsjednik Udruženja Srba Republike Srpske u Čikagu Mirko Simić, srpski donatori iz Čikaga Slobodan Pavlović i Dragan Kovačević, rukovodstvo Sabora krajiških Srba i drugi ugledni gosti.

ИЗМЕЋУ ДВИЈЕ ГОДИШЊИЦЕ

СУЂЕЊА У ХРВАТСКОЈ

1. ZLOČIN U GRUBORIMA

06.06.2014.,

STRAŠAN JE ZLOČIN POČINJEN, ALI DOKAZA – NEMA

– U Gruborima je počinjen strašan zločin. Ubijeni su **nevini, stari ljudi** ispred svojih kuća. Za to nema nikakva opravdanja. Životi su uništeni zbog nečijeg hira i time je osramoćena država i svi mi te elitna postrojba hrvatske policije koja je prošla cijeli Domovinski rat i iz njega izašla čistih ruku. A onda ih je netko sveo na najnižu razinu srpskih paravojnih dobrovoljačkih bandi koje su haračile Hrvatskom. To se nije smjelo dogoditi – kazao je sudac **Zdravko Majerović**, predsjednik vijeća zagrebačkog Županijskog suda, obrazlažući nepravomoćnu oslobađajuću presudu **Frani Drlji** i **Boži Krajini**.

Haračili Hrvatskom

Dvojica bivših pripadnika **Antiterorističke jedinice Lučko** (ATJ) teretila su se za ratni zločin nad civilima u selu Grubori kada je u kolovozu 1995. u akciji čišćenja terena nakon Oluje ubijeno šestoro srpskih civila. Drljo se teretio da je osobno ubijao civile te da nije

spriječio ostale pripadnike postrojbe u ubojstvima, dok se Krajina teretio po zapovjednoj odgovornosti. No vijeće suca Majerovića smatralo je da iz dokaznog postupka ne proizlazi da su počinili ono za što se terete jer za to – nema dokaza.

– U ovom postupku nesporno je bilo da su ubijeni civili, a izvjesno je bilo da su to mogli učiniti pripadnici ATJ-a. Sve je drugo bilo sporno, počevši od toga jesu li optuženi mogli spriječiti ubojstva, jesu li oni u njima sudjelovali, jesu li jedinice na terenu bile podijeljene u četiri grupe. U postupku su ispitani svi pripadnici ATJ-a Lučko koji su tog dana bili na terenu, njihovi zapovjednici, civili... Dva smo puta u Gruborima radili očevid jer je bilo potrebno utvrditi je li ATJ u Grubore ušao podijeljen u četiri grupe ili kao jedna jedinica. Iz provedenih dokaza ustanovljeno je da su **ušli kao jedna jedinica**, a ako nema grupa, nema ni zapovjedne odgovornosti zapovjednika

grupa. Osim toga, nema nikakvih materijalnih dokaza koji bi upućivali da je netko iz postrojbe ubio civile ili palio kuće – kazao je sudac.

Čelićev iskaz neživotan

Osvrnulo se i na iskaze nekih svjedoka pa je kazao da je iskaz zapovjednika **Josipa Čelića** nelogičan i neživotan, a kazao je i da su sporna bila izvješća o akciji koja su nastajala – po čuvenju. Tužiteljstvo je najavilo žalbu na presudu, dok su obrane zadovoljne ishodom. Objavi presude nazočili su i **Zoran Pusić** iz Građanskog odbora za ljudska prava i **Vesna Teršelić** iz Documente.

– Ako nisu ova dvojica, netko je kriv. Važno je da se podigne optužnica protiv onih koji su zločin počinili i da ne ostane sve na ovoj oslobađajućoj presudi – kazao je Pusić.

НОВИНСКА АГЕНЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
REPUBLIC OF SRPSKA NEWS AGENCY

СРНА

06.06.2014.

ŠTRBAC: OSLOBAĐANJE OPTUŽENIH JE RUGANJE ŽRTVAMA

BEOGRAD, 6. JUNA /SRNA/ – Oslobađajuća presuda za dvojicu hrvatskih specijalaca za zločin nad srpskim civilima u selu Grubori 1995. godine, sramotna je i predstavlja izrugivanje žrtvama, međunarodnoj zajednici i EU koja je Hrvatsku primila u svoju zajednicu, rekao je Srni direktor Dokumentaciono-informacionog centra “Veritas” Savo Štrbac.

On je istakao da je “slučaj Grubori” jedan od najbolje dokumentovanih zločina, ne samo u “Oluji”, nego na cijelom području Hrvatske, jer se desio praktično pred kamerama UN, a ti snimci su “obišli svijet”.

Pripadnici Unprofora su, kako navodi Štrbac, obišli te ljude, a kada su se vratili “svi su bili pobijeni”. Na mjestu zločina zatekli su pripadnike hrvatske specijalne policije, među kojima su bili i danas oslobođeni specijalci.

Štrbac je podsjetio da je ovaj događaj bio predmet prekraranja izvještaja i ukazao da “nema ko tu nije bio upetljan po svim nivoima specijalnih snaga”.

Napominjući da na snimcima zločina, koje su napravili pripadnici Unprofora, samo još nedostaje i neposredni trenutak ubistva, Štrbac je upitao koji bi to dokazi trebalo da se iznesu pred hrvatski sud da bi ih on smatrao dovoljnim da hrvatske vojnike ili policajce osudi za zločin nad Srbima.

“To je već viđena mantra hrvatskih sudova – zločin je utvrđen, sud ga ne osporava, ali sud, navodno, ne može

da utvrdi da su optuženi pravi počinioци pa ih oslobađa, ili, ako slučajno utvrdi da su u tom krugu počinilaca, onda su samo saučesnici, a nikada pravi izvršioци”, rekao je Štrbac.

On je ocijenio da hrvatski sudovi na ciničan način provode ovu praksu, tako što kažu: “Jeste, počinjen je zločin, strašno je, monstruozno je, ali za ove nedužne ljude, koje je tužilaštvo optužilo, nismo mogli utvrditi da su oni počinioци”.

“A Drlja i Krajina su se milion puta hvatili da su to uradili”, rekao je Štrbac.

Bivši pripadnici policijske antiterorističke jedinice Lučko Frano Drljo i Božo Krajina danas su, nakon dvije i po godine suđenja, oslobođeni krivice za ubistvo srpskih civila u selu Grubori kod Knina nakon hrvatske akcije "Oluja" 1995. godine.

Sudija Zdravko Majerović rekao je, obrazlažući presudu, da je nesporno

da je ubijeno šest ljudi u Gruborima tokom "operacije čišćenja" i da je "izvjesno da su to učinili pripadnici ATJ Lučko, ali sve ostalo je sporno".

Dvadeset dana nakon okončanja akcije "Oluja" u selu Grubori masakrirano je šest srpskih civila: Marija Grubor /90/, Miloš Grubor /80/, Jovan Grubor

/63/ Milica Grubor /51/, Đuro Karanović /41/ i Jovan Karanović /73/.

Zločin je počinjen u vrijeme kada je grupa specijalaca osiguravala put voza kojim je nakon "Oluje" u Split išao hrvatski državni vrh na čelu sa tadašnjim predsjednikom Franjom Tuđmanom.

Documenta, 06.06.2014.,

OSLOBAĐAJUĆA PRESUDA ZA ZLOČIN U GRUBORIMA / PRIOPĆENJE

Iznenaduje nas današnja prvostupanjska oslobađajuća presuda u kaznenom postupku protiv optuženih Frane Drlje i Bože Krajine, te do trenutka konstatiranja smrti, Igora Benete, bivših specijalaca Antiterorističke jedinice Lučko (ATJ), a zbog kaznenog djela ratnog zločina počinjenog 25. kolovoza 1995. u zaseoku Grubori pored Plavnog, na Županijskom sudu u Zagrebu pred vijećem kojim je predsjedavao sudac Zdravko Majerović.

Sudsko je vijeće utvrdilo da su zločine počinili pripadnici ATJ Lučko i oslobodilo je optuženike što je još jedan udarac za porodice civila ubijenih u tijeku i nakon VRA Oluja.

Tijekom dokaznog postupka brojni svjedoci i materijalni dokazi ukazivali su na to da je postrojba bila podijeljena na grupe i da su optuženici imali zapovjedne ovlasti u svojim grupama. Kao zapovjednici bili su dužni spriječiti svoje podređene u počinjenju zločina. O zapovjednoj odgovornosti govori i činjenica da su tri izvješća pisali Krajina, Balunović i Žinić, t.j. svi zapovjednici osim Drlje koji je odbio pisati izvješće. Svjedoci su svjedočili da su upravo postrojbe optuženika prošle kroz Grubore. Neki svjedoci su čak u istrazi spominjali prvooptuženika Drlju u kontekstu direktnog počinitelja zločina no na glavnoj su raspravi svoje iskaze promijenili.

Na izlazu is sudnice Željko Sačić nam je dobio „Jeste li zadovoljni sa presudom?“ Pravo je pitanje je li gospodin Sačić zadovoljan, jer iz konstatacije suca Majerovića proizlazi da su zločina počinili pripadnici ATJ Lučko čiji zapovjednik je bio g. Ž. Sačić. Ako bi tko trebao biti zabrinut to je upravo g. Željko Sačić.

ZLOČIN U GRUBORIMA

Podsjetimo, 25. kolovoza 1995. godine, u zaseoku Grubori pored Plavnog, počinjen je ratni zločin nad civilnim stanovništvom. Pripadnici ATJ Lučko ubili su mještane starije dobi, **Jovu Grubora**, **Miloša Grubora**, **Mariju Grubor**, **Milku Grubor**, **Đuru Karanovića** i **Jovana Grubora pok. Damjana**, koje su ondje zatekli. Većina mještana Plavnog i Grubora se toga dana ujutro uputila prijaviti UNPROFOR-u u školskoj zgradi u Plavnom, a u vezi odlaska u tadašnju SR Jugoslaviju ili zbog eventualnog ostanka u Hrvatskoj. Civilni srpske nacionalnosti koji su toga jutra ostali u svojim domovima su ubijeni, a gotovo sve kuće u zaseoku su zapaljene.

25. kolovoza 1995. kad su pripadnici UN i svjedokinja prišli selu Grubori vidjeli su većinu kuća u plamenu i pronašli 5 ubijenih civila. Svjedokinja je rekla da je u štalama gorjela živa stoka. Dozivala je supruga i otrčala do jedne livade gdje je vidjela njihove dvije krave, prostrijele su ležale na travi. Nedaleko od tih krava bilo je tijelo **Jove Grubora (r. 1930.)** grlo mu je bilo prerezano i nedostajalo mu je pola lica.

Svjedokinja je zapomagala i otrčala u kuću **80-godišnjeg Miloša Grubora** koji je bolestan ležao u krevetu. Zatekla ga je na podu u pidžami, **ležao je u lokvi krvi**. Pokraj njega su bile ispaljene čahure. Zbog noći UN ih je prevezao u Knin. Sutradan su s pripadnicima UN nastavili potragu za još četvero mještana. Na zgaristu svoje kuće svjedokinja je vidjela, ispod nagorjele grede, noge. Nakon što je razgrnula pepeo ispod grede našla je svoju **90-godišnju svekrvu Mariju**, ležala je na leđima, lice prekriveno rukama, svu opečenu. Na livadi gdje je našla muža našli su još dva leša: **51-godišnju Milicu Grubor** izbodenu nožem i izrešetanu rafalima. Nedaleko od nje bio je **leš Đure Karanovića (r. 1950.)** koji je na vratu imao rane od noža a na grudima rane od rafala. **Jovan Grubor star 73 godine** zapaljen je sa svojom kućom.

U Gruborima danas nitko ne živi, obitelji ubijenih u izbjeglištvu još uvijek iščekuju pravdu i obeštećenje.

MKSJ

Zločin u Gruborima obuhvaćen je pravomoćnom presudom protiv Gotovine i dr., pred MKSJ-om. Haško sudsko vijeće je izvan razumne sumnje utvrdilo da su Jovo Grubor, Miloš Grubor, Marija Grubor, Milka Grubor, Đuro Karanović žrtve ubojstva počinjenih u okviru kaznenih djela zločina protiv čovječnosti te kršenja zakona i običaja ratovanja, propisanih čl. 5. i čl. 3. Statuta MKSJ-a, no nije utvrdilo kaznenu odgovornost optuženih. U suđenju pred Županijskim sudom u Zagrebu, optužnicom se navodi i ime šeste žrtve, Jovana Grubora pok. Damjana.

Nakon sustavnog prikrivanja zločina, o čemu je pred MKSJ svjedočilo više osoba, ŽDO iz Zagreba podiglo je 15. prosinca 2010. godine optužnicu protiv trojice hrvatskih državljana F. D. (1963.), B. K. (1957.) i I. B. (1973.) zbog počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske. Kako je ustvrdio u svom završnom govoru, 31. svibnja 2014., zamjenik Županijskog državnog odvjetnika Robert Petrovečki, na kraju suđenja koje je započelo 24. studenoga 2011., **“nije sporno da se dogodio ratni zločin u kojem su pripadnici ATJ Lučko na brutalan način ubili šestero civila”**. Optuženi dvojac, prema tužitelju, je imao neupitnu zapovjednu funkciju. Pronađeni su posmrtni ostaci, kao i u potpunosti spaljeno selo, kazao je tužitelj te je od suda zatražio da se dvojicu okrivljenika proglasi krivima za zločine u Gruborima.

Tijekom dokaznog postupka ispitano je preko 70 svjedoka, neki od njih bili su na visokim vojnim i policijskim pozicijama. Dva puta na mjestu zločina, u zaseoku Grubori provedena je rekonstrukcija događanja iz 1995., a jedan od optuženika, trećeoptuženi Igor Beneta, u međuvre-

menu je pronađen obješen. Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću je problematizirala okolnosti smrti Igora Benete na konferenciji za novinare održanoj 02. travnja 2012.

Prvooptuženog **Franu Drlju optužnica je teretila za neposredno počinjenje zločina** nad šestoro civila kao i za nespriječavanje podređenih u činjenju zločina, ubijanju civila i paljenju njihovih domova, dok se drugooptuženog **Božu Krajinu teretilo isključivo temeljem zapovjedne odgovornosti**. Neki svjedoci promijenili su iskaze dane tijekom istražnog postupka, dok većina bivših suboraca optuženika ništa nije ni vidjela niti čula. Nisu znali tko je predmetnom akcijom zapovijedao, tko su im na terenu bili neposredni nadređeni. Tadašnji pripadnici elitne postrojbe nisu znali tko je odredio smjer kretanja, a kuće koje su im se našle na putu nisu provjeravali iako se čišćenje terena provodilo u cilju eliminiranja zaostalih neprijateljskih snaga.

OPSTRUJANJE ISTRAŽNIH RADNJI /

Nakon zločina u Gruborima namjerno su opstruirane istražne radnje. Antiteroristička jedinica Lučko MUP-a RH-a neposredno prije početka akcije od 25. kolovoza 1995. godine bila je podijeljena u četiri grupe. U akciji čišćenja terena uoči prolaska Vlaka slobode, a prema svjedočenju **zapovjednika akcije Josipa Čelića** (13. studenog 2012, Županijski sud Zagreb), na terenu su kao **zapovjednici spomenutih grupa postavljeni Branko Balunović, Stjepan Žinić te optuženi Frano Drlje i Božo Krajina**. Svi spomenuti zapovjednici grupa, prema Čeliću, imali su potpunu zapovjednu odgovornost unutar svojih postrojbi što znači da su se njihove zapovijedi trebale bespogovorno izvršavati. Kako je svjedočio zapovjednik Čelić, on se ubrzo nakon početka akcije vratio na početne položaje, i to s jednim pronađenim civilom, te je od tada izgubio kontakt s ostalim zapovjednicima grupa. S operativnim zapovjednikom akcije Zdravkom Janićem odlazi prema završnoj crti akcije gdje ga gore spomenuti zapovjednici grupa izvještavaju kako nisu naišli na probleme tijekom akcije o čemu on u prvom izvještaju (na dan akcije) informira **stožer Specijalne policije u Gračacu**.

Prije postupka pred Županijskim sudom, pred MKSJ o zločinu u Gruborima je saslušano daleko više svjedoka nego u vezi sa bilo kojim drugim zločinom iz optužnice. Na temelju iskaza tadašnjih policijskih zapovjednika i specijalaca, **vijeće MKSJ je zaključilo da je nakon ubojstva izmišljena priča o sukobu sa "srpskim teroristima"**. Do takvog zaključka se došlo između ostalog i na temelju navoda **Josipa Čelića, koji je i pred Županijskim sudom u Zagrebu ponovio svoje navode da je u svom prvom izvještaju na dan akcije izvijestio nadređene da tijekom akcije nije bilo nikakvih borbi, ali da je potom pozvan u Gračac gdje mu je zamjenik zapovjednika Željko Sačić rekao da je u Gruborima bilo "oružanog sukoba" i da treba napisati novi izvještaj koji mu je potom Sačić u odvojenoj prostori izdiktirao**. Zapovjednik jedne od grupa na terenu Balunović, koji je također svjedočio i u Haagu i u Zagrebu napominje kako ga dan poslije, nakon sastanka u stožeru specijalne policije u Gračacu, Čelić informira kako "temeljem naputka **gospodin Sačića**", **zamjenika zapovjednika specijalaca Mladena Markača**, piše novi, drugi izvještaj o akciji čišćenja u kojem je naveo da su se specijalci u Gruborima sukobili sa zaostalim srpskim borcima, što je moglo dovesti do stradavanja staraca u unakrsnoj vatri. Prema svjedočenju zapovjednika Čelića, u Stožeru u Gračacu je zatekao i generala Markača, a nakon čega ga Željko Sačić odvodi u posebnu prostoriju, gdje mu, koristeći se bilješkom koje je zapisao na poleđini njegovog prvog izvješća, nalaže da

napiše novo, drugo izvješće. Pri tom ga informira kako njegovo prvo izvješće nije točno i da u novom izvještaju mora biti uvrštena informacija o "oružanim sukobima". Svjedok Čelić je tokom suđenja u Zagrebu priložio svoje prvo izvješće o akciji, na čijoj poleđini se nalazi Sačićev, rukom pisani tekst.

VRA OLUJA

Kada govorimo o procesuiranju odgovornih za kaznena djela ratnog zločina počinjenih tijekom vojno redarstvene akcije Oluja, imamo tek jednu pravomoćnu presudu pred hrvatskim pravosuđem i to za zločine u Prokljanima i Mandićima. Optuženi Božo Bačelić, zapovjednik Izvidničke satnije 113. brigade HV-a, počinio je zločin nad civilima, bračnim parom Damjanić, 11. kolovoza 1995., u mjestu Prokljan općina Skradin, a koji dan ranije u zaseoku Mandići, općina Kistanje i zločin nad ratnim zarobljenikom, pripadnikom vojske RSK-a Vukom Mandićem. Optuženi Bačelić, odlukom Vrhovnog suda RH osuđen je na 7 godina zatvora, dok će se nad ostala tri okrivljenika, pripadnika spomenute satnije, provesti ponovljeni postupak. Opt. Bačelić uhićen je u Njemačkoj u veljači 2012. Hrvatskoj je izručen u travnju 2012.2

Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava (HHO) na području oslobođenom VRA Oluja evidentirao je 677 civilnih žrtava te oko 20.000 uništenih (spaljenih, srušenih ili temeljito oštećenih) objekata.

Za razliku od evidencije HHO-a, evidencija DORH-a sadrži podatke o 214 smrtno stradalih osoba, od kojih su 167 stradale kao žrtve kaznenog djela ratnog zločina, a 47 kao žrtve kaznenog djela ubojstva. S obzirom na bitno različite podatke, DORH je naveo da se često ne razlikuju žrtve kaznenih djela ubojstva i ratnih zločina od žrtava rata – gdje ne postoji kaznena odgovornost zaraćenih strana za njihovu smrt. U bazi podataka DORH-a evidentirano je ukupno 27 ratnih zločina (167 žrtava) počinjenih za vrijeme i nakon „Oluje“, u kojima su počinitelji 24 zločina (155 žrtava) potpuno nepoznati. Za ratne zločine počinjene za vrijeme ili nakon VRA „Oluja“ pred hrvatskim sudovima vođeni su ili se vode tek tri kaznena postupka – protiv ukupno 10 osoba.

U tijeku je istraga protiv Željka Sačića, tadašnjeg zamjenika zapovjednika specijalne policije Mladena Markača.

SUOČAVANJE SA ZLOČINIMA VRA OLUJA /

U kontekstu ne suočavanja hrvatskog društva sa zločinima počinjenim tijekom i nakon VRA Oluje valja istaknuti kako je godinama uobičajeno proslavljanje obljetnica pojedinih postrojbi u prisutnosti visokih državnih, lokalnih, vojnih ili policijskih dužnosnika, iako se neke od njih povezuje s više zločina. Tako su, primjerice, jedinice Specijalne policije (SP) u društvu percipirane kao elitnije postrojbe Republike Hrvatske. No osim zločina u Gruborima i Ramljanima, za koje se protiv njenih pripadnika vode postupci, uz pripadnike Specijalne policije vežu se i zločini počinjeni u Medačkom džepu. U zoni odgovornosti SP, ubijena je većina žrtava ovoga zločina. Niti jedan pripadnik Specijalne policije do danas nije osuđen za bilo koji ratni zločin.

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću

Građanski odbor za ljudska prava

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek

RSE, 07.06.2014.,

DVOJICA POLICAJACA NEPRAVOMOĆNO OSLOBOĐENI ZA ZLOČINE U GRUBORIMA

Dvojica nižih zapovjednika hrvatske specijalne policije nepravomoćno su zbog nedostatka dokaza oslobođeni optužbe za ubojstvo 6 srpskih staraca neposredno nakon akcije „Oluja“. Radi se o strašnom zločinu koji je osramotio hrvatsku državu i sve nas, kazao je u obrazloženju presude sudac zagrebačkog Županijskog suda.

Vijeće zagrebačkog Županijskog suda pod predsjedanjem suca **Zdravka Majerovića** nepravomoćno je oslobodilo nekadašnje niže zapovjednike antiterorističke postrojbe hrvatske policije **Franu Drlju** i **Božu Krajinu** optužbe za ratni zločin nad šestero starih i bolesnih ljudi srpske nacionalnosti u selu Grubori 25. kolovoza 1995. godine, zbog nedostatka dokaza.

„Tamo je počinjen strašan zločin. Ubijeni su nevini, neopasni ljudi, stare žene i muškarci koji su u vrijeme ubojstva bili oko svojih kuća ili koji su bolesni i uglavnom nepokretni ležali u svojim krevetima. Za to što je učinjeno nema baš nikakvog opravdanja!“, konstatirao je sudac Majerović.

Nedvojbeno je utvrđeno da su ljudi ubijeni, i da ih je ubila antiteroristička policija. Ubijeni su **Jovo Grubor**, **Miloš Grubor**, **Marija Grubor**, **Milka Grubor**, **Đuro Karanović** i **Jovan Grubor** (pokojnog Damjana). Najstariji od njih, **Miloš Grubor**, imao je tada 80 godina života.

„Radi se o brutalnim i hladnokrvnim ubojstvima! Radi se o tome da su ovi životi uništeni radi nečije samovolje i hira, a time je osramočena i hrvatska država i – konačno – i svi mi! Osramočena je elitna postrojba hrvatske policije koja je cijeli rat prošla čistih ruku i čista obraza, i onda ju je netko od njezinih članova bez razloga i bez vlastite savjesti sveo na onaj niski prizemni nivo srpskih dobrovoljačkih bandi koje su ovuda haračile dok nismo oslobodili domovinu. I to je sramota i to se nije smjelo dogoditi!“, naglasio je sudac Majerović.

Prvooptuženog Franu Drlju optužnica je teretila za neposredno počinjenje zločina nad

šestero civila kao i za nesprečavanje podređenih u činjenju zločina, ubijanju civila i paljenju njihovih domova, dok se drugooptuženog Božu Krajinu teretilo isključivo temeljem zapovjedne odgovornosti. Trećeoptuženi **Igor Beneta** je tijekom trajanja postupka pod sumnjivim okolnostima počinio samoubojstvo.

Odvjetnici optuženih su zadovoljni presudom, a zamjenik županijskog državnog odvjetnika **Robert Petrovečki** najavljuje da će se žaliti na oslobađajuću presudu.

„Moje viđenje utvrđenog činjeničnog stanja je malo drugačije nego što je to utvrdio sud, ali to ćemo sve opisati u žalbi“, najvio je Petrovečki.

Na izricanju presude bili su i predstavnici nevladinog sektora koji je monitorirao ovo suđenje.

„Unutar jedinice koja je bila na licu mjesta u Gruborima nitko nije progovorio o tome – tko je te ljude ubio. Odgovornost za to je na njima i njihovoj savjesti. Šestero civila je ostalo ubijeno, a oni nisu progovorili. Htjela bih naglasiti da je bilo i drugih zločina za koje je utvrđeno da su odgovorni pripadnici specijalne policije, ali do danas nijedan pripadnik specijalne policije nije osuđen“, podsjeća Vesna Teršelić iz Documente.

Naime, u akciji „Medački džep“ ujesen 1993. godine, većina žrtava te akcije – srpskih civila i pripadnika srpske paravojske – stradala je u zoni odgovornosti specijalne policije.

U Hrvatskoj ima svega jedna pravomoćna presuda za ratne zločine za vrijeme i nakon

vojno-redarstvene akcije „Oluja“ – **Boži Bačeliću** koji je osuđen na 7 godina zatvora za ubojstvo dvoje starih srpskih civila u Prokljanu pored Skradina 11. kolovoza 1995 i ubojstvo ratnog zarobljenika u Varivodama, što je počinio kao hrvatski vojnik.

Ročnicima koji su bili pod njegovim zapovjedništvom, a koje je splitski Županijski sud oslobodio optužbe za ubojstvo ratnog zarobljenika, sudit će se ponovo za sudjelovanje u ubojstvu staraca.

Dugo vremena hrvatski sudovi kaznena djela za vrijeme i nakon „Oluje“ nisu tretirali kao ratne zločine, već kao standardne krvne i imovinske delikte. Tako je za pljačku, palež, ali i ubojstva za vrijeme i nakon „Oluje“ – prema podacima Državnog odvjetništva - na vremenske zatvorske kazne osuđeno 2380 osoba.

RTS, 08.06.2014.,

PJEVAČ: SRAMNA PRESUDA ZA ZLOČIN NAD SRBIMA

Koordinacija srpskih udruženja porodica nestalih i ubijenih u bivšoj Jugoslaviji saopštila je da je oslobađanje dvojice bivših hrvatskih specijalaca pred sudom u Zagrebu za ubistvo šestoro srpskih civila 1995. godine još jedna u nizu sramnih presuda hrvatskog pravosuđa.

Županijski sud u Zagrebu juče je prvostepeno oslobodio Franu Drlju i Božu Krajinu optužbi za ubistvo šestoro starijih civila u selu Grubor kod Knina, počinjeno posle akcije "Oluja".

"Hrvatsko pravosuđe osnaženo oslobađajućom haškom presudom hrvatskim generalima Gotovini i Markaču, donelo je još jednu u nizu sramnih presuda", naveo je predsednik koordinacije udruženja Dragan Pjevač.

Pjevač je naveo da je, po obrazloženju sudije Branka Majerovića, sud utvrdio da je hrvatska vojska ubila "nevine i stare ljude ispred svojih kuća i da je osramoćena elitna jedinica hrvatske vojske i svedena na niski i prizemni nivo srpskih dobrovoljačkih bandi koje su harale Hrvatskom".

"Ko je banda i ko je haračio, a ko i danas harači najbolje se vidi iz podataka koji govore da je u akciji 'Oluja' ubijeno više od 1.200 srpskih civila i da do sada za ove zločine niko nije pravosnažno osuđen u Hrvatskoj", naveo je Pjevač.

Pjevač je istakao da je Hrvatska većinu ubijenih popisala kao N. N. lica i sahranila i da se i danas čeka na ekshumaciju više od 250 srpskih žrtava na poznatim grobnim mestima.

"Hrvatska ne može sakriti zločine koji su počinjeni nad Srbima u prošlom ratu, ali pronalazi do sada neviđeno rešenje u istoriji procesuiranja okrivljenih za te zločine - utvrđuje da su zločini počinjeni, a da niko nije kriv", naveo je Pjevač.

Pjevač je dodao da zločin nema opravdanja i zločinci, bez obzira na nacionalnost i "patriotski zanos" u kojem su počinili zločin, ne mogu biti heroji.

"Pozivamo institucije vlasti u Srbiji i Hrvatskoj da pitanja procesuiranja počinioaca ratnih zločina, pronalaska nestalih lica, suočenja sa prošlošću i satisfakcija svim žrtvama budu pitanja koja se hitno moraju staviti na dnevni red i rešavati", naveo je Pjevač.

2. ZLOČIN U GOŠĆU I VARIVODAMA

<http://www.kurir-info.rs/knin-obelezena-godisnjica-stradanja-srba-u-zaledu-skradina-cla-nak-1008033> Agencija TANJUG

UBICE I DALJE NEPOZNATE

Zločin u Varivodama dogodio se gotovo dva meseca nakon Oluje, 28. septembra 1995, kada je ubijeno devet seljana. Ni za zločin u Gošćima i Varivodama nikada niko nije odgovarao

ZAGREB - U selima Varivode i Gošći u zaleđu Skradina danas je u organizaciji Srpskog narodnog vijeća (SNV) obeležena 18. godišnjica stradanja 16 civila srpske nacionalnosti, koji su ubijeni neposredno nakon Domovinskog rata, a predsednik Srpskog nacionalnog veća u Hrvatskoj Milorad Pupovac upitao je kada će biti kažnjeni odgovorni za te zločine.

Aktivisti civilnih organizacija, zajedno sa porodicama stradalih, u Varivodama su posadili su danas devet čempresa u spomen na devetoro ubijenih meštana. Potom je počast održana i u selu Gošći, gde je za sedmoricu ubijenih meštana otkriveno spomen-obeležje.

Na komemoraciji u Gošćima istaknuto je da je 27. avgusta 1995, nekoliko sedmica nakon vojno policijske akcije hrvatske vojske Oluja, ubijeno sedmoro starijih osoba. Zločin u Varivodama dogodio se gotovo dva meseca nakon Oluje, 28. septembra 1995, kada je ubijeno devet seljana. Ni za jedan od ta dva slučaja do danas niko nije odgovarao.

Pupovac je, kako je saopšteno iz SNV-a, zatražio da hrvatskih vlasti odgovore kada će biti kažnjeni krivci za zločine, kao i oni koji su ih podsticali.

Kada su u Hagu oslobođeni hrvatski generali, kazao je Pupovac, moglo je da se čuje da će počinitelji ovih zlodela biti kažnjeni. Ali kazna, naveo je, ne stiže.

U Gošćima ubijeni Savo Borak (70), Vasilj Borak (68), Grozdana Borak (75), Marija Borak (81), Kosovka Borak (77), Milka Borak (75), Dušan Borak (56). Svi su bili civili. U tom mestu ni u vreme Domovinskog rata, ni u vreme ubistava nije bilo nikakvih ratnih aktivnosti.

Prema podacima organizacija za zaštitu ljudskih prava, ubijene civile pripadnici MUP-a tajno su pokopali na kninskom groblju, pod rednim brojevima 543. do 550. Istraga tog zločina nikada nije sprovedena, napominje SNV.

U Varivodama su ubijeni Dušan Dukić (59), Špiro Berić (55), Jovo Berić (75), Jovan Berić (56), Radivoj Berić (69),

Marija Berić (69), Milka Berić (67), Marko Berić (82) i Mirko Pokrajac (84). Ubistva su počinjena hicima iz neposredne blizine na kućnom pragu ubijenih.

Ni u Varivodama nisu se za vreme rata odvijale nikakve vojne aktivnosti, niti je u selu pronađeno oružje.

Ranijih godina najviši predstavnici Hrvatske odali su počast žrtvama i obavezali se na kažnjavanje zločinaca.

Nažalost, do danas se ništa nije promenilo - počinitelji nisu nađeni, a još manje kažnjeni, ubijeni nisu priznati kao žrtve rata i nema sećanja na njih, navodi SNV. SNV smatra da hrvatska država nije učinila dovoljno za civilne žrtve rata srpske nacionalnosti, a veći deo hrvatske javnosti o tim i sličnim činjenicama čute.

3. ZLOČIN U KIJANIMA

RSE, 19.06.2014.,

UHAPŠEN OSUMNJIČENI ZA UBISTVO TROJE SRBA NAKON "OLUJE"

RIJEKA (Slobodna Evropa) - Zbog osnovane sumnje da je nakon akcije „Oluja“ u ljetu 1995. godine u selu Kijani nedaleko Gračaca ubio troje srpskih civila, u Rijeci je uhapšen 57-godišnji hrvatski državljanin. Prema podacima Hrvatskog helsinškog odbora, u tom selu je nakon „Oluje“ ubijeno 14 starijih srpskih civila.

Temeljem kaznene prijave zadarske policije, Županijsko državno odvjetništvo u Rijeci je donijelo rješenje o provođenje istrage protiv hrvatskog državljanina s inicijalima R. K., starog 57 godina, zbog osnovane sumnje na počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Njega se sumnjiči da je kao pripadnik 118. domobranske pukovnije Hrvatske vojske iz Gospića, protivno odredbama međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, između 15. i 28. avgusta 1995. u selu Kijani nedaleko Gračaca usmratio ispred njihove kuće troje civila srpske nacionalnosti.

Priopćenje Državnog odvjetništva navodi samo inicijale žrtava, ali prema izvještaju Hrvatskog helsinškog odbora o žrtvama za vrijeme i nakon akcije „Oluja“, radi se o Mari Sovilj, koja je tada imala oko 75 godina, njezinoj kćeri Miri Sovilj staroj 50 godina i sinu Radi Sovilju, starom oko 48 godina.

Na prijedlog županijskog državnog odvjetnika, sudac istrage Županijskog suda u Rijeci Duško Tišma donio je rješenje o određivanju istražnog zatvora protiv okrivljenika i to zbog opasnosti od utjecaja na svjedoke i zbog osobito teških okolnosti pod kojima je kazneno djelo počinjeno.

Za prvi komentar zamolili smo političkog analitičara i – u vrijeme izrade izvještaja Hrvatskog helsinškog odbora o žrtvama „Oluje“ – istaknutog člana Odbora Žarka Puhovskog.

„Sve što se može reći je stara poslovica – bolje ikad nego nikad, a možda i američka varijanta ‘too little, too late’ (premalto i prekasno), ali ipak mislim da je ova prva bolja. Treba se u postupcima krenuti s time, bar da se ne zaboravi. Ja mislim da se sada više ne radi toliko o osudama pojedinih ljudi, koliko o sramoćenju pozicije koja je do toga dovela, a to se sada pokušava preskočiti“, konstatira Puhovski.

U nedeljama nakon hrvatske vojno-redarstvene akcije „Oluja“, koja je izvršena početkom kolovoza 1995. godine, ubijeno je u selu Kijani ukupno četrnaestero ljudi u dobi od 50 do 80 godina, od toga devet žena. Do sada nitko za to nije odgovarao.

Ratni zločin u selu Kijani spominjan je i na suđenju hrvatskim generalima Anti Gotovini i Mladenu Markaču na Haškom tribunalu, a pred 2 godine srbijansko Tužiteljstvo za ratne zločine najavilo je da će – nakon pravomoćnosti presuda Gotovini i Markaču – otvoriti 6 slučajeva ratnih zločina nad Srbima za vrijeme i nakon „Oluje“. Jedan od tih slučajeva je i zločin u selu Kijani.

Prema informacijama profesora Puhovskog, dvije osobe dale su iskaz u Srbiji, srbijansko tužiteljstvo dostavilo ga je hrvatskim institucijama i to je dovelo do pokretanja istrage i uhićenja ovog 57-godišnjaka.

Suradnja tužiteljstava država u regiji pohvaljena je i u upravo predstavljenom preliminarnom izvješću izaslanstva Visoke povjerenice UN-a za ljudska prava o nestalima. Izaslanstvo je u srijedu avrilo posjetu Hrvatskoj, a posjetit će i druge zemlje regije.

Za ratne zločine za vrijeme i nakon akcije „Oluja“ vodi se više postupaka, ali ima svega jedna pravomoćna presuda – Boži Bačeliću koji je osuđen na 7 godina zatvora za ubojstvo dvoje starih srpskih civila u Prokljanu pored Skradina 11. kolovoza 1995 i ubojstvo jednog ratnog zarobljenika u Varivodama, što je počinio kao hrvatski vojnik.

Naime, hrvatski sudovi su dugo vremena kaznena djela iz tog vremena tretirali kao „obične“ delikte, a ne kao ratne zločine, pa je za uništavanje imovine, pljačku, palež, ali i ubojstva za vrijeme i nakon „Oluje“ – prema podacima Državnog odvjetništva – na vremenske zatvorske kazne osuđeno 2380 osoba.

Večernje novosti, 22.06.2014.,

KRVNIK NORMALNO ŽIVEO I RADIO U NOVOM SADU

Beograd, 21. juna 2014 – Direktor Dokumentaciono-informativnog centra „Veritas“, Savo Strbac, tokom obraćanja medijima.

Posle hapšenja Srbina optuženog da je kao pripadnik hrvatske vojske masakrirao ljude u svom selu. U pokolju stradalo 14 srpskih civila. Prijave protiv zločinaca podnete i u Beogradu i u Zagrebu

VEST da je u četvrtak u Rijeci uhapšen hrvatski vojnik **Rajko Kričković** (57), pod optužbom da je 6. avgusta 1995. godine u ličkom selu Kijani učestvovao u masakru 14 najstarijih žitelja tog mesta koji se nisu povukli pred Tuđmanovom „Olujom“, kao bomba je odjeknula među raseljenim Krajišnjicima. Kričković je inače Srbin, poreklom iz Kijana! Živeo je u Zagrebu, a kao pripadnik 118. domobranske pukovnije Hrvatske vojske avgusta 1995. godine ušao je u selo na čelu bojovnika.

Optužnica iz Rijeke Kričkovića tereti da je lično ubio **Maru Sovilj** (75), njenu **ćerku Miru** (50) i **sina Radu** (48). **Mile Sovilj**, koji je izbegao pokolj i potom u Hagu svedočio na procesu Gotovini o „slučaju Kijani“, tvrdi da je Kričković ubio i njegovog oca Vladu i još neke.

Za ovaj zločin do danas niko nije odgovarao – ni u Hrvatskoj, ni u Hagu. Kako priča Mile Sovilj, imena dželata koji su odgovorni za pokolj u Kijanima proterani Ličani saznali su neposredno posle „Oluje“. Javili su im Hrvati, komšije, poznanici, ne želeći da beleg krivice

padne na nedužne. Osim Kričkovića, u ubijanju su učestvovali i drugi vojnici – Hrvati.

Prijave protiv zločinaca su bile podnete i u Zagrebu i u Beogradu, a o masakru u selu raspravljalo se i pred Krivičnim većem Haškog suda u **slučaju Gotovina i Markač**, pa i pred Međunarodnim sudom za genocid u Strazburu ove godine.

Proteklih 19 godina preživeli i izbegli Sovilji živeli su u Novom Sadu. Kažu da se **Rajko Kričković** toliko osilio da je posle 1995. godine počeo da dolazi u Novi Sad. Tu je neko vreme živeo u vanbračnoj zajednici sa ženom čijeg su muža njegove „kolege po šahovnici“ likvidirale u strašnom zločinu 22. januara 1993. godine na prevoju Mali Alan, sto metara od punkta Unprofora, zajedno sa 22 druga vojnika Srpske vojske Krajine. Krajišnjicima se hvalio kolika mu je „penzija“ za 135 dana rata u „domobranima“. Čak je našao i posao u Novom Sadu!

- Kričkovića sam prijavio Tužilaštvu za ratne zločine u Beogradu još 2007. godine – priča Mile Sovilj. – Niko nije reagovao. Ulazio je i

izlazio iz Srbije bez problema. Na procesu Gotovini Kričkovićevo ime je označeno kao ime krvnika. Ništa mu se nije događalo. Živeo je svoj zločin bez kazne.

Sovilj se, dok govori o Kričkoviću, guši od čemera. Priča da je sve ove godine nakon zločina živeo kao u nekom bunilu, ne verujući da je pravda toliko nedostižna običnom čoveku. Mile navodi da je Rajko Kričković čak jednom prišao njegovom sinu u Novom Sadu i rukovao se sa njim. Ovaj nije znao o kome se radi.

Seća se svog poslednjeg susreta sa ocem Vladom, pre nego je ubijen avgusta 1995. godine:

- Bila je vrućina i Hrvati su probili liniju na Velebitu – priča Mile Sovilj. – Iz Gračaca sam došao da kažem roditeljima da se pakuju i krenu sa mnom, ali otac nije hteo ni da čuje. Mimo je čuvao krave.

Dok su topovi tutnjali sa Vlebita Vlado je upitao sina Milana:

- Ja, ni ti, ni niko naš Hrvatima ništa nismo uradili, pa što da bežimo?

Bio je i ljut zato što njegova supruga plače i sprema se u zbeg i podsećao je da je Tuđman dao reč da od Srba niko nema razloga da strahuje.

“ŽRTVOVANJE“

DIREKTOR „Veritasa“ Savo Štrbac veli da ovo nije jedini slučaj da su u Tuđmanovoj državi Srbi činili zločine nad svojim sunarodnicima. Mnogi su bili primorani da to urade da se „dokažu“ i tako spasu svoje glave i glave porodica.

- Krajem maja na Brionima su se sastala tužilaštva za ratne zločine Srbije i Hrvatske i Beograd je ponovo postavio pitanje zašto Zagreb ne hapsi zločince za koje imaju sve dokaze – tvdi Štrbac. – Hrvati su zato prvo „žrtvovali“ Kričkovića.

On dodaje da se znaju i imena ljudi koji su pobili srpske vojnike na Malom Alanu 1993. godine, tokom primirja. Ali, oni su Hrvati..

PRAVOSNAŽAN SAMO BOŽO

ZA ratne zločine za vreme i nakon akcije „Oluja“ vodi se u Hrvatskoj više postupaka, ali postoji svega jedna pravosnažna presuda. Božo Bačelić (Albanac, hrvatski vojnik koji je promenio ime) osuđen je na sedam godina zatvora za ubistvo dvoje starih srpskih civila u Prokljanu kraj Skradina.

Vesti, 24.06.2014.,

SRBIN UBIJAO DA SE DOKAŽE HRVATIMA

Hrvatska policija u Rijeci je uhapsila Rajka Kričkovića (57) pod optužbom da je 6. avgusta 1995. u ličkom selu Kijani učestvovao u ubistvu 14 civila, uglavnom staraca koji nisu želeli da beže pred operacijom “Oluja”.

Da stvar bude gora, Kričkoviće otac je rodom iz Kijana, što je Rajko svakako znao kad je s hrvatskom vojskom ulazio u selo koje je posle toga ostalo spaljeno.

LAKO JE GONITI “NJIHOVE”

Srbija je ustupila hrvatskom pravosuđu mnoge predmete vezane za ratne zločine, pa je sasvim moguće da je i Kričković jedan od njih.

- Taj sporazum dve države postoji, ali Hrvatska nerado i sporo procesuirala svoje branitelje. Sada vidim da čak i hrvatska štampa bruji o tome da je lako goniti zločinca kad je on Srbin – dodaje Štrbac.

Kričković se tereti da je lično ubio Maru Sovilj (75), njenu ćerku Miru (50) i sina Radu (48). Neki svedoci ga optužuju da na rukama ima krvi i drugih ljudi, ali za to nema dokaza. Primera radi, Mile Sovilj, koji je u Hagu svedočio na procesu generalu Anti Gotovini o slučaju Kijani,

rekao je da je Kričković ubio i njegovog oca Vladu i još neke.

Prijave protiv zločinaca su bile podnete i u Zagrebu i u Beogradu, a o masakru u selu raspravljalo se i pred Krivičnim većem Haškog suda u slučaju Gotovina i Markač, pa i pred Međunarodnim sudom za genocid u Strazburu ove godine.

Direktor Veritasa Savo Štrbac kaže da ovo nije jedini slučaj da su u Hrvatskoj Srbi činili zločine nad svojim sunarodnicima. Mnogi su bili primorani da to urade da se dokažu i tako spasu svoje glave i glave porodica.

- Na spisku pola miliona hrvatskih branitelja lako se može videti da je veliki broj Srba učestvovao u Hrvatskoj vojsci. Čak je i donedavni ministar prosvete Željko Jovanović otvoreno govorio da je učestvovao u ratu na strani HV. To je slučaj i sa Kričkovićem koji se sumnjiči da je u ubistvu 14 starijih pripadnika sela Kijani lično likvidirao troje. Nisu svi počinili zločine, ali oni

koji jesu su nastojali da se istaknu u surovosti – kaže Štrbac za “Vesti”.

Posebno je zanimljivo da je Kričković posle rata živeo u Novom Sadu i to u zajednici sa ženom čijeg su muža ubili upravo hrvatski vojnici. Hvalio se po gradu koliko ratnu penziju prima i iako su izbeglička udruženja prijavljivala slučaj policiji i sudu, Kričković nikad nije gonjen u Srbiji.

SVEDOČENJE SOVILJA

Prema rečima Mileta Sovilja, sina jednog od ubijenih u Kijanima, Kričković je i njegovog oca ubio tog 6. avgusta.

- Javili su im Hrvati, komšije, poznanici, ne želeći da beleg krivice padne na neđužne. Kad sam čuo da su Hrvati probili liniju na Velebitu, iz Gračaca sam došao da kažem roditeljima da se pakuju i krenu sa mnom, ali otac nije hteo ni da čuje. Mirno je čuvao krave, rekavši da nema razloga da beži jer nikome od komšija ništa nažao nije učinio – seća se Mile Sovilj.

24.06.2014.

UHIĆEN ZA RATNI ZLOČIN U KIJANIMA: ISPRED KUĆE UBIJAO TROČLANU OBITELJ

Gotovo dvadeset godina od strašnog zločina u ličkom selu Kijani nedaleko od Gračaca gdje su nakon Oluje ubijeni srpski civili, policija je zbog sumnje na ratni zločin protiv civilnog stanovništva

u Rijeci uhitila 57-godišnjeg umirovljenika HV-a Rajka Kričkovića.

Kao pripadnik 118. domobranske pukovnije HV-a iz Gospića, Kričković se optužnicom riječkog tužiteljstva tereti

da je nakon operacije Oluja ispred kuće ubio tročlanu obitelj Sovilj, 73-godišnju Maru, te njenu djecu Miru (45) i Radomira (43). Obitelj je navodno ubio iz osвете jer je jedino njihova kuća

ostala čitava nakon što je vidio spaljeno selo i svoju djedovinu u Kijanima.

Zbog opasnosti od utjecaja na svjedoke i zbog osobito teških okolnosti pod kojima je kazneno djelo počinjeno,

sudac istrage Kričkoviću je u Rijeci odredio istražni zatvor.

Sve do četvrtka, Kričković, inače Srbin, porijeklom iz Kijana, godinama je živio u Zagrebu, a povremeno i U Novom

sadu gdje je izbjegao i preživjeli sin u bijene obitelji, Mile Sovilj. Tijekom procesa Anti Govotovini Sovilj je u Haagu svjedočio o „slučaju Kijani“, a Kričkovića je prijavio Tužilaštvu za ratne zločine u Beogradu.

Županijsko državno odvjetništvo u Rijeci

DONIJETO RJEŠENJE O PROVOĐENJU ISTRAGE PROTIV 57-GODIŠNJAKA ZBOG RATNOG ZLOČINA PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA

Povodom kaznene prijave Policijske uprave zadarske, Županijsko državno odvjetništvo u Rijeci je donijelo rješenje o provođenje istrage protiv hrvatskog državljanina (1957.) zbog osnovane sumnje na počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH. (18. 6. 2014.)

Postoji osnovana sumnja da je 57-godišnjak je kao pripadnik 118. domobranske pukovnije HV-a iz Gospića; protivno odredbama međuna-

rodnog ratnog i humanitarnog prava; od 15. kolovoza 1995. do 28. kolovoza 1995. u selu Kijani, usmrtio ispred njihove kuće civile R. S., M. S. i M. S.

Povodom prijedloga županijskog državnog odvjetnika sudac istrage je donio rješenje o određivanju istražnog zatvora protiv okrivljenika i to zbog opasnosti od utjecaja na svjedoke i zbog osobito teških okolnosti pod kojima je kazneno djelo počinjeno.

3. ZLOČIN U PROKLJANU

NOVI LIST

08.05.2014.,

SEDAM GODINA ZATVORA ZA UBOJSTVO STARACA I RATNOG ZAROBLJENIKA

U Prokljanu, općina Skradin, likvidirao je supružnike Damjanić iz automatskog oružja te potom preko mrtvih tijela nabacao daske, granje, gume, ribarske mreže i sve zapalio. Drugi zločin za koji je osuđen, prema presudi počinjen dan ili dva ranije, je ubojstvo ratnog zarobljenika

SPLIT – Na sedam godina zatvora osuđen je (pravomoćno) bivši zapovjednik voda izvidničke satnije 113. šibenske brigade HV-a natporučnik Božo Bačelić (44): sankciju mu je izrekao Vrhovni sud zbog ratnog zločina nad civilnim stanovništvom te nad ratnim zarobljenikom. Preciznije, dobio je sedam godina zatvora zbog ubojstva dvoje staraca u srpske nacionalnosti, u to vrijeme 76-godišnjeg Nikole Damjanića i njegove dvije godine mlađe supruge Milice, te likvidacije ratnog zarobljenika Vuka Mandića, pripadnika srpskih paravojnih formacija tzv. RSK.

Prvostupanjskom presudom splitskog Županijskog suda Bačelić je osuđen na pet godina i 10 mjeseci zatvora, no kaznu je viši sud povisio, dok su ostali optuženi za isti zločin, ročnici HV-a, oslobođeni po obje točke optužnice. Potvrđena im je naime oslobađajuća presuda za jedno nedjelo, dok je ukinuta "odbijajuća" presuda za drugo, no tu je zapravo samo stvar formalnosti jer odluka treba biti također oslobađajuća, stav

je Vrhovnog suda. Inače, šibenski sud je prije 12 godina oslobodio sve optužene, no ta presuda je ukinuta i slučaj je dodijeljen splitskom sudu.

Riječ je o događanjima nakon Oluje u šibenskom zaleđu. Prema presudi, Bačelić (koji je prije dvije godine izručen iz Njemačke gdje je uhićen) je 11. kolovoza 1995. godine išao na zadatak "čišćenja", pretraživanja oslobođenog teritorija RH od zaostalih ili u međuvremenu ubačenih pripadnika paravojnih odmetničkih postrojbi. U Prokljanu, općina Skradin, likvidirao je supružnike Damjanić iz automatskog oružja te potom preko mrtvih tijela nabacao daske, granje, gume, ribarske mreže i sve zapalio. Drugi zločin za koji je osuđen, prema presudi počinjen dan ili dva ranije, je ubojstvo ratnog zarobljenika Vuka Mandića. Pripadnik srpskih paravojnih formacija predao je oružje da bi nedugo potom bio likvidiran sa sedam do devet hitaca, kako je utvrđeno suđskom presudom.

SLOBODNA DALMACIJA

08.05.2014.,

AKCIJA NAKON OLUJE: VRHOVNI SUD BAČELIĆU POVEĆAO KAZNU ZA UBOJSTVO DVOJE STARACA

Bivšem zapovjedniku voda izviđačke satnije 113. brigade HV-a **Boži Bačeliću** (44), koji je u lipnju prošle godine osuđen na splitskom Županijskom sudu na pet godina i 10 mjeseci

zbog ubojstva civila **Nikole Damjanovića** (76) i njegove supruge **Milice** (74) te ratnog zarobljenika **Vuka Mandića**, Vrhovni sud podignuo je kaznu na sedam godina.

Vrhovni je sud prihvatio žalbu Državnog odvjetništva, prema kojoj pri izricanju kazne od pet godina za svako djelo, te potom jedinstvene kazne od pet godina i 10 mjeseci, nisu

“u dovoljnoj mjeri cijenjene utvrđene otegotne okolnosti”.

“Doista je Boži Bačeliću trebalo cijeniti otegotnom činjenicu da je pri učinu kaznenog djela usmrtio dvoje nemoćnih staraca, od kojih je jedan bio invalid (uz leš Nikole Damjanovića pronađena je štaka), dakle civile koji nisu predstavljali nikakvu opasnost, pa ni u ratnim uvjetima. Treba uzeti u obzir da su tijela ubijenog bračnog para Damjanović spaljena, kao i njihova obiteljska kuća, te da je upravo optuženik kao zapovjednik voda morao poštovati moralni kodeks ponašanja, da pače, trebao je sprječavati slična ponašanja.

Prvostupanjski je sud precijenio značaj korektnog ponašanja optuženika na sudu i protek vremena od događaja, jer treba uzeti u obzir da je upravo optuženik bijegom u Njemačku, odakle je izručen, iskazao nepoštovanje

prema pravosudnim institucijama Hrvatske i tako je odugovlačio postupak.

ZATEKAO IH KOD KUĆE

Zbog navedenog, ovaj Vrhovni sud ocjenjuje da je optuženika potrebno osuditi na jedinstvenu kaznu od sedam godina. Odmjerena jedinstvena kazna odgovara okolnostima konkretnog slučaja i ličnosti samog optuženika, te će se njome u potrebnoj mjeri izraziti društveni prijekor prema sličnim počiniteljima i utjecati na optuženika da shvati krajnju neprihvatljivost vlastitog postupka”, stoji u obrazloženju odluke Vrhovnog suda.

Osim Bačelića, na splitskom sudu sudilo se i tadašnjim ročnicima HV-a **Anti Mamiću, Luki Vuko** i **Jurici Ravliću**, i to za pomaganje počinitelju nakon počinjenja kaznenog

djela ubojstva civila te za ubojstvo ratnog zarobljenika Mandića.

Bačelić je osuđen jer je 11. kolovoza 1995. godine, u poslijepodnevnim satima, u mjestu Prokljanu u općini Skradin, nakon Oluje, a kao zapovjednik izviđačkog voda koji je bio na zadatku pretraživanja netom oslobođenog teritorija RH od “zaostalih ili u međuvremenu ubačenih pripadnika paravojnih odmetničkih postrojbi”, pucao iz automatskog oružja u bračni par Damjanović, koje je zatekao ispred kuće.

Milica je pogođena u glavu, a Nikoli su prostrijeljene natkoljenice pa je pao i slomio lubanju, od čega je umro. Nakon toga su, po presudi, Mamić, Vuko i Ravlić na mrtva tijela naslagali daske, gume, grane, ribarske mreže te ih zapalili.

"Index.hr", 08.05.2014.

IZVIDNIKU 113. BRIGADE VRHOVNI SUD RH POVISIO KAZNU NA SEDAM GODINA ZATVORA ZA UBOJSTVO STARACA I ZAROBLJENIKA

VRHOVNI SUD RH povisio je kaznu Boži Bačeliću, izvidniku i zapovjedniku voda 113. brigade HV-a, za ratni zločin nad civilima i ratnim zarobljenicima.

Korektno ponašanje na sudu, a pobjegao u Njemačku da mu ne sude?!

Lani je Bačelić u Splitu osuđen na pet godina i deset mjeseci zatvora za ubojstvo starijeg bračnog para Damjanić u selu Prokljanu te ubojstvo ratnog zarobljenika u Varivodama, no Vrhovni sud smatra da sankcija treba biti stroža pa su ga osudili pravomoćno na sedam godina zatvora.

Prvostupanjski sud, pojašnjeno je u presudi, nije dovoljno uzeo u obzir otegotne okolnosti, dok je precijenio značaj korektnog ponašanja na sudu i protok vremena jer je Bačelić pobjegao u Njemačku odakle je izručen 2012. godine pa je tako iskazao nepoštivanje prema pravnim institucijama te je odugovlačio kazneni postupak.

UBIO STARCE PA IM ZAPALIO TIJELA I KUĆU

Tijekom akcije čišćenja terena nakon Oluje, 11. kolovoza 1995. godine Bačelić je pred obiteljskom kućom iz automatskog oružja pucao na 76-godišnjeg Nikolu i njegovu dvije

godine mlađu suprugu Milicu. Ona je dobila metak u glavu, a suprugu su prostrijeljene natkoljenice te je pao na pod i polomio lubanju. Tijela su im zapaljena, kao i kuća.

Dan ili dva ranije, Bačelić je rafalom iz automatskog oružja izrešetao i pripadnika vojske RSK Vuka Mandića, koji je dobio dva metka u glavu, jedan u vrat, dva u prsa, jedan u slabine te jedan ili dva kroz zdjelicu i jedan u podlakticu.

NOVO SUĐENJE ZA OSLOBADAJUĆU PRESUDU

Osim Bačeliću, sudilo se i ročnicima HV-a, kojima je zapovijedao. Pravomoćno su oslobođeni optužbe za ratni zločin nad ratnim zarobljenicima, no ponovno će im se suditi za ratni zločin nad civilima.

Sutkinja Ivona Rupiće je, naime, prekvalificirala djelo u pomaganje počinitelju kaznenog djela te donijela odbijajuću presudu zbog zastare. Vrhovni sud smatra kako je došlo do prekoračenja optužbe i da je sud samostalno intervenirao i izmijenio pravnu suštinu, čime

je došlo do apsolutno bitne povrede kaznenog postupka.

Drže kako je u pravu bio državni odvjetnik koji je u žalbi naveo da je okrivljenike trebalo osloboditi, a ne donijeti odbijajuću presudu. Upravo zbog ovog detalja novo suđenje protiv ročnika bit će tek puka formalnost, jer će na kraju, sukladno uputi Vrhovnog suda, i-pak biti oslobođeni.

UBIO JE DVOJE NEMOĆNIH STARACA KOJI NISU PREDSTAVLJALI OPASNOST

Vrhovni sud je u obrazloženju presude istaknuo kako splitski Županijski sud nije u dovoljnoj mjeri cijenio otegotnu okolnost da je Bačelić usmrtio dvoje nemoćnih staraca. Nikola Damjanić je uz to bio invalid, uz njegov leš nađena je štaka. Radilo se o civilima koji nisu predstavljali opasnost, a tijela i kuća su im spaljena. Bačelić je, drži Vrhovni sud, kao zapovjednik voda morao poštivati viši moralni kodeks te je trebao spriječiti takvo ponašanje.

"Documenta", 02.06.2014.

Dvotjedni izvještaj o suđenjima za ratne zločine

DEVETNAEST GODINA NAKON RATNIH ZLOČINA POČINJENIH U "OLUJI" PRVA PRAVOMOĆNA OSUĐUJUĆA PRESUDA

Vrhovni sud Republike Hrvatske (VSRH) povišao je kaznu Boži Bačeliću, zapovjedniku voda 113. brigade Hrvatske vojske (HV), za ratni zločin počinjen ubojstvom Nikole i Milice Damjanić, starijeg bračnog para srpske nacionalnosti, u mjestu Prokljan, i ubojstvom zarobljenog pripadnika vojske tzv. Republike Srpske Krajine Vuka Mandića, u predjelu Varivoda, u zaseoku Mandići, u kolovozu 1995. godine, nakon završetka Vojno-redarstvene akcije "Oluja".

Umjesto 5 godina i 10 mjeseci, na koliko ga je u ponovljenom prvostupanjskom postupku osudio Županijski sud u Splitu, VSRH osudio ga je na 7 godina zatvora.

Time je Bačelić, gotovo devetnaest godina nakon počinjenja zločina, postao prvi pripadnik

hrvatskih postrojbi pravomoćno osuđen za neke od brojnih ratnih zločina koji su počinjeni tijekom ili po završetku "Oluje".

Osim Bačeliću, u istom postupku sudilo se i ročnicima HV-a: Anti Mamiću, Luki Vuki i Jurici Ravliću, kojima je Bačelić zapovijedao. Žalbeno vijeće VSRH je potvrdilo dio presude kojom su Mamić i Ravlić oslobođeni optužbe za sudjelovanje u ubojstvu zarobljenog vojnika, no ukinulo je dio presude kojom je odbijena optužba protiv sve trojice za zločin nad civilima, pa će im se u tom dijelu ponovno suditi.

Naime, Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Splitu je prekvalificiralo kazneno djelo iz optužbe, iz ratnog zločina protiv civilnog

stanovništva u pomaganje počinitelju kaznenog djela, te je potom donijelo odbijajuću presudu zbog zastare. Žalbeno vijeće VSRH je smatralo da je na taj način došlo do prekoračenja optužbe, odnosno apsolutno bitne povrede kaznenog postupka.

Inače, ovaj se kazneni postupak vodi od 2001. godine. Prvostupanjskom presudom Županijskog suda u Šibeniku u rujnu 2002. godine sva četvorica okrivljenika bila su oslobođena optužbe. Nakon što je VSRH u travnju 2007. godine ukinuo oslobađajuću presudu, Bačelić je pobjegao, a Mamić, Vuko i Ravlić su pritvoreni. Postupak je mirovao do 2012. godine, kada je Bačelić uhićen u Njemačkoj i izručen Hrvatskoj.

СУЂЕЊА У БИХ

1. ZLOČIN U KASARNI "ADIL BEŠLIĆ" U BIHAĆU

<http://www.abc.ba/novost/16812/novo-sudenje-selimovicu-ruznicu-i-mustaficu>

APELACIONO VIJEĆE SUDA BIH

NOVO SUĐENJE SELIMOVIĆU, RUŽNIĆU I MUSTAFIĆU

Postupak će se obnoviti samo za osuđujući dio prvostepene presude kojom su optuženi dobili ukupno 25 godina zatvora za ratni zločin protiv civila i ratnih zarobljenika - Žalbu Tužilaštva Vijeće odbacilo kao neosnovanu prenosi RTVUSK.

Nakon tri i po godine trajanja procesa, Apelaciono vijeće Suda BiH donijelo je odluku da se ponovno održi suđenje bivšim pripadnicima 5.korpusa A BiH Mehuri Selimoviću, Adilu Ružniću i Emiru Mustafiću.

No, ovaj put postupak će se obnoviti samo za osuđujući dio prvostepene presude kojom su optuženi dobili ukupno 25 godina zatvora za ratni zločin u Krajini. Žalbu Tužilaštva Vijeće je odbacilo kao neosnovanu.

Ilijaz Midžić, branilac optuženog Mehure Selimovića podsjeća da je prvostepena presuda u značajnom dijelu bila oslobađajuća, na što se Tužilaštvo žalilo.

U ponovljenom postupku svi raniji dokazi neće biti izvođeni već samo dio, poput saslušanja nekih svjedoka, pojašnjava branilac Midžić.

Podsjetimo, prvostepena presuda donesena je 17. septembra prošle godine, a optuženi su proglašeni krivima za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika. Mehura Selimović i Adil Ružnić osuđeni su na po osam godina, dok je Mustafić dobio devet godina zatvora.

Optužnica ih je teretila da su od aprila 1994. do kraja januara 1996. omogućili i sami učestvovali u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zatočenih u centru "Luke" u Bihaću, auto-servis "Rad" u Cazinu, kasarni "Adil Bešić" i prostorijama hotela "Park" u Bihaću.

Novu pravnu borbu za dokazivanje nevinosti svojih klijenata branioci očekuju krajem januara. Ovaj put suđenje, kako ističe Midžić, ne bi trebalo trajati dugo, tako da se konačna presuda može očekivati početkom proljeća naredne godine.

<http://www.federalna.ba/bhs/vijest/83114/odluka-vijeca-odjela-i-za-ratne-zlocine-apelacionog-odjeljenja-suda-bih>

12.12.2013

UKINUTA PRVOSTEPENA PRESUDA U PREDMETU MEHURA SELIMOVIĆ I DRUGI

Vijeće Odjela I za ratne zločine Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine 6. decembra otpremilo je drugostepenu presudu kojom se odbija kao neosnovana žalba Tužilaštva Bosne i Hercegovine izjavljena na oslobađajući dio presude od 17. septembra 2012. godine, te se prvostepena presuda potvrđuje u oslobađajućem dijelu.

Sud je, također, usvojio žalbe branilaca Adila Ružnića i Emira Mustafića, te je u odnosu na njih, a na osnovu člana 309. ZKP BiH po službenoj dužnosti i u odnosu na optuženog Mehuru Selimovića, ukinuo prvostepenu presudu u osuđujućem dijelu i u tom dijelu odredio održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine. saopćeno je iz Suda BiH.

Presudom Suda Bosne i Hercegovine od 17. septembra 2012. godine optuženi Mehura Selimović je oglašen krivim za krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osuđen

na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od osam godina, optuženi Adil Ružnić je oglašen krivim za krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam godina, a optuženi Emir Mustafić je oglašen krivim za krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od devet godina.

Istom presudom optuženi Mehura Selimović i Adil Ružnić oslobođeni su optužbe da bi radnjama pod određenim tačkama optužnice počinili krivično djelo ratni zločin protiv ratnih

zarobljenika i ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine uložilo je žalbu protiv prvostepene presude zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i zbog odluke o krivičnopravnoj sankciji, s prijedlogom da vijeće Apelacionog odjeljenja donese odluku da se pobijana presuda ukine u oslobađajućem dijelu i odredi održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja.

Žalbu protiv presude su uložili branioci optuženih Mehure Selimovića, Adila Ružnića i Emira Mustafića zbog bitne povrede odredbi krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava s prijedlogom da vijeće Apelacionog odjeljenja ukine prvostepenu presudu u osuđujućem dijelu i odredi

održavanje pretresa pred Apelacionim vijećem.

Apelaciono vijeće je održalo javnu sjednicu na kojoj su stranke usmeno prezentirale razloge žalbe ostajući pri navodima i prijedlozima iz dostavljenih pismenih žalbi.

Nakon što je ispitalo pobijanu presudu u granicama žalbenih navoda, Apelaciono vijeće donijelo je navedenu odluku. Rješenjem Apelacionog vijeća od 6. decembra ove godine, u odnosu na optužene Mehuru Selimovića, Adila Ružnića i Emira Mustafića produžene su mjere zabrane izrečene rješenjem Suda Bosne i Hercegovine od 17. septembra 2012. godine.

13. Feb 14 - Justice Report BIRN Sarajevo

POČELO OBNOVLJENO SUĐENJE ZA ZLOČINE U KRAJINI

Čitanjem optužnice i iznošenjem uvodnih riječi počelo je obnovljeno suđenje Mehuri Selimoviću, Adilu Ružniću i Emiru Mustafiću, optuženima za zločine u Krajini.

"Tužilaštvo će dokazati da su Selimović, Ružnić i Mustafić počinili krivično djelo koje im se stavlja na teret", rekla je tužiteljica Gordana Tadić.

Na teret optuženima je stavljeno da su omogućili i sami učestvovali u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zatočenih lica u centru "Luke" u Bihaću, autoservisu "Rad" u Cazinu, kasarni "Adil Bešić" i prostorijama hotela "Park" u Bihaću.

Optužnica tereti Selimovića i Mustafića za zločine protiv civilnog stanovništva i

ratnih zarobljenika, a Ružnića za zločin protiv ratnih zarobljenika.

Prema optužnici, Selimović je bio referent za kontraobavještajne poslove Petog korpusa Armije Bosne i Hercegovine (ABiH), Ružnić referent operativac, a Mustafić vojni policajac.

"To što je uradio moj branjenik predstavlja moralni gest, jer su svi ostali živi. Imali su odgovarajući tretman. Ono što je u duševnom smislu pogodilo te zarobljenike jeste izvan sadržaja optužnice. Najveću štetu su zarobljenici pretrpjeli prilikom zarobljavanja", rekao je Asim Crnalić, branilac optuženog Selimovića.

Alaga Bajramović i Hasan Veladžić, branioci Ružnića odnosno Mustafića,

najavili su da će kroz dokaze Optužbe i Odbrane uvjeriti Vijeće da njihovi branjenici nisu počinili djelo za koje su optuženi.

Apelaciono vijeće Suda BiH je 6. decembra 2013. ukinulo osuđujući dio prvostepene presude kojom su Selimović, Ružnić i Mustafić osuđeni na ukupno 25 godina zatvora zbog ratnog zločina počinjenog u Krajini.

Prvostepenom presudom, koja je donesena 17. septembra 2012, Selimović i Ružnić su osuđeni na po osam godina, dok je Mustafić dobio devet godina zatvora.

Nastavak suđenja zakazan je za 19. februar, kada će biti nastavljeno pre slušavanje ranije saslušanih svjedoka

2. ZLOČIN NA SUVOJ MEĐI

"Press" 25.10.2013. (SRNA)

PRETRESANI OBJEKTI DUDAKOVIĆEVIH SABORACA

Pripadnici Agencije za istrage i zaštitu (Sipa) BiH pretresli su na području Unsko-sanskog kantona objekte i prostorije koje koriste četiri bivša pripadnika Petog korpusa Armije BiH, kojim je komandovao Atif Dudaković, prenose banjalučki mediji.

Prema informacijama izvora bliskog istrazi, reč o komandantu 501. brigade Petog korpusa Senadu Šarganoviću, te pripadnicima specijalne jedinice tog korpusa Zijadu Kadiću zvanom Apica i J. Šaranu, dok je F.H. lice za koje se veruje da poseduje mnogo dokaznog, pisarnog materijala i video-zapisa u vezi sa Petim korpusom.

Pretreseno je devet lokacija u okviru predmeta "Dudaković i drugi".

Sipa je juče saopštila da su pretresene prostorije koje koriste osobe čiji su inicijali J.Š, S.Š, Z.K. i F.H. radi pronalaženja dokumentacije koja može poslužiti za identifikaciju i pronalaženje počinitelja krivičnog dela.

U Tužilaštvu BiH su naveli da ta lica nemaju status osumnjičenih, jer u navedenom predmetu još nije donesena naredba o provođenju istrage protiv njih, te da se radi o licima kod kojih bi se mogli nalaziti materijali i dokazi potrebni za istragu.

Predmet na kojem radi Tužilaštvo BiH odnosi se na ratne zločine počinjene nad Srbima na području Bosanske Krupe tokom 1995. i 1996. godine, a istraga je u ranoj fazi.

Dokazi o ratnim zločinima Petog korpusa Armije BiH pronađeni su tokom ekshumacije osam tela srpskih vojnika u krugu kasarne "Adil Bešić" u Bihaću.

Dokazi za ratne zločine koje je počinio Dudaković su i video snimci na kojima on naređuje likvidaciju zarobljenika i paljenje srpskih sela.

PROTIV DUDAKOVIĆA SE VODI INTENZIVNA ISTRAGA

SARAJEVO - Tužilaštvo BiH vodi intenzivne istrage protiv penzionisanog generala Armije BiH Atifa Dudakovića i postupajući tužilac iz Specijalnog odjeljenja za ratne zločine donijele tužilačku odluku, čim se ispune svi potrebni uslovi, potvrđeno je Srni iz ove pravosudne institucije.

Portparol Tužilaštva BiH Boris Grubešić istakao je da je riječ o vrlo složenom predmetu, koji se ne odnosi na samo jednog osumnjičenog, nego veći broj osumnjičenih lica, u okviru kojeg je potrebno preduzeti mnogo istražnih radnji.

Istraga protiv Dudakovića, pokrenuta je 2006. godine na osnovu prijave i dokaznog materijala, koje je Tužilaštvo BiH dostavilo Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije.

Krivičnu prijavu za ratne zločine nad Srbima podnijeli su i tadašnji predsjednik Republike Srbije Dragan Čavić i tadašnji premijer Srbije Milorad Dodik.

Vlasti u Srpskoj terete Dudakovića da je odgovoran za zločine koje su vojnici pod njegovom komandom počinili tokom operacije

"Oluja" u Hrvatskoj, te kasnije tokom operacije "Sana", provedene na teritoriji BiH.

Iako postoje video-zapisi njegovih naređenja da se čine zločini, do sada protiv njega nije podignuta optužnica. Postoje optužbe da je odgovoran za zločine nad Srbima, kao i da je lično odgovoran za ubistvo 50 muslimana.

Naredio je i paljenje srpskih sela tokom "Oluje", a postoje jasni snimci na kojima on naređuje da se pale srpska sela po Bosanskoj Krajini.

Odred 505. bužimske brigade "Hamze" takozvane Armije BiH je u avgustu 1995. tokom operacije "Oluja" pod komandom Atifa Dudakovića izvršio presijecanje povlačenja srpskih izbjeglica iz Republike Srbije Krajine i izvršio ubistva zarobljenih Srba na prostoru opštine Dvor u tadašnjoj Republici Srpskoj Krajini.

Postoje i video-snimci, koji su objavljeni 2007. godine, na kojima Dudaković u septembru 1995. naređuje etničko čišćenje i paljenje srpskih sela. Komandovao je napadom Armije BiH na zapadnokrajiške opštine Republike Srbije Petrovac, Krupa, Sanski Most, Ključ i Mrkonjić Grad, tokom kojeg su ubijena 892 srpska civila i vojnika, prognano 120.000 Srba i spaljeno više od 30 sela.

Tužilaštvo BiH je, kako je najavilo, trebalo do kraja juna prošle godine donijeti tužilačku odluku da li će istraga protiv Atifa Dudakovića biti obustavljena ili će protiv njega podići optužnicu.

Taj rok nije ispoštovan, uz obrazloženje da je riječ o orijentacionom roku koji, kako Tužilaštvo navodi, daje mogućnost da se istrage okončaju prije, a i nakon navedenog datuma.

KOJIĆ: TUŽILAŠTVO BIH DA PODIGNE OPTUŽNICU PROTIV DUDAKOVIĆA

BANJALUKA - Direktor Republičkog centra za istraživanje rata, ratnih zločina i traženje nestalih lica Milorad Kojić apelovao je danas da Tužilaštvo BiH napokon podigne optužnicu protiv ratnog komandanta Petog korpusa Armije BiH Atifa Dudakovića, zbog ratnih zločina počinjenih nad Srbima tokom proteklog rata u BiH.

"Tužilaštvo BiH treba da otvori i okonča proces protiv Dudakovića u interesu pravde i zadovoljenja pravičnosti za sve porodice žrtava koje su pretrpjele strašna zlodjela od strane Dudakovića

i njegovih pripadnika", rekao je Kojić Srni.

Komentarišući prijedlog Udruženja demobilisanih boraca Bihaća da Dudaković bude mandatar Vlade Unsko-sanskog kantona, Kojić je rekao da je apsurdno da Dudaković, koji je osumnjičen za ratne zločine nad Srbima, bude izabran na bilo koju javnu i rukovodeću funkciju u BiH.

Kojić je zaključio da je apsurdno da institucije iz Republike Srpske moraju da mole Tužilaštvo BiH da podigne optužnicu protiv Dudakovića, iako

postoje svi raspoloživi dokazi i nepobitne činjenice koje potvrđuju da je on počinio ratne zločine nad Srbima u BiH.

Dudaković je jedan od četiri predložena kandidata za budućeg mandatar Vlade Unsko-sanskog kantona, a na tu funkciju ga je predložilo Udruženje demobilisanih boraca Bihaća. Novi mandatar bi trebalo da bude izabran na sjednici Skupštine Unsko-sanskog kantona 10. marta.

Tužilaštvo BiH još vodi istragu protiv Dudakovića zbog ratnog zločina nad Srbima u Krajini.

3. ZLOČIN NA PETROVAČKOJ CESTI I U SVODNI

Večernje novosti, 30.03.2014.,

RAKETIRANJE IZBEGLIČKIH KOLONA KRAJIŠKIH SRBA ZAŠTO JE SAŠA OBRADOVIĆ ZAHVALAN ISTORIČARU VERHASU

D. Vujičić |

Direktor Muzeja Ministarstva odbrane Hrvatske u svojoj knjizi rasvetlio ono što nisu bili u stanju Haški sud, Hrvatski sud i Sud Bosne i Hercegovine...

SVE donedavno zvanična hrvatska istina o raketiranju izbegličkih kolona krajiških Srba 7. i 8. avgusta 1995. na Petrovačkoj cesti i na mostu na Uni između Dvora i Novog Grada glasila je da su kolone srpskih izbeglica u Bosni gađali avioni bosanskih Srba.

Prošlog petka Saša Obradović, šef srpskog pravnog tima u tužbi za genocid protiv Hrvatske, „zahvalio se“ Mariju Verhasu, direktoru Muzeja Ministarstva odbrane Republike Hrvatske u Zagrebu, jer je u svojoj knjizi „Hrvatsko ratno zrakoplovstvo u Oluji“ rasvetlio ono što nisu bili u stanju Haški sud za ratne zločine, Hrvatski sud i Sud Bosne i Hercegovine - da su strašni zločin počinili Hrvati, iz svojih aviona.

Dva napada iz vazduha na kolone civila koji su se povlačile pred hrvatskom „Olujom“ iz Krajine kod mesta Bravsko (kada je ubijeno devetero ljudi) i napad na izbegličku kolonu na mostu između Dvora i Novog Grada (kada je stradalo četvoro) dugo su bili jednostavno „zaboravljeni“. Međunarodni sud za ratne zločine u Hagu, u procesu protiv hrvatskih generala, bombardovanje kolone srpskih izbeglica nije smatrao relevantnim u optužnici protiv Gotovine i Markača.

- Hrvatska odbija da prizna i da je bilo pojedinačnih zločina nad Srbima - rekao je za „Novosti“ Saša Obradović komentarišući ponašanje hrvatske strane u procesu za genocid.

Obradović je u petak pred sudom podsetio da se do avgusta prošle godine u Hrvatskoj govorilo da je u pitanju zločin srpske avijacije. Tek u septembru prošle godine „agentica“ tužbe Hrvatske pre MSP u pismu je priznala da su za ovaj događaj odgovorni hrvatski avioni. Godinu dana ranije pojavila se knjiga u kojoj stoji koji su avioni bili korišćeni u napadu,

kako se zovu piloti za njihovim upravljačima, ko je naredio zadatak....

Banjalučki Centar javne bezbednosti je krajem 2010. Tužilaštvu BiH podneo izveštaj protiv hrvatskih oficira Imre Agotića, Josipa Čuletića i Danijela Borovića i pilota Ivana Selaka i Ivica Ivandića, kojim ih tereti za ratni zločin protiv srpskog civilnog stanovništva u Bosanskom Petrovcu.

Oni su osumnjičeni da su u avgustu 1995. godine u mestu Kapljuh u selu Bravsko borbenim avionima „mig-21“ raketirali civilnu kolonu izbeglica i ubili devet, a ranili 50 Srba koji su bežali iz Hrvatske.

Kako su „Novosti“ saznale, do sad, istražitelji iz BiH su u Beogradu, Apatinu i još nekim gradovima uzeli izjave svedoka i žrtava akcije i sa tim materijalom su se obratili Hrvatskoj.

Letački dnevnik im nisu dostavljeni kao što Hrvati Haškom sudu nikad nisu ustupili „topničke dnevnik“ iz 1995. Hrvatsku zbog toga niko nije „ukorio“.

ЕКСХУМАЦИЈЕ

У СЛУНЈУ ЕКСХУМИРАНИ ПОСМРТНИ ОСТАЦИ 18 ОСОБА

Екшумација је извршена у организацији Министарства бранитеља, Управе за затоčене и нестале, а темелјем налога надлежног суца истраге, од 16. – 18. липња 2014. године

На гробљу у Слунју екшумирани су посмртни остаци 18 особа смртно страдалих 1995. године у војно-редарственој операцији "Олуја".

Екшумација је извршена у организацији Министарства бранитеља, Управе за затоčене и нестале, а темелјем налога надлежног суца истраге, од 16. – 18. липња 2014. године.

Министарство бранитеља истаче да је гробница у Слунју настала хуманом асанацијом ширег подручја Слунја након војно-редарствене операције "Олуја", када су сви пронађени неидентифицирани посмртни остаци покопани сукладно Женевским конвенцијамa те како је екшумација проведена у назочности стручних проматрача из Републике Србије. Наставак је континуираних екшумација познатих, регистрраних гробишта насталих хуманом асанацијом терена након војно-редарствених акција/операција "Блјесак" и "Олуја", с коначним циљем идентификације и достојанствене сахране смртно страдалих особа.

<http://www.branitelji.hr/pregled/ekshumacija-posmrtnih-ostatoka-u-slunju>

- 18.6.2014, *NOVOST* –

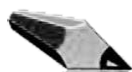
ЕКСХУМАЦИЈА ПОСМРТНИХ ОСТАКА У СЛУНЈУ

У Слунју екшумирани посмртни остаци 18 неидентифицираних особа смртно страдалих 1995. године

У организацији Министарства бранитеља, Управе за заточене и нестале, а темелјем налога надлежног суца истраге, од 16. – 18. липња 2014. године, на гробљу у Слунју екшумирани су посмртни остаци 18 особа смртно страдалих 1995. године у војно-редарственој операцији „Олуја“.

Гробница у Слунју настала је хуманом асанацијом ширег подручја Слунја након војно-редарствене операције „Олуја“, када су сви пронађени неидентифицирани посмртни остаци покопани сукладно Женевским конвенцијамa.

Екшумација посмртних остатака у Слунју, која је проведена у назочности стручних проматрача из Републике Србије, наставак је континуираних екшумација познатих, регистрраних гробишта насталих хуманом асанацијом терена након војно-редарствених акција/операција „Блјесак“ и „Олуја“, с коначним циљем идентификације и достојанствене сахране смртно страдалих особа.

НОВИНСКА АГЕНЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
REPUBLIC OF SRPSKA NEWS AGENCY

18.06.2014.,

ЕКСХУМИРАНО 18 ОСОБА УБИЈЕНИХ У "ОЛУЈИ"

БЕОГРАД, 18. ЈУНА /СРНА/ – Посмртни остаци 18 особа, од којих двије жене, који су убијени у акцији хрватских оружаних снага "Олуја", екшумирани су из заједничке гробнице са локације "Гробље" у Слунју, саопштено је данас из Документационо-информационог центра "Веритас".

Екшумацију је од 16. до 18. јуна ове године обављала Управа за заточене и нестале при Министарству бранитеља Хрватске, а у својству посматрача присуствовали су представници Комисије за нестала лица Србије.

Према "Попису погинулих лица у акцији `Олуја` са мјестом покопа посмртних остатака", који је хрватска страна предала српској страни у марту 1996. године, једно тијело закопано је под именом Милорад Сикирица, рођен 1939. године из села Понорац, а остали под ознаком НН.

На основу прегледа протокола које породице жртава нису идентификовале, прелиминарно је идентификовао још једно лице – Божо Трбојевић, рођен 1936. године из Слунја.

Према "Веритасовим" подацима, на подручју сектора "Сјевер" у акцији "Олуја", смртно је страдало 710 лица српске националности, од којих 452 или 64 одсто цивила, а међу њима је било 30 одсто жена.

Од тих 710 лица још се као нестало води 477 или 67 одсто.

На подручју сектора “Сјевер”, почев од 2001. године, до сада су ексхумирани посмртни остаци 241 особе.

Из “Веритаса” истичу да још неколико заједничких гробишта и више појединачних на том простору из времена “Олује” већ 19 година чека повољну “политичку климу” да буду ексхумирани и идентификовани.

“Изгледа да је та повољна политичка клима стигла тек са окончањем парничног поступка пред Међународним судом правде по узајамним тужбама Хрватске и Србије о геноциду”, закључује се у саопштењу.

Како се наводи, у задњих 13 година из заједничких, масовних и појединачних гробница на подручју Хрватске и бивше Републике Српске Крајине ексхумирано је укупно

1.281 тијело српских жртава и идентификовано 858 посмртних остатака.

На “Веритасовом” списку несталих још се налази 1.929 лица српске националности, од којих 1.338 цивила, који су нестали у периоду 1991-1995. година на подручју Хрватске и бивше Републике Српске Крајине. Међу њима је и 517 жена.

“Веритас” располаже поузданим подацима за још око 380 регистрованих гробних мјеста у којима се налазе неидентификовани посмртни остаци смртно страдалих Срба на поменутом подручју и у истом периоду, који и 19 година по престанку рата, искључиво због опструкције хрватске стране, чекају на ексхумације, наводи се у саопштењу.

RSE, 18.06.2014.,

UN EKSPERTI: POHVALE ZA NAPREDAK U TRAGANJU ZA NESTALIMA

Izaslanstvo Visoke povjerenice za ljudska prava završilo je trodnevnu posjetu Hrvatskoj gdje su o temi rješavanja sudbina nestalih razgovarali sa predstavnicima državnog, lokalnog i nevladinog sektora. Hrvatska je pohvaljena za velik napredak u traganju za nestalima, a upozoreno je da to pitanje traži hitno rješavanje. U Hrvatskoj se traga za još 1.642 nestale osobe.

Pohvale Hrvatskoj u rješavanju sudbina nestalih i upozorenje da je to pitanje koje zahtijeva hitno rješavanje – to su glavne poruke preliminarne izvještaja izaslanstva Visoke povjerenice za ljudska prava predstavljenog danas u Zagrebu.

„U postupanju Hrvatske Vlade u slučajevima nestalih osoba zamjećuje se vrlo važan i snažan napredak unazad nekoliko godina. U rješavanju preostalih slučajeva Vlada mora postupati sa izuzetnom hitnošću – dvadeset godina nakon rata nužno je da Vlada iskoristi sva sredstva koja su joj na raspolaganju“, kazao je voditelj izaslanstva, argentinski profesor prava Ariel Dulitzky.

Pohvaljena je suradnja hrvatskog Državnog odvjetništva sa tužiteljstvima susjednih zemalja, ali je ukazano na probleme u suradnji u procesuiranju ratnih zločina.

„Procesuiranje ovih predmeta je u značajnoj mjeri usporeno zbog nedostupnosti svjedoka, ali i visoko izraženog stepena njihove nespremnosti da svjedoče o tome što se desilo sa nestalim osobama. Dodatna teškoća je činje-

nica da su u nekim predmetima okrivljeni nedostupni pravosudnim organima i uglavnom se nalaze na teritoriju susjednih zemalja čije državljanstvo imaju, što prevenira njihovo izručenje pravosudnim organima Republike Hrvatske“, navela je članica izaslanstva iz BiH Jasminka Džumhur.

POHVALJENA JE I REGIONALNA SURADNJA.

„Već niz godina izvanredna je saradnja između tijela za traženje nestalih u regionu. I na jučerašnjoj ekshumaciji u Slunju kojoj je prisustvovao moj kolega Dulitsky bili su predstavnici tijela za traženje nestalih iz susjedne zemlje.“

Naime, od 16. do 18. lipnja na groblju u Slunju izvršena je ekshumacija posmrtnih ostataka 18 osoba smrtno stradalih 1995. godine u vojno-redarstvenoj operaciji „Oluja“. Grobnica u Slunju nastala je humanom asanacijom šireg područja Slunja nakon vojno-redarstvene operacije „Oluja“, kada su svi pronađeni neidentificirani posmrtni ostaci pokopani sukladno Ženevskim konvencijama. Ekshumaciji su nazočili promatrači iz Republike Srbije.

Izaslanstvo je upozoreno na nejednakost u reparaciji, pa primjerice država snosi sve troškove sahrane pronađenog hrvatskog vojnika koji se vodio kao nestali, dok kod sahrane civilne osobe koja se vodila kao nestala snosi tek dio troškova. Također, primanja članova obitelji nestalog branitelja viša su nego primanja člana obitelji nestalog civila.

„Radna grupa zapaža da su u Republici Hrvatskoj učinjeni značajni naponi na memorijalizaciji i da je uspostavljen jedinstveni sistem obilježavanja masovnih grobnica, dok predstavnici udruženja obitelji nestalih Srba ukazuju da nije osigurana jednaka pažnja vlasti kod obilježavanja masovnih grobnica svih nestalih osoba bez obzira na njihovu etničku pripadnost.“

U Hrvatskoj se traga još za 1642 osobe nestale u ratu u Hrvatskoj, njih 838 nestalih 1991 i 1992, dakle većinom Hrvati, i njih 704 nestalih 1995, dakle većinom Srbi, a za još 900 posmrtnih ostataka izvršena je DNK analiza, ali se podaci ne podudaraju sa podacima iz baze krvi Republike Hrvatske.

„Upravo zbog toga je Hrvatska i potpisala ovaj sporazum sa Međunarodnom komisijom za nestale, koja raspolaže podacima za nestale osobe iz susjednih država i da bi se ukrštanjem tih podataka moglo doći do smanjenja ovog broja od 900 osoba. Te osobe su pronađene na teritoriju Republike Hrvatske, vlasti su obavile svoj dio posla, izvršena je sudsko-medicinska obrada“, kazala je Jasminka Džumhur.

Nacrt izvještaja o Hrvatskoj bit će koncem godine dostavljen hrvatskoj Vladi na očitovanje, a nakon posjete i ostalim državama regije, glavni nalazi i preporuke izaslanstva bit će sljedeće godine predstavljeni UN-ovom vijeću za ljudska prava.

Влада Србије, 18.06.2014.,

ЗАВРШЕНА ЕКСХУМАЦИЈА НА ГРОБЉУ У СЛУЊУ

Београд, 18. јун 2014. године – Комисија за нестала лица Владе Републике Србије саопштила је да су надлежни органи Хрватске данас на православном гробљу у Слуњу завршили процес ексхумације посмртних остатака жртава српске националности, које су страдале у акцији хрватске војске и полиције „Олуја” 1995. године.

У саопштењу се наводи да је процес ексхумације на овом гробљу трајао три радна дана и да су ексхумирани

посмртни остаци 18 особа, а од свих ексхумираних посмртних остатака узети су узорци ради идентификације методом ДНК анализе.

У складу са потписаним међудржавним документима са Хрватском и на темељу постигнутих договора, ексхумацији је у својству посматрача присуствовао и стручни тим Комисије за нестала лица Владе Србије.

Спровођењем ексхумације на гробљу у Слуњу започет је процес ексхумација гробница у региону Кордуна.

До сада је кроз овај процес ексхумирано 775 посмртних остатака жртава страдалих у акцији хрватске војске и полиције „Олуја”, а идентификовани су и породицама предати посмртни остаци 516 особа.

Наставак ексхумације је од посебног значаја за породице несталих, које годинама покушавају да пронађу и достојанствено сахране посмртне остатке својих најближих, подсећа се у саопштењу.

07.05.2013.,

T.A.N.J.U.G.
novinske agencije

ODALOVIĆ: REŠAVANJE PITANJA NESTALIH I ZA SRBIJU PRIORITY

BEOGRAD – Za Srbiju je rešavanje problema nestalih lica jedno od prioriternih pitanja, isto kao i za Hrvatsku, te mu na isti način treba i pristupati, izjavio je danas generalni sekretar vlade i predsednik vladine Komisije za nestala lica Veljko Odalović. Najavljujući da će krajem maja u Zagrebu biti održan sledeći sastanak mešovite srpsko-hrvatske komisije za nestala lica, Odalović kaže za Tanjug da je to pitanje objavalo i nedavnom posetom prvog potpredsednika vlade Aleksandra Vučića Hrvatskoj, kako ističe, izuzetno uspešnom.

“Činjenica je da je pitanje nestalih lica za Hrvatsku prioriterno, ali je Vučić rekao da je to i za Srbiju prioriterno. Jer, onoliko koliko je u ovom trenutku nestalih Hrvata, malo je više nestalih Srba”, navodi on.

Kako napominje, pitanje nestalih lica je i humanitarnog i državnog i političkog karaktera i princip je da se nestalima pristupa bez različitosti.

Odalović podseća da je par dana pre posete, u saradnji sa kolegama iz Hrvatske, ali prvenstveno zahvaljujući srpskom Tužilaštvu za ratne zločine, pronađena lokacija jedne grobnice kod Vukovara, u Sotinu.

“Dobili smo pouzdanu informaciju, izvršili proveru na samoj lokaciji, uradili iskopavanja i pronašli ostatke najmanje 10 lica koja su se vodila kao nestala, a verovatno će se, kad antropolozi završe svoj deo posla, utvrditi i veći broj, procenjuje se – 14. To je bio pozitivan znak, novi kvalitet u našim dosadanjim aktivnostima sa hrvatskom stranom”, kaže predsednik Komisije za nestala lica.

Prema njegovim rečima, odmah nakon toga je počela ekshumacija u Zadru, gde je prema informacijam srpske Komisije za nestala lica, sahranjeno 59 tela koja su tu preneti u okviru asanacije terena posle Oluje.

“Treba da prođe skoro 18 godina da počnemo da otkopavamo ta grobna mesta: 56 tela je ekshumirano, a nekoliko tela su porodice, koje su pretpostavile da se radi o njihovim najbližim, iskopale i prenele njihove ostatke na drugu lokaciju. Identitet tih ljudi sigurno ćemo potvrditi analizom DNK”, objašnjava Odalović.

Hrvatska, dodaje on, ima prema nama određene zahteve za prikupljanje informacija i mi ćemo učiniti sve što se tiče nestalih lica da informacije kojima raspolaže bilo

koji organ ili institucija u Srbiji podelimo kroz mehanizam koji već postoji.

“Ali, isto tako insistiramo na onome što za sada pouzdano znamo, a to je da se, još oko 270 tela koja se, prema našoj evidenciji nalaze na raznim lokacijama u Hrvatskoj, ekshumiraju i utvrdi njihov identitet, kao i da se po svim našim zahtevima kad su u pitanju provere nekih lokacija postupa onako kako mi postupamo po njihovim zahtevima”, rekao je Odalović. On smatra da će sve to dodatno pomoći ukupnoj normalizaciji odnosa Srbije i Hrvatske.

Izražavajući zadovoljstvo zbog ocena da je ostvaren vidljiv napredak u odnosima, generalni sekretar vlade kaže da je to signal da će dve zemlje zajednički rešavati problem nestalih, kao jednu od najtežih posledica oružanih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije.

Podsećajući da se u regionu preko 12.000 ljudi vode kao nestali, Odalović naglašava da Srbija odgovorno pristupa tom osetljivom pitanju.

Srpska Komisija za nestala lica, prema njegovim rečima, ima na evidenciji 1.200 nestalih lica u Hrvatskoj, od čega su 403

državljeni Srbije, a ostalo su Srbi iz Hrvatske, koje su njihove porodice prijavile našoj komisiji, odnosno Crvenom krstu.

“Hrvatska nama ne spori naše legitimno pravo da se interesujemo i za ta lica i mi u svojstvu monitora prisustvujemo i učestvujemo na svim ekshumacijama gde se radi o lokacijama za koje se pretpostavlja da su sahranjena lica srpske nacionalnosti, kao i svim procesima od same ekshumacije do identifikacije, organizovanja odlaska porodica, prenosa posmrtnih ostataka i sahranjivanja”, kaže Odalović.

САОПШТЕЊЕ

Од 16. до 18. јуна 2014. године из заједничке гробнице са локације „Гробље“ у Слуњу ексхумирани су посмртни остаци 18 лица, од чега 2 жене. Ради се о посмртним остацима Срба са подручја Кордуна који су страдали у агресији хрватских оружаних снага у августу 1995. године (акција „Олуја“) на заштићену зону УН-а, познату као сектор „Сјевер“.

Екшумацију је обављала Управа за заточене и нестале при Министарству бранитеља РХ, док су у својству посматрача присуствовали представници Комисије за нестала лица Републике Србије.

Према „Попису погинулих лица у акцији 'Олуја' са мјестом покопа посмртних остатака“, којег је хрватска предала српској страни у марту 1996. године, на локацији „Гробље“ у Слуњу покопано је 17 посмртних остатака, од којих 1 под именом (Ми-лорад Сикирица, рођен 1939. године, из села Понорац), а остали под ознаком НН (непознат).

На основу прегледа протокола неидентификованих од стране породица жртава, прелиминарно је идентификовао још 1 лице (Трбоје-вић Божо, рођен 1936. године из Слуња) покопано на том гробљу.

На подручју сектора „Сјевер“ у акцији „Олуја“, према ВЕРИТАС-овим подацима, смртно је страдало 710 лица српске националности, међу којима 452 (64%) цивила, од чега 210 (30%) жена, од којих је до сада сахрањено 233 (33%) лица, док се 477 (67%) још води међу несталима.

На подручју сектора „Сјевер“, почев од 2001. године, до сада је ексхумирано 241 посмртни остатак (Двор 64, Петриња 160 и 17 са појединачних локација), од којих је до сада идентификовано 106 (44%) лица.

На подручју секотра „Сјевер“ налази се још неколико заједничких гробишта (најмање 51 у Глини, 15 у Шашу, 15 у Горњем Селишту) и више појединачних („вртних гробова“), са више од 30 посмртних остатака српских жртава из времена „Олује“, који већ 19 година чекају повољну „политичку климу“ да буду ексхумирани и идентификовани. Изгледа да је та повољна „политичка клима“ стигла тек са окончањем парничног поступка пред Међународним судом правде по узајамним тужбама Хрватске и Србије о геноциду.

У задњих тринаест година из заједничких, масовних и појединачних гробница на подручју Хрватске и бивше РСК ексхумирано је укупно 1.281 леш српских жртава, од чега је до сада идентификовано 858 посмртних остатака.

На ВЕРИТАС-овом списку несталих још се налази 1.929 лица српске националности који су нестали у периоду 1991. - 1995. на подручју Хрватске и бивше РСК. Међу несталима је 1.338 цивила, од чега 517 жена. ВЕРИТАС располаже поузданим подацима за још око 380 регистрованих гробних мјеста у којима се налазе неидентификовани посмртни остаци смртно страдалих Срба на поменутом подручју и у истом периоду, који и деветнаест година по престанку рата, искључиво због опструкције хрватске стране, чекају на екшумације.

Породице страдалих крајишких Срба очекују да се екшумације и осталих регистрованих гробишта из рата 1991-1995. настави што прије, тим више што ће РХ од 1. јула прошле године постала пуноправна чланица ЕУ.

У Београду, 18.06.2014.

ПРЕДСЈЕДНИК
Саво Штрабац

ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ

Баљак Даница кћи Милоша, рођена 14.10.1906. године у Островици, Бенковац.

Остала код своје куће у Кожловцу за вријеме „Олује“, гдје је и убијена.

Ексхумирана је са гробља у Задру.

Идентификована је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањена је у току априла 2014. на гробљу у Кожловцу.

Бркљач (Угарковић) Марија кћи Дане, рођена 24.11.1921. године у Томингају, Грачац.

Остала код своје куће у Комићу за вријеме „Олује“, гдје је и убијена.

Ексхумирана је са локације у Комићу.

Идентификована је класичном методом 17.10.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањена је у току јула 2014. на гробљу у Комићу.

Будимир Чедо син Јакова, рођен 29.01.1952. године у Надврелу, Грачац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Велебита.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току марта 2014. на гробљу у Војци.

Црномарковић Момчило син Ђуре, рођен 27.09.1943. године у Цивљанама, Книн.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Цивљана.

Ексхумиран је са гробља у Врлици.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен ће бити у Србији.

Црномарковић Никола син Боже, рођен 14.09.1914. године у Цивљанама, Книн.

Остао код своје куће за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Врлици.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току прољећа 2014. на гробљу Цветини.

Цупаћ Драгиња кћи Душана, рођена 19.04.1940. године у Брушкој, Бенковац.

Остала код своје куће у Корлату за вријеме „Олује“, гдје је и убијена.

Ексхумирана је са гробља у Задру.

Идентификована је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањена ће бити на гробљу у Корлату.

Цупаћ Илија син Ђатије, рођен 23.10.1933. године у Корлату, Бенковац.

Остао код своје куће у Корлату за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен у току јула 2014. на гробљу у Корлату.

Ђаковић Миле син Исе, рођен 25.12.1909. године у Могорићу, Госпић.

Остао код своје куће за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Житнику.

Идентификован је ДНК методом 17.10.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току октобра 2013. на гробљу у Могорићу.

Ђекић Стеван син Васе, рођен 1922. године у Врацама, Грачац.

Остао код своје куће у Врацама за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току јуна 2014. на гробљу у Грачацу.

Драча Душан син Ђуре, рођен 1919. године у Брушкој, Бенковац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Брушка.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 20.12.2013. на гробљу у Бргуду.

Драгаш Милош син Илије, рођен 20.12.1947. године у Горњем Карину, Обровац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Бенковца.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен 31.07.2014. на гробљу у Горњем Карину.

Дрча Александар син Николе, рођен 23.07.1974. године у Задру.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Бругд.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 11.03.2014. на гробљу Орловача.

Ђукић Мирко син Дмитра, рођен 09.09.1942. године у Курјаку, Корењица.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Ондића.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 20.06.2014. на гробљу у Апатину.

Гагић Драган син Данила, рођен 28.04.1968. године у Биљанама Горњим, Бенковац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Мирање.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току марта 2014. на гробљу у Биљанама Горњим.

Гњатовић Зоран син Мирка, рођен 27.02.1966. године у Билишанима, Обровац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Бенковца.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 10.06.2014. на гробљу Билишанима.

Граовац Стеван син Душана, рођен 20.04.1960. године у Госпићу.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Брувно – Грачац.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен 19.07.2014. на гробљу Орловача.

Илић Сава кћи Јована, рођена 02.12.1922. године у Буковићу, Бенковац.

Остала код своје куће у Буковићу за вријеме „Олује“, гдје је и убијена.

Ексхумирана је са гробља у Задру.

Идентификована је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањена у току јула 2014. на гробљу у Буковићу.

Комазец Петар син Кирила, рођен 04.05.1936. године у Жегару, Обровац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Жегара, засеок Комазеци.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен у току јула 2014. на гробљу у Жегару.

Крњаја Јован син Стевана, рођен 20.11.1904. године у Жегару, Обровац.

Остао је код своје куће у Жегару за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 22.07.2014. на гробљу у Жегару.

Кукољ Милица кћи Милана, рођена 27.10.1907. године у Врпољу, Книн.

Остала код своје куће у Жагровићу за вријеме „Олује“, гдје је и убијена.

Ексхумирана је са гробља у Задру.

Идентификована је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањена је у току јула 2014. на гробљу у Шабцу.

Лалић Миљивој син Вуколаја, рођен 18.07.1956. године у Горицама, Шибеник.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Горице.

Ексхумиран је са гробља у Шибенику.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 21.12.2013. на гробљу у Скрадину.

Лалић Урош син Данила, рођен 18.12.1935. године у Горицама, Шибеник.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Горице.

Ексхумиран је са гробља у Шибенику.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 21.12.2013. на гробљу у Скрадину.

Лазић Михајло син Стевана, рођен 30.06.1936. године у Лушчанима, Периња.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Лушчана.

Ексхумиран је са гробља у Двору.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен ће бити у септембру 2014. на гробљу у Сопоту.

Малбаша Јаков син Дмитра, рођен 14.04.1930. године у Биовичином селу, Книн.

Остао је код своје куће у Биовичином селу за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току јуна 2014. на гробљу у Биовичином селу.

Мандић Ратко син Михајла, рођен 28.02.1945. године у Цицварама, Шибеник.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Лађевица.

Ексхумиран је са гробља у Шибенику.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 11.01.2014. на гробљу у Шимановцима.

Марчић Владимир син Ђерасима, рођен 10.11.1934. године у Горњој Јагодњи, Бенковац.

Остао код своје куће у Горњој Јагодњи за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен у току јула 2014. на гробљу у Горњој Јагодњи.

Маринковић Никола син Гојка, рођен 27.11.1953. године у Шибунима, Задар.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Бенковца.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 27.05.2014. на гробљу у Купиник, Пландиште.

Миличевић Никола син Миле, рођен 19.12.1955. године у Брњавцу, Вргинмост.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Брњавца.

Ексхумиран је са гробља у Двору.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен у току јула 2014. на гробљу у Брњавцу.

Милковић Мирко син Дмитра, рођен 13.01.1961. године у Кољанима, Сињ.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Плискова.

Ексхумиран је са гробља у Шибенику.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен у току јула 2014. на гробљу у Кољанима.

Миздрак Јово син Симе, рођен 18.09.1922. године у Коларини, Бенковац.

Остао код своје куће у Коларини за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен у току јула 2014. на гробљу у Коларини.

Олујић Владимир син Богдана, рођен 16.05.1942. године у Исламу Грчком, Бенковац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Карин Горњи.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току маја 2014. на гробљу у Бенковцу.

Пејновић Дамјан син Стевана, рођен 14.11.1927. године у Врховинама, Оточац.

Остао код своје куће за вријеме „Олује“, покупљен и одведен у Госпић у сабирни центар, гдје му се губи траг.

Ексхумиран је са гробља у Житнику.

Идентификован је ДНК методом 17.10.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току октобра 2013. на гробљу у Врховинама.

Поповић Даринка кћи Уроша, рођена 27.01.1935. године у Гађелезима, Шибеник.

Остала код своје куће у Чистом Малој за вријеме „Олује“, гдје је и убијена.

Ексхумирана је са гробља у Шибенику.

Идентификована је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањена је 30.05.2014. на гробљу у Чистој Малој.

Поповић Обрад син Благоје, рођен 07.02.1926. године у Биовичином селу, Книн.

Остао је код своје куће у Биовичином селу за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 26.05.2014. на гробљу Лешће.

Пунош Станко син Николе, рођен 10.02.1954. године у Жажвићу, Шибеник.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Лађевци.

Ексхумиран је са гробља у Шибенику.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 11.01.2014. на гробљу у Старој Пазови.

Рогач Миле син Марка, рођен 17.09.1926. године у Цивљанима, Книн.

Остао код своје куће за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Врлици.

Идентификован је ДНК методом 17.10.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току октобра 2013. на гробљу у Цивљанима.

Шапоња Никола син Тодора, рођен 17.05.1953. године у Вукшићу, Бенковац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Вукшића.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен у току јула 2014. на гробљу у Вукшићу.

Шашо Љубица кћи Ђуре, рођена 07.08.1925. године у Горичкој, Двор.

Остала код своје куће у Љесковцу за вријеме „Олује“, гдје је и убијена заједно са супругом

Шашо Петром сином Павла, рођеним 07.01.1927. године у Љесковцу, Двор.

Ексхумирани је са гробља у Двору.

Идентификовани су ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањени су 03.06.2014. на гробљу Орловача.

Стегњајић Љубица кћи Ђерасима, рођена 26.11.1920. године у Кули Атлагића, Бенковац.

Остала код своје куће у Кули Атлагића за вријеме „Олује“, гдје је и убијена.

Ексхумирана је са гробља у Задру.

Идентификована је ДНК методом 02.07.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањена у току јула 2014. на гробљу у Кули Атлагића.

Стојановић Милан син Јове, рођен 18.09.1922. године у Турјанском, Оточац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Турјански.

Ексхумиран је са гробља у Кореници.

Идентификован је ДНК методом 17.10.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току октобра 2013. на гробљу у Турјанском.

Таталовић Лазо син Лазе, рођен 18.05.1955. године у Дрежници, Огулин.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју аеродрома Жељева.

Ексхумиран је са гробља у Кореници.

Идентификован је ДНК методом 17.10.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току октобра 2013. на гробљу у Дрежници.

Томашевић Манда кћи Васиља, рођена 15.03.1926. године у Коларини, Бенковац.

Остала код своје куће у Коларини за вријеме „Олује“, гдје је и убијена.

Ексхумирана је са гробља у Задру.

Идентификована је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањена је 23.05.2014. године на гробљу Александрово код Суботице.

Трбовић Милан син Душана, рођен 30.04.1972. године у Вировитици.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Динаре.

Ексхумиран је са гробља у Шибенику.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 11.01.2014. на гробљу у Никинцима.

Влаисављевић Ђорђе син Дане, рођен 17.04.1937. године у Подуму, Оточац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Подум - Рудопоље.

Ексхумиран је са локације у Бабином пороку.

Идентификован је ДНК методом 17.10.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току октобра 2013. на гробљу у Подуму.

Војводић Божидар син Саве, рођен 14.07.1940. године у Кули Атлагића, Бенковац.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју Куле Атлагића.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 12.07.2014. на гробљу у Кули Атлагића.

Врањковић Никола син Душана, рођен 19.12.1952. године у Смрдељима, Книн.

Остала код своје куће у Смрдељима за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Шибенику.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 19.05.2014. на гробљу у Смрдељима.

Врцељ Љубица кћи Ивана, рођена 05.10.1908. године у Буковићу, Бенковац.

Остала код своје куће у Буковићу за вријеме „Олује“, гдје је и убијена.

Ексхумирана је са гробља у Задру.

Идентификована је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањена је у току јула 2014. на гробљу у Буковићу.

Вуковић Илија син Милана, рођен 23.01.1962. године у Книну.

Убијен за вријеме „Олује“ на подручју села Цетина.

Ексхумиран је са гробља у Врлици.

Идентификован је ДНК методом 16.12.2013. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је 18.01.2014. на гробљу у Батајници.

Вукша Никола син Душана, рођен 17.12.1935. године у Доњим Биљанама, Бенковац.

Остао је код своје куће у Доњим Биљанама за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.

Ексхумиран је са гробља у Задру.

Идентификован је ДНК методом 13.05.2014. године за Заводу за судску медицину у Загребу.

Сахрањен је у току јуна на гробљу у Доњим Биљанама.

HRT, 17.10.2013.,

IDENTIFICIRANI POSMRтни OSTACI 14 OSOBA POGINULIH U RATU

Идентификација посмртних остатака 14 особа погинулих у Домовинском рату проведена је у Заводу за судску медицину и криминалистику у Загребу у организацији Министарства бранитеља.

Од 14 идентифицираних особа, шест их је погинуло 1991./1992. године, а њихови су посмртни остаци екшумирани на подручју западне Славоније. Посмртни остаци осам особа које су погинуле 1995., током војно-редарствене акције Олуја, екшумирани су на подручју Личко-сенјске, Шибенско-книнске и Сисачко-мославачке жупаније, приопчило је Министарство.

Идентификацију је пратио и помоћник министра на челу Управе за заточене и нестале Иван Грујић.

А у Машичкој Шоговини у Бродско-посавској жупанији проведена је екшумација у којој су, према првим налазима, пронађени посмртни остаци 19 жртава погинулих 1991. године. У организацији Управе за заточене и нестале Министарства бранитеља, екшумација је проведена од 15. до 17. listopada 2013. Уз представнике мјеродавних тијела Републике Хрватске, били су назоћни и стручни проматрачи Комисије Владе Републике Србије за нестале, извјестило је Министарство бранитеља. Посмртни остаци превест ће се у Завод за судску медицину и криминалистику ради идентификације.

У Хрватској се још трага за 1684 особе, од којих су 953 нестале 1991./1992., а 731 особа 1995. године.

ОЛУЈА – 2013.

БЕОГРАД

ПОЛИТИКА 04.08.2013.

DOK JE U ZAGREBU PRIPREMANO SLAVLJE, U BEOGRADU SLUŽEN PARASTOS ŽRTVAMA

Dok Hrvatska slavi, Srbija i Republika Srpska obeležavaju 18 godina od akcije „Oluja“, najvećeg progona Srba u novijoj istoriji

Hrvatski premijer Zoran Milanović čestitao je juče građanima Dan pobeđe i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja, istakavši da je pre 18 godina hrvatska zastava „na kninskoj tvrđavi označila pobeđu hrvatske vojske i oslobađanje okupiranih područja“, a da se danas ta zastava „s ponosom vijori u Briselu i Strazburu“. „Mi, pobednici, danas imamo snage i možemo osuditi svako počinjeno zlo, žaliti za svakom nevinom žrtvom, svakim izgubljenim životom u ovome nametnutom ratu“, navedeno je u čestitki u kojoj se srpske žrtve hrvatske vojno-policijske akcije „Oluja“ ne pominju, preneo je Tanjug.

Za sada nema informacija da će današnjoj centralnoj svečanosti na Kninskoj tvrđavi prisustvovati neko od predstavnika srpske manjine u Hrvatskoj. Kako su preneli hrvatski mediji, predsednica Hrvatske stranke prava i poslanica u Evropskom parlamentu Ruža Tomašić smatra da bi nedolazak predstavnika Srba na svečanost bio neodgovoran čin. Ona smatra da bi legitimni predstavnici morali pokazivati lojalnost državi u kojoj politički deluju i od koje žive, a ne samo manjinskom narodu kojem pripadaju, navodi se u saopštenju HSP-a. Umesto toga, oni, kako je navela, u međuvremenu slave i veličaju „četnički ustanak u Srbu“, u kojem je, kako je istakla, „bilo mnogo više nevinih žrtava nego u hrvatskoj vojno-policijskoj akciji 'Oluja'“. Podsetimo, prvi Srbin koji je prisustvovao proslavi Dana pobeđe u Kninu bio je predsednik

Srpskog demokratskog foruma Veljko Džakula, koji je prošle godine iz Knina poručio da „svi treba da se izvine za sve zločine“.

Dok su se u Hrvatskoj obavljale poslednje pripreme za proslavu, Srbija i Republika Srpska obeležile su 18 godina od akcije „Oluja“, najvećeg progona Srba u novijoj istoriji.

U crkvi Svetog Marka u Beogradu juče je služen parastos žrtvama „Oluje“. Parastos je služio hvostanski vladika Atanasije Rakita, a prisustvovali su mu prvi potpredsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić, predsednik Skupštine Srbije Nebojša Stefanović, načelnik Generalštaba VS Ljubiša Diković, predsednik Koalicije udruženja izbeglica i narodni poslanik Miodrag Linta, članovi porodica ubijenih i nestalih, izbeglice i brojni građani.

Hrvatska akcija „Oluja“ 1995. bila je najveće etničko čišćenje posle Drugog svetkog rata u Evropi, izjavio je prvi potpredsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić, prenosi Beta. „Imali smo dovoljno snage da prezremo one koji su pod našim imenom činili zločin, nadam se da će drugi narodi na balkanskom tlu imati dovoljno snage da prezru one koji su u njihovo ime činili najteže zločine prema Srbima“, rekao je Vučić posle služenja parastosa.

„Apelujem na međunarodnu zajednicu da odgovorni za ove teške zločine budu kažnjeni“, rekao je Vučić i dodao da će apel biti

snazniji, ako snaga i ugled Srbije budu veći. „Ratni zločini nikad ne zastarevaju“, podsetio je Vučić, „i oni koji su ih počinili kad-tad će i odgovarati“, dodao je on. Vučić je ocenio da su neke stvari oko položaja Srba u Hrvatskoj pomerene s mrtve tačke, ali je naglasio da ima još nerešenih pitanja.

„Očekujemo od njih da krenu sa isplatom penzija, da se reši problem stanarskog prava i povraćaj zemljišta koje je oteto“, rekao je Vučić i izrazio uverenje da će položaj Srba biti još bolji, za šta očekuje podršku Brisela.

Vladika Atanasije je podsetio da već 18 godina služi pomen, dok se u Hrvatskoj slavi Dan pobeđe. „Šta se slavi? Progon više od 250.000 Srba“, upitao je vladika Atanasije.

U vojno-policijskoj akciji „Oluja“, koja je počela 4. a završila se 5. avgusta 1995. godine, prema podacima Dokumentacionog centra „Veritas“, ubijeno je najmanje 1.886 osoba srpske nacionalnosti i proturano najmanje 250.000 stanovnika bivše Republike Srpske Krajine. Među stradalima je 1.196 civila, od čega 540 žena. Prema istim podacima 943 osobe se još vode kao nestale.

U akciji „Maestral“, koja je bila produžetak „Oluje“, hrvatske oružane snage u sadejstvu s Petim korpusom Armije BiH, ubile su 655 i prognale oko 125.000 srpskih stanovnika s područja 13 opština u BiH, saopštio je „Veritas“.

Odluka o početku akcije „Oluja“ je na predlog tadašnjeg komandanta sektora Jug, hrvatskog generala Gotovine, doneta na Brionima 31. jula 1995.

I osamnaest godina posle, ekshumacije još traju, neke grobnice nisu ni otvorene, pa o tuda i različiti podaci o broju poginulih, nestalih i prognanih, kojih je, prema podacima Dokumentacionog centra „Veritas“, najmanje 250.000.

Za zločine počinjene u „Oluji“ u Hrvatskoj niko nije krivično odgovarao. Trojica hrvatskih generala – Ante Gotovina, Mladen Markač i Ivan Čermak, iako su prva dvojica prvostepenom presudom Haškog tribunala bili osuđeni na 24, odnosno 18 godina zatvora, prošle godine su oslobođeni po svim tačkama optužnica, što je izazvalo žestoke reakcije u Srbiji, a u Hrvatskoj oduševljenje.

БАЊА ЛУКА

НОВИНСКА АГЕНЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
REPUBLIC OF SRPSKA NEWS AGENCY

SRNA

04.08.2013.,

PRISLUŽENE SVIJEĆE ZA NASTRADALE U OLUJI

BANJALUKA – Prisluživanjem svijeća ispred Sabornog hrama Hrista Spšitelja večeras je u Banjaluci počelo obilježavanje osamnaest godina od progona Srba iz Republike Srpske Krajine.

Direktor Dokumentaciono-informacionog centra "Veritas" Savo Štrbac rekao je da je agresija prema Srbima u zapadnoj Krajini izvršena, uprkos činjenici da su politički predstavnici Srba samo dan ranije potpisali sporazum o mirnom rješavanju sukoba.

"Tokom samo nekoliko dana neravnopravne borbe slomljen je otpor srpske vojske Krajine, a srpski narod, njih 220.000, tada kreće u najveću seobu, na istok, braći po vjeri", rekao je Štrbac obraćajući se prisutnima ispred Hrama Hrista Spšitelja.

On je naglasio da se na evidenciji "Veritasa" nalaze imena 1.838 poginulih i nestalih Srba, među kojim 1.185 civila od koji je polovina starija od 60 godina.

"Upravo njima svih ovih godina na istom mjestu prislužujemo svijeće, jer ako im već ne možemo posjetiti grobove, možemo barem ovako da se pomolimo za pokoj njihovih duša", rekao je Štrbac.

General Milan Torbica rekao je da je agresijom na teritoriji Republike Srpske Krajine i srpski narod od 4. do 7. avgusta učinjeno najveće etničko čišćenje u Evropi nakon Drugog svjetskog rata, a da je takva Hrvatska danas članica EU.

"Agresija je izvršena iako je ta oblast bila pod zaštitom UN, a za to je bilo angažovano oko 200.000 vojnika Hrvatske. Odnos snaga u odnosu na Srbe bio je sedam na prema jedan", rekao je Torbica.

On je naglasio da je cilj agresije bio potpuno zatiranje srpskog naroda na tim prostorima na koje međunarodna zajednica ne samo da je ostala slijepa, nego je bila saučesnik.

Nakon paljenja svijeća i obraćanja zvaničnika ispred Sabornog hrama Hrista Spšitelja u Banjaluci održan je prigodan kulturni program.

Tokom obilježavanja 18 godina od progona Srba iz Republike Srpske Krajine u Banjaluci je večeras obustavljen saobraćaj od Narodnog pozorišta do parka Petra Kočića.

Obilježavanje godišnjice progona Srba iz Republike Srpske Krajine biće nastavljeno sutra služenjem parastosa za poginule vojnike i civile i polaganjem vijenaca na groblju Sveti Pantelija u Banjaluci.

Osamnaest godina od progona Srba iz Republike Srpske Krajine obilježava se u organizaciji Odbora Vlade Republike Srpske za njegovanje tradicije oslobodilačkih ratova, kao jedan od najvažnijih datuma u novijoj srpskoj istoriji.

U hrvatskoj vojnoj akciji "Oluja", koja je počela 4. avgusta 1995. godine, na području Republike Srpske Krajine ubijeno je i nestalo oko 2.000 Srba, a protjerano oko 220.000.

U nastavku akcije u BiH, hrvatske i muslimanske snage su ubile još 655 i prognale oko 125.000 srpskih stanovnika tokom operacije "Maestral".

НОВИ ГРАД, СВОДНА

06.08.2013.

T·A·N·J·U·G
novinske agencije

INCIDENT NA MOSTU NA UNI

NOVI GRAD – Delegaciji koja je u Novom Gradu obeležavala godišnjicu egzodusa Srba proteranih sa Banije i Korduna nije dozvoljeno da sa mosta na Uni u ovu reku baci venac u znak sećanja na nevino stradale izbeglice iz Krajine.

Službenik Granične policije BiH okupljenima je objasnio da na sredinu mosta ne mogu ako nemaju biometrijske pasoše, a i ako bi ih imali ne mogu da se zadržavaju na granici prema Hrvatskoj, prenela je RTRS.

Dok je trajala rasprava na granični prelaz je stigao automobil sa hrvatskim registarskim tablicama čiji je vozač neprimerenim tonom graničnog policajca upitao: "Šta ova marva radi ovde? Šta glume? Da li misle da i dalje prave državu u državi?"

Ta izjava je, kako je prenela RTRS, izrevoltirala okupljene Srbe nakon čega se jedan od njih uputio prema automobilu hrvatskog državljanina. Na putu mu se isprečio granični policajac nakon čega je nastala prepirka i međusobno guranje.

ПЕТРОВАЧКА ЦЕСТА (БРАВСКО-ЈАЊИЛА)

НОВИНСКА АГЕНЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
REPUBLIC OF SRPSKA NEWS AGENCY

СРНА

07.08.2013.,

ПАРАСТОС ЗА ЖРТВЕ НА ПЕТРОВАЧКОЈ ЦЕСТИ

БОСАНСКИ ПЕТРОВАЦ, 7. АВГУСТА /СРНА/ – Служењем парастоса данас је обиљежено страдање цивила у избјегличкој колони код Бравског, на путу Босански Петровац – Кључ, у оквиру обиљежавања 18 година од прогона Срба из Републике Српске Крајине у хрватској војно-полицијској акцији “Олуја”.

Директор Документационо-информационог центра “Веритас” Саво Штрбац рекао је Срби да тај догађај, када је хрватски војни авион “миг 21” испалио два пројектила на избјегличку колону и убио девет особа, представља типичну намјеру извршења геноцида.

Он је подсетио да је међу страдалима било петоро дјеце, те да је било десетине рањених.

Штрбац је навео да је тај случај документован у оквиру тужбе за геноцид Србије против Хрватске пред Међународним судом правде.

Он је рекао и да је поводом овог догађаја “Веритас” у више наврата посјетио и тим Тужилаштва БиХ, који је поново испитивао преживјеле из колоне и чланове по-

родица страдалих, додајући да је представнике Тужилаштва питао “кад ће бити неко именом процесуиран, јер се за тај случај још води истрага против НН лица”.

Штрбац је додао да је одговор био да је Тужилаштво БиХ послало захтјев Хрватској за достављање имена пилота авиона који је бомбардовао колону, као и имена налогодаваца, али да нема одговора из Хрватске.

“Неће ни бити одговора, а ако га буде биће да то они /Хрватска/ не знају, да не могу утврдити или тако нешто слично”, додао је Штрбац.

На овом мјесту, између Босанског Петровца и Кључа, авион хрватског ратног ваздухопловства “миг-21” 7. августа 1995. године бомбардовао је избјегличку колону српског народа из Републике Српске Крајине. Тада је погинуло девет цивила, међу којима четворо дјеце и 21-годишња дјевојка, док је око 50 рањено.

Погинули су Даринка Дрча /1927/ и њени унучи Јовица Дрча /1989/ и Мирјана Дубајић /1974/, сви из Бротиње код Доњег Лапца, Невенка /1984/ и Жарко

/1986/ дјеца Спасе Рајића из Доњег Лапца, Крстан Вуковић /1951/, рођен у Хан Кули код Бањалуке и његов син Дарко /1982/, рођен у Бихаћу, обојица живјели у Доњем Лапцу и Бранко Стјеља /1923/ и његов син Мирко /1961/ из Надина код Бенковца.

Њихова имена, као и ко су починиоци, била су уписана на мермерним плочама које су “Веритас и пријатељи” прошле године поставили око крста у мјесту Бравско-Јањила.

Мјесто Бравско тада је било дубоко на подручју Републике Српске.

У августу 2006. године на том мјесту је Организација породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила Републике Српске поставила дрвени крст који је неколико пута рушен.

Према подацима “Веритаса”, у акцији “Олуја” страдало је 1.886 Срба, међу којима 1.196 цивила од којих је више од половине било старије од 60 година.

Са огњишта, на којима су живјели генерацијама, протјерано је око 250.000 Срба.

„Glas srpske“, 07.08.2013.

СЈЕЋАЊЕ НА СРБЕ СТРАДАЛЕ НА ПЕТРОВАЧКОЈ ЦЕСТИ

Петровац - На данашњи дан прије 18 година хрватска авијација бомбардовала је колону српских избјеглица, која је бјегала пред хрватском војском у акцији “Олуја”. Колона се кретала из правца Доњег Лапца према Петровцу, преноси РТС.

У бомбардовању је смртно страдало девет Срба, од чега четворо дјеце, а педесет избјеглица је рањено.

У знак сјећања на ове жртве код Спомен крста у Бравску служен је помен и запаљене су свијеће.

И ове године окупили су се преживјели учесници овог погрома, те родбина и пријатељи страдалих.

Иако је МУП РС 2010. године поднио извјештај против два пилота и три официја војске Хрватске, оптужнице против починилаца никада нису подигнуте.

ЖИРОВАЦ

24 sata, 10.08.2013.

У ŽIROVCU LITURGIJA ZA POGINULE I NESTALE SRBE MIRNO ZAVRŠILA

Branitelji s područja Sisačko-moslavačke županije protive se posjetu, navodeći kao razlog taj što ta udruga želi podići spomenik stradalim Srbima u akciji Oluja 1995.

Umjesto najavljenog dolaska Srba podrijetlom iz Žirovca, koji se nisu odazvali pozivu

hrvatskih vlasti da se vrate u svoje domove u Hrvatskoj, doputovali su gotovo šest sati kasnije. Njihov predvodnik Željko Vukelić, koji je najavio podizanje spomenika Srbima stradalim u Oluji i time podigao na noge braniteljske udruge, objasnio je zakašnjenje kao tehničke probleme.

Vukelićev naum je da se u Žirovcu podigne spomen-ploča koja bi simbolizirala stradanja, branitelji i stradalnici su se usprotivili jer nije službeno ni utvrđeno tko je počinitelj tih ubojstava.

Tek kada se utvrde počinitelji može se razgovarati o ploči, kazali su branitelji i stradalničke udruge. Vukelić je ustvrdio kako su prema svjedočenju Srba, zločine počinili Hrvati i Muslimani, a na ploči će biti naznačeno samo da su stradali i da su Srbi.

Spomen ploča zavadila je i čelništvu Općine Dvor čiji su čelnici izjavili kako oni ne stoje iza postavljanja ploče i kako ništa ne znaju oko toga. Međutim, Vukelić je ustvrdio kako su razgovarali s čelnicima općine i načelnik im je odredio parcelu. U

nastavku, Vukelić je rekao kako su na popisima nestalih bilo 234 osobe, a 117 ih je pronađeno i pokopani su.

Putnici iz Srbije nazočili su parastosu za ubijene, poginule i nestale Srbe u mjesnoj Crkvi svetog Petra i Pavla.

ODRŽAN PARASTOS ŽRTAMA OLUJE U ŽIROVCU

subota, 10 avgust 2013

DVOR NA UNI (Tanjug) - Parastos žrtvama hrvatske vojno-policijske akcije "Oluja", u organizaciji dvadesetak članova novosadskog Udruženja učesnika oružanih sukoba na području bivše Jugoslavije, protekao je danas popodne u Žirovcu, u Hrvatskoj, bez incidenata i uz obezbeđenje jakih policijskih snaga.

Parastos u Žirovcu, u opštini Dvor, počeo je sa pet sati zakašnjenja, a kako je saopštila sisačko-moslavačka policija, protekao je mirno i bez incidenata.

Grupu je predvodio predsednik novosadskog udruženja i ratni zapovednik diverzantskog voda 21. Kordunaškog korpusa vojske Republike Srpske Krajine (RSK) Željko Vukelić.

Parastosu, kako je javila Hina, nisu prisustvovali predstavnici Srpskog narodnog veća, SDS-a iz Dvora i opštine Dvor, koji su se uoči skupa od njega ogradili.

Hrvatski mediji izveštavaju da je otkazano najavljeno otkrivanje spomenika srpskim žrtvama akcije "Oluja" izvedene 1995. godine, čemu se žestoko protive hrvatski branitelji.

Vukelić je, međutim, juče hrvatskim medijima rekao da novosadsko Udruženje učesnika rata namerava da podigne spomenik poginulima i nestalima u "Oluji" iz Žirovca, da je predat zahtev i projekat spomenika, ali da od lokalnih vlasti još nije dobijen nikakav odgovor.

Hrvatski branitelji se protive podizanju tog spomenika i najavljuju da će se tome odupreti svim sredstvima.

ДВОР НА УНИ

OBILJEŽAVANJE STRADANJA U OLUJI I DRUGOM SVJETSKOM RATU

petak, 16 avgust 2013

DVOR NA UNI (SNV) - Žalosan je što je srpski narod u samo nekoliko dana avgusta 1941. i avgusta 1995. imao preko 3.000 žrtava, a da se njihovim senima došlo pokloniti tek tridesetak - paroh glinski protojerej Slobodan Drakulić.

Predstavnici Srba s Banije i Korduna u srijedu, 8. avgusta u Dvoru su parastosom i polaganjem vijenaca na tamošnjem groblju, odali počast svim stradalima u ratu na području općine Dvor, prije svega žrtvama operacije Oluja kojih je na području te općine bilo vrlo mnogo, uključujući napad na izbjegličku kolonu u Žirovcu. Također su se događala ubojstva izbjeglica po šumama i brdima oko Dvora, ali i petnaestak bolesnih i nemoćnih osoba zatečenih u dvorskoj osnovnoj školi.

Sjećanja na stradale i ove godine organizirao je VSNM Dvora koji je prije nekoliko godina inicirao podizanje obilježja na mjesnom groblju sa 66 neoznačenih grobova. Tom prilikom prisutnima su o stradanjima u Oluji govorili načelnik općine Nikola Arbutina i potpredsjednik Srpskog narodnog vijeća Rade Kosanović. Polaganju vijenaca od strane županijskog i općinskog VSNM-a, rukovodstva općina, kao i SDSS-a, prethodio je parastos u crkvi Sv. Georgija u Dvoru. Služio ga je protojerej Dalibor Tanasić koji je tom prilikom rekao da stradali nikad ne smiju otići u zaborav.

Tri dana kasnije, u subotu, 10. avgusta, održana je u Glini komemoracija stradalima u Oluji, ali i žrtvama dva ustaška masakra u maju i avgustu 1941. U prisustvu tridesetak manjinskih vijećnika, lokalnih rukovodilaca i aktivista SDSS-a, parastosom u crkvi Rođenja Presvete Bogorodice u Glini, a onda i na groblju Gornje Selište gdje su položeni i vijenci, u organizaciji gradskog VSNM-a odata je počast žrtvama. Evocirano je sjećanje na masakr 300-ak Glinjana u maju, kao i 1.654 ljudi koje su ustaše krajem jula i početkom avgusta

1941. likvidirali u glinskoj crkvi koju su zatim spalili, ali i na žrtve iz izbjegličke kolone koja se u danima "Oluje" povlačila prema Dvoru i bila napadnuta na izlazu iz Gline.

Obraćajući se prisutnima nakon parastosa, paroh glinski protojerej Slobodan Drakulić izjavio je da je "žalosan što je srpski narod u samo nekoliko dana avgusta 1941. i avgusta 1995. imao preko 3.000 žrtava, a da se danas njihovim senima došlo pokloniti tek tridesetak ljudi".

- Ako ne gajimo sjećanje na naše mrtve koji su stradali 1941. samo zbog pripadnosti SPC-u i srpskoj naciji čiji smo potomci i ako ne gajimo sjećanje na stradale u koloni jauka, suza i boli 1995. godine, onda ne živimo dostojanstveno, rekao je paroh Drakulić.

Vijence na seoskom groblju u Gornjem Selištu, na kome je na mjestu masovne grobnice prije nekoliko godina podignut veliki drveni krst i na kome se također nalazi šezdesetak grobova s oznakama NN, položile su delegacije VSNM Gline i Sisačko-moslavačke županije. S obzirom da su u stradalnoj koloni u Oluji, kao i prilikom pokolja u glinskoj crkvi većinom bili Kordunaši, vijence

su položili i predstavnici VSNM-a Karlovačke županije, politički predstavnici te županije iz redova Srba, kao i delegacija SDSS-a, kao jedina politička stranka koja se prisjetila nevinih žrtava.

Na komemoraciji su također bili zamjenici župana Sisačko-moslavačke i Karlovačke županije Boro Rkman i Siniša Ljubojević, zamjenik gradonačelnika Gline Đuro Stojić, načelnici općina Dvor i Krnjak Nikola Arbutina i Dejan Mihajlović.

Nekako u isto vrijeme u subotu, u selu Žirovac je 15 članova novosadskog Udruženja učesnika oružanih sukoba na području bivše Jugoslavije, održalo parastos žrtvama "Oluje" stradalima na tom mjestu. Parastos je protekao bez incidenata i uz velik broj pripadnika policije. Organizator, predsjednik novosadskog udruženja i ratni komandir diverzantskog voda 21. Kordunaškog korpusa Srpske Vojske Krajine Željko Vukelić nekoliko dana prije skupa najavio je da, suprotno njegovim ranijim najavama, tamo neće biti podignut spomenik već će se u mjesnoj crkvi Sv. Petra i Pavla samo služiti parastos. Razlog odu-

stajanju bilo je protivljenje veteranskih braniteljskih udruženja koje i pored brojnih iskaza svjedoka, ustraju na (lažnoj) tvrdnji da su Srbe u koloni kod Žirovca zgazili tenkovi Vojske Krajine u bijegu. Postoje iskazi da su tenkovi prolazili tim putem, ali dosta dugo nakon što je kolona napadnuta. Osim toga, postoje dokazi da su brojne izbjeglice s područja Dvora pobili i pripadnici Armije BiH.

Skup u Žirovcu protekao je bez prisustva predstavnika Srba iz Hrvatske, od općine i manjinskih vijeća do SDSS-a, koji, kako kažu. Nisu bili pozvani. - Srbi iz Dvora 8. avgusta u Dvoru odaju počast svim žrtvama Oluje koja su stradale na području Dvora, pa tako i onima iz kolone kod Žirovca, kažu i dodaju da im se Vukelić mogao priključiti.

Željko Vukelić je prisutnim novinarima izjavio da oni u Žirovac nisu došli da provoci- raju, već da dostojanstveno odaju počast poginulim i nestalim civilima u akciji "O- luja".

- Prema svjedočenjima preživjelih iz ko- lone, za nas nema sumnje da su civile na području Žirovca i Dvora ubile hrvatske i muslimanske vojne formacije, a ne srpski tenkovi kao što se govori, rekao je Vukelić koji odustaje od spomen-obilježja.

ГЛИНА – ГОРЊЕ СЕЛИШТЕ

<http://www.novosti.com/2013/08/kronika-35/>

Obilježavanje stradanja u Oluji i Drugom svjetskom ratu

STRADALI NE SMIJU PASTI U ZABORAV

Predstavnici Srba s područja Banije i Korduna položili su vijence na grobnicama žrtava Oluje u Dvoru i Gornjem Selištu, a komemoracija je održana i u Glini

Predstavnici Srba s Banije i Korduna u sri- jedu, 8. avgusta u Dvoru su parastosom i polaganjem vijenaca na tamošnjem grob- lju, odali počast svim stradalima u ratu na području općine Dvor, prije svega žrtvama operacije Oluja kojih je na području te općine bilo vrlo mnogo, uključujući napad na izbjegličku kolonu u Žirovcu. Također su se događala ubojstva izbjeglica po šu- mama i brdima oko Dvora, ali i petnaestak bolesnih i nemoćnih osoba zatečenih u dvorskoj osnovnoj školi.

Sjećanja na stradale i ove godine organizi- rao je VSNM Dvora koji je prije nekoliko go- dina inicirao podizanje obilježja na mje- snom groblju sa 66 neoznačenih grobova. Tom prilikom prisutnima su o stradanjima u Oluji govorili načelnik općine Nikola Arbu- tina i potpredsjednik Srpskog narodnog vi- jeća Rade Kosanović. Polaganju vijenaca od strane županijskog i općinskog VSNM-a, rukovodstva općina, kao i SDSS-a, pretho- dio je parastos u crkvi Sv. Georgija u Dvoru. Služio ga je protojerej Dalibor Tanasić koji je tom prilikom rekao da stradali nikad ne smiju otići u zaborav.

Tri dana kasnije, u subotu, 10. avgusta, održana je u Glini komemoracija strada- lima u Oluji, ali i žrtvama dva ustaška ma- sakra u maju i avgustu 1941. U prisustvu tridesetak manjinskih vijećnika, lokalnih rukovodilaca i aktivista SDSS-a, parasto- som u crkvi Rođenja Presvete Bogorodice u Glini, a onda i na groblju Gornje Selište gdje su položeni i vijenci, u organizaciji gradskog VSNM-a odata je počast žrtvama. Evocirano je sjećanje na masakr 300-ak Glinjana u maju, kao i 1.654 ljudi koje su ustaše krajem jula i početkom avgusta 1941. likvidirali u glinskoj crkvi koju su za- tim spalili, ali i na žrtve iz izbjegličke kolone

koja se u danima "Oluje" povlačila prema Dvoru i bila napadnuta na izlazu iz Gline.

Obraćajući se prisutnima nakon parastosa, paroh glinski protojerej Slobodan Draku- lić izjavio je da je "žalosno što je srpski na- rod u samo nekoliko dana avgusta 1941. i avgusta 1995. imao preko 3.000 žrtava, a da se danas njihovim senima došlo poklo- niti tek tridesetak ljudi".

- Ako ne gajimo sjećanje na naše mrtve koji su stradali 1941. samo zbog pripadnosti SPC-u i srpskoj naciji čiji smo potomci i ako ne gajimo sjećanje na stradale u koloni ja- uka, suza i boli 1995. godine, onda ne ži- vimo dostojanstveno, rekao je paroh Dra- kulić.

Vijence na seoskom groblju u Gornjem Se- lištu, na kome je na mjestu masovne gro- bnice prije nekoliko godina podignut veliki drveni krst i na kome se također nalazi šez- desetak grobova s oznakama NN, položile su delegacije VSNM Gline i Sisačko- mosla- vačke županije. S obzirom da su u stradaloj koloni u Oluji, kao i prilikom pokolja u glin- skoj crkvi većinom bili Kordunaši, vijence su položili i predstavnici VSNM-a Karlo- vačke županije, politički predstavnici te žu- panije iz redova Srba, kao i delegacija SDSS-a, kao jedina politička stranka koja se prisjetila nevinih žrtava.

Na komemoraciji su također bili zamjenici župana Sisačko moslavačke i Karlovačke županije Boro Rkman i Siniša Ljubojević, zamjenik gradonačelnika Gline Đuro Stojić, načelnici općina Dvor i Krnjak Nikola Arbu- tina i Dejan Mihajlović.

Nekako u isto vrijeme u subotu, u selu Ži- rovac je 15 članova novosadskog Udruže- nja učesnika oružanih sukoba na području bivše Jugoslavije, održalo parastos žrtvama "Oluje" stradalima na tom mjestu.

Parastos je protekao bez incidenata i uz ve- lik broj pripadnika policije. Organizator, predsjednik novosadskog udruženja i ratni komandir diverzantskog voda 21. Kordu- naškog korpusa Srpske Vojske Kra- jine Željko Vukelić nekoliko dana prije skupa najavio je da, suprotno njegovim ra- nijim najavama, tamo neće biti podignut spomenik već će se u mjesnoj crkvi Sv. Pe- tra i Pavla samo služiti parastos. Razlog o- dustajanja bilo je protivljenje veteranskih braniteljskih udruženja koje i pored brojnih iskaza svjedoka, ustraju na (lažnoj) tvrdnji da su Srbe u koloni kod Žirovca zgazili ten- kovi Vojske Krajine u bijegu. Istina je, a o tome su Novosti pisale, da su tenkovi s puta uklanjali dva prazna pokvarena vo- zila, što je praksa koja se koristi pri svim povlačenjima. Osim toga, postoje dokazi da su brojne izbjeglice s područja Dvora pobili i pripadnici Armije BiH.

Skup u Žirovcu protekao je bez prisustva predstavnika Srba iz Hrvatske, od općine i manjinskih vijeća do SDSS-a, koji su se ogradili od skupa. Srbi iz Dvora 8. avgusta u Dvoru odaju počast svim žrtvama Oluje koja su stradale na području Dvora, pa tako i onima iz kolone kod Žirovca, te su očito pokazali da nemaju veze s namje- rama Željka Vukelića.

Željko Vukelić je prisutnim novinarima izja- vio da oni u Žirovac nisu došli da provoci- raju, već da dostojanstveno odaju počast poginulim i nestalim civilima u akciji "O- luja".

- Prema svjedočenjima preživjelih iz ko- lone, za nas nema sumnje da su civile na području Žirovca i Dvora ubile hrvatske i muslimanske vojne formacije, a ne srpski tenkovi kao što se govori, rekao je Vukelić koji je odustaje od spomen-obilježja.

Nenad Jovanović

ВАРИВОДЕ

<http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/222951/Default.aspx>

PUPOVAC: KADA ĆE BITI KAŽNJENI ODGOVORNI ZA ZLOČIN U VARIVODAMA?

U selima Varivode i Gošići u zaleđu Skradina danas je u organizaciji Srpskog narodnog vijeća (SNV) obilježena 18. obljetnica stradanja 16 civila srpske nacionalnosti, koji su ubijeni neposredno nakon Domovinskog rata, a predsjednik SNV-a Milorad Pupovac upitao je kada će biti kažnjeni odgovorni za te zločine.

Aktivisti civilnih organizacija, zajedno s obiteljima stradalih, u Varivodama su danas održali počast za pokojnike, a potom su posadili devet čempresa u spomen na devetero ubijenih mještana. Počast za ubijene održana je potom i u selu Gošići, gdje je za sedmoricu ubijenih mještana otkriveno spomen-obilježje.

Na komemoraciji u Gošićima istaknuto je kako je 27. kolovoza 1995., nekoliko tjedana nakon Oluje, ubijeno sedmero starijih osoba. Zločin u Varivodama dogodio se gotovo dva mjeseca nakon Oluje, 28. rujna 1995., kada je ubijeno devet seljana. Niti

za jedan od ta dva slučaja do danas nitko nije odgovarao.

Pupovac je zatražio da hrvatskih vlasti odgovore kada će biti kažnjeni krivci za zločine, kao i oni koji su ih poticali. Kada su u Haagu oslobođeni hrvatski generali, kazao je Pupovac, moglo se čuti da će počinitelji biti kažnjeni. No, kazna ne stiže.

Iz SNV-a su uoči obilježavanja obljetnice da su u Gošićima ubijeni Savo Borak (70), Vasilj Borak (68), Grozdana Borak (75), Marija Borak (81), Kosovka Borak (77), Milka Borak (75), Dušan Borak (56). Svi su bili civili, a u Gošićima ni u vrijeme Domovinskog rata, niti u vrijeme ubojstava nije bilo nikakvih ratnih aktivnosti.

Po podacima organizacija za zaštitu ljudskih prava, ubijene civile pripadnici MUP-a tajno su pokopali na kninskom groblju, pod rednim brojevima 543. do 550. Istraga tog zločina nikada nije provedena, napominje SNV.

U Varivodama su ubijeni Dušan Dukić (59), Špiro Berić (55), Jovo Berić (75), Jovan Berić (56), Radivoj Berić (69), Marija Berić (69), Milka Berić (67), Marko Berić (82) i Mirko Pokrajac (84). Ubojstva su počinjena hicima iz neposredne blizine na kućnom pragu ubijenih. Niti u Varivodama nisu se za vrijeme rata odvijale nikakve vojne aktivnosti, niti je u selu pronađeno oružje.

Prijašnjih godina najviši su predstavnici Hrvatske odali počast žrtvama i obavezali se na kažnjavanje zločinaca. Nažalost, do danas se ništa nije promijenilo – počinitelji nisu nađeni, a još manje kažnjeni, ubijeni nisu priznati kao žrtve rata i nema sjećanja na njih, navodi SNV.

SNV smatra da hrvatska država nije učinila dovoljno za civilne žrtve rata srpske nacionalnosti, a veći dio hrvatske javnosti o tim i sličnim činjenicama šuti.

<http://www.documenta.hr/en/komemoracija-%C5%Bertvama-zlo%C4%8Dina-u-varivodama-i-go%C5%A1i%C4%87u-28.-rujna-2013.html>

KOMEMORACIJA ŽRTVAMA ZLOČINA U VARIVODAMA I GOŠIĆU, 28. RUJNA 2013.

Srpsko narodno vijeće skupa sa potomcima i poštovateljima žrtava će i ove godine odati poštu Srbima ubijenima u ljeto 1995. godine nakon vojno-redarstvene akcije Oluja na području Šibensko-kninske županije.

Vjerski obredi i komemoracija će se održati 28. septembra/rujna s početkom u 12h u selu Varivode. Po završetku programa u Varivodama običi ćemo i autentična mjesta stradanja u Gošiću.

U selu Gošić, kod Kistanja, je 27. avgusta/kolovoza 1995. ubijeno 7 starijih osoba: Savo Borak (70), Vasilj Borak (68), Grozdana Borak (75), Marija Borak (81), Kosovka Borak (77), Milka Borak (75), Dušan Borak (56). Svi ubijeni su bili civili u selu u kojem ni ranije niti u vrijeme ubojstava nije bilo nikakvih ratnih aktivnosti. Prema podacima organizacija za zaštitu ljudskih prava, ubijeni su bez imena i prezimena tajno sahranjeni od strane pripadnika MUP-a na kninskom groblju pod rednim brojevima 543. do 550. Istraga nikada nije provedena.

Potom, gotovo dva mjeseca od obustave ratnih djelovanja, 28. septembra 1995., ubijeno je i devet starijih mještana sela Varivode: Dušan Dukić (59), Špiro Berić (55), Jovo Berić (75), Jovan Berić (56), Radivoj Berić (69), Marija Berić (69), Milka Berić

(67), Marko Berić (82) i Mirko Pokrajac (84). Ubijeni su hicima iz neposredne blizine na svojim kućnim pragovima. U selu se nisu odvijale nikakve vojne aktivnosti, u njemu nije pronađeno oružje niti bilo kakvi elementi koji bi opravdali ili objasnili upotrebu sile.

Sa žaljenjem konstatiramo da unatoč dosadašnjim dolascima predstavnika vlasti i odavanja počte nevinim žrtvama, do danas se gotovo ništa nije promijenilo po pitanju sjećanja na stradale, pronalaženja počinitelja te u statusu civilnih žrtava srpske nacionalnosti u hrvatskoj javnosti.

Ove godine želimo odati poštu nastradalima, ali i zahvaliti se svima koji su odvažno i požrtvovano svih ovih godina govorili o stradanju Srba u ratu 1991-1995. te izravno pomagali obiteljima usmrćenih i podržavali ih u borbi za osnovna ljudska prava. Zaslužni sugrađani i sugrađanke će skupa sa obiteljima usmrćenih posaditi devet čempresa u Varivodama u spomen na devetero ubijenih mještana. Potom će oкупljeni odati poštu i žrtvama u Gošiću i prisustvovati otkrivanju spomen-obilježja.

Još jednom podsjećamo da niti nakon 18 godina od završetka rata nisu pronađeni počinitelji ovih kaznenih djela. U ime srpske zajednice tražimo:

istraživanja i procesuiranja ratnih zločina; rasvjetljavanje sudbine svih nestalih;

utvrđivanje broja i analize potreba civilnih žrtava;

otpisivanje parničnih troškova obiteljima usmrćenih i oštećenima ratnim i terorističkim djelovanjem;

mijenjanje zakonodavnog okvira za ostvarenje prava civilnih žrtava rata;

adekvatnu podršku svjedocima u postupcima suđenja za ratne zločine;

pokretanje procedure za donošenje propisa za obilježavanje mjesta stradanja svih civilnih žrtava;

U ime srpske zajednice ponavljamo:

Rat je okončan prije 18 godina.

Pravda je ljudsko pravo koje do danas nije jednako dostupno srpskim žrtvama.

Država nije učinila dovoljno za civilne žrtve srpske nacionalnosti.

Ponavljamo da veći dio hrvatske javnosti o ovim i sličnim činjenicama šuti.

Srpsko narodno vijeće

ПОВРАТАК

Identitet 191 / jun 2014. / Piše: Milan Jakšić

REPORTAŽA: RAVNI KOTARI

KRUG SE ZATVARA

Nakon opstrukcije povratka Srba iz izbjeglištva, kada su korišteni i najgrublji oblici nasilja nad njima; od šalterskih maltretiranja sa ličnim kartama, pasošima i raznim dozvolama do fizičkih likvidacija, uništavanja obnovljene imovine, brojnih hapšenja zbog zastrašivanja i etnički obojenih sudskih presuda, na red je izgleda došla i završnica ove razorne kampanje po srpski etnikum u Hrvatskoj – zahtjevi da se onima koji se nisu vratili oduzmu kuće i stanovi.

„U zadarskom zaleđu naišli smo na čitava 'sela duhova' u kojima su stotine milijuna kuna bačene su u vjetar“, podvukao je nedavno u svom tekstu novinar jednog od poznatih dalmatinskih listova. Vjerojatno je uz klopotava vrata i prozore, kao u napuštenim ad-hock naseljima kopača zlata iz kauboj-skih filmova, odavno smjesom zemlje i kamena zapečena dvorišta, te u šikaru zarasle njive primijetio i odpilane voćke, zbog krađe davno isklesanog kamena osakaćene stare kuće i gomile ovčjih brabonjaka u dnevnim boravicima i kupaonama obnovljenih kuća... Ali o tome ništa ne piše.

Navodi dalje i slijedeće: „U isto vrijeme doslovce vrijeđa i stav srpskih predstavnika o smanjenoj brizi za povratnike, kojima je Hrvatska izgradila i obnovila tisuće kuća, iako ne snosi krivicu za njihov odlazak“. Autor ima i odgovor na pitanje tko je za sve to kriv? Oni koji se nisu vratili, dakako. Jer, valjda mogu ali to neće, zajejavaju hrvatsku državu, vuku je za nos, inate se, žele je i na taj način osramotiti pred svijetom..., da ne nabrajam dalje na koji bi se sve način moglo iščitati ovu najnoviju „brigu“ za povratak srpskih izbjeglica u njihovu domovinu. Čak se i predsjednik hrvatske vlade Zoran Milanović u jednoj prilici pridružio ovakvim medijskim packama na račun izbjeglih Srba, upozoravajući na njihovu navodnu neodgovornost prema vlastitoj imovini i hrvatskoj državi zbog velikog novca koje je uložila u obnovu: „Mi izbjegle Srbe zovemo da se vrate u Hrvatsku, ali oni neće da se vraćaju. Ne možemo mi njih natjerati da se vrate, ako oni to neće“, rekao je Milanović.

I sve to sada stiže na adresu izbjeglih Srba upravo iz zadarskog zaleđa, ili

bolje rečeno Ravnih Kotara. Kud li baš tamo gdje su od 1995. godine najteži uslovi za povratak? Nigdje drugdje nije bilo toliko opstrukcije kao na tom izuzetno plodnom području, davno poznatom po vrhunskim poljoprivrednim proizvodima i zemlji koja godišnje rađa tri puta. Mada je povratak ometan i u svim dijelovima Hrvatske gdje je prije rata živilo srpsko stanovništvo. Tamo su nad njim godinama korišteni najgrublji oblici nasilja; od šalterskih maltretiranja sa ličnim kartama, pasošima i raznim dozvolama do fizičkih likvidacija, uništavanja obnovljene imovine, brojnih hapšenja zbog zastrašivanja i etnički obojenih sudskih presuda... Pa je eto na kraju izgleda na red došla i završnica ove razorne kampanje po srpski etnikum u Hrvatskoj – i zahtjevi da se onima koji se nisu vratili oduzmu kuće i stanovi. Velike poljoprivredne površine su im već oduzete, dio tih površina je podržavljen a dio obrađuju neki drugi ljudi koji od vlasnika zemlje - niti su zatražili dozvolu za njezinu obradu, a kamo li da bi za to platili zakup, niti im je namjera vratiti zemlju onima kojima zakonski pripada.

Evo kako još to izgleda u Ravnim Kotarima. Danas u Benkovcu, epicentru tog područja, nije zaposlen ni jedan Srbin. Prije rata, u toj općini živjelo je 65 posto Srba i 35 posto Hrvata. Takav je otprilike bio i nacionalni omjer zaposlenih. Prije rata na području Benkovca živjelo je više od 16.000 Srba, a danas ih je oko 800, od čega 90 posto starije dobi. Posljednjih godina na području Benkovca asfaltirano je 62 kilometra seoskih puteva, ali ni jedan metar u srpskim selima kojih je inače u toj općini 21 dok je hrvatskih sela 14. U selu Popovići, prije rata mješovitom,

živi samo jedna srpska porodica, Rade Jokića. Tamo je asfalt izgrađen do svih kuća osim do kuće te srpske porodice, koja inače ima veliko stado ovaca i koza, oko 500 grla stoke. Selo Buković nema vodu iako kroz to selo prolazi glavna vodovodna cijev do hrvatskih sela Podgradje i Lisičić.

U Bukoviću, za razliku od hrvatskih sela, nema javne rasvjete, poljski putevi su pretvoreni u neprohodnu šikaru dok su u njivama hrvatskih sela asfaltirani. Takao je i u drugim dijelovima Ravnih Kotara. Vodovod, struja i autobusni prijevoz dopiru samo do hrvatskih sela. Nisu li onda ovo ipak drastični primjeri postojanja u našoj zemlji građana prvog i trećeg reda? Jesu li sa ovakvim činjenicama iz hrvatske svakodnevnice upoznate domaće i međunarodne humanitarne organizacije? Jesu li sa ovim surovim primjerima teške diskriminacije na nacionalnoj osnovi, i to kad je riječ o goloj ljudskoj egzistenciji, upoznate institucije Evropske unije? Ili nisu... Ili ih se to ne tiče. Jer pustimo zakone koji kao nekome nešto garantiraju, pa tako svima u Hrvatskoj tobože i elementarna ljudska prava.

Nedaleko Benkovca izgrađeno je stambeno naselje za Hrvate izbjegle na to područje iz Bosne, mahom su to obiteljske kuće, iz čijih septičkih jama se fekalije prelijevaju u zaseok Volarevići, gdje živi autohtono srpsko stanovništvo. Govna su tamo zatrpala 500 godina stari seoski bunar, žitelji Volarevića već godinama se zbog nesnosnog smrada žale lokalnim i državnim institucijama i od njih traže pomoć, ali pomoći niotkud. Sela oko novoizgrađenog naselja izgledaju kao brazilske favele koje poput prstenova

opasavaju veće gradove, periferne sirotinjske četvrti, ponižavajućeg i tragičnog života za ljude. Jedno vrijeme lopovi su raznosili klasno kamenje sa napuštenih starih kuća velike etnografske vrijednosti. Cijela sela su tako opustošena. A danas odvoze kilometre i kilometre suhozida koji tamo služi i kao međa. Godinama se krade tuđa imovina pred nosom policije koja ništa ne poduzima pa će valjda tako na red lakše doći i neomeđena zemlja.

Nikome ni na kraja pameti ne pada da i tamošnjem srpskom stanovništvu pomogne kako bi se uključilo u projekte koji se mogu financirati iz Evropskih fondova bez obzira što je upravo zbog toga neobrađeno 60 posto poljoprivrednih površina u Ravnim Kotarima. Jer ta zemlja očigledno čeka novog vlasnika.

Teška je i surova bliska zajednička prošlost Hrvata i Srba na području Ravnih Kotara, pa je najviše zbog toga takva i njihova sadašnjost. Najprije su

Hrvati morali bježati sa tog područja, mnogi su dospjeli čak i do Australije, ostali su u svom zavičaju bez igdje ičega, sve im je izgorjelo i bilo opljačkano, tako da se ni Srbi nisu nimalo proslavili u cijeloj toj priči. Počinili su nad Hrvatima teške zločine u Škabrnji, Nadinu, Medvidji, Bruški... Bombardirali su artiljerijom Biograd, jednom prilikom zbog takvog napada tamo je poginulo i troje djece. Da bi onda u „Oluji“ došlo do odmazde. Uslijedili su i zločini sa hrvatske strane; ubistva, paljevine i rušenja. Nasilje nad Srbima trajalo je sve do nedavno dok je valjda svakome postalo jasno kako se osim nešto staraca i jako malo mladih ljudi tamo vjerojatno više nitko neće vratiti. Samo ima tu još nešto čemu bi valjalo pokloniti pažnju u razumijevanju ravnkotarske višegodišnje stvarnosti. U nekim dijelovima Hrvatske Srbi su nad Hrvatima počinili čak i veće zločine nego to su to uradili u zadarskom zjaleđu pa je tamo stampedo osvete već davno prošao. Čak su u nekim

većinski srpskim općinama pokrenuti i zanimljivi evropski projekti.

Nije li u ovom ravnkotarskom slučaju ipak po srijedi nešto što bismo mogli nazvati sindromom zemlje kao trajne vrijednosti, čak više nego teritorija kao takvog zbog njezine tamošnje iznimne kvalitete; kao predmeta maltene svih dosadašnjih ratova u raznim dijelovima svijeta, ali na ovoj lokaciji ipak nešto izraženije u revirzibilno – poratnom smislu kada je pobjednik odlučio, nakon što je vratio svoju zemlju, naplatiti prethodnu vlastitu muku otimanjem tuđih oranica i druge imovine. A političari, i hrvatski i srpski, neće jednostavno u to da pačaju kako bi imali svoj mir te uspješnu i unosnu političku karijeru. Zato se krug ove cijele priče bez otpora ovog momenta izgleda i zatvara, sa mogućnošću širenja gdje god je takvih praznih kuća.

<http://www.eparhija-dalmatinska.hr/>

ВИДОВДАН НА ДАЛМАТИНСКОМ КОСОВУ

На Видовдан (28.6.2014.) Његово Преосвештенство Епископ далматински Г.Г. Фотије служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Лазарици на Далматинском Косову, уз саслушање свештенства и монаштва Епархије далматинске. После Свете Литургије одржана је славска Литија у помен за све ктиторе и приложнике ове светиње, као и за све страдале Србе

од Косова и косовског боја 1389. до најновијих страдања.

Потом је изведен културни програм у порти манастира који је организован у сарадњи са СКД "Просвјета" из Книна.

У своме обраћању Епископ Фотије је рекао да је Видовдан велики дан за све Србе било где да живе, јер се о-

вога дана молитвено сећамо косовског завета и страдања светог цара Лазара и косовских мученика, јер су то темељи нашега духовног и националног бића.

Потом је приређена трпеза љубави за све присутне госте у манастирској трпезарији трудом и залагање настојатеља манастира оца Симона (Кузмановића).

НОВИ УПИСИ НЕСТАЛИХ У „ОЛУЈИ“ ОД 1. 8. 2013. ДО 31. 7. 2104. ГОДИНЕ

1. **Столић Јека**, жена Иле, рођена 1925. године у Голубићу код Книна. За вријеме „Олује“ била је непокретна и остала је код своје куће у Голубићу. Хрватска војска је бацила бомбу испод њене столице гдје је сједила и она је сва у ранама и мукама наредни дан преминула.
2. **Мрђеновић Десанка** кћи Љубана, рођена 03.06.1913. године у Сјеверовцу код Сиска. Десанка је за вријеме „Олује“ кренула у избјегличкој колони и дошла до Прњавора, гдје је и умрла 07.08.1995. Сахрањена је на гробљу у Прњавору.
3. **Карас Љубица** кћи Ћуре, рођена 24.05.1920. године у Пјешчаници код Вргинмоста. Љубица је у „Олуји“ била кренула у избјеглиштво и код Глине заробљена је на тракторској приколици заједно са унукуом Крагуљац Миодрагом. Миодраг је одведен у затвор Карловац одакле је изишао након пар мјесеци, а Љубици се губи сваки траг.
4. **Клипа Зорка** кћи Мане, рођена 27.04.1910. године у Међеђаку код Плашког. Зорка је у „Олуји“ кренула у избјегличкој колони и дошла до Слуња гдје јој се губи сваки траг.
5. **Вучковић Миладин** син Миладина, рођен 07.10.1933. године у Лаповцу код Слуња. Миладин је у „Олуји“ кренуо у избјегличкој колони и дошао до Жировца гдје је по казивању супруге издвојен из колоне и убијен.
6. **Мраковић Јулика** кћи Стевана, рођена 26.04.1907. године у Влаховићу код Глине. Јулика је за вријеме „Олује“ остала код куће гдје јој се губи сваки траг.
7. **Бурсаћ Јово** син Лазара, рођен 1911. године у Плавну код Книна. Јово је за вријеме „Олује“ остао код куће у Плавну гдје му се губи сваки траг.
8. **Личанин Ћуро** син Николе, рођен 09.04.1925. године у Утолици код Костајнице. Ћуро је за вријеме „Олује“ остао код своје куће у Росуљама и убијен је у дворишту. Његови посмртни остаци су били покопани у воћњаку поред куће, одакле је 2000. године ексхумиран и идентификован. Сахрањен је у току 2002. године у породичну гробницу у Костајници.
9. **Николић Благоја** син Николе, рођен 1956. године у Црној Трави. Благоја је за вријеме „Олује“ живио у Доњем Србу гдје му се и губи сваки траг.
10. **Брујић Анђелија** кћи Јована, рођена 30.03.1918. године у Губавчевом пољу, Грачац. Анђелија је за вријеме „Олује“ остала код своје куће гдје јој се и губи сваки траг.
11. **Ромић Божица** кћи Петра, рођена 1922. године у Морполачи, Бенковац. Божица је за вријеме „Олује“ кренула у избјегличкој колони и наводно дошла до Петровца гдје јој се губи сваки траг.
12. **Пејновић Дамјан** син Стевана, рођен 14.11.1927. године у Врховинама. Дамјан је за вријеме „Олује“ покупљен са осталим становницима села од стране ХВ и одведен у Госпић у школу. Сутрадан је одведен из те школе и губи му се сваки траг. Његови посмртни остаци ексхумирани су са гробља у Житнику, а идентификовани 17.10.2013. године на Заводу за судску медицину у Загребу. Сахрањен је у току октобра 2013. године на гробљу у Врховинама.
13. **Бијелић Марко** син Павла, рођен 1929. године у Горњем Сјеничаку код Карловца. Марко зв. „Цестар“ је са својом супругом остао код своје куће за вријеме „Олује“, гдје је и убијен.
14. **Бијелић Милева** кћи Василија, рођена 07.07.1934. године у Ђеврскама код Книна. Милева је за вријеме „Олује“ кренула у избјегличкој колони и дошла до Петровца гдје јој се губи сваки траг. Њени посмртни остаци ексхумирани су са Партизанског гробља у Босанском Петровцу 1999. године. Идентификована је у Бања Луци 10.09.2010. године и сахрањена на гробљу у Брибиру.
15. **Гагић Душан**, рођен 1920. године у Зеленграду код Обровца. Душан је за вријеме „Олује“ кренуо у избјегличкој колони и дошао до Петровца гдје му се губи сваки траг.
16. **Богдановић Перо** син Милана, рођен 1909. године у Воркапићима код Вргинмоста. Перо је за вријеме „Олује“ кренуо у избјегличкој колони и дошао до Брубња код Глине гдје је колона пресјечена, а њему се губи сваки траг.
17. **Свилар Милан** син Ваје, рођен 12.08.1924. године у Шкарама код Оточца. Миле је за вријеме „Олује“ кренуо у избјегличкој колони и дошао до Бјељине, гдје му се губи траг.
18. **Веселиновић Петра**, рођена 1920. године у Голубићу код Обровца. Петра је остала послје „Олује“ код своје куће. У току лета 1997. године пљачкаши дошли по стадо коза и оваца, а она се успротивила и они је убили. Сахрањена је у породичној гробници у Голубићу.

АВГУСТ 2013.

VERITAS

ДОКУМЕНТАЦИОНО-ИНФОРМАЦИОНИ ЦЕНТАР
КНИН - БЕОГРАД - БАЊА ЛУКА
CENTRE FOR COLLECTING DOCUMENTS AND INFORMATION

ОДБОР ЗА
ЊЕГОВАЊЕ ТРАДИЦИЈЕ
ОСЛОБОДИЛАЧКИХ РАТОВА

ПРОГРАМ ОБИЉЕЖАВАЊА

**деветнаесте годишњице сјрадања Срба
у агресији хрвајске војске на РСК
у августу 1995. године (Операција „Олуја“)**

Бања Лука

Недјеља, 3.8.2014.

Саборни Храм Христa Сјасишеља

20.30 Паљење свијећа и

21.00 Духовно умјетнички програм

Понедјељак, 4.8.2014.

11.00 Храм Св. Тројице - Парастос

11.40 Гробље Свети Пантелија - Полагање вијенаца

12.15 Коло српских сестара - Даћа

Ушорак, 5.8.2014.

20.00 Бански двор, Вијешница - Промоција Билтена и

округли сто на тему: „Олуја пред Међународним судом правде“

Нови Град

Сриједа, 6.8.2014.

10.00 Парастос - Храм Св. Апостола Петра и Павла

10.45 Паљење свијећа према мосту спаса и спуштање вијенца у ријеку Уну

11.15 Полагање вијенаца на Туњицама

11.30 Парастос - Храм Св. Саве у Својни

12.00 Полагање вијенаца ког спомен крста у Својни

Пећровац/Јањиле-Бравско

Четвртак, 7.8.2014.

10.30 Парастос и полагање вијенаца ког спомен крста на Петровачкој цести

Организован бесплатан превоз из Бањалуке до Јањила, пријаве и информације
на телефон +387 (0) 65 919 751, +387 (0) 65 329 836